

Nr 268.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa anslag till domstolarna m. m.; given Stockholms slott den 2 maj 1947.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Herman Zetterberg.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 2 maj 1947.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, STRÄNG, ERICSSON, WEIJNE.

Efter gemensam beredning med t. f. chefen för socialdepartementet, statsrådet Danielson, samt t. f. chefen för finansdepartementet, statsrådet Quensel, anför chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, följande.

Vid tiden för statsverkspropositionens avlåtande kunde, i avvaktan på slutligt ställningstagande till vissa förslag och utredningar inom rättegångsreformens område, detaljerade anslagsäskanden icke göras såvitt angår anslag för nästa budgetår till avlöningar och omkostnader vid *justitiekanslersämbetet*, det föreslagna *riksåklagarämbetet*, *högsta domstolen med nedre justitierevisionen*, *hovrätterna och häradsrätterna*, ej heller såvitt angår anslaget till *ersättning åt domare, vittnen och parter*. Vidare ansågs närmare framställning icke då kunna göras beträffande två anslag vilka äga visst samband med de förutnämnda, nämligen ett anslag till *kostnader för inrättande av riksåklagarämbetet* och ett anslag till *kostnader för inrättande av nya hovrätter m. m.* I riksstatsförslaget upptogos därför nämnda av vidare överväganden beroende anslag med allenast beräknade belopp, nämligen

Justitiekanslersämbetet: Avlöningar, <i>förslagsanslag</i>	kronor	113 500
Justitiekanslersämbetet: Omkostnader, <i>förslagsanslag</i>	»	7 700
Riksåklagarämbetet: Avlöningar, <i>förslagsanslag</i>	»	53 600
Riksåklagarämbetet: Omkostnader, <i>förslagsanslag</i>	»	5 700
Kostnader för inrättande av riksåklagarämbetet, <i>reservationsanslag</i>	»	50 000
Högsta domstolen m. m.: Avlöningar, <i>förslagsanslag</i>	»	1 920 600
Högsta domstolen m. m.: Omkostnader, <i>förslagsanslag</i>	»	69 600
Hovrätterna: Avlöningar, <i>förslagsanslag</i>	»	3 200 000
Hovrätterna: Omkostnader, <i>förslagsanslag</i>	»	165 000
Kostnader för inrättande av nya hovrätter m. m., <i>reservationsanslag</i>	»	1 000 000
Häradsrätterna: Avlöningar, <i>förslagsanslag</i>	»	9 400 000
Häradsrätterna: Omkostnader, <i>förslagsanslag</i>	»	475 000
Ersättning åt domare, vittnen och parter, <i>förslagsanslag</i>	»	900 000

Jag ber nu att få anmäla dessa anslagsfrågor. Samtidigt torde jämväl få anmälas frågorna om anslag för *Tornedalens rättshjälpsanstalt* samt för *efterutbildning inom rättegångsväsendet*.

Justitiekanslersämbetet och riksåklagarämbetet.

Justitiekanslersämbetet.

1. Justitiekanslersämbetet: Avlöningar, förslagsanslag. Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 84 000 kronor.

Personalförteckning för justitiekanslersämbetet har fastställts av Kungl. Maj:t den 17 maj 1946 (statsliggaren s. 9). Samma dag har Kungl. Maj:t vidare fastställt följande avlöningsstat för ämbetet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1946/47.

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	40 100
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal	»	34 900
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	9 000

Summa kronor 84 000.

Såsom ordinarie tjänstemän hos justitiekanslersämbetet äro anställda — utom justitiekanslern — byråchef, kanslibiträde och expeditivakt. Ämbetets personal i övrigt utgöres av två förste byråsekreterare, den ena placerad i lönegraden Eo 26 och den andre i Eo 24, samt en extra tjänsteman å halvtid i lönegraden Ex 18. Därjämte har ämbetet anlitat extra arbetskrafter.

Med hänsyn till den betydande utvidgning av justitiekanslersämbetets uppgifter såsom åklagarmyndighet, vilken föranledes av nya rättegångsbalken, har en utbrytning av vissa delar av ämbetets arbetsområde ifrågasatts. I anledning härav torde en översikt böra lämnas över ämbetets nuvarande uppgifter.

Justitiekanslerns allmänna ämbetsställning och uppgifter framgå redan av grundlagarna. Enligt § 27 regeringsformen åligger det justitiekanslern såsom Konungens högste ombudsman att föra eller genom honom underställda fiskaler låta föra Konungens talan i mål som röra allmän säkerhet och kronans rätt samt att å Konungens vägnar hava tillsyn över rättvisans handhavande och i sådan egenskap beivra av domare och ämbetsmän begångna fel. Regeringsformen tilldelar därjämte i §§ 101 och 102 justitiekanslern vissa befogenheter med avseende å riksrettsåtal mot ledamöter av högsta domstolen och regeringsrätten.

Justitiekanslerns uppgifter äro närmare preciserade i den för ämbetet gällande instruktionen den 18 juni 1937 (SFS 1937: 528; jfr 1939: 491 och 866 samt 1943: 826). De olika göromålen kunna hänföras till väsentligen tre huvudfunktioner, nämligen uppgiften som högste åklagare jämte chefskapet över åklagarväsendet, tillsynen över ämbetsmännen samt bevakandet av kronans

talán i rättegångar jämte rådgivning åt Kungl. Maj:t i form av juridiska utredningar och utlåtanden.

Vad den förstnämnda funktionen beträffar utsäges i instruktionen, att justitiekanslern är Kungl. Maj:ts högste åklagare och i sådan egenskap har att utöva uppsikt över åklagarväsendet i riket. Såsom åklagare åligger det honom, bland annat, att utföra eller låta utföra talan i de mål Kungl. Maj:t överlämnar till honom samt de åtal mot ämbetsmän och enskilda Kungl. Maj:t uppdrager åt honom. Justitiekanslern har därjämte att på framställning av underordnad åklagare pröva huruvida fullföljd av ansvarstalan till högsta domstolen bör ske. Detta är en betydande uppgift, i det genomsnittligt årligen ungefär 50 mål på detta sätt underställas justitiekanslerns prövning; det ligger i sakens natur att sådana mål ofta äro av invecklad eller vidlyftig beskaffenhet. Till justitiekanslerns åklagarverksamhet hör dessutom att meddela råd och anvisningar till underordnade åklagare beträffande utförandet av talan, något som kan kräva genomgång av omfattande utredningsmaterial och tidsödande rättsutredningar. Justitiekanslern har vidare att, till vinnande av en enhetlig rättstillämpning, särskilt granska landsfogdarnas handläggning av ärenden angående åtalseftergift ävensom att pröva frågor om tillstånd till åtal mot kvinnor, som gjort sig skyldiga till fosterfördrivning.

Med justitiekanslerns chefskap för åklagarväsendet följer en mångfald administrativa göromål. Enligt sin instruktion är justitiekanslern chefsmyndighet över landsfogdarna i deras egenskap av överåklagare i länen samt över stadsfiskalerna i Stockholm; han har att utlåta sig rörande tillsättande och entledigande av dessa åklagare, vidare rörande semester och annan tjänstledighet för landsfogdarna. Övriga stadsfiskaler tillsättas av justitiekanslern, som även äger rätt att, där så finnes erforderligt, förordna extra fiskal. Justitiekanslern har vidare vissa åligganden beträffande åklagarna vid krigsrätterna. I fråga om landsfiskalerna slutligen åligger det honom bland annat att avgiva utlåtande till Kungl. Maj:t rörande tillsättningen av landsfiskalstjänster.

De administrativa ärendena beträffande åklagartjänsterna, ungefär 900 om året, äro var för sig föga arbetskrävande, fränsett löneregleringar för stadsfiskaler och tjänstetillsättningar; sistnämnda ärenden kräva åtskillig tid även för justitiekanslern personligen. Emellertid ha särskilda förhållanden gjort att även sådana rutinärenden som semesterledigheter krävt ett betydande förberedande arbete, nämligen i fråga om landsfogdarna och stadsfiskalerna i de större städerna.

En betydelsefull och arbetskrävande uppgift som tillkommer justitiekanslern i hans egenskap av högste åklagare är slutligen att sörja för rekryteringen av landsfogde- och andra högre åklagartjänster, ordna aspiranternas utbildning och tjänstgöring samt såvitt möjligt bilda sig en personlig uppfattning om de olika aspiranternas kvalifikationer.

I fråga om övervakningen av ämbetsmännen skall justitiekanslern enligt sin instruktion ha tillsyn däröver, att alla lagar, författningar och instruktioner bliva iakttagna och efterlevda samt att var och en i sitt

ämbete fullgör sin skyldighet. Därest i avseende å domares och andra ämbetsmäns tjänsteutövning något kommer till justitiekanslerns kännedom, som synes böra påkalla åtgärd, åligger det honom att skyndsamt föranstalta om undersökning samt att beivra eller låta beivra begångna fel. Tillsynsverksamheten utövas av justitiekanslern på olika sätt. I främsta rummet anknyter den till allmänhetens rätt att med sina klagomål mot ämbetsmännen vända sig till justitiekanslern. Ett ganska stort antal angivelser, anmälningar och andra klagomål inkomma årligen till justitiekanslern. Under åren 1943—1946 var antalet sådana ärenden i medeltal 150 om året. I detta sammanhang må framhållas, att justitiekanslern i motsats till riksdagens justitieombudsman även har uppsikt över kommunala myndigheter. En annan form för justitiekanslerns tillsynsverksamhet utgöra inspektionerna av domstolar och andra myndigheter. Till övervakningen av ämbets- och tjänstemännen hör slutligen den årliga granskningen av arbetsredogörelser från centrala ämbetsverk och länsstyrelser, hovrätternas rotlar, dagböcker över jorddelningsmål m. m.

Den tredje av justitiekanslerns förut nämnda huvudfunktioner hänför sig till hans ställning som Kungl. Maj:ts högste ombudsman i trängre mening (kronjurist). I denna egenskap har han enligt instruktionen bland annat att föra Kungl. Maj:ts talan i mål som röra kronans rätt och att besluta om fullföljd av talan i sådana mål ävensom att avgiva utlåtanden i mål och ärenden, i vilka Kungl. Maj:t finner lämpligt höra honom.

Med avseende å kronans civila rättegångar har den av justitiekanslern själv utövade verksamheten varit av begränsad omfattning. Det har endast mera sällan inträffat, att Kungl. Maj:t överlämnat civila mål till justitiekanslerns handläggning. De kronomål, vari justitiekanslern haft att besluta om fullföljd, ha även inskränkt sig till ett mindre antal. Utförandet av talan i de civila mål, varmed justitiekanslern haft att taga befattning, har i regel överlämnats åt särskilt förordnade ombud.

Av betydligt större omfattning med hänsyn till arbetsbördan är justitiekanslerns verksamhet som remissinstans för Kungl. Maj:t. Sålunda har antalet till justitiekanslern överlämnade remisser, fränsett dem som berört administrativa frågor inom åklagarväsendet, under de senaste åren uppgått till omkring 200. Dessa ärenden ha huvudsakligen angått frågor om fideikommiss, ändring av stiftelseändamål (permutation) o. d. Flera författningsförslag ha därjämte årligen remitterats till justitiekanslern.

Under senare år har Kungl. Maj:t eller departementschef till justitiekanslern överlämnat åtskilliga ärenden, som krävt tidsödande undersökningar eller eljest varit av omfattande beskaffenhet. Bland dessa må nämnas den s. k. Unmansaffären, Högbroforssaken, fångvårdsutredningen, undersökningen rörande de norska kvarstadsbåtarna, utredningarna angående tillkomsten av Skarpnäcksinstruktionen, ångfartygen Hansas och Venersborgs förolyckande, B-avdelningen vid beskickningen i Berlin samt insamlingen »Till Bröders hjälp». Handläggningen av vissa av dessa ärenden har krävt årslångt arbete och särskilda arbetskrafter ha ställts till ämbetets förfogande härför.

Förutom nu anförda ämbetsgöromål har justitiekanslern enligt instruktionen att fullgöra vissa åligganden, vilka icke kunna hänföras till någon av de tre nämnda huvudfunktionerna utan ha en mera fristående karaktär. Det åligger sålunda justitiekanslern att, på sätt i tryckfrihetsförordningen stadgas, vaka över tryckfrihetens rätta bruk och åtala dem som förbryta sig däremot. Vidare har justitiekanslern att pröva, huruvida talan må fullföljas mot pensionsstyrelsens beslut i ärenden rörande pension eller barnbidrag. Det åligger vidare justitiekanslern att bestämma angående förfarandet med s. k. suppliker, d. v. s. de ansökningar och besvärsskrifter, som lämnats Hans Maj:t Konungen personligen och därefter blivit översända till justitiekanslern.

Härutöver må nämnas, att justitiekanslern fått sig anförtrodda vissa ytterligare uppgifter i olika lagar och författningar. Med hänsyn till sin ställning tages han vidare allt som oftast till råds i olika frågor såväl av ämbetsverk och andra institutioner som av enskilda ämbetsmän.

Den nya processordningen bibehåller åklagarorganisationen i huvudsak oförändrad i alla instanser.

Högste åklagarens verksamhet kommer huvudsakligen att utövas vid högsta domstolen, där han skall vara allmän åklagare såväl i mål, som anhängiggöras eller fullföljas i högsta domstolen av allmän åklagare, som ock i mål vilka dit fullföljas av enskild part. Därest talan fullföljts allenast av enskild part må dock åklagartalan i högsta domstolen, efter förordnande av högste åklagaren, föras av lägre åklagare.

Frågan om en omorganisation av justitiekanslersämbetet i anledning av processreformen har utretts av särskilda *sakkunniga*¹, som avgivit betänkande i ämnet den 19 december 1946 (SOU 1946: 92). De sakkunniga ha sökt utröna omfattningen av de arbetsuppgifter, vilka enligt nya RB komma att falla på justitiekanslern såsom allmän åklagare i högsta domstolen. De sakkunniga utgå därvid från statistiska uppgifter rörande antalet av högsta domstolen under senare år avgjorda brottmål och konstatera att högsta domstolen under åren 1943—1945 i medeltal avgjort 16 mål på besvär av allmän åklagare och 776 mål på besvär av tilltalad. Härefter fortsätta de sakkunniga:

I fråga om de mål, som fullföljas till högsta domstolen av allmän åklagare, torde processreformen icke, såvitt angår själva prövningen av frågan huruvida talan skall fullföljas, medföra någon ökning av JK:s nuvarande arbetsuppgifter. Däremot tillkommer inställelsen vid den muntliga förhandlingen. I samtliga av tilltalad fullföljda mål kommer skriftligt genmäle att infordras från högste åklagaren. Visserligen torde i det stora flertalet fall kunna uppdragas åt den åklagare som fört talan i hovrätten att avgiva detta genmäle, men innan sådant uppdrag lämnas, kräves dock att handlingarna genomgås hos högste åklagaren. Sedan förklaring avgivits, kommer högste åklagaren icke att få taga någon befattning med dessa mål, såvida icke högsta domstolen ger tillstånd till prövning av den fullföljda talan. Antalet prövningstillstånd beräk-

¹ De sakkunniga voro f. d. generaldirektören E. R. Stridsberg, ordförande, samt justitiekanslern O. Alsén och f. d. justitierådet N. Gärde.

nades av processlagberedningen till 20 à 30 procent av antalet till högsta domstolen fullföljda mål. Utgår man från att fullföljdsfrekvensen i brottmål efter nya RB:s ikraftträdande blir ungefär densamma som nu och att fullföljds-tillstånd kommer att meddelas i 25 procent av de mål, vilka fullföljts av tilltalad, skulle årligen omkring 200 av dessa mål bliva föremål för huvudförhandling i högsta domstolen och kräva inställelse där av åklagare. Visserligen bör möjligheten att förordna lägre åklagare att föra åklagartalan i viss utsträckning kunna utnyttjas, särskilt då det är fråga om mål från domstolar i Stockholm eller dess närhet. Kvar torde dock stå ett jämförelsevis stort antal mål, beträffande vilka övervägande skäl tala för att högste åklagaren eller hos honom anställd biträdande åklagare för talan vid huvudförhandlingen.

Efter att hava erinrat om att justitiekanslern enligt nya RB jämväl skall vara allmän åklagare i hovrätt beträffande mål om ämbetsbrott — hovrätternas advokatfiskaler skola icke vidare vara utrustade med åtalsrätt — anföra de sakkunniga vidare:

Då det gäller att bedöma det arbete, som enligt nya RB ankommer på åklagare i högsta domstolen och i hovrätt, bör särskilt uppmärksammas att dessa åklagaruppgifter genom det muntliga processförandet få en helt annan innebörd än förut. Utförande av talan vid muntlig huvudförhandling kommer att kräva ett avsevärt förarbete, vartill motsvarighet nu i stort sett saknas. Åklagaren måste i detalj behärska processmaterialet, om han skall kunna lämna en fullständig, tillika koncentrerad sakframställning, vara beredd att höra vittnena och ställa frågor till de av motparten inkallade vittnena samt replikera å gjorda invändningar mot hans talan. Jämväl instäl- lelsen i och för sig blir tidskrävande.

Även oavsett de administrativa ärendena — vilka kunna beräknas avsevärt öka i antal — kommer ledningen av åklagarväsendet att i hög grad taga högste åklagarens tid och arbetskraft i anspråk. Sålunda må erinras om att den nya processordningen i motsats till den nuvarande är utpräglat ackusatorisk och att såväl förundersökningen som handläggningen inför domstol i högre grad än vad nu är fallet bygger på åklagarens verksamhet. Det sätt, på vilket åklagarväsendet förmår fylla de ökade krav som härigenom ställas på detsamma, är av den allra största betydelse och kräver högste åklagarens oavlåtliga uppmärksamhet och tillsyn. Även i andra avseenden förutsättes emellertid för den nya rättegångsordningens genomförande en enhetligt ledd och i sin verksamhet kontrollerad åklagarorganisation. Till belysande härav må såsom exempel hänvisas till den befogenhet för åklagare att vid bötesbrott meddela strafföreläggande varom stadgas i 48 kap. nya RB samt till den utvidgning av åklagares rätt att eftergiva åtal, som bestämmelserna i 20 kap. 7 § innebära. Åt åklagarna ha här anförtratts ömtåliga uppgifter. Riskan av bristande enhetlighet i rättstillämpningen framstår som uppenbar, då man betänker att antalet distriktsåklagare är nära 500. En ständig tillsyn över hur rätten att meddela strafföreläggande och åtalseftergift begagnas blir därför oundgänglig. Överhuvud taget måste högste åklagaren, för att kunna verksamt utöva ledningen av åklagarväsendet, genom inspektioner hos landsfogdar och underåklagare samt genom på eget initiativ företagna undersökningar noga följa vad som tilldrager sig på åklagarväsendets område.

De sakkunniga erinra vidare om att justitiekanslern enligt 8 kap. nya RB skall ha viss befattning med advokatväsendet. För riket skall sålunda finnas ett advokatsamfund med offentligrättslig ställning. Visserligen skall tillsynen över advokatväsendet i första hand ankomma på samfundets sty-

relse men justitiekanslern skall äga befogenhet att hos styrelsen påkalla åtgärd mot advokat, som åsidosätter sin plikt eller ej längre är behörig att vara advokat. Han skall därjämte äga klagorätt till högsta domstolen över styrelsens beslut i frågor om disciplinära åtgärder mot advokat, vare sig styrelsen meddelat sitt beslut av egen drift eller på justitiekanslerns eller annans anmälan. Annan sakägare än justitiekanslern skall icke hava rätt att föra talan mot styrelsens beslut utan har att vända sig till denne för att få beslutet överklagat. De sakkunniga uttala, att det icke är möjligt att i förväg ens ungefärligt uppskatta det antal ärenden eller den arbetskvantitet, justitiekanslerns befattning med advokatväsendet kan komma att medföra.

Slutligen framhålla de sakkunniga, att processreformen, om än i mindre mån, är av betydelse för en annan gren av justitiekanslerns verksamhet, nämligen för hans befattning med tvistemål, däri kronan är part. De sakkunniga uttala, att även i civilprocessen med nya RB:s ikraftträdande ökade krav göra sig gällande såväl beträffande målens förberedande som i fråga om utförande av talan och att det är av vikt att kronans ombud fylla de skärpta fordringar, som komma att ställas på dem. Efter att ha berört att det redan tidigare varit på tal att genom justitiekanslerns försorg åvägabringa en central kontroll över kronomålen framhålla de sakkunniga att, då med hänsyn till rättegångsreformen en omdömesgill processföring blir än angelägnare än förut, justitiekanslerns befattning med kronomålen och vad därmed äger samband synes böra utbyggas.

De sakkunniga ingå här efter på frågan om huvudlinjerna för en omorganisation av justitiekanslersämbetet och anföra därvid inledningsvis, att den arbetsbörda vilken redan med hittillsvarande uppgifter åvilat justitiekanslern uppenbarligen är alltför stor för att kunna bemästras med ämbetets nuvarande organisation. De framhålla att justitiekanslern under betydande tidsrymder på grund av arbetsanhopning nödgats begära partiell tjänstledighet — så att i verkligheten en dubbling av ämbetet ägt rum — ävensom att extra arbetskrafter måst anlitas. De anföra ytterligare:

Trots de åtgärder, som vidtagits i arbetsförstärkande syfte, ha vissa arbetsuppgifter för JK-ämbetet icke kunnat beaktas i erforderlig grad. Som nämnts har det under senare år på grund av bristande tid icke varit möjligt för JK att bedriva någon inspektionsverksamhet i egentlig mening. Tillsynen över ämbetsmännens tjänsteverksamhet har därför i huvudsak kommit att hänföra sig till allmänhetens klagomål samt de från ämbetsverk och andra myndigheter insända arbetsredogörelserna m. m. Det hade givetvis även varit önskvärdt, om JK i sin egenskap av kronans högste ombudsman kunnat ägna uppmärksamhet åt det sätt varpå de olika statsmyndigheterna fyllt sina uppgifter såsom rättsliga vårdare av kronans intressen. Någon sådan verksamhet har JK emellertid icke varit i tillfälle att utöva. Överhuvud taget har JK varit alltför strängt bunden av löpande arbetsuppgifter och i alltför ringa grad kunnat taga initiativ till självständiga undersökningar. Det har i själva verket icke ens varit möjligt att handlägga alla till JK-ämbetet inkommande ärenden med den snabbhet, som ansetts önskvärd.

Nu anförda förhållanden skulle enligt de sakkunnigas mening sannolikt inom en nära framtid ha framvingat organisatoriska förändringar av JK-ämbetet, även bortsett från de krav processreformen kommer att ställa på

ämbetet. Såsom i direktiven för de sakkunnigas arbete framhållits, ha vid flera tillfällen förslag framkommit att söka åstadkomma lättnad i ämbetets arbetsbörda, men några åtgärder ha icke blivit vidtagna, huvudsakligen av det skälet att man icke velat föregripa den omorganisation av ämbetet, som förutsatts bliva erforderlig med anledning av processreformen. Det är mot bakgrunden av detta latent föreliggande omorganisationsbehov som konsekvenserna av nya RB:s bestämmelser om JK:s ämbetsåligganden måste bedömas.

Efter att ha framhållit den väsentliga utvidgning av justitiekanslerns arbetsområde som nya RB medför söka de sakkunniga utröna möjligheterna att inom det nuvarande ämbetet bereda utrymme även för de nya uppgifterna. De erinra härvidlag till en början om att lagrådet i sitt yttrande över förslaget till nya RB framhållit, att hos ämbetet sammanförts ett flertal uppgifter av skilda slag och att justitiekanslern ensam hade att besluta i alla ärenden. Lagrådet hade vidare uttalat att det särskilt för verksamheten som chef för åklagarna och som övervakande myndighet vore olägligt att justitiekanslerns tid splittrades på många uppgifter och att han tyngdes av ett omfattande detaljarbete; justitiekanslern måste beredas tillfälle att på ett effektivt sätt utöva ledningen av åklagarverksamhet och måste kunna anslå erforderlig tid för undersökningar på eget initiativ och följa lagstiftning, doktrin och praxis. De sakkunniga fortsätta härefter:

Vid en närmare bedömning av frågan, huru en omorganisation av JK-ämbetet skall genomföras, synes till en början kunna konstateras, att någon nämnvärd arbetslättnad för JK ej kan vinnas genom förstärkning av arbetskrafterna, såframt icke samtidigt beslutanderätten i viktiga ärenden delegeras åt befattningshavare hos ämbetet. Detta skulle emellertid strida mot den utpräglat personliga karaktär, som ämbetet av ålder haft och som kommit till uttryck i instruktionens föreskrift att JK ensam äger besluta i de till ämbetet hörande ärendena. Denna karaktär torde ämbetet även för framtiden böra äga, något som ock chefen för justitiedepartementet framhållit i samband med de sakkunnigas tillkallande.

De sakkunniga övergå härefter till att undersöka möjligheterna att från justitiekanslersämbetet frånskilja och till annat ämbetsverk överflytta vissa uppgifter. De finna därvid att endast en tämligen obetydlig arbetsuppgift, nämligen granskningen av fånglistorna, utan vidare kan utmönstras. De sakkunniga anföra vidare:

En utmönstring från JK-ämbetet av andra ärenden bör å ena sidan icke beröra essentiella delar av ämbetets uppgifter men måste å andra sidan, om den skall få någon verklig betydelse för lättande av JK:s arbetsbörda, vara av väsentlig omfattning. De ärenden, som närmast skulle kunna komma i fråga, hänföra sig till remissärenden angående fideikommiss, av kommun underställde försäljningsbeslut samt i viss utsträckning frågor rörande donationer och stiftelser. Det kan icke sägas att något annat ämbetsverk på grund av tidigare handhavda arbetsuppgifter är särskilt lämpat att omhändervå ärenden av detta slag. Därest desamma skulle överföras till något centralt ämbetsverk, exempelvis kammarkollegiet, måste detta föranleda personalförstärkning för ärendenas beredning och föredragning, varjämte verkschefens tid skulle komma att tagas i anspråk för en ny grupp uppgifter, främmande

för verkets arbetsområde i övrigt. De till nämnda grupper hörande ärendena beröra därjämte ej sällan mycket invecklade spörsmål, vilka närmast äro av beskaffenhet att böra behandlas av en ämbetsman med sådana juridiska kvalifikationer som skola finnas hos JK.

Vad angår kronomålen har i det föregående framhållits behovet av en starkare tillsyn över det sätt på vilket kronans rättegångar handhavas. Det är naturligt, att en sådan tillsyn utövas av Konungens högste ombudsman och något annat organ, lämpat för en dylik uppgift, finnes icke.

De sakkunniga ha för sin del kommit till den bestämda uppfattningen att en överföring av de sålunda nämnda eller andra ärenden från justitiekanslern till annat befintligt ämbetsverk icke bör äga rum. De uttala vidare, att den lindring i arbetsbördan som därigenom skulle vinnas vore alltför obetydlig; för justitiekanslern personligen skulle den icke tillnärmelsevis vara av den storleksordning att den medgäve att å justitiekanslern lägga de uppgifter som med processreformen tillfördes honom.

De sakkunniga finna därför, att det är ofrånkomligt att en uppdelning av justitiekanslersämbetet kommer till stånd, ävensom att en uppdelning bör avse att hos en särskilt härför avsedd myndighet samla åklagargöromålen. De omfattande och maktpåliggande uppgifter, som i den nya rättegångsordningen tillfalla högste åklagaren, komma enligt de sakkunnigas mening otvivelaktigt att helt kräva sin man.

Härefter överväga de sakkunniga frågan, huruvida även andra på justitiekanslern ankommande uppgifter böra utbrytas ur ämbetets nuvarande område, då främst tillsynen över ämbetsmännen. I detta hänseende anmärkes, att 1937 års sakkunniga för utredning angående justitiekanslerns, justitieombudsmannens och militieombudsmannens allmänna ämbetsställning m. m. ansett en sådan överföring böra ske. Emellertid anföres häremot, att tillsynsverksamheten företer betydelsefulla skiljaktigheter från den verksamhet en åklagare utövar. De sakkunniga utveckla denna mening på följande sätt.

Tillsynen över ämbetsmännen tager mindre sikte på det som är en åklagares huvuduppgift, beivran av begångna brott. Det är nämligen mera sällan som det ingripande mot ämbetsmän, vilket föranledes av tillsynen, består i anhängiggörande av åtal mot en felande. I det långt övervägande antalet fall blir resultatet av ett ingripande, att erinringar framställas eller att vissa uttalanden göras. En sådan verksamhet, som ofta är förknippad med avgöranden av ömtålig och grannlaga beskaffenhet, framstår som främmande för en ren åklagarmyndighet vilken till väsentlig del har att till domstols prövning överlämna behandlade frågor. Att märka är också, att medan högste åklagarens verksamhet av naturliga skäl framförallt hänförs sig till den allmänna brottsligheten, kunna de åtgärder från ämbetsmäns sida vilkas bedömande är i fråga avse vitt skilda områden för förvaltningen, den statliga såväl som den kommunala. Prövningen av hithörande ärenden förutsätter på grund härav kännedom om dessa förvaltningsområden, med vilka högste åklagaren eljest i regel kommer i ringa beröring.

Övervakningen av ämbetsmännens tjänstutövning består vidare i granskning av ämbetsverkens arbetsredogörelser, domstolarnas rotlar, ägodelningsdagböcker och dylikt, en uppgift som har föga gemensamt med åklagarverksamhet. Tillsynen kan ock giva anledning till underhandsåtgärder för att snabbt ställa till rätta vad som kan brista; en dylik verksamhet är mera

lämpad för ett förvaltningsbetonat organ än för en ren åklagarmyndighet. Den av ålder bestående skälighetsmässiga prövningen huruvida ett konstaterat tjänstefel skall föranleda åtal eller icke passar ej heller väl samman med den åtalsplikt, som även enligt nya RB alltjämt skall upprätthållas i fråga om det stora flertalet brott.

Vidare anföra de sakkunniga:

Med den ställning högste åklagaren enligt nya RB intager som utövande åklagare vid olika instanser skulle det vidare vara ägnat att väcka starka betänkligheter att låta honom handha tillsynen över domare. Det kan ej heller anses lämpligt, att en ren åklagarmyndighet skulle tilläggas de befogenheter i fråga om advokatväsendet, som enligt nya RB tillkomma JK och som anförtrotts honom på grund av hans tillsyn över ämbetsmännen.

En omständighet, som förtjänar särskild uppmärksamhet vid ställningstagandet till förevarande fråga, avser de konsekvenser beträffande övervakningen av åklagarverksamheten som den ena eller andra lösningen för med sig. Lägges tillsynen över ämbetsmännen i högste åklagarens händer, lär detta föranleda, att någon kontroll icke komme att finnas beträffande en stor del av åklagarverksamheten i riket, nämligen den som högste åklagaren själv utövar eller som bedrivs i enlighet med de direktiv han lämnat. Det är icke blott tillsynen å Konungens vägnar som med nämnda lösning skulle utebliva. Då riksdagens ombudsmän icke nu äga utöva någon tillsyn över JK:s verksamhet — lika litet som JK över deras — torde det vara naturligt, att om högste åklagaren utsåges att vara Konungens tillsynsorgan han jämväl bleve undantagen från JO:s och MO:s övervakning. Att en icke minst för de enskilda medborgarna så betydelsefull, mången gång ömtålig och ingripande verksamhet som den åklagarna utöva i stor utsträckning skulle vara undandragen kontroll från såväl Konungens som riksdagens sida kan icke vara lämpligt. En sådan ordning skulle knappast stå i god överensstämmelse med regeringsformen.

De sakkunniga finna sålunda, att tillsynen över ämbetsmännen icke bör överflyttas å högste åklagaren utan bör kvarstanna hos justitiekanslern såsom Konungens ombudsman. Härför tala enligt de sakkunnigas mening även rent praktiska skäl, i det de båda huvuduppgifter som framdeles skulle ankomma på ett odelat justitiekanslersämbete — högste åklagarens i den reformerade rättegångsordningen och tillsynen över ämbetsmännen — var för sig hade en sådan storleksordning och ställde sådana krav på justitiekanslern personligen, att de, alldeles oavsett hans övriga ämbetsplikter, icke kunde av honom samtidigt på ett tillfredsställande sätt utövas.

På dessa skäl föreslå de sakkunniga, att för högste åklagaren och ledningen av åklagarväsendet i riket inrättas ett särskilt ämbete — riksåklagarämbetet — medan justitiekanslern behåller de eljest på honom ankommande uppgifterna samt erhåller den i nya RB siadgade befattningen med advokatväsendet; med justitiekanslerns tillsyn över ämbetsmännen bör vara förenad befogenhet att vara särskild åklagare i fråga om ämbetsbrott.

Den nya organisationen bör enligt de sakkunnigas förslag träda i tillämpning samtidigt med nya RB, alltså den 1 januari 1948; dock anses justitiekanslerns åklagaruppgifter beträffande mål, vilka enligt övergångsbestämmelserna till nya rättegångsbalken fortfarande skola handläggas enligt äldre

lag, alltjämt böra bibehållas hos honom. I fråga om justitiekanslerns befattning med åtal vid krigsdomstolarna och de administrativa bestyren rörande krigsfiskalerna anses pågående utredning angående krigsdomstolarnas avskaffande i fredstid m. m. böra föranleda att någon överflyttning till riksåklagarämbetet ej äger rum.

Vid beräkningen av personalbehovet i justitiekanslersämbetet efter omorganisationen påpeka de sakkunniga att justitiekanslern kommer att vara bibehållen vid alla de arbetsuppgifter som tidigare åvilat honom med undantag för verksamheten som högste åklagare och chef för åklagarväsendet. Som helt ny uppgift tillkommer hans befattning med advokatväsendet. I övrigt anföra de sakkunniga:

Att åklagaruppgifterna överflyttas till en riksåklagare innebär icke, att JK alldeles upphör med sin åklagarverksamhet. I egenskap av särskild åklagare i fråga om ämbetsbrott kommer han alltjämt att såsom för närvarande kunna föra talan beträffande dessa brott. Därjämte bibehålles han vid sin hittillsvarande befattning med tryckfrihetsbrott.

Efter att ha erinrat om justitiekanslerns övriga uppgifter — dessa framgå av den förut lämnade redogörelsen — ävensom därom, att justitiekanslerns befattning med kronomålen enligt de sakkunnigas mening borde utbyggas, fortsätta de sakkunniga:

Även i ett annat hänseende bör JK beredas tillfälle att utöka sin nuvarande verksamhet. De sakkunniga åsyfta den för JK:s tillsyn över ämbetsmännen viktiga uppgiften att förrätta inspektioner av domstolar och andra myndigheter. Betydelsen av att JK står i en viss personlig kontakt med de olika statliga myndigheterna inom landet betonades av 1937 års sakkunniga, som även framhöllo att då rådande frekvens å inspektionerna av JK och JO — innebärande att domstolar och länsstyrelser med flera myndigheter inspekterades av JK eller av JO ungefär vart femte år — vore väl avvägd. Denna uppfattning synes välgrundad och det är därför önskvärt, att JK sättes i stånd att återupptaga sin inspektionsverksamhet i angiven omfattning.

De sakkunniga framhålla härefter, att det är synnerligen vanskligt att säkert uppskatta ämbetets personalbehov. Då den ene av de två hos ämbetet anställda byråsekreterarna till större delen ägnat sig åt göromål i samband med justitiekanslerns uppgift som högste åklagare, bör denne byråsekreterares tjänst kunna utgå ur lönestaten, medan den kvarstående byråsekreterartjänsten bör göras till ordinarie i lönegrad A 26 (i stället för som hittills Eo 26). I övrigt bör enligt de sakkunnigas förslag för justitiekanslern — som från och med budgetåret 1941/42 i lönehänseende i princip jämställts med justitieråd (regeringsråd) — upptagas grundlön med 22 000 kronor, byråchefen bibehållas i lönegrad A 30 samt kanslibiträdestjänsten i lönegrad A 7 — med hänsyn till att dennas innehavare efter omorganisationen bör övertaga göromålen som redogörare för ämbetet — förändras till en kontorrättjänst i lönegrad A 9.

Beträffande expeditionsvakttjänsten, som nu är uppförd i lönegrad A 5, upplysa de sakkunniga att civilförvaltningens personalförbund hos dem hem-

ställt att denna tjänst måtte ombildas till en förste expeditionsvakttjänst i lönegrad A 7. De sakkunniga ha emellertid icke funnit tillräckliga skäl föreligga att placera tjänsten i högre lönegrad än A 6 men ansett sig böra föreslå, att den nu tjänstgörande expeditionsvakten med hänsyn till det arbete han utför i fråga om ämbetets arkiv och bibliotek erhåller ett avlöningstillägg, motsvarande skillnaden mellan 10 löneklassen, vilken han vid tjänstens uppflyttning skulle komma att tillhöra, samt 11 löneklassen.

För amanuenspersonal, ersättning till vikarier för justitiekanslern och vissa befattningshavare samt till extra arbetskrafter, som alltjämt böra kunna ställas till justitiekanslerns förfogande, m. m. ha de sakkunniga beräknat ett belopp av 21 900 kronor. Härei ingå ersättning till sådan vikarie för justitiekanslern, som icke tillhör ämbetsverket, samt ett belopp av 2 000 kronor för biträden åt justitiekanslern vid större utredningar.

De sakkunniga beräkna på grund av vad sålunda anförts kostnaderna å justitiekanslersämbetets avlöningsanslag på följande sätt:

I. *Avlöningar till ordinarie tjänstemän*

a) Avlöning enligt löneplan

Befattning	Lönegrad	Grundlön	Pensionsavdrag	
1 justitiekansler	—	22 000	1 323	
1 byråchef	A 30	12 495	885	
1 förste byråsekreterare.....	A 26	10 020	693	
1 kontorist.....	A 9	4 023	207	
1 expeditionsvakt	A 6	4 209	165	
		<u>52 747</u>	<u>3 273</u>	49 474

b) Avlöningstillägg åt expeditionsvakten..... 186

c) Vikariatsersättningar

				<u>300</u>	49 960
--	--	--	--	------------	--------

II. *Avlöningar till icke-ordinarie personal*

a) För extra ordinarie och extra tjänstemän..... 10 000

b) För tillfälliga befattningshavare och annat tillfälligt arbetsbiträde

			<u>11 900</u>	21 900
--	--	--	---------------	--------

III. *Rörligt tillägg*

				<u>8 000</u>
--	--	--	--	--------------

Summa kronor 79 860.

Över de sakkunnigas förslag ha, efter remiss, yttranden avgivits av rikets hovrätter, statskontoret, allmänna lönenämnden, föreningen Sveriges landsfogdar, föreningen Sveriges stadsfiskaler, föreningen Sveriges landsfiskaler samt styrelsen för Sveriges advokatsamfund. Vidare har justitiekanslersämbetet — som i skrivelse den 31 augusti 1946 förklarar sig, under förutsättning av oförändrad organisation, icke böra hemställa om någon ändring i fråga om avlöningsstaten för nästkommande budgetår — i skrivelse den 12 februari 1947 inkommit med förslag till avlöningsstat för budgetåret, därvid hänsyn tagits till de sakkunnigas förslag. Härutöver har statskontoret avgivit infordrat utlåtande.

Det av de sakkunniga framlagda förslaget om uppdelning av justitiekanslersämbetet i två ämbeten och fördelningen dem emellan av arbetsuppgifterna har icke mött gensaga i något yttrande.

Hovrätten för Övre Norrland har emellertid fäst uppmärksamheten på att justitiekanslersämbetet och riksåklagarämbetet enligt förslaget skola vara till sin allmänna ställning jämbördiga ämbeten och att det därför vid utarbetande av instruktioner för ämbetena bör tillses att anledningar till friktioner undvikas.

Styrelsen för Sveriges advokatsamfund har beträffande kronomålen anfört att justitiekanslern icke hade möjlighet att i detalj övervaka förandet av talan i alla sådana mål. Enligt styrelsens uppfattning sköttes icke kronans talan i rättegång alltid på ett fullgott sätt. En tillfredsställande lösning av denna fråga kunde icke vinnas på annat sätt än genom att myndigheterna mera allmänt följde den redan nu i viss utsträckning tillämpade regeln, att åtminstone i mål av större vikt uppdraga talans förande åt advokat.

I fråga om personalorganisationen för justitiekanslersämbetet har *statskontoret* framställt erinran mot de sakkunnigas förslag beträffande expeditionsvaktens lönegradsplacering och i detta hänseende anfört:

Enligt de principer rörande expeditionsvaktens löneställning, vilka utvecklats såväl av 1939 års tjänsteförteckningssakkunniga (SOU 1941:17, s. 34 ff.), som försvarets tjänsteförteckningssakkunniga (SOU 1946: 94, s. 89 ff.) lära arbetsuppgifterna vid nu ifrågavarande verk icke vara av beskaffenhet att motivera en högre löneställning för expeditionsvakterna än 5 lönegraden. Därest det skulle befinnas skäligt att tillerkänna expeditionsvakten i justitiekanslersämbetet ett personligt lönetillägg, något som statskontoret dock knappast kan finna vara ådagalagt av den nu framlagda utredningen, läser detta böra ske i enlighet med bestämmelserna i 28 § civila avlöningsreglementet. För ändamålet erforderligt belopp torde i sådant fall böra beräknas under avlöningsanslagets post till avlöningar till icke-ordinarie personal.

Allmänna lönenämnden har däremot godtagit förslaget jämväl i denna del och därvid förutsatt, att det för expeditionsvakten föreslagna lönetillägget motsvarande skillnaden mellan 10 och 11 löneklasserna komme att omräknas till att avse skillnaden mellan häremot svarande löneklasser enligt det nya från och med den 1 juli 1947 ikraftträdande avlöningsreglementet.

I sin förutnämnda skrivelse den 12 februari 1947 tillstyrker *justitiekanslersämbetet* de sakkunnigas förslag beträffande den personal, som enligt förslaget skall uppföras å ordinarie stat.

I fråga om justitiekanslern framhåller ämbetet sålunda, att dennes avlöning bör från och med den 1 juli 1947 upptagas lika med avlöningen för justitieråd, och hänvisar därvid till att justitiekanslern vid 1941 års riksdag tillerkändes en provisorisk avlöningsförstärkning om 3 500 kronor om år, varigenom han i lönehänseende blev jämställd med justitieråden. Dessa voro då icke inordnade under civila avlöningsreglementet. Så skedde genom

beslut av 1946 års riksdag. Att någon reglering av justitiekanslerns löneställning icke samtidigt ägde rum torde, anför ämbetet, ha haft sin grund i den nyss igångsatta utredningen om justitiekanslersämbetets organisation.

Vidare anför ämbetet:

Förste byråsekreterartjänsten i Eo 26 har av de sakkunniga föreslagits till ordinarie med placering i A 26. Enligt justitiekanslersämbetets mening bör denna tjänst bliva ordinarie från och med den 1 juli 1947. Vid skilda tillfällen har ämbetet till Kungl. Maj:t framfört förslag om tjänstens överförande å ordinarie stat. Föredragande departementschefen har ock tidigare i anledning av dessa framställningar vitsordat behovet av tjänsten men av olika skäl förordat uppskov med tjänstens ordinarieblivande. I statsverkspropositionen till 1946 års riksdag förklarade departementschefen under hänvisning till utredningen om ämbetets organisation, att med denna fråga tills vidare borde anstå. Då utredningen nu är avslutad och de sakkunniga föreslagit tjänstens överförande å ordinarie stat samt anledning att uppskjuta tjänstens ordinarieblivande till den 1 januari 1948 icke föreligger — någon ökad statsutgift uppkommer icke härigenom — hemställer ämbetet, att tjänsten från och med den 1 juli 1947 göres ordinarie. — — —

Den av de sakkunniga föreslagna förändringen av kanslibiträdestjänsten i A 7 till kontoristtjänst i A 9 har motiverats med att efter omorganisationen göromålen som redogörare för ämbetet, vilka för närvarande ävåla den ene av byråsekreterarna, böra överflyttas till innehavaren av kanslibiträdestjänsten. Ur ämbetets synpunkt vore det fördelaktigt, om en sådan anordning kunde komma till stånd snarast möjligt, enär därigenom byråsekreteraren bleve i tillfälle att under den frigjorda arbetstiden i stället ägna sig åt sina sekreteraruppgifter. Ämbetet hemställer därför, att kanslibiträdestjänsten från och med den 1 juli 1947 omändras till kontoristtjänst i A 9. — — —

Beträffande expeditionsvakttjänsten ha de sakkunniga föreslagit dels att tjänsten uppflyttas från lönegraden A 5 till A 6 dels att den nuvarande innehavaren av tjänsten med hänsyn till det arbete han utför i fråga om ämbetets arkiv och bibliotek erhåller ett avlöningstillägg motsvarande skillnaden mellan 10 löneklassen, vilken han vid tjänstens uppflyttning skulle komma att tillhöra, samt 11 löneklassen. Jämväl i denna del hemställer ämbetet, att de av de sakkunniga föreslagna förändringarna, som icke ha något samband med ämbetets omorganisation den 1 januari 1948 utan enligt ämbetets mening varit motiverade sedan flera år, måtte genomföras från och med ingången av nästa budgetår.

Beträffande avlöningar till icke-ordinarie personal anför ämbetet:

De sakkunniga ha föreslagit en förste byråsekreterartjänst i A 26 för vardera av justitiekanslers- och riksåklagarämbetena. Den nuvarande förste byråsekreterartjänsten i Eo 24 hos ämbetet anses för närvarande böra utgå ur lönestaten. Därvid har avsetts att hålla möjlighet öppen för en av de nuvarande förste byråsekreterarna hos justitiekanslersämbetet att erhålla tjänst hos riksåklagarämbetet. Enligt de sakkunnigas förslag skall emellertid sekreterartjänsten hos riksåklagarämbetet icke inrättas förrän den 1 juli 1948. Under sådana förhållanden synes nu ifrågavarande tjänst hos justitiekanslersämbetet icke böra indragas förrän sistnämnda dag. Justitiekanslersämbetet hemställer därför, att förste byråsekreterartjänsten i Eo 24 hos ämbetet bibehålles under hela budgetåret 1947/48. Framhållas må emellertid, att även om någon av ämbetets sekreterare icke bör beräknas erhålla tjänst hos riksåklagarämbetet den 1 januari 1948 den möjligheten dock före-

ligger att hans arbetskraft faktiskt kommer att anlitas av riksåklagaren och att följaktligen avlöningsmedel å justitiekanslersämbetets stat i motsvarande mån besparas. — — —

Under anslagsposten ha medel tidigare beräknats — förutom för de två förste byråsekreterarna — för huvudsakligen följande ändamål, nämligen dels till vikarie för justitiekanslern under dennes semester samt tjänstledighet för handläggning av särskilda ärenden och fullgörandet av uppdrag såsom ordförande i nämnden för antagande av aspiranter å landsfiskalstjänst, dels till vikarier för övriga befattningshavare hos justitiekanslersämbetet vid semester och annan tjänstledighet, dels till en amanuens och dels till nödig arbetsförstärkning.

Såvitt avser första budgethalvåret 1 juli—31 december 1947, under vilken tid justitiekanslersämbetet ännu i full omfattning har kvar sina nuvarande arbetsuppgifter, torde medel för här avsedda utgifter erfordras i samma utsträckning som hittills. Företagen beräkning utvisar, att under nämnda budgethalvår för ändamålet erfordras omkring 18 000 kronor. Därvid har antagits, att justitiekanslern med hänsyn till den ämbetet åvilande omfattande arbetsbördan är i behov av ledighet för handläggning av särskilda ärenden i ungefär samma utsträckning som under motsvarande tid innevarande budgetår eller omkring 40 dagar. Som följd härav måste emellertid tillses, att den tillförordnade justitiekanslern erhåller nödigt arbetsbiträde. Härför kräves, att ämbetet har till disposition extra arbetskrafter för beredning av ärenden.

Vid beräkning av medel som erfordras för bestridande av ifrågavarande utgifter under andra budgethalvåret torde de sakkunnigas förslag härutinnan böra följas. Anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal har för helt budgetår av de sakkunniga beräknats till (i runt tal) 21 000 kronor. Hälften av detta belopp utgör 10 500 kronor. I det föregående har justitiekanslersämbetet upptagit medel för avlöning av förste byråsekreteraren i Eo 24 även under andra budgethalvåret, under det att de sakkunniga icke räknat med någon avlöningskostnad för sådan tjänsteman. Med hänsyn härtill skulle vid ett godkännande av de sakkunnigas anslagsberäkning en minskning av nyssnämnda belopp vara möjlig. Emellertid är att märka, att justitiekanslern även efter inrättande av ett riksåklagarämbete under första tiden efter processreformens genomförande kommer att i viss omfattning hava kvar uppgifter såsom högste allmän åklagare, framför allt beträffande fullföljd av talan i mål, som avgjorts i första instans före den 1 januari 1948. På grund härav torde reduceringen böra stanna vid 2 000 kronor.

En av chefen för finansdepartementet jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallad utredningsman,¹ som har att biträda med utredning angående anställningsförhållandena för viss biträdespersonal i statens tjänst, har i en den 19 april 1947 avgiven *promemoria angående löneställning för viss icke rättsbildad biträdespersonal vid bl. a. justitiekanslersämbetet och riksåklagarämbetet* förklarat sig finna den föreslagna löneställningen som kontorist i lönegrad A 9 lämplig för biträdet vid det omorganiserade justitiekanslersämbetet.

Departements-
chefen.

I direktiven till de sakkunniga anförde jag, att justitiekanslersämbetets sammanlagda arbetsbörda redan var mycket tyngande och att vid flera tillfällen förslag framkommit i syfte att åstadkomma lättnad däri. Jag framhöll

¹ F. d. kanslirådet A. Carlsson.

tillika, att anledningen till att några åtgärder icke blivit vidtagna huvudsakligen varit att man ej velat föregripa den omorganisation av ämbetet som skulle bli erforderlig i samband med processreformen.

De sakkunniga ha icke funnit det möjligt att från justitiekanslersämbetet utmönstra och till annan nu befintlig myndighet överflytta ämbetet åvilande göromål i sådan omfattning, att ämbetet skulle kunna fylla jämväl de ytterligare uppgifter som föranledas av nya RB. De sakkunniga ha därför föreslagit, att från det hittillsvarande justitiekanslersämbetet skall i samband med nya RB:s ikraftträdande den 1 januari 1948 utbrytas ett nytt ämbete för åklagaruppgifterna, benämnt riksåklagarämbetet. Detta förslag, som icke mött gensaga i remissyttrandena, har jag ansett mig böra biträda. Jag erinrar i detta sammanhang om att en av Kungl. Maj:t den 11 mars 1947 på min hemställan avlåten proposition (nr 188) bl. a. avser vissa av förevarande förslag betingade ändringar i nya RB.

Förutom åklagarmålens överflyttning till det nya ämbetet har det övervägts, om icke någon eller några av de justitiekanslersämbetet i övrigt åvilande uppgifterna borde överföras till det nya ämbetet. Härvid måste emellertid beaktas att de uppgifter, som skola tillkomma högste åklagaren enligt den nya rättegångsordningen, bli synnerligen omfattande och maktpåliggande. Han skall sålunda vara åklagare vid högsta domstolen, en uppgift som med hänsyn till det nya muntliga rättegångsförfarandet blir av särskild betydelse och kommer att fordra åtskillig tid. Stora krav komma vidare att ställas på högste åklagaren som chef för åklagarväsendet i riket och därmed ansvarig för en enhetlig och effektiv ledning av åklagarverksamheten. Han måste också kunna anslå erforderlig tid för undersökningar på eget initiativ samt följa lagstiftning, doktrin och praxis. På grund härav är det enligt min mening lämpligast att riksåklagarens verksamhet begränsas till uppgifterna som högste åklagare. Justitiekanslersämbetets andra uppgifter äro för övrigt icke av den natur, att det sakligt sett är påkallat att förena någon av dem med ett ämbete vars huvudfunktion är åklagarverksamhet.

Justitiekanslers- och riksåklagarämbetena böra i princip vara likställda. Justitiekanslern skall dock öva tillsyn över riksåklagarens och honom underställda åklagares verksamhet på samma sätt som över andra ämbets- och tjänstemän.

I enlighet med den av mig förordade lösningen av förevarande organisationsspörsmål skulle alltså justitiekanslern i stort sett ha kvar alla sina hittillsvarande uppgifter med undantag för dem som skola ankomma på riksåklagaren. Ett nytt arbetsområde tillkommer för justitiekanslern genom den befattning med advokatväsendet, som enligt 8 kap. nya RB skall ankomma på ämbetet. I avbidan på lösningen av frågan om krigsdomstolarnas avskaffande i fredstid bör justitiekanslern tills vidare behålla överinseendet över åklagarverksamheten vid dessa domstolar. Som övergångsbestämmelse bör därjämte gälla att justitiekanslern fortfarande skall handha mål, som avgjorts av allmän underrätt före den 1 januari 1948.

Av det sagda framgår att även den arbetsbörda, som efter omorganisationen kommer att åvila justitiekanslersämbetet, blir betydande. Visserligen innebär befrielsen från åklagargöromålen även i deras nuvarande, tämligen begränsade omfattning en lättnad, men kvar stå en mångfald betydelsefulla uppgifter. En del av dem ha på grund av den hittillsvarande arbetsbelastningen måst eftersättas. Tillfälle bör beredas justitiekanslern att intensifiera sin inspektionsverksamhet samt att ägna mera ingående uppmärksamhet åt kronomålen och vad därmed äger samband. Med hänsyn även till de nya uppgifterna med avseende å advokatväsendet torde det icke vara möjligt att i någon nämnvärd grad reducera ämbetets personal. Jag finner mig därför vid beräkningen av anslagsbehoven i huvudsak kunna utgå från nuvarande organisation.

Såsom de sakkunniga anført bör lön till justitiekanslern bestämmas i likhet med vad som gäller för justitieråd (regeringsråd). Byråchefen bör bibehållas på ordinarie stat i lönegrad A 30.

Den från och med budgetåret 1937/38 inrättade sekreterartjänsten, numera förste byråsekreterartjänst i lönegrad Eo 26, föreslås av de sakkunniga överförd på ordinarie stat. Framställningar härom ha tidigare gjorts av justitiekanslersämbetet. Då behovet av tjänsten — icke minst med hänsyn till inspektionsverksamheten, vilken förutsätter att justitiekanslern äger tillgång till ett kvalificerat biträde — numera måste betraktas som stadigvarande, bör tjänsten uppföras på ordinarie stat i lönegraden A 26.

Kanslibiträdestjänsten i A 7 bör, då befattningshavaren efter omorganisationen skall övertaga göromålen som redogörare för ämbetet, i enlighet med de sakkunnigas förslag förändras till en kontoristtjänst i lönegrad A 9.

För expeditivvakten ha de sakkunniga föreslagit uppflyttning från lönegrad A 5 till lönegrad A 6. Detta förslag har avstyrkts av statskontoret men godtagits av allmänna lönenämnden. Med hänsyn till de göromål, som ifrågavarande befattningshavare har beträffande ämbetets arkiv och bibliotek, synes förslaget böra vinna bifall. Däremot kan jag icke biträda de sakkunnigas förslag om ett personligt avlöningstillägg till den nu tjänstgörande expeditivvakten.

De nu föreslagna förändringarna böra, såsom justitiekanslersämbetet anført, träda i tillämpning redan från budgetårets början.

Beträffande den icke-ordinarie personalen biträder jag justitiekanslersämbetets förslag att extra ordinarie förste byråsekreterartjänsten i lönegrad Eo 24 bibehållas under hela budgetåret och att frågan om tjänstens indragning sålunda får upptagas vid prövningen av anslagsbehoven för budgetåret därpå. Med hänsyn till den omfattning, vari ämbetet nödgats anlita utomstående arbetskrafter, behöver det ej befaras att den ifrågavarande befattningshavaren skall sakna tillräckliga, kvalificerade arbetsuppgifter.

För nästa budgetår torde de olika anslagen i justitiekanslersämbetets avlöningsstat böra beräknas på följande sätt.

Anslagsposten till Avlöningar till ordinarie tjänstemän

upptages i enlighet med de sakkunnigas förslag — med den jämkning som föranledes av att personligt lönetillägg till expeditionsvakten ej ansetts böra utgå — till 49 800 kronor. Emellertid bör posten med hänsyn till den allmänna löneregleringen uppräknas med 22 000 kronor. Posten upptages alltså med (49 800 + 22 000) 71 800 kronor, vilket innebär en ökning med 31 700 kronor.

Under posten till avlöningar till icke-ordinarie personal böra medel beräknas till extra ordinarie byråsekreteraren med 8 100 kronor. Under denna post böra vidare upptagas medel för amanuenspersonal, ersättning till vikarier för justitiekanslern och vissa befattningshavare samt till extra befattningshavare m. m. Härför torde för förra hälften av budgetåret böra beräknas hälften av det belopp, som i gällande stat avsetts för detta ändamål, eller 9 000 kronor samt för senare hälften av budgetåret, på sätt justitiekanslersämbetet föreslagit, 8 500 kronor eller tillhoppa 17 500 kronor. Härutöver medför den allmänna löneregleringen en uppräkningsposten med 14 100 kronor. Posten upptages alltså till (8 100 + 17 500 + 14 100) 39 700 eller 4 800 kronor mer än hittills.

Till rörligt tillägg beräknas 6 800 kronor, innebärande en minskning med 2 200 kronor.

Anslaget i dess helhet uppföres sålunda med (71 800 + 39 700 + 6 800) 118 300 kronor, vilket är 34 300 kronor mer än för innevarande budgetår.

Vid bifall till de nu föreslagna ändringarna skulle å den för justitiekanslersämbetet gällande personalförteckningen upptagas en justitiekansler med lön i likhet med justitieråd, en byråchef i lönegrad A 30, en förste byråsekreterare i lönegrad A 26, en förste byråsekreterare i lönegrad Eo 24, en kontorist i lönegrad A 9 samt en expeditionsvakt i lönegrad A 6.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning för justitiekanslersämbetet, upptagande förut angivna befattningshavare;

dels fastställa följande avlöningsstat för justitiekanslersämbetet att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1947/48:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förlagsvis</i>	kronor	71 800
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal	»	39 700
3. Rörligt tillägg, <i>förlagsvis</i>	»	6 800

Summa kronor 118 300;

dels ock till Justitiekanslersämbetet: Avlöningar för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förlagsanslag* av kronor 118 300.

2. Justitiekanslersämbetet: Omkostnader, förslagsanslag. Detta anslag är i gällande riksstat uppfört med 7 700 kronor.

De sakkunniga ha beräknat omkostnaderna till enahanda belopp.

Justitiekanslersämbetet har emellertid i sin under nästföregående punkt omförmälda skrivelse den 12 februari 1947 med hänsyn till att städningskostnaderna för ämbetet på grund av nytt städningsavtal ökats med drygt 300 kronor för år och med beaktande tillika av den nuvarande medelsåtgången hemställt, att till omkostnader måtte anvisas 8 300 kronor.

Jag anser mig för närvarande icke kunna förorda höjning av omkostnadsanslaget i vidare mån än som föranledes av de ökade kostnaderna för städning och hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Justitiekanslersämbetet: Omkostnader* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 8 000.

Riksåklagarämbetet.

3. Riksåklagarämbetet: Avlöningar, förslagsanslag. De sakkunniga för utredning av frågan om omorganisation av justitiekanslersämbetet ha beräknat detta anslag till 38 067 kronor för nästa budgetår.

Jag har under punkten **1.** förordat, att från justitiekanslersämbetet skall från och med den 1 januari 1948 eller samtidigt som nya RB träder i kraft utbrytas ett nytt ämbete för åklagaruppgifterna. Riksåklagarens huvuduppgifter skola vara att själv fungera som allmän åklagare, att som chef för åklagarväsendet tillse att detta i skilda avseenden fyller sin uppgift samt att ombesörja de med chefskapet förenade administrativa ärendena.

De sakkunniga uttala i sitt betänkande att riksåklagaren i princip skall äga tala å alla brott, som höra under allmänt åtal, såvida ej annat är stadgat. De sakkunniga fortsätta:

Detta gäller även åtal för ämbetsbrott. De sakkunniga ha förordat, att den nu å JK ankommande tillsynen över ämbetsmännen icke skall överflyttas å riksåklagaren utan kvarbli hos JK. Föranleder tillsynen anställande av åtal, skall JK enligt förslaget vara särskild åklagare i fråga om sådan talan. Enligt nu gällande bestämmelser skola domare och andra högre ämbetsmän för ämbetsbrott tilltalas vid hovrätt och högsta domstolen, och detta har haft till följd att de allmänna åklagarna vid underrätt icke äro behöriga att föra talan mot dem. Åtalsrätt tillkommer allenast — förutom hovrätternas advokatfiskaler — de organ, som utöva tillsyn över ämbetsmännen, d. v. s. JK, JO och MO. Den ordning som sålunda råder har synts de sakkunniga böra bibehållas framdeles, oavsett att ett särskilt ämbete inrättas för högste allmänne åklagaren. Då denne skall vara en ren åklagarmyndighet och icke ha någon tillsyn över ämbetsmän i allmänhet, föreslås att JK ensam — vid sidan av JO och MO — skall äga föra talan i mål om ansvar eller enskilt anspråk på grund av ämbetsbrott, som skall uppiagas omedelbart av högsta domstolen eller hovrätt. Den begränsning i riksåklagarens åtalsrätt, som förslaget sålunda innebär, skall emellertid icke gälla

åklagare eller andra riksåklagaren underställda befattningshavare. På grund av sitt chefskap över dessa har riksåklagaren tillsyn över dem, och det är då naturligt att han skall äga ställa dem till ansvar för fel och försummelser i tjänsten. Att riksåklagaren sålunda, med nu angivet undantag, icke skall äga behörighet åtala ämbetsmän med forum i hovrätt eller högsta domstolen har den fördelen, att en klar gräns härigenom uppdrages mellan JK:s och riksåklagarens befogenheter på förevarande område; göras sålunda anmälningar till riksåklagaren om brott av ämbetsmän som nu nämnts, böra de av riksåklagaren överlämnas till JK.

Även i fråga om ämbetsbrott som skola åtalas i första instans — beträffande dessa tillkommer åtalsrätten nu principiellt överåklagarna — hade det varit av värde, om i instruktionerna en bestämd åtskillnad kunnat göras mellan JK:s och riksåklagarens uppgifter. Tydligt är emellertid, att någon ändring i överåklagarnas åtalsrätt beträffande nämnda brott icke lämpligen kan genomföras. På grund härav blir även riksåklagaren behörig att åtala brotten. Detta bör emellertid icke hindra, att eventuella anmälningar om fel och försummelser som inkomma till riksåklagaren skola kunna av riksåklagaren efter samråd med JK överlämnas till dennes handläggning. En sådan åtgärd framstår som naturlig, särskilt när omständigheterna giva vid handen, att något åtal tydligen icke åsyftas eller skäligen ej bör komma till stånd utan fråga är om vinnande av rättelse. I den praktiska tillämpningen bör för visso en tillfredsställande gräns mellan JK:s och riksåklagarens i varandra ingripande tjänsteområden på denna punkt kunna ernås även beträffande nu berörda brott.

De sakkunniga erinra vidare om att riksåklagarens verksamhet som utövande åklagare väsentligen kommer att vara knuten till högsta domstolen och tillägga därvid, att riksåklagaren bör vara skyldig att lämna justitiekanslern, justitieombudsmannen och militieombudsmannen biträde för anställande och utförande av de åtal som de beslutat.

De sakkunniga uttala, att det med hänsyn till de betydande rättsvårdande uppgifter som tillkomma högste allmänne åklagaren är av vikt att riksåklagaren beredes en oberoende och självständig ställning; han bör därför tillsättas genom fullmakt.

Vidare anföra de sakkunniga, att hos riksåklagaren måste finnas ett antal biträdande åklagare med främsta uppgift att tillhandagå honom med avseende å talans utförande i högsta domstolen. De yttra vidare i denna del:

På dessa biträdande åklagare skall det ankomma att bereda och för riksåklagaren föredraga ärenden angående frågor om fullföljd av åtal i högsta domstolen. Beslutar riksåklagaren, att målet skall fullföljas, och är målet ej sådant att riksåklagaren själv bör utföra talan, skall han äga att sätta biträdande åklagare i sitt ställe. Vidare skola de biträdande åklagarna granska de revisionsinlagor och besvärinlagor, vilka av högsta domstolen för skriftligt genmäle eller förklaring delgivas riksåklagaren. Då det är uteslutet att riksåklagaren kan medhinna att personligen taga del av flertalet av dessa inlagor eller fatta beslut angående desamma, bör han kunna överlämna åt biträdande åklagare att på eget ansvar avgöra, huruvida genmäle eller förklaring skall avgivas av åklagare som tidigare fört talan i målet eller av biträdande åklagaren själv. Därest nu ifrågavarande mål bliva föremål för muntlig handlägg-

ning i högsta domstolen och således kräva inställelse där av åklagare, kan riksåklagaren som förut nämnts förordna åklagare, som i föregående instanser fört talan i målet, att föra talan även i högsta domstolen. Särskilt torde detta kunna antagas bliva fallet då det är fråga om mål från domstolar i Stockholm eller dess närhet. Då emellertid möjligheten att för inställelse i högsta domstolen anlita distriktsåklagare under de första åren efter nya rättegångsbalkens ikraftträdande sannolikt av olika skäl kommer att vara ganska begränsad, kan det ofta även beträffande enklare mål visa sig mest praktiskt, att hos riksåklagaren anställd biträdande åklagare får ombesörja åklagartalans utförande vid den muntliga handläggningen i högsta domstolen.

Även om de biträdande åklagarnas huvudsakliga uppgift kommer att avse åklagartalans förande i högsta domstolen, skall det åligga dem att, i den mån riksåklagaren så finner lämpligt, jämväl i övrigt tillhandagå honom i ämbetet exempelvis med utförande av talan i visst mål i underrätt eller i hovrätt eller vid handläggning av visst ärende rörande anmärkning mot åklagare.

Att beräkna huru stort antal biträdande åklagare, som kommer att erfordras hos riksåklagaren, möter vissa svårigheter. Med utgångspunkt från den tidigare angivna fullföljdsfrekvensen beträffande brottmål i högsta domstolen samt den uppskattning i övrigt av biträdande åklagarnas arbetsuppgifter, som varit möjlig, ha de sakkunniga kommit till den slutsatsen, att det erforderliga antalet biträdande åklagare, sedan processreformen blivit till fullo genomförd, icke kommer att understiga tre eller det antal, som förutsatts i 1942 års proposition med förslag till rättegångsbalk.

I fråga om tjänstebenämningen å de biträdande åklagarna ha de sakkunniga övervägt olika förslag, såsom advokatfiskal, riksfiskal, överfiskal och revisionsfiskal. Av dessa synes advokatfiskal vara att föredraga.

Beträffande formen för tillsättningen av de biträdande åklagarna anföra de sakkunniga, att befattningarna böra tillsättas på förordnande på vissa år eller utan angiven tidsbegränsning. Som skäl härför åberopas önskvärdheten att viss cirkulation kan äga rum i fråga om innehavarna av dessa befattningar.

Vid handläggningen av de administrativa ärendena bör riksåklagaren enligt de sakkunniga biträdas av en medelst fullmakt tillsatt byråchef, som skall vara chef för ämbetsverkets kansli och bör besitta särskilt god kännedom om befattningshavare och aspiranter inom åklagarväsendet.

I övrigt torde behovet av stadigvarande personal, såvitt de sakkunniga anse sig kunna bedöma, kunna inskränkas till en förste byråsekreterare, två amanuenser, en registrator tillika kassör, två kontorsbiträden och en expeditivakt.

Beträffande löneställningen för de olika befattningshavarna uttala de sakkunniga att riksåklagaren med hänsyn till sin ställning som högste allmänne åklagare och chef för åklagarväsendet bör jämföras med justitieråd (regeringsråd). Byråchefen bör placeras i lönegrad A 30 och de tre advokatfiskalerna böra placeras i C 6. Den å ämbetets kanslibyrå erforderliga förste byråsekreteraren bör placeras i A 26 samt registratorn och kassören tills vidare inordnas i A 11 (kansliskrivare). Kontorsbiträdena beräknas placeras i A 4 och expeditivvakten i A 6. I fråga om icke-ordinarie personal räkna de sakkunniga med en amanuens i 18 och en i 16 lönegraden samt upptaga i övrigt

ett belopp om 11 000 kronor, avseende arvode till tillfälliga befattningshavare, vikariatsersättningar m. m.

Emellertid anmärka de sakkunniga därjämte, att riksåklagarämbetet icke skall upprättas förrän den 1 januari 1948, samt att justitiekanslern skall vara bibehållen vid sin uppgift som allmän åklagare i de mål som enligt övergångsbestämmelserna till nya rättegångsbalken skola handläggas enligt äldre bestämmelser. I detta sammanhang anföra de sakkunniga vidare, att viss tid måste förflyta, innan något mera betydande antal av underrätt efter den 1 januari 1948 avgjorda mål passerat hovrätterna och att det därför sannolikt kommer att dröja minst ett halvt år, innan riksåklagarämbetet i fråga om åklagarverksamheten är i full funktion; beträffande ledningen av åklagarväsendet och befattningen med de administrativa ärendena kommer ämbetet dock redan från början i full utsträckning att övertaga sina arbetsuppgifter. Med ledning härav anse de sakkunniga, att följande befattningar icke komma att bli erforderliga under första halvåret 1948, nämligen två advokatfiskaler, förste byråsekreteraren, amanuensen i Eo 16 och ett kontorsbiträde.

I de avgivna yttrandena över de sakkunnigas betänkande har, som redan under punkten 1. angivits, någon erinran icke riktats mot de sakkunnigas förslag om uppdelning av justitiekanslersämbetet i två ämbeten och fördelningen dem emellan av arbetsuppgifterna.

I fråga om riksåklagarens åtalsrätt gentemot honom underställda befattningshavare anmärker emellertid *hovrätten över Skåne och Blekinge*, att riksåklagaren i likhet med justitiekanslern bör tilläggas befogenhet att i fråga om ringare fel av ämbetsman låta bero vid vunnit rättelse eller avgiven förklaring eller vad eljest förekommit.

Åt liknande synpunkter såvitt avser överåklagares befogenhet att åtala tjänstefel ger *föreningen Sveriges landsfogdar* uttryck och anför därvid:

Enligt förslaget skulle riksåklagaren efter föregånget samråd till justitiekanslersämbetets handläggning kunna överlämna sådana anmälningar om fel eller försummelse av ämbetsmän, där anmälan icke åsyftat att få ett åtal till stånd eller ett åtal ej finnes ur allmän synpunkt påkallat. Ej sällan inträffar det emellertid, att anmälningar av detta slag inkomma till överåklagarna. Visar utredningen att vederbörande tjänsteman förfarit felaktigt, torde överåklagarna i regel känna sig så bundna av sin åtalsplikt att de icke anse sig kunna underlåta ett åtal, oaktat fallet kan vara av mera oskyldig beskaffenhet och det icke kan uteslutas att justitiekanslersämbetet skolat låta det stanna vid en admonition, därest anmälan ingivits direkt till ämbetet. Till förebyggande av en sådan olikhet i rättstillämpningen synes den regeln böra uppställas, att överåklagare i fall varom nu är fråga skulle äga möjlighet att underställa ärendet riksåklagarens prövning, därest överåklagaren finner det tveksamt huruvida åtal bör anställas. Anser riksåklagaren att åtal ej är påkallat, skulle han i den ordning förut sagts kunna överlämna ärendets handläggning till justitiekanslersämbetet.

I fråga om riksåklagarens ämbetsställning anmärker *Svea hovrätt*, att riksåklagaren med hänsyn till sina ämbetsåligganden icke bör placeras i samma höga ämbetsställning som den mot ledamotskap i högsta domstolen svarande, vilken riksdagens ombudsmän nu intaga och vilken enligt förslaget skall tillkomma också justitiekanslern.

Föreningen *Sveriges stadsfiskaler* anför beträffande rekryteringen av de biträdande åklagarna hos riksåklagaren, att det synes angeläget att denna rekrytering sker jämväl från åklagarkåren och icke blott bland domstolsjurister. Det torde nämligen enligt föreningens mening vara av betydelse att riksåklagarämbetet äger tillgång till arbetskraft från överåklagare- och distriktsåklagarbefattningarna med den i dessa tjänster förvärvade erfarenheten såsom åklagare och polischefer.

Beträffande personalorganisationen i allmänhet erinrar *statskontoret*, att då erfarenhet saknas rörande riksåklagarämbetets arbetsbörda åtminstone en av advokatfiskalstjänsterna och förste byråsekreterartjänsten torde till en början placeras å extra ordinarie stat. Bärande skäl ha enligt statskontorets mening icke anförts för en placering av advokatfiskalerna som förordnandetjänstemän å C-planen. I den mån de böra bli ordinarie tjänstemän förordnar statskontoret därför att de tillsättas med fullmakt. Advokatfiskalernas löneställning bör enligt statskontoret vara densamma som för revisionssekreterare. Liksom beträffande justitiekanslersämbetet kan statskontoret icke förorda högre löneställning för expeditionsvakten hos riksåklagaren än 5 lönegraden.

Allmänna lönenämnden finner däremot förslaget i nu förevarande del icke föranleda erinran.

I *promemorian angående löneställning för viss icke rättsbildad biträdespersonal* anföres att det icke funnes anledning till erinran mot de sakkunnigas förslag att för registrators- och redogörargörömbålen å det nya ämbetsverkets stat uppföra en kansliskrivarbefattning i lönegraden A 11. Sedan riksdagen numera godkänt i 1947 års statsverksproposition framlagt förslag till reglering av anställningsförhållanden för biträdespersonal med skriv- och kontorsgöromål inom statsförvaltningen (Utgifterna å driftbudgeten. För flera huvudtitlar gemensamma frågor, s. 10 ff., samt riksd. skr. nr 56) kunde det ifrågasättas, om ej de tvenne kontorsbiträdena, vilka sannolikt måste nyanställas, vid anslagsberäkningen lämpligen borde tillvidare betraktas såsom icke-ordinarie, för vilka den för biträden i allmänhet beslutade allmänna befordringsgången via lönegraderna Ex 2, Eo 2 och Eo 4 borde bli gällande.

**Departements-
chefen.**

Såsom jag under punkten **1.** anført biträder jag de sakkunnigas förslag om utbrytning från och med den 1 januari 1948 från justitiekanslersämbetet av ett nytt ämbete, riksåklagarämbetet. Riksåklagaren bör fungera som allmän åklagare vid högsta domstolen såväl i mål, som anhängiggöras eller fullföljas av allmän åklagare, som i mål vilka fullföljas dit av enskild part. Rätten att fullfölja åklagartalan i högsta domstolen bör vara förbehållen

riksåklagaren. Justitiekanslern bör bibehållas vid sin uppgift att utöva tillsyn över ämbetsmännen och därmed även vid rätten att föra talan om ansvar och enskilt anspråk på grund av ämbetsbrott. Såsom de sakkunniga föreslagit i syfte att erhålla en klar gränsdragning mellan justitiekanslerns och riksåklagarens befogenheter skall justitiekanslern ensam — vid sidan av justitieombudsmannen och militieombudsmannen — äga föra sådan talan beträffande ämbetsbrott, som skall upptagas omedelbart av högsta domstolen eller hovrätt. Praktiska skäl synas mig motivera det av de sakkunniga från denna princip föreslagna undantaget, som avser att riksåklagaren skall äga rätt att ställa honom underställda åklagare och andra befattningshavare till ansvar vid dessa domstolar för fel och försummelser i tjänsten. Riksåklagaren bör ha enahanda befogenhet som justitiekanslern att i fråga om ringare fel av ämbets- och tjänstemän låta bero vid vunnen rättelse eller avgiven förklaring eller vad eljest förekommit. För ernående av erforderlig enhetlighet i tillämpningen av denna grundsats är det önskvärt att samråd äger rum mellan riksåklagaren och justitiekanslern. Befogenhet att vid underrätt väcka åtal för tjänstefel bör tillkomma de allmänna åklagarna på sätt nu gäller. Jag finner icke tillräcklig anledning föreligga att, på sätt antytts i ett remissyttrande, uppställa särskilda regler hur det bör förfaras i fall då överåklagare med avseende å begånget tjänstefel finner åtal böra underlåtas.

I förhållande till justitiekanslern bör riksåklagaren intaga en fullt fristående ställning. Härmed torde icke vara oförenligt att riksåklagaren skall vara skyldig att såsom andra allmänna åklagare biträda justitiekanslern liksom riksdagens ombudsmän med talans utförande i de mål, som dessa överlämna till riksåklagaren.

Riksåklagaren bör vidare utöva ledningen av åklagarverksamheten i riket och ha tillsyn över åklagarna. Med chefskapet för åklagarväsendet följa även de administrativa göromål som avse tjänstetillsättningar, ledigheter m. m. Såsom jag tidigare anfört bör dock justitiekanslern tills vidare vara bibehållen vid sin befattning med åklagarna vid krigsdomstolarna.

Förslag till vissa ändringar i nya rättegångsbalken och annan lagstiftning, som föranledas av det nya ämbetets inrättande, har av Kungl. Maj:t redan förelagts riksdagen i en den 11 mars 1947 avlåten proposition (nr 188). Andra frågor böra regleras i vederbörande instruktioner. Härvidlag bör, såsom jag likaledes tidigare förordat, den övergångsbestämmelsen gälla, att justitiekanslern även efter den nya organisationens genomförande skall taga befattning med mål, vilka avgjorts av allmän underrätt före den 1 januari 1948.

Såsom framgår av den under punkten 1. lämnade redogörelsen kommer befattningen som riksåklagare att bli synnerligen maktpåliggande. Redan verksamheten som åklagare vid högsta domstolen blir med hänsyn till den nya rättegångsordningens ökade krav på målens förberedande och talans utförande mycket tidskrävande och fordrar stor omsorg. Ledningen av åklagarväsendet och tillsynen över åklagarna blir även en uppgift av utomordentlig betydelse. Tillämpningen av nya RB:s bestämmelser om strafföreläg-

gande och åtalseftergift fordrar sålunda en oavlätlig uppmärksamhet från riksåklagarens sida. Även vissa å riksåklagaren ankommande administrativa ärenden, såsom dennes medverkan vid tillsättning av åklagarbefattningar, äro av särskild vikt för det allmänna.

Med hänsyn till riksåklagarämbetets betydelse och de höga kvalifikationer, som måste ägas av dess innehavare, bör denne i lönehänseende jämföras med justitieråd (regeringsråd).

Även om det icke är möjligt att med någon större grad av säkerhet uppskatta hur omfattande riksåklagarens egentliga åklagarverksamhet blir, kan det betraktas som uteslutet att han skulle kunna själv helt ombesörja denna. Härvidlag bör han alltså till sitt förfogande få biträdande åklagare. I fråga om rekryteringen av dessa vill jag understryka önskvärdheten av att riksåklagaren erhåller biträde av väl kvalificerade personer ur åklagarkåren. Härigenom skulle riksåklagarämbetet kunna tillföras värdefull praktisk erfarenhet. Då å andra sidan riksåklagaren i sin verksamhet ofta kommer att få pröva juridiska frågor av invecklad natur, torde han även böra erhålla biträde av exempelvis en hovrättsdomare eller revisionssekreterare. Sedan ämbetet trätt i full verksamhet, kan antalet erforderliga biträdande åklagare, såsom de sakkunniga antagit, beräknas uppgå till tre. Det skulle då vara fördelaktigt om två av tjänsterna kunde besättas med allmänna åklagare och den tredje med en domstolsjurist. Därvid synes det lämpligt, att de förstnämnda tjänsterna, såsom statskontoret förorddat, bli fullmaktstjänster i lönegraden A 30, medan den tredje tillsättes genom förordnande. För sistnämnda tjänst bör med hänsyn till vikten av en fullgod rekrytering lägre lönegrad än C 6 icke ifrågakomma. Såsom de sakkunniga anfört torde emellertid under första tiden av ämbetets verksamhet erfordras endast en biträdande åklagare. Denne bör tillsättas medelst fullmakt och placeras i lönegrad A 30. Frågan om inrättande av ytterligare biträdande åklagare kan anstå till prövningen av anslagsbehovet för budgetåret 1948/49. Beträffande tjänstebenämningen för de biträdande åklagarna är enligt min mening titeln överfiskal att föredraga framför advokatfiskal, vilken benämning utgjort och utgör tjänstetiteln för befattningshavare med väsentligen andra uppgifter än en allmän åklagares.

Vid handläggningen av de administrativa ärendena bör riksåklagaren närmast biträdas av en byråchef, som skall vara chef för ämbetsverkets kansli. Denne synes böra tillsättas med fullmakt och placeras i lönegrad A 30. I övrigt torde, såsom de sakkunniga anfört, under första halvåret 1948 erfordras en kansliskrivare, en expeditivakt och ett kontorsbiträde. Därest mitt förslag om att förste byråsekreterartjänsten i lönegrad Eo 24 hos justitiekanslersämbetet skall bibehållas under hela budgetåret bifalles, förutsätter jag att denne befattningshavare i mån av behov skall kunna biträda riksåklagarämbetet; i olikhet med de sakkunniga finner jag därför icke någon amanuensbefattning hos sistnämnda ämbete vara erforderlig under första halvåret 1948. Tjänsterna som kansliskrivare och expeditivakt synas böra uppföras å ordinarie stat, därvid kansliskrivaren bör placeras i lönegrad

A 11; befattningen som expeditionsvakt bör, i betraktande av att riksåklagarämbetet blir ett större verk än justitiekanslersämbetet, icke sättas i lägre lönegrad än expeditionsvaktstjänsten hos sistnämnda ämbete, nämligen lönegrad A 6. Kontorsbiträdet bör upptagas som icke-ordinarie befattningshavare och alltså få följa den för lägre biträden angivna allmänna befordringsgången. Ej heller beträffande kanslipersonalen synes anledning förefinnas att redan nu ingå på en prövning av personalbehovet för tiden efter budgetårets utgång.

Anslaget torde böra beräknas på följande sätt.

Under anslagsposten avlöningar till ordinarie tjänstemän beräknas medel för avlöning till riksåklagaren, en överfiskal, en byråchef, en kansliskrivare och en expeditionsvakt, för helt budgetår uppgående till (20 700 + 11 200 + 11 200 + 4 200 + 3 300) 50 600 kronor och sålunda för senare hälften av budgetåret till 25 300 kronor. Till vikariatsersättningar under sistnämnda tid beräknas 400 kronor. Den allmänna löneregleringen förleder härutöver uppräknig av posten med 12 000 kronor. Posten upptages alltså till (25 300 + 400 + 12 000) 37 700 kronor.

Under anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal beräknas allenast medel för det icke-ordinarie biträdet samt till tillfälliga befattningshavare och annat tillfälligt arbetsbiträde med (2 000 + 1 000) 3 000 kronor.

Till rörligt tillägg beräknas 2 400 kronor.

Anslaget i dess helhet uppföres alltså med (37 700 + 3 000 + 2 400) 43 100 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning för riksåklagarämbetet att gälla från och med den 1 januari 1948, upptagande en riksåklagare med lön såsom justitieråd, en överfiskal i lönegrad A 30, en byråchef i lönegrad A 30, en kansliskrivare i lönegrad A 11 samt en expeditionsvakt i lönegrad A 6;

dels fastställa följande avlöningsstat för riksåklagarämbetet att tillämpas under senare hälften av budgetåret 1947/48:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 37 700
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	» 3 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 2 400
	<hr/>
	Summa kronor 43 100;

dels ock till Riksåklagarämbetet: Avlöningar för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 43 100.

4. Riksåklagarämbetet: Omkostnader, förslagsanslag. Omkostnaderna ha av de sakkunniga beräknats till 5 700 kronor för senare hälften av budgetåret 1947/48, därav för sjukvård m. m. 200 kronor, för reseersättningar 2 500 kronor samt för expenser 3 000 kronor.

Mot denna beräkning har jag icke något att erinra och hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksåklagarämbetet: Omkostnader* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 5 700.

5. Kostnader för inrättande av riksåklagarämbetet, reservationsanslag. Dessa kostnader ha av de sakkunniga beräknats till 50 000 kronor, därav för möbler, gardiner o. d. 35 000 kronor, för skrivmaskiner jämte andra kontorsinventarier 5 000 kronor samt för böcker och tidskrifter 10 000 kronor.

Med godtagande av denna beräkning hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kostnader för inrättande av riksåklagarämbetet* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 50 000.

Domstolarna.

Högsta domstolen m. m.

6. Högsta domstolen m. m.: Avlöningar, förslagsanslag. Anslaget, som avser avlöningar till såväl högsta domstolens ledamöter som befattningshavare vid nedre justitierevisionen, är i gällande riksstat uppfört med 1 350 800 kronor.

Gällande personalförteckning för högsta domstolen och nedre justitierevisionen är av följande lydelse:

Personalförteckning.		Lönegrad.
Befattning.	Tjänstemän å ordinarie stat.	
24 justitieråd, lön enligt särskilda bestämmelser		—
27 revisionssekreterare		A 30
1 förste protokollssekreterare		A 24
3 protokollssekreterare		A 22
2 registratorer		A 22
1 kanslist		A 21
1 kontorist		A 9
2 förste expeditionsvakter		A 7
1 kanslibitråde		A 7
7 expeditionsvakter		A 5
14 kontorsbiträden		A 4

Kungl. Maj:t har den 17 maj 1946 fastställt följande avlöningsstat för högsta domstolen och nedre justitierevisionen, att tillämpas under budgetåret 1947/48:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	969 700
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	»	7 200
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	»	233 700
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	140 200
Summa kronor		1 350 800.

Kungl. Maj:t förordnar en av revisionssekreterarna att tills vidare för en tid av högst fem år vara nedre revisionens ordförande. Ordföranden, vilken fyller funktionen såsom nedre revisionens chef, är för Kungl. Maj:t ansvarig för arbetets jämna gång, beslutar ensam i vissa personal- och ekonomiärenden, indelar revisionssekreterarna till tjänstgöring på de särskilda rotlarna, uppgör ordning för revisionssekreterarnas föredragningskyldighet i högsta domstolen, meddelar bestämmelser om fördelning av mål mellan rotlarna m. m. På grund av berörda arbetsuppgifter har han endast begränsad föredragningskyldighet, och även från denna begränsade föredragningskyldighet äger han sedan 1943 vinna befrielse mot deltagande i ett visst antal av nedre revisionens betänkanden. Till ordföranden, vilken uppbär avlöning såsom revisionssekreterare enligt lönegrad A 30, utgår från anslaget till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, ett årligt arvode av 1 500 kronor.

Från anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal, vilken post icke må överskridas utan medgivande av Kungl. Maj:t, skall bland annat utgå avlöning till extra revisionssekreterare, d. v. s. befattningshavare som, utan att tjänstgöra som vikarierande revisionssekreterare, förordnats att fullgöra på revisionssekreterare ankommande göromål. Såsom posten beräknats lämnar den nedre revisionen möjlighet att anställa tolv extra revisionssekreterare under hela året och ytterligare en extra revisionssekreterare under halva året, vilket möjliggjort en utökning av antalet extra revisionssekreterare i förhållande till näst föregående budgetår med sju extra revisionssekreterare under hela året. Såsom framgår av 1946 års statsverksproposition (II ht s. 21) har anslagsökningen föranletts av att den nya ordning för fullföljden till den högsta instansen, som genomfördes genom lagstiftning år 1945, och strävandena att nedbringa arbetsbalansen därstädes medfört behov av personalförstärkning.

1943 års domarutredning har i sitt den 30 juli 1946 avgivna betänkande (SOU 1946: 57) upptagit vissa frågor rörande organisations-, utbildnings- och tjänstgöringsförhållanden på domarbanan och därvid beträffande revisionssekreterarbefattningarna föreslagit, att samtliga dessa skulle göras till extra ordinarie (betänkandet s. 185 ff.). Detta förslag sam-

manhänger med vissa omläggningar, som i övrigt av domarutredningen förordats beträffande tjänstgöringen i nedre revisionen, särskilt en föreslagen begränsning av tiden för tjänstgöring som revisionssekreterare till, i regel, tre år. Enligt domarutredningen böra revisionssekreterarbefattningarna placeras i lönegraden Eo 30. Beträffande antalet befattningar omnämnes i betänkandet en under förarbetena för rättegångsreformen verkställd beräkning (prop. 5/1942 s. 481) enligt vilken efter rättegångsreformens genomförande endast 18 befattningar skulle erfordras. Domarutredningen håller emellertid för sannolikt, att behovet skall bli större. Antalet revisionssekreterarbefattningar bör enligt domarutredningens mening så bestämmas att, utöver det antal revisionssekreterare som i och för sig är erforderligt för fullgörande av revisionssekreterargöromålen, ytterligare så många befattningar upptagas, som motsvarar erforderliga vikarier för revisionssekreterare med stadigvarande uppdrag utanför domstolsväsendet. Härigenom skulle det rådande vikariatsystemet i nedre revisionen kunna begränsas på samma sätt som för hovrätternas del gäller i fråga om assessorerna.

Över domarutredningens betänkande ha yttranden efter remiss avgivits av hovrätterna, nedre justitierevisionen, statskontoret, allmänna lönenämnden, kanslern för rikets universitet och medicinalstyrelsen samt styrelserna för svenska stadsförbundet, föreningen Sveriges häradshövdingar, föreningen Sveriges stadsdomare, föreningen Sveriges hovrättsdomare, revisionssekreterareföreningen, föreningen Sveriges landsfogdar, Sveriges advokatsamfund, Sveriges yngre juristers förening och Sveriges förenade studentkårer.

Vad angår revisionssekreterarnas ställning har *Svea hovrätt* framhållit, att det komme att föreligga ett permanent behov av ett antal revisionssekreterare med uppgifter, om också något mindre krävande än nu, dock alltså mycket betydelsefulla för rättsvärdet. Vad domarutredningen anfört finner hovrätten väl böra föranleda till att ordinarie revisionssekreterartjänster icke bibehållas. Hovrätten anser emellertid en lämplig utväg vara att skyldighet till tjänstgöring såsom revisionssekreterare förknippades med ordinarie assessorstjänst och att utöver de för hovrätternas verksamhet behövlige assessorstjänsterna inrättades ytterligare så stort antal sådana tjänster, som motsvarade behovet av revisionssekreterare.

Statskontoret synes intet ha att invända mot revisionssekreterartjänsternas förvandling till extra ordinarie men ifrågasätter deras sänkning till samma lönegrad som assessorernas (lönegrad 29).

Övriga remissinstanser, som yttrat sig i frågan, motsätta sig bestämt revisionssekreterartjänsternas förvandling till extra ordinarie.

De tre andra hovrätterna åberopa i huvudsak att revisionssekreterarbetsens natur kräver den självständighet, som markeras av att ämbetet är ordinarie, samt att vid nuvarande svåra befodringsläge å domarbanan ordinarie tjänster icke böra avskaffas utan starka skäl.

Nedre justitierevisionen erinrar, att revisionen för närvarande är organiserad som ett kollegialt ämbetsverk med lika många ledamöter som antalet tjänstgörande revisionssekreterare. Nedre revisionen finner den av domarutredningen antydda organisationsformen — ett ämbetsverk vars samtliga

ledamöter vore extra ordinarie — oformlig. Nedre revisionen anför ytterligare:

Men även om organisationsformen blir en annan, måste det ur allmänna synpunkter av annan art än organisationstekniska framstå såsom mindre lämpligt att samtliga föredragandena i högsta domstolen skola vara extra ordinarie. Revisionssekreterarna deltaga visserligen icke i avgörandet av målen, men under hela den tid vårt nuvarande regeringsskick varit rådande har det alltid ansetts självklart, att man på revisionssekreterarna måste ställa samma krav på självständighet och oberoende som på domare i allmänhet. Att så varit förhållandet är naturligt, ty på revisionssekreterarna vilar ansvaret för att de rättssökande få sin sak fullständigt och opartiskt framlagd inför den högsta dömande instansen, till vars förhandlingar parter och allmänhet icke äga tillträde. I detta hänseende kommer den nya rättegångsordningen icke att medföra någon större förändring. I det stora flertalet mål kommer att fordras prövningstillstånd och frågan, huruvida sådant tillstånd skall beviljas eller ej, kommer att avgöras på revisionssekreterares föredragning i ungefär samma ordning som för närvarande. Även vid huvudförhandlingar komma revisionssekreterarna att i första hand bli ansvariga för att i ett stort antal mål icke klagande parts argumentering och bevisning framläggas för domstolen. Fortfarande fostras visserligen de blivande domarna under hela sin utbildning i en sådan anda, att det icke finnes anledning till antagande att revisionssekreterarna — även om de icke äro ordinarie — skulle låta obehöriga hänsynstaganden påverka sin ämbetsutövning, men man bör icke bortse ifrån att förslagets genomförande skulle hos parter och allmänhet skapa vissa förutsättningar för en misstänksamhet, som kan rubba den nödvändiga tilliten till rättsskipningens oväld.

Spörsmålet om revisionssekreterarnas tjänste- och löneställning har tagits upp till behandling även av särskilda inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga, vilka haft att inför rättegångsreformen utreda frågan om nedre revisionens blivande organisation och arbetsförhållanden. I ett den 28 februari 1947 avgivet *betänkande med förslag till arbetsordning för nedre justitierevisionen* uttala de sakkunniga, att det med hänsyn till de betydelsefulla uppgifter som tillkomma revisionssekreterarna alltjämt måste krävas, oavsett tjänstgöringstidens längd, att dessa uppgifter i regel anförtros åt befattningshavare med ställning som ordinarie domare.

Beträffande nedre revisionens organisation efter processreformen finna de sakkunniga, att den nuvarande organisationen i sina huvuddrag kan bibehållas. Vad angår revisionssekreterarna antages, att efter balansens nedbringande dessas antal kan bestämmas till, utom ordföranden, 24 ordinarie och 2 extra befattningshavare. I fråga om biträdena föreslås 11 biträden i kansli-biträdes och högre ställning samt ett 15-tal andra biträden. Med hänsyn till att arbetet med balansens nedbringande kommer att fortgå under en stor del av 1948, kan emellertid enligt de sakkunnigas mening någon indragning av personal icke ifrågakomma för budgetåret 1947/48.

Vad särskilt angår ordföranden i nedre justitierevisionen har vid ett flertal tillfällen under senare år fråga väckts om en förändring i hans tjänsteställning, varigenom han även formellt erhöle ställning som revisionens chef, och i samband därmed om en förbättring i hans löneförmåner.

Nedre revisionen har sålunda i olika sammanhang framfört förslag om att revisionens ordförande måtte erhålla ställning såsom chef för ämbetsverket samt i lönehänseende likställas med chef för andra verk av motsvarande betydelse och storlek. Rörande frågans tidigare behandling torde få hänvisas till den redogörelse i ämnet som lämnats i 1939 års tjänsteförteckningssakkunnigas den 18 juni 1942 dagtecknade betänkande (SOU 1942: 30 s. 80 ff.). Då förslaget år 1938 senast framfördes till statsmakterna, föranledde detsamma ej annan åtgärd än uttalande från föredragande departementschefens sida att frågan borde upptagas i samband med tjänsteförteckningsrevisionen.

1939 års *tjänsteförteckningssakkunniga* föreslå, att nedre revisionens ordförande inplaceras i lönegraden C 7. Såsom motivering härför anföra de sakkunniga:

För närvarande har ordföranden i nedre justitierevisionen att jämte göromål av verkschefsnatur fullgöra viss föredragning i högsta domstolen. Arten och omfattningen av verkschefsgöromålen synes de sakkunniga icke vara sådan, att för deras handhavande bör inrättas en särskild befattning med karaktär av sluttjänst. Ordföranden i nedre justitierevisionen torde, om man vill avveckla det nu utgående ordförandearvodet, böra inordnas i löneplanen på sådant sätt, att övergång till annan befattning inom domstolsväsendet kan ifrågakomma. Ur dessa synpunkter synes det de sakkunniga lämpligt, att för ordföranden inrättas en befattning å C-planen, tillsatt medelst förordnande tills vidare. Såsom lämpligt löneläge vilja de sakkunniga föreslå lönegraden C 7.

Vid denna placering skulle avlöningsförmånerna, enligt vad de sakkunniga tillägga, med hänsyn till nu utgående tilläggsarvode komma att motsvara vad som enligt gällande bestämmelser tillkommer ordförande i nedre justitierevisionen, vilken uppnått slutlön såsom hovrättsråd eller revisionssekreterare.

I enlighet med vad chefen för finansdepartementet anförde i 1946 års statsverkspropositionen (För flera huvudtitlar gemensamma frågor, s. 15) har emellertid frågan om tjänsteställningen för nedre revisionens ordförande i avbidan på genomförandet av processreformen hittills icke upptagits till prövning av statsmakterna.

I *betänkandet med förslag till arbetsordning för nedre revisionen* ha de sakkunniga berört även frågan om ändrad ställning för revisionens ordförande. Enligt de sakkunnigas uppfattning måste ledningen av nedre revisionens verksamhet och de administrativa uppgifter, som i övrigt ankomma på ordföranden, numera anses så krävande, att det icke är rimligt att vid sidan därav ålägga honom föredragning. Liksom för närvarande bör enligt de sakkunnigas mening ordföranden tillsättas genom förordnande. För samarbetet med högsta domstolen och bevarandet av kontinuitet i nedre revisionens arbete betecknas det som önskligt, att lämplig innehavare på denna post kunde förmås att kvarstå under längre tid än hittills varit vanligt. De sakkunniga ha funnit möjlighet böra beredas, att, om anledning därtill föreligger, utse även annan än revisionssekreterare till ordförande, förutsatt att han har erforderliga domarmeriter.

Rörande speciellt löneställningen yttra de sakkunniga vidare:

Enligt de sakkunnigas förslag skall till ordförande kunna utses även annan än revisionssekreterare; till skillnad mot nu bör därför ordföranden i avlöningsstaten upptagas som en särskild befattningshavare. Redan detta ger anledning att taga ordförandens löneställning under övervägande. Härför tala även andra skäl. Med hänsyn till det närmare samarbete, som under den nya rättegångsordningen förutsättes skola äga rum mellan högsta domstolen och nedre revisionen, är av vikt att ombyte på ordförandeposten i nedre revisionen ej alltför ofta skall behöva ifrågakomma. Detta är önskvärt även för att bevara kontinuiteten i nedre revisionens arbete. En förbättring av ordförandens löneställning skulle innebära ökade möjligheter att få dessa önskemål förverkligade. Om i visst fall ordföranden skall utses utom nedre revisionen, föreligga tydligen med en högre löneställning även större möjligheter att förvärva lämplig innehavare av befattningen.

En löneförhöjning är enligt de sakkunnigas mening också fullt motiverad med hänsyn till ordförandens arbetsbörda och vikten av de honom åvilande uppgifterna. Till huvudsaklig del är nedre revisionens arbete att anse som ett led i handläggningen i högsta instans. Det ankommer ytterst på ordföranden att svara för att denna del av handläggningen utan friktion och omgång anslutes till den handläggning, som omedelbart skall äga rum i högsta domstolen. Ansvarat härför — som redan nu föranleder ständig tillsyn och, förutom allmänna direktiv, ofta förfoganden från fall till fall — torde under den nya rättegångsordningen bli än mera krävande och påfrestande.

Med hänsyn till det anförda har det syntts de sakkunniga skäligen, att ordföranden i revisionen äger åtnjuta samma löneförmåner, som nu tillkomma expeditionschef i statsdepartement (lönegrad C 8).

Beträffande nedre revisionens kanslipersonal bör här omnämnas en av *föreningen Kvinnor i statens tjänst* den 18 oktober 1945 ingiven framställning om förändring av vissa biträdestjänster i revisionen m. m. I framställningen yrkades på däri angivna grunder att kontoristtjänsten i lönegrad A 9 måtte uppföras i Eo 14 samt att av biträdena i lönegrad A 4 ett biträde måtte uppföras i Eo 9 samt 2 biträden i Eo 7.

I infordrat yttrande den 14 december 1945 tillstyrkte *nedre revisionen* på angivna skäl vad föreningen hemställt; dock att vad anginge innehavaren av kontoristbefattningen revisionen ifrågasatte om icke fastmera lönegraden Eo 12 borde vinna tillämpning.

Allmänna lönenämnden som den 7 februari 1946 avgav infordrat yttrande över föreningens hemställan ansåg för sin del, att kontoristtjänsten med hänsyn till de å befattningshavaren ankommande göromålen lämpligen borde hänföras till 11 lönegraden med bibehållen placering å ordinarie stat. I övrigt ansåg sig lönenämnden icke kunna tillstyrka annan förändring beträffande biträdesorganisationen än att en av kontorsbiträdestjänsterna i A 4 utbyttes mot en kanslibiträdesbefattning i Eo 7. Lönenämnden framhöll vidare, att nämnden icke kunnat undgå att finna avvägningen mellan antalet ordinarie och extra ordinarie befattningshavare i motsvarande tjänstställning inom nedre revisionen mindre tillfredsställande; dock syntes frågan om inrättande av ytterligare pensionsberättigande befattningar böra upptagas till prövning i ett större sammanhang.

I skrivelser den 31 augusti 1946 och den 29 januari 1947 har *nedre justitierevisionen* gjort framställning om medelsanvisning för nästa budgetår.

Till belysning av det nuvarande läget i fråga om högsta domstolens arbetsbörda har nedre revisionen vidare överlämnat följande tablå (siffrorna inom parentes ange minskning resp. ökning i förhållande till näst föregående år).

Inkomna mål under tiden $1/1-31/3$.

	Revisions- mål	Besvärs- och an- sökningmål
1941	108	381
1942	140 (+ 32)	446 (+ 65)
1943	138 (- 2)	522 (+ 76)
1944	157 (+ 19)	738 (+ 216)
1945	144 (- 13)	658 (- 80)
1946	140 (- 4)	583 (- 75)
1947	91 (- 49)	564 (- 19)

Avgjorda mål under tiden $1/1-31/3$.

1941	73	437
1942	63 (- 10)	490 (+ 53)
1943	75 (+ 12)	514 (+ 24)
1944	71 (- 4)	625 (+ 111)
1945	79 (+ 8)	652 (+ 27)
1946	77 (- 2)	698 (+ 46)
1947	87 (+ 10)	586 (- 112)

Högsta domstolens arbetsbalans den $31/3$ (ej veckomål).

	Revisions- mål	Besvärs- och an- sökningmål	Summa
1941	225	226	481
1942	282 (+ 27)	206 (- 20)	488 (+ 7)
1943	288 (+ 6)	187 (- 19)	475 (- 13)
1944	328 (+ 40)	233 (+ 46)	561 (+ 86)
1945	439 (+ 111)	326 (+ 93)	765 (+ 204)
1946	550 (+ 111)	298 (- 28)	848 (+ 83)
1947	370 (- 180)	222 (- 76)	592 (- 256)

Arbetsbalansen den $31/3$ enbart i fråga om vidlyftiga mål (ej veckomål).

1941	37
1942	44
1943	34
1944	57
1945	63
1946	58
1947	62

I anslutning till tablån anföres:

Tillströmningen av mål hittills i år har således varit mindre än under motsvarande tid förra året. I fråga om revisionsmålen utgjorde minskningen 33,6 % och i fråga om besvär- och ansökningsmålen 3,3 %.

Vad angår antalet avgjorda mål utvisar siffran avgjorda revisionsmål en ökning med 12,9 % men antalet avgjorda besvär- och ansökningsmål en minskning med 16 %.

Arbetsbalansen har minskats med 30,2 %

Nedre revisionen framhåller, att den numeriska nedgång i antalet balanserade mål, som åvägabragts genom den nya fullföljdsordningen, till övervägande delen ägt rum genom att nyinkomna mål (besvärmål) avgjorts i större antal än tidigare. På grund av det av den nya fullföljdsordningen förorsakade stora antalet föredragningsturer, under vilka skola föredragas i första hand dispensansökningar och sådana veckomål som skola avgöras utan föregående dispens, sakna revisionssekreterarna, enligt vad nedre revisionen vidare anför, i erforderlig omfattning tillfälle till förberedande och föredragning inför fullsutten avdelning av äldre balanserade mål. Då det emellertid vore oeftergivligt, att jämväl dessa äldre mål inom rimlig tid bragtes inför högsta domstolens prövning, har nedre revisionen funnit sig böra begära, att möjlighet bereddnes revisionen att anställa ytterligare 2 extra revisionssekreterare, till vilka sådana mål skulle överlämnas. Häri- genom kunde också enligt vad nedre revisionen framhåller, någon lindring vinnas beträffande revisionssekreterarnas arbetsbörda; denna hade av skilda orsaker sammanhängande med den nya fullföljdsordningen ökats i en omfattning som icke kunnat förutses och som näppeligen torde kunna upprätthållas.

Kostnaden för 2 extra revisionssekreterare beräknas till 22 422 kronor.

Nedre revisionen föreslår vidare, att det till revisionens ordförande utgående årliga arvodet höjes med 2 500 kronor till 4 000 kronor. Till motivering härför anföres:

De arbetsuppgifter, som för närvarande påvila innehavaren av ordförandebefattningen, innebära en synnerligen stor utvidgning i relation till förhållandena för allenast några år sedan. Den starka ansvällning i numerären av såväl revisionssekreterare som kanslipersonal i skilda grader, vilken föranletts av fullföljdsreformen, och de förändringar i arbetssättet som denna reform medfört ha verkat, att ordförandens ständiga övervakande av arbetet i alla dess förgreningar och härav föranledda ingripanden påkallas. Den med befattningen förenade arbetsbördan lärer i realiteten motsvara en expeditionschefs. Det synes därför icke rimligt, att det särskilda arvodet alltjämt skall utgå med allenast 1 500 kronor.

Vad sedan angår biträdespersonalen hemställer nedre revisionen om löneförhöjning för vissa angivna biträden i enlighet med vad revisionen tillstyrkt i förutberörda yttrande den 14 december 1945. Kostnaderna för de föreslagna lönegradsupplytningarna beräknas medföra en uppräknig av anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal med 16 002 kronor samt en minskning av anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän med 15 135 kronor.

För att säkerställa nyrekryteringen av biträdespersonalen, vilket visat sig förenat med stora svårigheter, hemställer nedre revisionen vidare, att medel måtte beviljas i sådan utsträckning att av de nu befintliga icke-ordinarie biträdena (18 under hela året och ytterligare ett under halva året), av vilka 8 äro placerade i Eo 4 samt återstoden i Ex 4 eller Ex 2, 14 måtte kunna avlönas enligt Eo 4 och blott $4\frac{1}{2}$ enligt Ex 4 resp. Ex 2. Den sistnämnda lönegraden vore därvid avsedd att tillämpas under de tre första månaderna efter anställningens början. Kostnaden för denna anordning beräknas till 2 190 kronor.

I skrivelse den 13 november 1946 har nedre revisionen angivit de ändringar av lönegradsplaceringen för biträdes- och amanuenspersonalen, som betingas av den reglerade befordringsgången för ifrågavarande personalgrupper. Beträffande biträdespersonalen finner revisionen, att ändringarna medföra en uppräknig av ordinarieanslaget med 8 865 kronor och en minskning av icke-ordinarieanslaget med 7 854 kronor. Ändringarna för amanuenspersonalen medföra en ökning av icke-ordinarieanslaget med 1 322 kronor.

I enlighet med det anförda har nedre revisionen beräknat medelsbehovet på följande sätt.

Anslagsposten till ordinarie tjänstemän beräknas till (969 700 — 15 135 + 8 865) 963 430 kronor.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, uppräknas med 2 500 kronor till 9 700 kronor.

Anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal beräknas till (233 700 + 22 422 + 16 002 + 2 190 — 7 854 + 1 322) 267 782 kronor.

Vad slutligen angår anslagsposten till rörligt tillägg har med hänsyn till personalförstärkningen och lönegradsuppflyttningarna uppräknig skett med i runt tal 4 450 kronor till 144 650 kronor.

För hela budgetåret beräknas alltså (963 430 + 9 700 + 267 782 + 144 650) 1 385 562 kronor eller i runt tal 34 800 kronor mer än för närvarande.

Statskontoret har i infordrat utlåtande över nedre revisionens anslagsäskanden erinrat om ett uttalande i statsverkspropositionen till 1946 års riksdag (För flera huvudtitlar gemensamma frågor, s. 15) att ett av 1939 års tjänsteförteckningssakkunniga framfört förslag om ändrad lönegradsplacering för nedre revisionens ordförande (SOU 1942: 30 s. 113) ansetts i avbidan på genomförande av processreformen icke böra då upptagas till prövning. Vid sådant förhållande finner statskontoret frågan om uppräknig av arvodet till ordföranden i revisionen icke heller nu böra bli föremål för övervägande. Statskontoret vill däremot icke motsätta sig att möjlighet beredes revisionen att i större utsträckning än hittills förordna kontorsbiträden i lönegrad Eo 4. Ämbetsverket framhåller emellertid, att anställning i lönegrad Ex 2 i regel

borde kunna utsträckas till att omfatta längre tid än tre månader, förslagsvis till ett år.

Allmänna lönenämnden som jämväl yttrat sig över nedre revisionens anslagsäskanden anser en höjning av arvodet till revisionens ordförande befogad. Lönenämnden kan emellertid icke tillstyrka, att arvodet bestämmes till högre belopp än 2 500 kronor eller således samma belopp som för närvarande utgår i arvode till divisionsordförande i hovrätt. Vad angår den föreslagna förbättringen av vissa biträdens löneställning har lönenämnden åberopat sitt förenämnda remissyttrande den 7 februari 1946. Mot revisionens förslag att extra kontors- och skrivbiträden i viss omfattning skulle beredas extra-ordinarie anställning, har lönenämnden icke funnit anledning till erinran.

Spörsmålet om förbättrad löneställning för vissa av nedre revisionens biträden har behandlats även av den utredningsman, som enligt vad förut anförts (s. 16) har att inom finansdepartementet biträda med utredning angående anställningsförhållandena för viss biträdespersonal i statens tjänst. I förut berörda *promemoria angående löneställning för viss icke rättsbildad biträdespersonal* har utredningsmannen inledningsvis uttalat, att han ansett sig icke böra i förevarande sammanhang ingå på något bedömande av löneställningen för nedre revisionens samtliga icke rättsbildade biträden efter den omorganisation av ämbetsverket, som föreslagits av särskilda sakkunniga (jfr ovan s. 31). Med hänsyn till att omorganisationen ansetts icke skola genomföras i samband med rättegångsreformens ikraftträdande den 1 januari 1948 och till att nedre revisionen i sina förenämnda petitaskrivelser föreslagit förbättring av vissa biträdens löneställning redan från den 1 juli 1947, har utredningsmannen emellertid ansett sig ha anledning undersöka, huruvida icke ifrågavarande biträdens arbetsuppgifter redan för närvarande — och bortsett från de förändringar i tjänsteåligganden som kunde betingas av rättegångsreformen — vore av den kvalificerade art, att en uppflyttning i lönegrad omedelbart borde komma till stånd. I detta hänseende har utredningsmannen anført följande:

Den hos nedre revisionen tjänstgörande kontoristen har till uppgift att registrera inkommande remisser samt sjuk- och tjänstledighetsansökningar m. m., att föra tjänstematrikel för samtliga tjänstemän i nedre justitierevisionen och högsta domstolen, att uppsätta förslag till tjänstgöringsbetyg, att upprätta förslag till protokoll angående löneklassplaceringar, löneklassuppflyttningar, resekostnads- och traktamentsersättningar samt ersättningar för specialistvård och annan läkarvård, att uppgöra viss statistik, att uppgöra förslag till revisionssekreterarnas indelning till föredragning i högsta domstolen samt att i övrigt tjänstgöra såsom icke rättsbildat biträde åt nedre justitierevisionens ordförande vid handläggning av administrativa ärenden.

Det å centrala kansliet tjänstgörande kontorsbiträdet har bland annat att närmast under förste protokollssekreteraren biträda med uppsättning av protokoll i nådeärenden och expediering av dylika ärenden samt att uppgöra förslag till ärendens kommunikering, göra nödiga anteckningar angående fri rättegång m. m.

Vidare har ett av nedre justitierevisionens kontorsbiträden till åliggande att öva den närmaste tillsynen över skrivarbetet inom ämbetsverket samt

att därvid vid behov fördela skrivarbetet, att upprätta förslag till semesterlistor för biträdespersonalen, att hava vård om inköpt skrivmateriel m. m.

Slutligen har ett hos högsta domstolen tjänstgörande kontorsbiträde att utskryta högsta domstolens protokoll med däri intagna vota, att biträda protokollssekreterarna med uppsättning och utskrift av klämmor i högsta domstolens utslag m. m.

Med hänsyn till den kvalificerade arten av de arbetsuppgifter, som på sätt nu angivits äro förenade med ifrågavarande fyra biträdesbefattningar, vill utredningsmannen — i avvaktan på den blivande prövningen av de sakkunnigas förslag i dess helhet — såsom ett provisorium förorda att från och med den 1 juli 1947 för kontoristen inrättas en kansliskrivarbefattning i lönegrad Eo 11, samt att för de tre omförmälda kontorsbiträdena inrättas tre kanslibiträdesbefattningar i lönegraden Eo 7. Det förutsättes härvid, att ingen av de ordinarie befattningarna under tiden upprätthålles.

**Departements-
chefen.**

Högsta domstolens och nedre justitierevisionens arbetsförhållanden komma, till skillnad från vad fallet torde bliva för hovrätternas och häradsrätternas del, icke under nästkommande budgetår att i nämnvärd utsträckning påverkas av nya RB:s ikraftträdande. På grund härav kan anslagsbehovet för hela budgetåret i huvudsak bedömas från samma förutsättningar som tidigare. Endast på vissa punkter blir det erforderligt att nu taga ställning till de förslag av organisatorisk art, som innefattas i 1943 års domarutredningsbetänkande och i betänkandet med förslag till arbetsordning för nedre justitierevisionen.

Den av domarutredningen föreslagna förvandlingen av revisionssekreterartjänsterna till extra ordinarie befattningar har rönt stark kritik i flertalet av remissyttrandena liksom i arbetsordningsbetänkandet. Därvid har särskilt understrukits, att revisionssekreterarbetets betydelse och natur kräver en självständighet, som markeras av ämbetets placering såsom ordinarie tjänst. Jag finner dessa och andra invändningar äga den tyngd att i varje fall för närvarande något utbyte av de ordinarie revisionssekreterarbefattningarna mot extra ordinarie tjänster ej bör ifrågakomma.

I sin redogörelse för arbetsläget inom högsta domstolen och nedre revisionen har nedre revisionen framhållit, att genom den nya fullföljdsordningen väl vunnits en minskning i antalet balanserade mål men att denna minskning till övervägande del ernåtts genom att nyinkomna besvärsmål avgjorts i större antal än tidigare. Revisionssekreterarna ha däremot saknat tillfälle att i erforderlig omfattning inläsa och föredraga äldre balanserade mål. Arbetsbalansen i fråga om vidlyftiga mål (andra än veckomål), som den 31 mars 1941 utgjorde allenast 37, uppgick den 31 mars i år till 62. I likhet med nedre revisionen finner jag det oeftergivligt att jämväl dessa äldre mål inom rimlig tid bringas under högsta domstolens prövning och att den alltjämt betydande arbetsbalansen också i denna del snarast nedbringas. För att möjliggöra detta och för att balansen av äldre mål överhuvud skall kunna bli avarbetad till den tid under budgetåret 1948/49 då mål enligt den nya ordningen i större utsträckning kunna väntas inkomma, vill jag tillstyrka att

nedre revisionen beredes möjlighet anställa — utöver nuvarande 12 extra revisionssekreterare under hela året och en under halva året — ytterligare 2 extra revisionssekreterare under hela året.

Jag torde i fortsättningen få tillfälle utveckla att övergången till nya rättegångsordningen nödvändiggör beslut redan under denna riksdag om ej obetydliga förstärkningar av hovrättsorganisationen, detta i fråga om såväl högre som lägre befattningshavare. Som jag förut antytt, torde man däremot i stort sett kunna låta anstå med prövningen av nedre revisionens organisation under den nya ordningen till framläggandet av statsverkspropositionen för budgetåret 1948/49. I några fall, där organisationsförändringar och löneförbättringar beträffande hovrätterna vilka redan nu anses böra genomföras ha nära motsvarighet i fråga om nedre revisionen, finner jag det emellertid påkallat att förstärkningarna inom nedre revisionens område samtidigt beslutas.

Jag ämnar i det följande föreslå att ordförandebefattningarna å hovrätternas divisioner, vilka nu beklädas av hovrättsråd med särskilt tilläggsarvode, förvandlas till självständiga tjänster, placerade i chefslöneskalan. Under senare år har vid ett flertal tillfällen föreslagits ändrad ställning för ordföranden i nedre revisionen. Denne utövar en chefsfunktion liksom hovrätternas divisionsordförande — ehuru med tyngdpunkten på den administrativa ledningen — och har i likhet med divisionsordförandena hittills åtnjutit avlöning enligt lönegrad A 30 jämte årligt tilläggsarvode. Ehuru tilläggsarvodet varit något lägre för nedre revisionens ordförande (1 500 kronor i stället för 2 500 kronor) kan dennes tjänst i fråga om ansvar och vikt anses fullt jämförbar med divisionsordförandebefattning i hovrätt. Betydelsen av tjänsten kommer icke att minska under den nya ordningen, då nedre revisionens arbete delvis måste omläggas med hänsyn till införandet av muntlighet i högsta domstolen.

Den förstärkta ställning, som vid flera tillfällen förklarats vara önskvärd för nedre revisionens ordförande, har i skilda förslag utformats på olika sätt. Medan nedre revisionen vid åtskilliga tillfällen hemställt att dess ordförande måtte erhålla ställning såsom chef för ämbetsverket samt i lönehänseende likställas med chefer för andra verk av motsvarande betydelse och storlek, ha 1939 års tjänsteförteckningssakkunniga och de sakkunniga, vilka avgivit betänkande med förslag till arbetsordning för nedre revisionen, upptagit dennas ordförande som förordnandetjänst enligt lönegrad i C-planen (C 7 resp. C 8). Nedre revisionen har i sina anslagsäskanden för året, vilka avgåvos innan sistnämnda betänkande avlämnats och alltså befattningens framtida karaktär kunde bedömas, föreslagit en höjning av det utgående tilläggsarvodet från 1 500 kronor till 4 000 kronor.

Med hänsyn till arten av de uppgifter, som för närvarande tillkomma och under den nya ordningen skola tillkomma ordföranden i nedre revisionen, finner jag det påkallat att befattningen nu förlänas karaktär av en självständig chefstjänst. Jag erinrar i detta sammanhang om att enligt betänkandet med förslag till arbetsordning ordförandens hittillsvarande begränsade föredragningskyldighet, som under de senare åren utbytt mot fullgörande av vissa särskilda uppgifter, förutsattes helt avskaffad.

I syfte bl. a. att främja övergång till annan befattning inom domstolsväsendet har det föreslagits, att den nya chefstjänsten skulle sättas i C-planen. Å andra sidan har emellertid betonats, att ombyte å befattningen ej alltför ofta borde ifrågakomma. Ur sistnämnda synpunkt, som jag icke kan undgå att tillmäta vikt, synes det emellertid ligga närmast till hands att befattningen blir en fullmaktstjänst av samma art som chefstjänsterna i nuvarande B-planen. För en dylik lösning talar även, att de högre befattningshavarna inom domstolsväsendet hittills undantagslöst ansetts böra äga den självständiga ställning som följer av utnämning med fullmakt. Lämpligen bör befattningen sättas i samma lönegrad som de nya ordförandetjänsterna i hovrätten, nämligen B 2. Tjänstebenenämningen bör vara överdirektör.

Med avseende å biträdespersonalens ställning vill jag förutskicka att jag, i anslutning till förslag i promemorian angående löneställning för viss icke rättsbildad biträdespersonal, redan nu ämnar föreslå en förstärkning av hovrätternas biträdesorganisation, innefattande höjning av åtskilliga tjänster samt inrättande av några nya befattningar. Ett ställningstagande till nedre revisionens biträdesbehov under den nya rättegångsordningen är icke för närvarande påkallat. I den nyssnämnda promemorian har emellertid utredningsmannen förklarat sig finna att redan med hänsyn till nuvarande arbetsuppgifter — och alltså bortsett från de förändringar i tjänsteåligganden som kunde betingas av rättegångsreformen — några biträden hade så kvalificerade arbetsuppgifter att befattningar i högre grad borde inrättas. Utredningsmannen har vad angår dessa biträden föreslagit att nya tjänster i högre grad men med extra ordinarie ställning måtte inrättas, medan vederbörandes ordinarie befattningar tills vidare lämnades obesatta. För den nuvarande kontornisten i lönegrad A 9 — med uppgift att i olika hänseenden biträda nedre revisionens ordförande — skulle inrättas en kansliskrivarbefattning i Eo 11 och för tre kontorsbiträden i A 4 — med uppgift respektive att biträda å centrala kansliet med protokoll i nådeärenden, kommunicering m. m., att öva tillsyn över skrivarbetet i verket m. m. samt att fullgöra vissa uppgifter med avseende å högsta domstolens protokoll m. m. — skulle inrättas tre kanslibitradestjänster i Eo 7.

Den sålunda föreslagna provisoriska förbättringen av vissa biträdens ställning förefaller mig välbefogad och förordas alltså till genomförande.

Med hänsyn till den betydande förbättring i de icke ordinarie biträdenas avlöningsförhållanden som den reglerade befordringsgången innebär kan jag icke tillstyrka den av nedre revisionen begärda ökade medelsanvisning som avser att möjliggöra att av nedre revisionens icke-ordinarie biträden 14 måtte kunna avlönas enligt lönegrad Eo 4 och blott återstoden enligt lönegrad Ex 4 respektive Ex 2.

Vid bifall till förslaget om placering av nedre revisionens ordförande i lönegrad B 2 bör anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän uppräknas med 2 353 kronor. Anslagsposten bör å andra sidan minskas med 15 135 kronor, motsvarande lönekostnaden för den kontornist och de 3 kontorsbiträden, vilka föreslås skola tills vidare erhålla avlöning av icke-ordinarie anslaget. Regleringen av befordringsgången för biträ-

despersonalen — varigenom 3 ordinarie kontorsbiträdestjänster i lönegrad A 4 skulle tillkomma — medför en uppräknig av posten med 8 865 kronor. Vidare medför den allmänna löneregleringen en ökning av posten med 425 000 kronor. Posten torde alltså böra upptagas till i runt tal $(969\,700 + 2\,353 - 15\,135 + 8\,865 + 425\,000)$ 1 390 800 kronor.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, nedsättes med det nu till nedre justitierevisionens ordförande utgående arvodet å 1 500 kronor. Posten beräknas alltså till $(7\,200 - 1\,500)$ 5 700 kronor.

Anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal uppräknas med 22 422 kronor utgörande lönekostnad för 2 extra revisionssekreterare samt med 16 047 kronor utgörande lönekostnad för fyra nyinrättade biträdestjänster, nämligen en kansliskrivartjänst i lönegrad Eo 11 samt 3 kanslibiträdestjänster i lönegrad Eo 7. Regleringen av befordringsgången för biträdes- och amanuenspersonalen medför en nettominskning av anslagsposten med $(7\,854 - 1\,322)$ 6 532 kronor. Vidare medför den allmänna löneregleringen en ökning av anslagsposten med 146 100 kronor. Posten beräknas alltså till i runt tal $(233\,700 + 22\,422 + 16\,047 - 6\,532 + 146\,100)$ 411 800 kronor.

Anslagsposten till rörligt tillägg torde böra upptagas med 108 200 kronor.

Anslaget i dess helhet uppföres alltså med $(1\,390\,800 + 5\,700 + 411\,800 + 108\,200)$ 1 916 500 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga följande ändringar i den för högsta domstolen och nedre justitierevisionen gällande personalförteckningen, nämligen utbyta en revisionssekreterare mot en överdirektör i lönegrad B 2 och upptaga 3 ytterligare befattningar såsom kontorsbiträden i lönegrad A 4;

dels godkänna följande avlöningsstat för högsta domstolen och nedre justitierevisionen, att tillämpas tills vidare från och med budgetår 1947/48:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	1 390 800
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> »		5 700
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i> »		411 800
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i> »		108 200

Summa kronor 1 916 500;

dels ock till Högsta domstolen m. m.:
Avlöningar för budgetåret 1947/48 anvisa
ett förslagsanslag av kronor 1 916 500.

7. Högsta domstolen m. m.: Omkostnader, förslagsanslag. Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 56 800 kronor.

Enligt av Kungl. Maj:t den 17 maj 1946 fastställd omkostnadsstat för högsta domstolen och nedre justitierevisionen ha anvisats, till sjukvård m. m. förslagsvis 5 000 kronor, till reseersättningar förslagsvis 3 500 kronor och till expenser förslagsvis 48 300 kronor. Beträffande sistnämnda post har Kungl. Maj:t föreskrivit, att förslagsvis 8 500 kronor må tagas i anspråk för bränsle, lyse och vatten samt högst 39 800 kronor för övriga expenser.

I sin under nästföregående punkt omförmälda skrivelse den 31 augusti 1946 har *nedre justitierevisionen* å ena sidan föreslagit sänkning av anslagsposten till sjukvård m. m. med 1 000 kronor till 4 000 och å andra sidan begärt ökad medelsanvisning till reseersättningar, bränsle, lyse och vatten samt övriga expenser. Såsom skäl för sänkningen av anslagsposten till sjukvård m. m. har anförts, att kostnaderna härför under nästföregående budgetår uppgingo till 3 800 kronor.

Vad angår anslagsposten till reseersättningar upplyser nedre revisionen, att såsom en följd av den stora ökningen av antalet revisionssekreterare och den starka omsättningen bland dessa belastningen å posten under nästföregående budgetår utgjorde 6 050 kronor. Då anledning ej förelåge till antagande att medelsåtgången skulle minskas, föreslår nedre revisionen, att anslagsposten uppräknas med 2 500 kronor till 6 000 kronor.

Beträffande den i anslagsposten till expenser ingående delposten bränsle, lyse och vatten föreslår nedre revisionen en uppräkning med 3 500 kronor till 12 000 kronor. Såsom skäl anföres att förstärkningen av revisionens arbetskrafter föranlett lokalutvidgning, vilket medfört ökade kostnader. Belastningen å posten under nästföregående budgetår utgjorde sålunda 11 700 kronor.

Vad slutligen angår delposten till övriga expenser beräknas medelsbehovet till 46 700 kronor eller 6 900 kronor mer än i gällande stat. Nedre revisionen framhåller, att fullföljdsreformen medfört ökning jämväl av de utgifter, som skulle bestridas från denna anslagspost.

Anslaget i dess helhet skulle enligt vad sålunda anförts höjas med $(2\,500 + 3\,500 + 6\,900 - 1\,000 =)$ 11 900 kronor till 68 700 kronor.

Statskontoret har i infortrat yttrande uttalat, att delposten till övriga expenser syntes kunna begränsas till 45 000 kronor men i övrigt lämnat nedre revisionens framställning utan erinran.

Departements-
 chefs-

Anslagsposten till sjukvård m. m. höjdes för innevarande budgetår med hänsyn till belastningen under de närmast föregående åren med 2 000 kronor till 5 000 kronor. Ytterligare erfarenhet torde böra avvaktas, innan ändring av posten ifrågasättes.

I överensstämmelse med nedre justitierevisionens förslag tillstyrker jag med hänsyn till belastningen att anslagsposten till reseersättningar höjes med 2 500 kronor till 6 000 kronor samt att delposten till bränsle, lyse och vatten höjes med 3 500 kronor till 12 000 kronor.

Vad angår medelsanvisningen till övriga expenser finner jag en höjning motiverad. På sätt statskontoret funnit torde ökningen kunna begränsas till 5 200 kronor.

På grund av det anförda förordar jag, att förevarande anslag höjes med (2 500 + 3 500 + 5 200 =) 11 200 kronor till 68 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Högsta domstolen m. m.: Omkostnader* för budgetåret 1947/48 anvisa ett förslagsanslag av kronor 68 000.

Hovrätterna.

8. Hovrätterna: Avlöningar, förslagsanslag. Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 2 189 600 kronor.

Gällande personalförteckning för hovrätterna är av följande lydelse.

Personalförteckning.

Svea hovrätt.

Tjänstemän å ordinarie stat:

	Lönegrad.
1 president	B 3
40 hovrättsråd	A 30
1 krigshovrättsråd	A 30
1 hovrättssekreterare	A 27
1 advokatfiskal	A 24
1 överkrigsfiskal	A 24
1 aktuarie	A 22
1 arkivarie	A 22
1 kamrerare	A 22
3 hovrättsnotarier	A 22
1 kontorist	A 9
1 förste expeditionsvakt	A 7
6 kanslibiträden	A 7
6 expeditionsvakter	A 5
6 kontorsbiträden	A 4
4 skrivbiträden	A 2

*Kungl. Maj:ts proposition nr 268.*Extra ordinarie tjänstemän i högre
lönegrad än 20:

	Lönegrad.
18 assessorer	Eo 29
20 fiskaler	Eo 22

Göta hovrätt.

Tjänstemän å ordinarie stat:

	Lönegrad.
1 president	B 3
20 hovrättsråd	A 30
1 hovrättssekreterare	A 27
1 advokatfiskal	A 24
1 aktuarie	A 22
2 hovrättsnotarier	A 22
1 förste expeditionsvakt	A 7
3 kanslibiträden	A 7
3 expeditionsvakter	A 5
3 kontorsbiträden	A 4
3 skrivbiträden	A 2

Extra ordinarie tjänstemän i högre
lönegrad än 20:

	Lönegrad.
10 assessorer	Eo 29
10 fiskaler	Eo 22

Hovrätten över Skåne och Blekinge.

Tjänstemän å ordinarie stat:

	Lönegrad.
1 president	B 3
11 hovrättsråd	A 30
1 hovrättssekreterare	A 26
1 aktuarie	A 22
1 förste expeditionsvakt	A 7
2 kanslibiträden	A 7
1 expeditionsvakt	A 5
2 kontorsbiträden	A 4
1 skrivbiträde	A 2

Extra ordinarie tjänstemän i högre
lönegrad än 20:

	Lönegrad.
6 assessorer	Eo 29
6 fiskaler	Eo 22

Hovrätten för Övre Norrland.

Tjänstemän å ordinarie stat:

	Lönegrad.
1 president	B 3
5 hovrättsråd	A 30
1 hovrättssekreterare	A 26
1 kanslibiträde	A 7
1 expeditiönsvakt	A 5
1 kontorsbiträde	A 4

Extra ordinarie tjänstemän i högre
lönegrad än 20:

	Lönegrad.
2 assessorer	Eo 29
3 fiskaler	Eo 22.

Anm. I den mån så erfordras på grund av att hovrätternas befattningshavare tagas i anspråk för uppdrag utom hovrätterna må förordnas högst 45 assessorer utöver de i personalförteckningen angivna.

Anm. 2. För beredande av extra ordinarie anställning åt befattningshavare, som under minst tre år innehåft förordnande såsom sekreterare i domsaga eller tingssekreterare eller såsom vikarie för häradshövding eller tingsdomare, må hovrätt i den mån så erfordras, efter medgivande av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall, förordna extra ordinarie fiskaler utöver vad som angivits i personalförteckningen, dock högst intill det antal som motsvarar antalet extra ordinarie fiskaler vilka innehåva stadigvarande adjunktion för ledamöter med stadigvarande uppdrag utanför hovrätten.

Kungl. Maj:t har den 7 juni 1946 fastställt följande avlöningsstat för hovrätterna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1946/47.

Avlöningsstat.

Svea hovrätt.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 480 600
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	» 30 200
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	» 512 100
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 132 800
Summa kronor	1 155 700

Göta hovrätt.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 227 700
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	» 14 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	» 248 300
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 62 800
Summa kronor	552 800

Hovrätten över Skåne och Blekinge.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	141 600
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	»	7 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	»	127 500
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	36 100
Summa kronor		312 200

Hovrätten för Övre Norrland.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	72 200
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	»	2 900
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	»	76 900
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	16 900
Summa kronor		168 900.

Avlöningsstaten upptager för samtliga hovrätter medel till extra ledamöter, nämligen till 6 dylika ledamöter i Svea hovrätt, 4 i Göta hovrätt, 2 i hovrätten över Skåne och Blekinge samt en under åtta månader i hovrätten för Övre Norrland. Dessa medel må emellertid delvis disponeras allenast i den utsträckning, som erfordras på grund av ökning i arbetsbördan, som föranledes av vidgad användning i hovrätterna av muntligt förhandlingssätt. Denna förutsättning gäller beträffande 7 av de beräknade extra ledamöterna, därunder 4 i Svea hovrätt, 2 i Göta hovrätt samt en i hovrätten över Skåne och Blekinge. De för dessa ledamöter anvisade medlen ställas till förfogande efter särskilt medgivande av Kungl. Maj:t (jfr II ht 1945 s. 37). Under förra halvåret 1947 har sådant medgivande lämnats avseende 2 ledamöter i envar av Svea och Göta hovrätter samt en i skånska hovrätten.

Krigshovrätten, som är en särskild avdelning av Svea hovrätt, består av ordföranden och ytterligare en ledamot å Svea hovrätts sjunde division, krigshovrättsrådet samt två militära ledamöter. Den under kriget inträffade starka ökningen av krigshovrättens arbetsbörda har föranlett, att krigshovrättens arbetskrafter behövt förstärkas i betydande omfattning. En närmare redogörelse för de åtgärder, som vidtagits i detta hänseende, lämnades i 1945 års statsverksproposition (II ht s. 18 f.). Efter krigets avslutande har förstärkningen till större delen kunnat avvecklas. Medel för förstärkning av krigshovrättens arbetskrafter ha icke anvisats särskilt, utan vederbörande anslagsposter ha fått överskridas med för ändamålet erforderliga belopp.

Rörande antalet extra fiskaler och antalet fiskalsaspiranter ha bestämmelser meddelats i samband med avlöningsstatens fastställande. Enligt dessa bestämmelser äga hovrätterna för fullgörande av fiskalsgöromål tills vidare eller för viss tid anställa extra fiskaler i lönegraden Ex 20 till högst så stort antal, att sammanlagda antalet i hovrätterna såsom fiskaler tjänstgörande extra

ordinarie och extra fiskaler utgör, i Svea hovrätt 26, i Göta hovrätt 13, i hovrätten över Skåne och Blekinge 8 samt i hovrätten för Övre Norrland 4; dock må flera extra fiskaler icke anställas än som vid varje tidpunkt erfordras för göromålsens behöriga bestridande. Vidare äga hovrätterna anställa fiskalsaspiranter till följande antal, nämligen Svea hovrätt 12, Göta hovrätt 6, hovrätten över Skåne och Blekinge 3 samt hovrätten för Övre Norrland 2. I den mån sammanlagda antalet i hovrätt såsom fiskaler tjänstgörande extra ordinarie och extra fiskaler överstiger det i personalförteckningen för hovrätten angivna antalet extra ordinarie fiskalsbefattningar, skall dock antalet fiskalsaspiranter i motsvarande mån begränsas.¹

Biträdespersonalen utgöres

i Svea hovrätt av en kontorist i A 9, 6 kanslibiträden i A 7, 11 kontorsbiträden, därav 6 i A 4 och 5 i Eo 4, samt 12 skrivbiträden, därav 4 i A 2, 5 i Eo 2 och 3 i Ex 2;

i Göta hovrätt av 1 kansliskrivare i Eo 11, 3 kanslibiträden i A 7, 4 kontorsbiträden, därav 2 i A 4 och 2 i Eo 4 och 3 skrivbiträden i A 2;

i hovrätten över Skåne och Blekinge av 2 kanslibiträden i A 7, 4 kontorsbiträden, därav 2 i A 4, ett i Eo 4 och ett i Ex 4, och ett skrivbiträde i A 2; samt

i hovrätten för Övre Norrland av en kontorist i Eo 9, ett kanslibitråde i A 7, 2 kontorsbiträden, därav ett i A 4 och ett i Ex 4, och ett skrivbiträde i Ex 2.

Hovrättsorganisationen kommer att undergå betydande förändringar i och med att rättegångsbalken den 18 juli 1942 med ingången av år 1948 träder i kraft. Medan hovrätten över Skåne och Blekinge samt hovrätten för Övre Norrland bibehålla sina nuvarande domkretsar komma domkretsarna för Svea hovrätt och Göta hovrätt att delas. Ur Svea hovrätt utbrytes hovrätten för Nedre Norrland, vars domkrets skall omfatta Västernorrlands och Jämtlands län, och av Göta hovrätt frånskiljes en hovrätt för Västra Sverige, omfattande Hallands, Göteborgs och Bohus samt Älvsborgs län. Rörande hovrätterna stadgas i 2 kap. 3 § nya RB i dess genom proposition nr 188 till årets riksdag föreslagna nya lydelse bl. a. att i hovrätt skola finnas president, en eller flera lagmän samt hovrättsråd och assessorer; hovrätt skall vara delad i två eller flera avdelningar och en avdelning skall bestå av presidenten eller en lagman som ordförande, minst två hovrättsråd, av dem en vice ordförande, samt en eller flera assessorer.

1943 års domarutredning har i sitt betänkande upptagit vissa grundläggande spörsmål angående hovrätternas organisation efter rättegångsreformens genomförande. De avsedda frågorna angå främst behovet av ledamöter i hovrätterna ävensom av andra befattningshavare därstädes för handhavande av uppgifter i samband med rättsskipningen.

¹ I norrländska hovrätten må enligt särskilt medgivande av Kungl. Maj:t den 24 januari 1947 under återstoden av innevarande budgetår anställas en fiskalsaspirant utöver det antal fiskalsaspiranter, som enligt angivna föreskrifter må finnas i hovrätten.

Vad angår behovet av ledamöter i hovrätterna under den nya ordningen har domarutredningen erinrat, att det nya rättegångsförfarandets inverkan härpå varit föremål för särskild utredning inom justitiedepartementet vilken framlagts genom en den 27 maj 1944 dagtecknad promemoria angående hovrätternas arbetsuppgifter och personalbehov under den nya rättegångsordningen.

I promemorian påpekades, att enligt vad allmänt antagits det helt förändrade rättegångssättet i hovrätterna måste kräva en förstärkning av hovrätternas arbetskrafter. Med utgångspunkt från en av processlagberedningen verkställd beräkning av det efter rättegångsreformen erforderliga antalet ledamöter i hovrätterna räknades i promemorian preliminärt med hovrättsrådsbefattningar till ungefär samma antal (75) som för närvarande samt därtöver 20 nya ledamotsbefattningar. Sistnämnda befattningar föreslogos skola besättas med ordinarie assessorer, vartill möjlighet beretts enligt nya R.B. (4 kap. 3 §). I promemorian uttalades vidare, att liksom nu assessorer med extra ordinarie anställning eller andra adjungerade ledamöter kunde erfordras såsom vikarier för hovrättsråd eller med dem jämställda ledamöter. Över promemorian infordrades yttranden av hovrätterna, vilka samtliga påyrkade att antalet ledamöter skulle ökas utöver vad som enligt förslaget avsetts.

Domarutredningen har för egen del vid beräkning av ledamotsbehovet ansett sig kunna utgå från att målen i hovrätterna efter processreformens genomförande komme att sammanlagt uppgå till minst samma antal som för närvarande. Den muntliga förhandling, som enligt den nya rättegångsordningen förutsattes i avsevärt större utsträckning än hittills, måste i det stora flertalet fall bliva mera tidsödande än det rent skriftliga förfarande i förening med föredragning av handlingarna genom ledamot eller tjänsteman vid domstolen, som ännu i de flesta mål tillämpades i överrätterna. Rörande den omfattning, vari muntlig förhandling under den nya ordningen komme att äga rum, kunde med ledning av vissa i Svea och Göta hovrätter verkställda undersökningar antagas, att minst $\frac{2}{3}$ av målen i hovrätt efter rättegångsreformens genomförande komme att kräva huvudförhandling. Arbetsökningen för målen med huvudförhandling kunde beräknas uppgå till minst 50 % av det arbete, som dessa mål handlagda enligt nu gällande ordning krävde.

Domarutredningen har med utgångspunkt från dessa beräkningar funnit, att ledamotsantalet i samtliga hovrätter efter rättegångsreformen borde ökas med omkring 30.

Domarutredningen har vidare föreslagit, att från och med ingången av budgetåret 1947/48 å personalförteckningarna för hovrätterna måtte upptagas ett med 4 ökat antal assessorer. Dessa skulle så fördelas att i fortsättningen Svea hovrätt erhåller 21 (nu 18), Göta hovrätt 11 (nu 10) samt hovrätterna över Skåne och Blekinge resp. för Övre Norrland 6 och 2 (samma som nu).

Till motivering har utredningen hänvisat till att Kungl. Maj:t på grund av ökningen av arbetsbördan i hovrätterna beviljat anslag till ett antal extra ledamotsbefattningar, nämligen, oberäknat krigshovrätten, 12 eller, under vissa delar av året, 13 befattningar. Med anledning härav har från och med budgetåret 1946/47 antalet assessorer, upptagna å hovrätternas personalför-

teckning, ökats från 31 till 36, men i övrigt tillgodoses det ökade ledamotsbehovet därigenom, att ett motsvarande antal fiskaler anlitas som adjungerade ledamöter. Med hänsyn till fiskalernas mindre självständiga ställning fann domarutredningen det emellertid icke önskvärt att många ledamotsplatser uppehållas av fiskaler.

Domarutredningen har slutligen såvitt angår assessorstjänstgöringen föreslagit, att fiskaler, som förordnats att stadigvarande tjänstgöra som adjungerade ledamöter och i denna egenskap f. n. äga uppbära en på visst sätt bestämd vikariatsersättning, i stället skola äga uppbära vikariatslön, vilket skulle medföra rätt för vederbörande att också vid sjukdom uppbära den med adjunktionen förenade högre gottgörelsen.

Rörande antalet fiskaler har domarutredningen föreslagit att detta för tiden efter rättegångsreformens genomförande skulle bestämmas efter samma grund som för närvarande och beräknas till $2\frac{1}{2}$ per hovrättsavdelning. Då antalet avdelningar förutsättes ökas till omkring 20, innebär detta en ökning av fiskalernas antal med drygt ett tiotal.

Vad angår aspiranterna har domarutredningen föreslagit, att dessa efter rättegångsreformen skola erhålla i viss mån utvidgade uppgifter och överhuvud beredas heltidsarbete. De böra — bortsett från rena prövningsuppgifter — biträda ledamöter vid beredande av mål, tjänstgöra som protokollsförare vid rättegångsförhandlingar samt i viss omfattning fullgöra föreledning i fiskals eller ledamots ställe.

Domarutredningen har utförligt behandlat frågan om antalet aspiranter och dessas fördelning mellan hovrätterna. Utredningen yttrar i denna del.

En fråga, som domarutredningen haft anledning att särskilt uppmärksamma, är den ojämna tillströmningen av aspiranter till de olika hovrätterna. Sålunda söka sig ett mycket stort antal aspiranter till Svea hovrätt, beroende framför allt på den omständigheten att, om de icke lyckas bli antagna till fiskaler i Svea hovrätt, de i Stockholm hava de största möjligheterna att få anställning inom andra delar av statsförvaltningen eller andra verksamhetsområden. Det har blivit vanligt, att icke blott ämbetsverkens chefer utan även enskilda arbetsgivare vända sig till Svea hovrätt med begäran om förslag på lämpliga personer till lediga tjänster, och de aspiranter, som efter slutförda prov i denna hovrätt lämna domarbanan, kunna i regel utan svårighet erhålla lämplig anställning utanför domarkarriären. Samtidigt kan det för mindre centralt belägna hovrätter någon gång vara svårt att erhålla en fullt tillfredsställande rekrytering. — — —

Genom den stora tillströmningen av aspiranter till Svea hovrätt har denna hovrätt tillfälle att inom en större krets träffa sitt urval. Den omständigheten att aspiranterna i så stor utsträckning söka sig till Svea hovrätt kan innebära en fara för att urvalet vid övriga hovrätter icke alltid kan göras efter så stränga grunder, som önskvärt är. Till följd av den tillämnade uppdelningen av Göta hovrätt och inrättande av en hovrätt för Nedre Norrland kan faran härför komma att ytterligare ökas. Det kan sålunda antagas, att efter inrättande av sistnämnda hovrätt vissa bland dem som på grund av tidigare anknytning till Norrland eljest skulle önskat inträda i hovrätten för Övre Norrland i stället söka sig till den nybildade sydligare hovrätten. Måhända kan också utbrytandet ur Göta hovrätt av en till Göteborg förlagd hovrätt för Västra Sverige medföra ökade svårigheter för rekryteringen av den i Jönköping kvarvarande hovrätten.

Domarutredningen dryftar därefter olika utvägar att vinna en jämnare fördelning av aspiranterna mellan hovrätterna och avvisar därvidlag på anförda skäl såväl tanken på ett centralt ordnat provningsförfarande som lösningen att, allt under det provningen bibehålles hos de olika hovrätterna, aspiranterna ej längre skulle få själva välja hovrätt utan i stället av ett centralt organ hänvisas till den hovrätt där behovet av arbetskraft är störst. I stället föreslår utredningen att antalet aspirantarvoden så bestämmas att alla för hovrätternas verksamhet erforderliga aspiranter bliva avlönade samt att endast avlönade aspiranter få tjänstgöra. Härigenom har utredningen velat främja att en del av aspirantöverskottet i Svea hovrätt ledes över till i sådant hänseende missgynnade hovrätter. Utredningen framhåller att en dylik ordning redan finnes införd på jämförliga områden inom statsförvaltningen och hänvisar i detta sammanhang till — förutom domsagorna — statsdepartementen och länsstyrelserna. Utredningen anför vidare.

Införande av principen att endast avlönade aspiranter få tjänstgöra i hovrätt förutsätter, att antalet aspirantarvoden bestämmas med fullt tillgodoseende av behovet av aspiranter för de arbetsuppgifter, som vid tillämpning av den nya rättegångsordningen skola ankomma på aspirant. — — — Dessa arbetsuppgifter äro mer omfattande än för närvarande. En särskild anledning att ej begränsa antalet arvoden alltför snävt ligger dessutom däri, att aspiranterna för sin utbildning böra få tillfälle att under tjänstgöringen grundligt sätta sig in i arbetsuppgifterna och med särskild noggrannhet fullgöra dem. Vid bestämmandet av antalet aspirantarvoden bör även tillses, att detta blir tillräckligt stort för att bereda hovrätterna tillfälle att göra tillbörligt urval.

Domarutredningen föreslår att antalet aspiranter beräknas till 2 för varje hovrättsavdelning. Dessutom böra till hovrätternas förfogande ställas belopp motsvarande minst $\frac{1}{2}$ aspirantarvode per hovrättsavdelning, vilka belopp hovrätterna skola äga fritt disponera för avlöning av aspiranter utöver fastställt antal. Till stöd för den höjning av antalet aspirantarvoden som detta förslag innebär åberopar utredningen bl. a. att den omständigheten att flera aspiranter bliva avlönade redan från inträdet i hovrätt uppenbarligen måste bidra till att dugande och lämpliga jurister icke av ekonomiska skäl avhållas från att söka sig till hovrätterna.

Domarutredningen framhåller slutligen att om domarutredningens förslag genomföres en förberedande provning av sökande till hovrätterna måste äga rum, särskilt då de sökande äro flera än antalet lediga aspirantplatser. Denna förprovning torde, enligt samma grunder som nu tillämpas vid antagande av tingsnotariesaspiranter, i första hand böra utföras med ledning av examensbetyg och intyg från tidigare tjänstgöring. Vid provningen av sökande till hovrätt måste därvid stort avseende fästas vid intyg av vederbörande häradshövding angående sökandens tingsjänstgöring eller motsvarande intyg från rådhusrätt. — — — Förprovningen torde enligt sakens natur i allmänhet komma att handhavas av presidenten i vederbörande hovrätt, men denne borde i tveksamma fall kunna hänskjuta frågan till hovrätten, respektive provningsavdelning om sådan finnes, liksom det borde stå en sökande fritt att få frågan prövad i denna ordning.

Domarutredningens förslag i dessa delar ha föranlett utförliga yttranden i flertalet remissvar.

Vad angår behovet av ledamöter i hovrätterna efter rättegångsreformen ha Göta hovrätt och hovrätten över Skåne och Blekinge uttalat tvivel om tillräckligheten av den av domarutredningen föreslagna ökningen av antalet ledamöter, 30. *Göta hovrätt* anför i denna del, att hovrätten främst genom de i betydande omfattning anställda muntliga partsförhören kommit till visshet om att, därest ej minst 50 procents ökning av ledamotsantalet skedde, det icke skulle bli möjligt att på ens någorlunda tillfredsställande sätt tillämpa den nya rättegångsordningens tidskrävande förfarande. I regel hade hittills de muntliga förhörens förberedande, handläggning och efterarbete dragit en tid, som utan minsta tvivel föranlett att behandlingen av målen krävt betydligt mer än dubbelt så många arbetstimmar, som skulle åtgått utan förhör. Och de muntliga förhandlingarna enligt rättegångsreformen måste enligt sakens natur bliva än mer tidskrävande. Ledamotsantalet i hovrätterna vid rättegångsreformens genomförande borde ökas med minst 50 procent. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* har gentemot domarutredningen anmärkt att huvudförhandling troligen komme att äga rum i betydligt mer än $\frac{2}{3}$ av samtliga mål. Enligt hovrättens erfarenhet torde muntlig handläggning i genomsnitt kräva betydligt mer än dubbelt så lång tid som den sedvanliga föredragningen av akten i målet.

I några yttranden har särskilt berörts frågan av vilken kategori — hovrättsråd eller assessorer — de nytillkommande ledamotsbefattningarna böra vara. *Göta hovrätt* — med undantag av två ledamöter — har därvid förklarat sig finna det helt omotiverat att vid processreformens genomförande ordinarie assessorstjänster inrättades i hovrätterna. Innehavarna av de ordinarie assessorstjänsterna skulle komma att utföra ett arbete, som ej på något sätt skilde sig från hovrättsrådets, och kunde med säkerhet beräknas hava vid utnämningen till ordinarie assessorer samlat högst betydande domarmeriter samt nått en ålder, ej understigande den som tidigare varit vanlig vid utnämning till hovrättsråd. Samtliga ordinarie ledamotsbefattningar i hovrätterna borde inrättas som hovrättsrådsbefattningar. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* har ifrågasatt huruvida icke de nytillkommande ordinarie befattningarna till någon del borde bli hovrättsrådsämbeten, och *revisionssekreterareföreningen* har — under hänvisning bl. a. till nödvändigheten att råda bot för den inträdda betänkliga förseningen av utnämningen till ordinarie slutpost på domarbanan — bestämt yrkat, att åtminstone 20 av de nytillkommande ledamotstjänsterna skulle bli hovrättsrådsämbeten.

Vad angår de nuvarande assessorerna har *föreningen Sveriges häradshövdingar* betecknat det som orimligt att den som tjänstgjort så länge vid domstol som dessa domare icke anställdes i ordinarie tjänst och därför hemställt, att ordinarie fullmaktstjänster måtte inrättas för de nuvarande assessorerna.

Domarutredningens förslag att fiskaler med stadigvarande tjänstgöring som assessorer skulle erhålla vikariatslön i stället för vikariatsersättning

har av *allmänna lönenämnden* avstyrkts på den grund att den föreslagna avlöningsformen icke låte sig inordna under gällande bestämmelser om vikariatslön. Nämnden har emellertid velat ifrågasätta huruvida icke fiskal med stadigvarande adjunktion — i viss anslutning till tidigare gällande ordning — tills vidare borde, med bibehållen placering i lönegrad Eo 22, erhålla avlöning enligt 26 löneklassen. *Statskontoret* har likaledes ställt sig avvisande till beredningens förslag.

Föreningen Sveriges häradshövdingar har hemställt, att inom hovrätterna måtte inrättas ordinarie fiskalsbefattningar till det antal som erfordrades för att i allmänhet de fiskaler, som innehade stadigvarande adjunktion, kunde erhålla ordinarie anställning.

Domarutredningens förslag beträffande hovrätternas aspirantarvorden ha vållat meningsbrytningar bland remissinstanserna såvitt angår tanken att begränsa aspiranttillströmningen till Svea hovrätt genom en bestämmelse att endast avlönade aspiranter skulle få tjänstgöra i hovrätt.

Begränsningsprincipen har tillstyrkts av de tre landsortshovrätterna. *Göta hovrätt* har funnit domarutredningens förslag i denna del synnerligen väl grundade och ägnade att på ett mycket tillfredsställande sätt reglera tillströmningen av aspiranter till de särskilda hovrätterna. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* har erinrat att under senare år endast avlönade aspiranter förekommit i denna hovrätt samt att hovrätten haft den allra bästa erfarenhet därav. *Hovrätten för Övre Norrland* har betecknat förslaget såsom naturligt och välmotiverat; i vad mån det vore effektivt finge framtiden utvisa, men en viss effekt — åtminstone för sydliga hovrätters del — torde dock alltid kunna påräknas. Då behovet av fiskalsaspiranter sannolikt kunde visa sig ganska fluktuerande och komma att tidvis hastigt öka, borde enligt hovrättens mening ett reservanslag finnas hos Kungl. Maj:t för avlönande, vid behov, av ett mindre antal extra aspiranter. Också *styrelsen för Sveriges förenade studentkårer* har anslutit sig till principen att endast avlönade aspiranter skulle förekomma.

Svea hovrätt har däremot ställt sig tveksam gentemot reformen. Hovrätten har till en början framhållit, att hovrättens överskott av aspiranter till väsentlig del utgjordes av personer, vilka av skilda orsaker icke kunde tagas med i beräkningen vid urvalet för hovrättens rekrytering (aspiranter som frivilligt sluta efter kort tid samt aspiranter från Stockholms rådhusrätt som från början avse att efter vunnit fiskalskompetens återgå till rådhusrätten) och på grund av samma förhållanden icke, om de vägrades att tjänstgöra i hovrätten, kunde antagas bliva något tillskott av värde för de andra hovrätternas rekrytering. Ej heller de, som utgjorde återstoden av aspirantgruppen, kunde beräknas i nämnvärd utsträckning komma att söka sig till annan hovrätt, därest möjligheten till prövning i Svea hovrätt begränsades. Den faktiska tillströmningen av aspiranter till Svea hovrätt under den senaste tiden hade för övrigt varit avsevärt mindre än tidigare. Alltsedan våren 1945 hade det endast undantagsvis förekommit att tillgängliga medel ej räckt till att bereda samtliga aspiranter arvode, och det hade härvid endast gällt så korta tidsperioder som en eller annan vecka. Hovrätten yttrar vidare.

Anledning finnes därför till antagande att den av domarutredningen eftersträfvade effekten av att begränsa hovrätternas möjlighet att antaga aspiranter till att omfatta endast sådana som kunna erhålla aspirantarvode, nämligen en större tillströmning till vissa hovrätter, med all sannolikhet icke skulle uppnås; — — — Begränsningen torde i själva verket komma att få praktisk betydelse allenast för Svea hovrätt och effekten bliva endast den att Svea hovrätt finge göra sitt rekryteringsval ur en mindre krets. Saken kan även uttryckas så, att den personal ur vilken hela landets behov av domaraspiranter rekryteras komme att minskas i samma mån som Svea hovrätts möjlighet att mottaga aspiranter inskränktes.

Med hänsyn icke minst till vikten av att landet äger en dugande domarkår möta starka betänkligheter mot varje begränsning av tillströmningen till hovrätterna. Å andra sidan är det särskilt ur sociala synpunkter naturligtvis önskvärt att icke någon av ekonomiska skäl utestänges från möjligheten att undergå hovrättsprövning. På grund härav vill hovrätten icke motsätta sig förslaget att endast avlönade aspiranter tjänstgöra i hovrätterna. En oefftergivlig förutsättning härför är dock att antalet aspirantarvoden bestämmas på sådant sätt att den personkrets ur vilken rekryteringen kan göras icke avsevärt begränsas. Detta mål skulle i huvudsak uppnås, därest antalet aspirantarvoden åtminstone vid Svea hovrätt, som har att i så stor utsträckning pröva även aspiranter tillhörande rådhusrättskarriären, bestämmas till tre för varje hovrättsdivision.

Hovrätten har vidare framhållit att de rekryteringssvårigheter, som vid vissa hovrätter gjort sig gällande, lämpligast torde kunna avhjälpas på den av domarutredningen föreslagna vägen att aspirant som anställt vid en hovrätt skall vara skyldig att tjänstgöra vid annan hovrätt. Om bestämmelse meddelades att endast avlönade aspiranter skulle finnas i hovrätt, vore det likväl lämpligt att möjlighet till praktikanttjänstgöring vid hovrätt hölles öppen. Det kunde nämligen särskilt efter processreformens genomförande tänkas föreligga ett berättigat önskemål hos personer utanför domarbanan, i främsta rummet sådana som utbildade sig till åklagare eller advokater, att under någon tid få inblick i och erfarenhet av hovrättsarbetet.

Sveriges advokatsamfund har avstyrkt den föreslagna nya ordningen och yttrat.

Beträffande antagande av aspiranter i hovrätterna vill styrelsen ifrågasätta, huruvida tillräcklig anledning föreligger att frångå det nu i Svea hovrätt praktiserade systemet, enligt vilket varje formellt kompetent sökande såsom regel erhåller tillfälle att få sin lämplighet för domarbanan prövad. Det är nämligen enligt styrelsens mening mera tilltalande, att alla unga jurister som så önska få möjlighet att ådagalägga sin lämplighet för domarbanan genom en tids aspiranttjänstgöring i hovrätt än att ett betydande antal skall berövas denna möjlighet genom en förprövning, som måste baseras uteslutande på examensbetyg och betyg från i regel endast en häradshövding.

Sveriges yngre juristers förening har åberopat liknande synpunkter och därvid bl. a. uttalat att aspiranter till Svea hovrätt icke genom de av domarutredningen föreslagna åtgärderna torde i någon nämnvärd utsträckning kunna ledas över till hovrätter med mindre eftersökt förläggningssort. För att nå detta syfte måste andra utvägar sökas.

Framställningar med förslag till anslagsäskanden för budgetåret 1947/48 ha avgivits av hovrätterna *dels*, såvitt avser första hälften av budgetåret, i särskilda skrivelser den 26 och den 30 augusti samt den 6 september 1946 och den 2 april 1947 och *dels*, såvitt avser senare hälften av budgetåret, i särskilda skrivelser den 29 och den 31 januari samt den 10 februari 1947.

Till en början torde få anmälas vissa för hovrätterna gemensamma löne-regleringsfrågor.

I fråga om hovrätternas presidenter ha samtliga hovrätter upprepat sina i 1944 och 1945 års anslagsskrivelser gjorda framställningar om sådan löne-reglering för dessa befattningshavare att de erhålla samma löne-ställning som justitieråd (jfr II ht 1945 s. 20; 1946 s. 31).

Vidare ha hovrätterna ånyo upplagit frågan om förändring till ordinarie tjänster av befattningarna såsom ordförande å division i hovrätt.

För närvarande åtnjuta ordförande och vice ordförande å hovrättsdivision särskilda arvoden, utöver lön enligt lönegraden A 30, med 2 500 kronor resp. 1 000 kronor. Arvodet till den divisionsordförande i Svea hovrätt, som tillika är ordförande i krigshovrätten, utgår med 3 000 kronor. I sitt den 18 juni 1942 avlämnade betänkande angående revision av tjänsteförteckningen i vad avser allmänna civilförvaltningen, andra delen, avseende byråchefs- och rådstjänster m. m. (SOU 1942: 30 s. 139) föreslogo 1939 års tjänsteförteckningssakkunniga, att ordförandebefattningarna å hovrätternas divisioner skulle förändras till ordinarie tjänster i lönegraden A 34. Genom denna lönegradsuppflyttning skulle arvodena å 2 500 kronor anses evalverade och följaktligen bortfalla, varemot till den divisionsordförande i Svea hovrätt, som tillika är ordförande i krigshovrätten och för närvarande åtnjuter arvode å 3 000 kronor, skulle utgå särskilt arvode å 500 kronor. Enär skillnaden i lönebeloppen mellan 30 lönegradens löneklasser och motsvarande löneklasser i 34 lönegraden utgör i runt tal 2 000 kronor, skulle detta medföra en sänkning av det samlade lönebeloppet. De sakkunniga ansågo, att en sådan sänkning finge anses uppvägd därav, att en tilläggsförmån, som ej vore befattningshavaren garanterad, överfördes till fast lön, varmed följde rätt till förbättrade pensionsförmåner. Genom övergångsbestämmelser skulle emellertid sörjas för att den, som redan vore ordförande, icke behövde vidkännas annan avlöningsminskning än den som följde av höjda pensionsavdrag. Vad angår vice ordförandena funne de sakkunniga icke tillrådligt att, innan dessas uppgifter i den nya rättegångsordningen blivit fastställda, tillskapa högre pensionsberättigande tjänst än de innehade.

Över de sakkunnigas förslag inhämtades yttranden av rikets hovrätter samt statskontoret och allmänna lönenämnden.

Hovrätterna förklarade sig icke kunna tillstyrka den föreslagna försämringen av divisionsordförandenas löneställning. Svea och Göta hovrätter samt hovrätten över Skåne och Blekinge föreslogo därvid såsom lägsta löneställning för dessa befattningshavare lönegraden B 2. Skulle emellertid lönefrå-

gan för divisionsordförande icke då kunna vinna sin lösning på detta sätt, hemställde dessa hovrätter, att ordförandena i avbidan på slutlig lönereglering inplacerades i lönegraden A 34 med tilläggsarvode eller avlöningsförstärkning av sådan storlek, att de sammanlagda löneförmånerna komme att motsvara de nuvarande (Svea hovrätt och hovrätten över Skåne och Blekinge) eller dem, som en placering i lönegraden B 2 skulle medföra (Göta hovrätt). Till krigshovrättens ordförande borde i båda fallen utgå ett extra arvode av 500 kronor. Svea och Göta hovrätter förordade jämväl att vice ordförandebefattningarna samtidigt med ordförandebefattningarna erhöles naturen av ordinarie tjänster och inplacerades åtminstone i lönegraden A 32. Hovrätten för Övre Norrland ansåg i anslutning till ett yttrande i ämnet av hovrättens president, som återgivits i de sakkunnigas betänkande (s. 15 f.), att löneförmånerna för divisionsordförande borde bestämmas till omkring 19 000 kronor.

Statskontoret, som fann det varken ur principiella eller praktiska synpunkter lämpligt att giva nu ifrågavarande ordförandeuppdrag karaktären av ordinarie tjänster, ansåg, att den nuvarande anordningen med särskilda arvoden åt divisionsordförande och vice ordförande i hovrätt borde bibehållas oförändrad i avvaktan på en blivande omprövning av hovrättsrådets löner efter det processreformen hunnit genomföras och verkningarna av den år 1942 beslutade löne regleringen för häradshövdingarna hunnit överblickas.

Allmänna lönenämnden åter ansiöt sig till de sakkunnigas förslag såväl i fråga om ordförandebefattningarna som vice ordförandebefattningarna.

I *propositionen nr 198 till 1943 års riksdag* uttalade föredragande departementschefen (s. 15), att otvivelaktigt starka skäl talade för en förändring till ordinarie tjänster av hovrätternas ordförandebefattningar, men med hänsyn till vad chefen för finansdepartementet i samma års statsverksproposition anfört rörande lönespörsmålets behandling i rådande ekonomiska läge fann han sig likväl icke då kunna förordas framläggande av något förslag i ämnet för riksdagen.

1943 års riksdag delade den av departementschefen uttalade uppfattningen rörande angelägenheten av ordförandebefattningarnas förändring till ordinarie tjänster (riksd. skr. nr 290; sammansatta stats- och första lagutskotts utl. nr 2 s. 37). Enligt riksdagen vore det uppenbart av största vikt att sörja för en fullt tillfredsställande rekrytering av divisionsordförandeposterna redan då. Riksdagen fann en sådan rekrytering förutsätta, att divisionsordförandena erhöles en högre tjänsteställning och en däremot svarande avlöning. Av vikt vore, att en dylik förändring av ordförandebefattningarna icke genomfördes på sådant sätt att resultatet allenast bleve en förbättrad löneställning för de äldsta hovrättsråden i tur efter anciennitet, utan syftet borde vara att tillföra hovrätterna en kvalitativ förstärkning. Riksdagen förordade, att en omorganisation av ordförandebefattningarna efter antydda principer måtte genomföras så snart ske kunde.

I enlighet med vad chefen för finansdepartementet förordade i *1944, 1945 och 1946 års statsverkspropositioner* har emellertid frågans behandling hittills uppskjutits (jfr II ht 1944 s. 29 f.; 1945 s. 36; 1946 s. 45).

I sina skrivelser med anslagsäskanden för budgetåret 1947/48 ha hovrätterna som nämnts ånyo upptagit frågan om divisionsordförandenas löneställning och under åberopande av skäl som anförts i tidigare anslagsskrivelser uttalat sig för att ordförandebefattningarna förändras till fasta tjänster med benämningen lagman och hänföras till chefslöneplanen i civila avlöningsreglementet. Göta hovrätt och hovrätten över Skåne och Blekinge ha därvid ansett, att lagmännen borde hänföras till lönegrad B 3 eller, om de komme att hänföras till lönegrad B 2, erhålla ett tilläggsarvode. Svea hovrätt och hovrätten för Övre Norrland ha upptagit divisionsordförandena i lönegrad B 2, sistnämnda hovrätt dock under framhållande av att den i princip vidhölle sin tidigare uppfattning att befattningen borde sättas i lönegrad B 3.

Svea hovrätt och hovrätten för Övre Norrland ha, utan att framställa formligt yrkande om högre lönegradsplacering, framhållit vikten av att också de hovrättsråd, som ej äro ordförande, erhålla förbättrad löneställning. Svea hovrätt har påyrkat en omprövning också av assessorernas löneställning. Hovrätten över Skåne och Blekinge har hemställt, att hovrättsråden sättas i lönegrad A 34. Hovrätten anför:

Hovrätten anser sig böra understryka att det skulle vara synnerligen beklagligt om icke en höjning av hovrättsdomarnas löner kommer till stånd. Det är obestriddigt att de långa utsikterna till befördran till sluttjänst och hovrättsrådets nuvarande ekonomiska ställning göra hovrättskarriären mindre lockande. Detta förhållande har redan skapat allvarliga svårigheter genom brist på fiskalsutbildad personal. Det må nämnas att sedan den 1 oktober 1946 fyra av de mest dugande fiskalerna tagit anställning i enskild tjänst på grund av de avsevärt bättre ekonomiska villkor som erbjudits dem.

Föreningen Sveriges hovrättsdomare har slutligen i en den 6 november 1946 dagtecknad framställning hemställt om förbättringar i olika hänseenden av hovrättsrådets löneställning, bland annat i så måtto att vice ordförande å division placeras i högre lönegrad än övriga hovrättsråd eller, om betänkligheter häremot skulle möta, erhåller ett till åtminstone 1 500 kronor förhöjt arvode. Föreningen har ytterligare anhållit att beträffande dylikt arvode meddelas bestämmelser om avdrag vid tjänstledighet i överensstämmelse med de stadganden som gälla i fråga om avlöningsförstärkningen till vattenrättsdomare m. fl. befattningshavare, ävensom att bestämmelser meddelas om att vikariatsersättning, motsvarande arvodet, skall utgå till den som vid ledighet ersätter arvodestagaren.

Hovrätternas framställningar i övrigt torde lämpligen behandlas var för sig. Svea hovrätt har i sin framställning för första hälften av budgetåret påyrkat borttagande av den nu gällande begränsningen i hovrätternas rätt att förordna e. o. fiskaler utöver det i personalförteckningen upptagna antalet, enligt vilken e. o. fiskaler över 20 må förordnas högst intill det antal som motsvarar antalet extra ordinarie fiskaler vilka innehava stadigvarande adjunktion för ledamöter med stadigvarande uppdrag utanför hovrätten. Hovrätten anför:

Sistnämnda begränsning av antalet har visat sig medföra betydande svårigheter. Det har vid flera tillfällen förekommit att åt fiskaler, som avslutat

sin tjänstgöring såsom tingssekreterare och följaktligen frånträtt en extra ordinarie tjänst, ej kunnat beredas ställning såsom extra ordinarie fiskal. Förklaringen härtill ligger däruti att extra ordinarie fiskaler i mycket betydande utsträckning anlitas för andra uppgifter än fiskalsgöromål utan att omständigheterna äro sådana att enligt nyss anförda regel rätt att öka antalet extra ordinarie fiskaler föreligger. Sålunda äro ständigt ett antal fiskaler anlitate för tjänstgöring vid underrätt eller vattendomstol eller för lagstiftningsuppgifter eller andra uppdrag utanför domstolsväsendet, och under flera år har advokatfiskalstjänsten vid hovrätten upprätthållits av extra ordinarie fiskal. Om förordnande såsom extra ordinarie fiskal ej kan beredas tingssekreterare som är i tur att återinträda i hovrätten, kan visserligen ett avbrott i den extra ordinarie anställningen förebyggas därigenom att befattningshavaren får kvarstanna såsom tingssekreterare utöver den beräknade tiden, men då med hänsyn till rådande bostadsbrist ombyte av sekreterare i domsagorna måste planeras långt i förväg, möta ofta stora svårigheter att anlita denna utväg. Uppenbarligen är det också önskvärt att tidpunkten för här avsedda förflyttningar får bestämmas med hänsyn till hovrättens behov av mera erfarna arbetskrafter och till fiskalernas utbildning och icke av den utav tillfälliga omständigheter beroende tillgången på lediga extra ordinarie fiskalstjänster. Det nuvarande systemet lider av bristande smidighet och bör bättre anpassas efter det verkliga läget. Detta synes lämpligen kunna ske i den formen att det anförtros åt Kungl. Maj:t att efter fri prövning i varje särskilt fall medgiva anställande av extra ordinarie fiskaler till ett antal som överstiger tjuugu. Vid utövandet av denna prövningsrätt bör tillses att medgivandet ej kan förväntas medföra att flera extra ordinarie fiskaler än tjuugu komme att samtidigt syssla med fiskalsgöromål.

För att kunna tillgodose önskemålet att så många tjänstgörande aspiranter som möjligt skola vara avlönade har hovrätten, i avvaktan på slutlig prövning av domarutredningens förslag i denna del, begärt ökning av antalet aspirantarvoden med 4. Hovrätten har vidare med hänsyn till de ökade arbetsuppgifterna på advokatfiskalskontoret — särskilt vad angår ärenden om återfående av stämpelavgift och om gåvodeklarationer — hemställt att få anställa ytterligare en amanuens för tjänstgöring hos advokatfiskalen med arvode motsvarande aspirantarvode.

Vad angår biträdena har hovrätten upprepat sitt föregående år framlagda förslag om utbyte av 5 kanslibiträdestjänster mot (extra ordinarie) befattningar i högre grad (jfr II ht 1946 s. 36) och påyrkar därjämte högre placering för den kontorist, vilken biträder hovrättssekreteraren med vissa kvalificerade göromål. I anledning av behovet av stenografer vid muntliga förhör har hovrätten anhållit att få anställa ett nytt biträde med placering lägst i lönegrad Eo 4 samt att för tid, då befattningshavare tjänstgör som stenograf, få utbetala ett lönetillägg, beräknat efter 75 kronor per månad. Hovrätten har vidare, för att kunna bereda bättre löneställning åt ett förtjänt kvinnligt biträde med mycket långvarig tidigare domstolstjänstgöring, anhållit om föreskrift att i hovrätten få vara anställda ett skrivbiträde i lönegrad Ex 4 och 3 skrivbiträden i lönegrad Ex 2 i stället för som hittills 4 biträden i sistnämnda lönegrad.

Hovrätten har hemställt, att ersättningen till en nattvakt, som hittills varit

anställd och avlönats av hovrätten och kammarkollegiet gemensamt men från och med det nya budgetåret borde helt erhålla sin gottgörelse från hovrättens anslag, måtte höjas från 200 kronor till 300 kronor per månad.

Hovrätten har vidare, under hänvisning till svårigheter att förvärva och vid hovrätten binda kompetent biträdespersonal samt vikten av större smidighet och snabbhet vid dessa ärendens behandling, hemställt att hovrätten måtte erhålla befogenhet att inom ramen av beviljade anslag själv bestämma lönegradsplaceringen för sina icke-ordinarie biträden.

Vid beräkningen för nästa budgetår av anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän har hovrätten utgått från att förutom presidenten 24 ordinarie hovrättsdomare skola uppehålla sina ämbeten under budgetåret 1946/47. Lönen till presidenten har därvid beräknats till 22 000 kronor och de åtta divisionsordförandena ha förutsatts erhålla ställning såsom lagmän i lönegraden B 2. Med hänsynstagande till dessa förändringar samt hovrättens förslag om förbättrad löneställning för vissa biträden, delvis innebärande avlöningskostnadernas överförande till icke-ordinarieanslaget, har postens belopp för budgethalvåret blivit 245 100 kronor, vilket innebär en ökning med 4 800 kronor.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, har av hovrätten minskats med ett belopp motsvarande ordförandearvoden till 8 hovrättsråd ($8 \times \frac{2\,500}{2} = 10\,000$ kronor. I övrigt har anslaget lämnats oförändrat, därvid emellertid hovrätten erinrat att en förstärkning av den här ingående ersättningen till krigshovrättens militära ledamöter kan bli erforderlig. Anslagsposten upptages för budgethalvåret efter den angivna minskningen till 5 100 kronor.

Vad angår anslagsposten avlöningar till icke-ordinarie personal, har hovrätten utgått från att den för innevarande budgetår medgivna förstärkningen med två extra ledamöter och möjligheten att med Kungl. Maj:ts medgivande öka antalet ledamöter med ytterligare högst fyra kan väntas bli välbehörlig även under nästa budgethalvår, samt att, då förutom lagmännen 16 hovrättsråd antagas upprätthålla sina ämbeten, från förevarande anslagspost skall täckas avlöning åt (16 + 6) 22 adjungerade ledamöter. Av dessa böra 18 antagas vara assessorer och 4 fiskaler. Med hänsyn härtill och vad som tidigare återgivits rörande hovrättens yrkanden under denna anslagspost har postens slutsumma för budgethalvåret beräknats till 283 600 kronor, innebärande en ökning i förhållande till innevarande år av 27 550 kronor.

Anslagsposten till rörligt tillägg har för budgethalvåret upptagits till hälften av nuvarande belopp eller med 66 400 kronor.

I sin framställning rörande andra hälften av budgetåret (¹/₁—⁸⁰/₆ 1948) har hovrätten erinrat om att hovrätten i utlåtande över 1944 års promemoria angående hovrätternas arbetsuppgifter och personalbehov under den nya rättegångsordningen beräknat att i hovrätten utom krigshovrätten

komme att efter inrättandet av en hovrätt för Nedre Norrland erfordras 44 ledamöter. I enlighet härmed antages Svea hovrätt med krigshovrätten komma att från och med den 1 januari 1948 bestå av, förutom presidenten, 41 ordinarie ledamöter — därav 8 lagmän, 24 hovrättsråd, 8 ordinarie assessorer och 1 krigshovrättsråd — samt 4 icke-ordinarie ledamöter, vilka antagas vara extra ordinarie assessorer. Antalet å hovrättens personalförteckning upptagna assessorer förutsattes ökat med 4 och följaktligen bestämt till 22. Hovrätten beräknas vara fördelad på 8 avdelningar.

Hovrätten har i åtskilliga hänseenden funnit övergången till den nya rättegångsordningen med de större krav, som denna kan antagas ställa å befattningshavarna, böra föranleda högre lönegradsplacering.

Hovrätten har sålunda hemställt om uppflyttning av hovrättssekreteraren från lönegrad A 27 till lönegrad A 30. Hovrätten anför till motivering för sin hemställan bl. a.:

Befattningen är synnerligen arbetstyngd och ställer stora krav på innehavarens arbetsförmåga, insikter och omdöme. Detta torde i än högre grad bli valet under den nya rättegångsordningen. Anledningen härtill är främst följande. Det är att vänta att presidenten i betydligt större utsträckning än för närvarande kommer att deltaga i rättsskipningsarbetet. Att så sker är icke blott önskvärt ur synpunkten av att åstadkomma och vidmakthålla enhetlighet i det nya muntliga förhandlingssättet. Det har ock stor betydelse att presidenten såsom ordförande leder förhandlingarna och deltagar i avgörandet av viktiga och uppmärksammade mål. Förutsättningen för att presidenten skall på dylikt sätt kunna taga del i den dömande verksamheten är dock att hans tid och krafter icke behöva tagas i anspråk för administrativa göromål i samma omfattning som för närvarande. I den mån emellertid presidentens befattning med administrativa ärenden inskränkes, ökas ansvaret för den befattningshavare som har att biträda presidenten i dessa ärenden, nämligen hovrättssekreteraren. Det torde för övrigt kunna ifrågasättas, om icke i samband med utarbetande av ny arbetsordning för hovrätten förtjänar övervägas att, för vinnande av erforderlig lättnad i presidentens arbetsbörda, öppna möjlighet att på nämnde befattningshavare överflytta beslutanderätten i vissa ärenden, som avses i 14 § arbetsordningen för hovrätten.

Utöver vad ovan anförts må ytterligare en betydelsefull synpunkt framhållas. Av befattningens innehavare bör krävas stor erfarenhet om arbetsförhållandena i hovrätten och underlydande domstolar samt vidsträckt personkännedom, något som är av största vikt bl. a. vid handläggningen av svårbedömda och grannlaga personalfrågor. Det är därför till stor fördel för hovrätten om befattningen beklädes av en och samma person under så lång tid som möjligt. Sådana avlöningsförmåner böra med hänsyn härtill förbindas med befattningen att för verksamheten ogynnsamma ombyten av innehavare undvikas. I fråga om arbetsuppgifternas art och ansvarsfullhet torde tjänsten väl kunna jämföras med befattningarna som byråchefer på kansli eller administrativa byråer inom de centrala verken.

Rörande den kontorist, som biträder hovrättssekreteraren, bestämmer hovrätten sin redan i framställningen för förra budgethalvåret gjorda hemställan om högre löneställning att avse tjänstens utbytande mot en befattning som kontorsskrivare i lönegrad A 15. Hovrätten erinrar om de höga krav, som måste ställas på tjänstens innehavare, och framhåller att det ökade ansvar och den ökade arbetsbörda, som med rättegångsreformen komma att åvila

hovrättssekreteraren, måste stegra kraven på den befattningshavare, som är sekreterarens närmaste medhjälpare.

Vad angår de kanslibiträdestjänster, för vilkas del hovrätten redan i sina anslagsäskanden till 1946 års riksdag hemställt om förbättrad löneställning, föreslår hovrätten nu under hänvisning till väntade nya och krävande arbetsuppgifter, att i detta hänseende — i stället för nuvarande 6 kanslibiträdesbefattningar — må beräknas 8 befattningar i lönegrad A 11. Hovrätten yttrar i denna del bl. a.

Bland nytillkomna uppgifter må nämnas de synnerligen viktiga göromål som äro förbundna med de av nya rättegångsbalken föreskrivna kallelse- och delgivningsförfarandena. Ett förbiseende eller försummelse vid handhavandet av dessa göromål kan leda till att en till viss dag utsatt förhandling måste inställas, varigenom tidsspillan och extra kostnader för dem som inställt sig och även för det allmänna uppkomma. För dylika göromål torde de nuvarande kanslibiträderna komma att anlitas. I domsagorna hava dessa arbetsuppgifter ansetts vara av sådan vikt att de befattningshavare, åt vilka dessa uppgifter skola anförtros, böra placeras i lönegrad A 15 i större domsagor och i lönegrad A 11 i de övriga. Ehuru starka skäl tala för att även i hovrätten dessa befattningshavare placeras i lönegrad A 15, anser sig hovrätten i avvaktan på närmare erfarenhet rörande det nya rättegångsförfarandet böra tills vidare stanna vid att föreslå befattningarnas upptagande i A 11. Beträffande antalet sådana befattningshavare finner hovrätten sig däremot böra livligt tillstyrka, att antalet sättes till 8, d. v. s. en per hovrättsavdelning, därvid hovrätten med hänsyn till det svävande läget i fråga om krigshovrättens tillvaro för närvarande bortser från dess särskilda behov.

Hovrätten hemställer vidare om uppflyttning av två biträden som tjänstgöra hos hovrättens kamrerare.

Den ena befattningshavaren, vilken är kontorsbiträde enligt lönegrad A 4, förestår hovrättens kassa och har i denna egenskap att föra i författningar angående fri rättegång omförmäld bok om fri rättegång och kassajournal samt förvalta och verkställa utbetalningar av fria rättegångsmedlen, att anslå domar och föra expeditionslistor, att uträkna stämpelbelopp å utgående expeditioner, att stämpelbelägga och till allmänheten utlämna dylika expeditioner, att föranstalta om att utlösta stämpelbelagda expeditioner bliva utsända till vederbörande förrättningsman för indrivning ävensom att biträda kamreraren med upprättande av avlöningslistor, förande av avlöningskort och övriga å kamrerarkontoret förekommande göromål. Hovrätten hemställer att ifrågavarande befattning i A 4 utbytes mot en befattning som kontorist i A 9.

Den andra av nämnda två befattningshavare å kamrerarkontoret för diariet över in- och utgående skrivelser samt över expensmedelsredovisningen från domsagorna och vattendomstolarna, förhandsgranskar nämnda redovisningar, för hovrättens kassabok, uppsätter specifikation över hovrättens expensanslag, upprättar månatliga kassarapporter till riksräkenskapsverket, uppgör föredragningslistor över ärenden som skola av kamreraren föredragas eller anmälas för presidenten, upprättar sammanställningar över belopp som skola anordnas, uppgör vissa avlöningslistor samt biträder i övrigt med utredningar i kamerala frågor och andra förekommande göromål. Ifrågavarande befattningshavare har för närvarande ställning som kontorsbiträde enligt lönegrad Eo 4 men bör enligt hovrättens mening placeras i lönegrad A 7

Hovrätten har ytterligare föreslagit, att ett biträde, tjänstgörande å advokatfiskalskontoret, hittills i lönegrad A 2, måtte utbytas mot en befattning som kanslibiträde i lönegrad A 7.

Denna befattningshavare har i huvudsak följande arbetsuppgifter, nämligen att mottaga och diarieföra till hovrätten inkomna renoverade exemplar av underrätternas, såväl häradsrätternas som rådhusrätternas, protokoll och domböcker, av akter i vattenmål och av vattenböcker samt gåvodeklarationer från länsstyrelserna, att kontrollräkna stämplor till renovationer och gåvodeklarationer samt utfärda kvitton å mottagna renovationer med bevis om stämpelkontrollen, att kvartalsvis upprätta register över inkommande gåvodeklarationer med angivande av givaren, mottagaren, gåvans värde m. m., varvid må anmärkas att antalet gåvodeklarationer under senare tid oavbrutet ökats, att uppsätta skrivelser till underrätterna om eventuell komplettering av renovationerna, att i enlighet med inkomna anmälningar upprätta förteckning å terminer för tingssammanträden i de under hovrätten lydande domsagorna, att utskryva och till riksräkenskapsverket avsända hovrättens saköreslängd, att ordna protokoll och domböcker för inbindning samt att i övrigt biträda advokatfiskalen med förekommande göromål. Av denna befattningshavare måste enligt hovrättens mening fordras osviklig noggrannhet och uppmärksamhet samt författningsskänedom.

Hovrätten har likaledes föreslagit uppflyttning till kanslibiträde i lönegrad A 7 av ett för närvarande i lönegrad A 4 placerat biträde, som är närmaste medhjälpare åt arkivarien och föreståndare för dennes expedition.

Denna befattningshavare genomgår och inför inkommande rättegångsskrifter i diarierna, registrerar målen dels efter parternas namn och dels efter den underrätt som dömt i målet, antecknar på akterna inkomna skrifter och vidtagna åtgärder, färdigställer målen för lottnings mellan ledamöterna, inför efter lottnings målen i vederbörande ledamots rotel, »rensar» akterna i alla av hovrätten avgjorda mål, över 3 000 om året — varmed förstås att akterna granskas och de handlingar avskiljas, vilka icke skola kvarligga i hovrätten utan skola överlämnas till myndigheter eller återställas till inlämnaren — mottager och registrerar inkomna beställningar rörande hovrättens protokoll, domar eller utslag, utlämnar till behörig person till hovrätten ingivna underrättsprotokoll och andra handlingar, besvarar förfrågningar från allmänheten rörande mål och ärenden samt biträder i övrigt arkivarien med de honom enligt 51 § arbetsordningen åliggande göromålen. De arbetsuppgifter, som åvila biträdet, kräva enligt hovrättens framställning stor noggrannhet, tankereda och omdöme samt skänedom om hovrättens arbetssätt och om författningsbestämmelser som reglera det processuella förfarandet.

Slutligen har hovrätten yrkat, att ett biträde i lönegrad A 4, som förestår hovrättens bibliotek, måtte uppflyttas i A 7, och till stöd för denna hemställan åberopat bl. a. att biblioteksgöromålen sannolikt komma att öka under den nya rättegångsordningen, då ledamöterna erhålla tjänsterum i hovrätten och följaktligen komma att anlita hovrättens bibliotek betydligt mera än för närvarande, då deras arbete utföres i bostaden.

Med hänsyn till behovet av väl utbildade stenografer för protokollföringen under den nya rättegångsordningen har hovrätten hemställt att under första halvåret 1948 för ifrågavarande ändamål inrättas 4 befattningar som kanslibiträden enligt lönegrad A 7. Hovrätten har emellertid anmärkt att se-

dan det nya förfarandet blivit fullt genomfört detta antal med ganska stor säkerhet kommer att visa sig vara för knappt.

Rörande expeditionsvaktpersonalen har hovrätten hemställt att på hovrättens ordinarie stat uppföres dels en ny befattning såsom materialförvaltare enligt lönegrad A 10 och dels — med bibehållande av nuvarande befattning som förste expeditionsvakt enligt lönegrad A 7 och 6 befattningar som expeditionsvakt enligt lönegrad A 5 — 6 nya befattningar som expeditionsvakt enligt lönegrad A 5. Till stöd för sin framställning i denna del yttrar hovrätten följande.

Förhållandena under den nya rättegångsordningen kräva betydande förstärkning av expeditionsvaktpersonalen. Antalet rum kommer att öka från omkring 40 till omkring 125. Det muntliga förfarandet vid målen, både vid förberedande handläggning och vid huvudförhandling, medför en i hög grad ökad tillströmning av allmänhet till hovrätten. För närvarande finnas 7 expeditionsvakter, därav en förste expeditionsvakt; samtliga äro ordinarie befattningshavare.

De göromål som nu åvila förste expeditionsvakten komma att avsevärt öka i vikt och antal. Hovrätten har ovan omnämnt utvidgningen av lokalerna. Hovrätten, som förut med kammarkollegiet delat utrymmena i fastigheten Birger Jarls torg 16, det s. k. Kungshuset, kommer att under den nya rättegångsordningen disponera hela huset. På en befattningshavare bör ligga bestyret med den dagliga tillsynen över fastighetens inre och yttre skick, över inredning och andra inventarier, att hava vården av blanketter, papper och dylikt, att anmäla behov av reparationer, upphandling av skrivmaterialier och bränsle samt andra inköp och arbeten, som erfordras för hovrättens räkning, att biträda kamreraren med inköp av dylika förnödenheter och ombesörjande av reparationer och andra arbeten ävensom att närmast under hovrättssekreteraren hava tillsynen över expeditionsvaktspersonalen. Med hänsyn till det ansvar och den arbetsbörda som kommer att vila på denne befattningshavare anser hovrätten att befattningshavaren bör erhålla ställning som materialförvaltare och placeras i lönegrad A 10.

Vid bedömandet av det antal expeditionsvakter som erfordras bör beaktas att tjänstelokalerna bliva förlagda i fyra våningar samt att lokalerna med hänsyn till byggnadsplanen ligga utspridda på ett vidsträckt område. Hovrätten har vidare här ovan berört den starkt stegrade tillströmningen av allmänhet vid handläggningen av målen, vilket medför ökat behov av biträde av expeditionsvakt vid hovrättsavdelningarnas sessioner och förberedande handläggning inför ledamot. Hovrätten har beräknat att sammanlagt 17 expeditionsvakter erfordras. Av dem bör en hava ställning som förste expeditionsvakt med uppgift att utöva det närmaste förmansskapet över expeditionsvakterna samt att i övrigt fullgöra på expeditionsvakt ankommande göromål, vilket innebär att även efter inrättande av den ovan föreslagna befattningen enligt lönegrad A 10 den nuvarande befattningen som förste expeditionsvakt enligt lönegrad A 7 bibehålles. Av de övriga 16 expeditionsvakterna torde 12 böra vara ordinarie tjänstemän och 4 icke-ordinarie befattningshavare. Möjligen kommer erfarenheten att visa att detta antal är för knappt och hovrätten får i händelse härav göra den framställning av arbetskrafternas förstärkning vartill omständigheterna giva anledning.

Vid beräkningen av anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän såvitt angår senare hälften av budgetåret har hovrätten ut-

gått ifrån att, förutom presidenten, 24 ordinarie ledamöter, därav 8 lagmän och 16 hovrättsråd, komma att tjänstgöra i hovrätten. Någon ordinarie assessor anses icke vara att påräkna för tjänstgöring under denna tid. Hovrätten har sålunda räknat med en presidentlön om 22 000 kronor samt löner åt 8 lagmän enligt lönegrad B 2 och 16 hovrättsråd enligt lönegrad A 30, vartill kommer ett krigshovrättsråd enligt sistnämnda lönegrad. Hovrätten har räknat med att advokattfiskalstjänsten och två notariebefattningar tills vidare icke skola återbesättas och följaktligen ej under denna anslagspost upptagit medel för dessa tjänster. Även beträffande överkrigsfiskalsbefattningen, vars innehavare inträder i pensionsåldern med ingången av augusti 1947, har hovrätten förutsatt, att densamma tills vidare skall uppehållas på förordnande, och därför ej i detta sammanhang beräknat avlöning för densamma. I övrigt har hovrätten vid anslagspostens beräkning företagit den uppräknade som betingas av föreslagna höjningar i lönegrad och nya befattningars inrättande samt beträffande den lägre biträdespersonalen beaktat grundsatserna i förslaget rörande reglerad befodringsgång. Rörande postens beräkning må därutöver hänvisas till en vid hovrättens framställning fogad specifikation. Postens slutsumma är 281 000 kronor, vilket innebär en ökning av 40 700 kronor ($281\,000 - \left[\frac{480\,600}{2} \right] 240\,300$). Sammanlagt med slutsumman för första halvåret, 245 100 kronor, uppgår anslagsposten för hela året till 526 100 kronor, vilket innebär en ökning med 45 500 kronor.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, har för senare budgethalvåret upptagits till samma belopp som för förra halvåret, 5 100 kronor. Hovrätten har emellertid anmärkt att en höjning av de i denna post ingående vice-ordförandearvodena kan bli erforderlig.

Det ökade arbete som det nya rättegångsförfarandet utan tvivel medför för ordförandena torde komma att leda till en uppdelning av dessa göromål på ordförandena och vice ordförandena. Med hänsyn till den ökade arbetsbörda och det större ansvar som härigenom lägges på vice ordförandena böra viceordförandearvodena höjas. — — — Det är angeläget att möjlighet hålles öppen att höja dessa arvoden redan från och med den 1 januari 1948, antingen på det sätt att medgivande lämnas till överskridande av förevarande anslagspost eller, därest till Kungl. Maj:ts förfogande komma att ställas medel såsom en reserv för bestridande av utgifter under tiden närmast efter processreformens genomförande, att denna reserv beräknas med beaktande av att även dylik utgiftsökning kan täckas. Vidare må erinras att vice ordförande, då han inträder som vikarie för ordföranden, äger uppbära det högre belopp som nu tillkommer denne. Då vid bifall till hovrättens förslag om inrättande av lagmansbefattningar ordförandearvodena komma att försvinna, bör i annan form, t. ex. genom särskilt bestämd vikariatsersättning, sörjas för skäligen ersättning åt vice ordförandena, då de i full utsträckning inträda som ordförande. Därjämte anser hovrätten rimligt att sådana åtgärder vidtagas att vice ordförandena icke, såsom nu är fallet, nödgas avstå från arvodet under tjänstledighet på grund av sjukdom eller annan ledighet med bibehållen — hel eller nedsatt — lön.

Sammanlagda anslagsposten för hela budgetåret uppgår till 10 200 kronor, innebärande en minskning med 20 000 kronor.

Under anslagsposten avlöningar till icke-ordinarie personal har hovrätten beräknat anslag till 20 adjungerade ledamöter, av vilka 18 antagas vara extra ordinarie assessorer och 2 fiskaler, samt till 4 fiskaler som vikarier under tillfälliga ledigheter. Vid bifall till hovrättens förslag rörande omreglering av kanslibiträdesbefattningarna m. m. anses medel icke behöva beräknas för vikariat å de båda vakanta hovrättsnotarietjänsterna. Beträffande antalet fiskalsaspiranter har hovrätten i överensstämmelse med sitt yttrande över domarutredningens betänkande funnit 24 aspiranter erforderliga. Vid anslagsberäkningen ha emellertid 6 av dessa aspiranter antagits komma att utbytas mot samma antal extra fiskaler.

Rörande medelsbehovet för biträdespersonalen har hovrätten i samband med denna anslagspost anfört:

Hovrättens biträdespersonal är redan nu för fåtalig, vilket vållat stora svårigheter bl. a. vid anhopning av arbete och fall av sjukdom eller ledighet av annan anledning. Med hänsyn till den omfattning i vilken extra biträdeshjälps stadigvarande måst anlitas kräves redan under nuvarande förhållanden en förstärkning med 4 biträden. Från och med den 1 januari 1948 uppskattar hovrätten behovet av skrivkrafter till 1½ biträde på varje avdelning eller sålunda 12 biträden, vartill kommer *dels* en telefonist för betjäning av den telefonväxel, som skall inrättas i hovrätten, *dels*, liksom för närvarande, 4 biträden å sekreterar- och andra expeditioner, sammanlagt 17 biträden, *och dels* ovanberörda förstärkning med 4 biträden, sammanlagt sålunda 21 biträden. Hovrättens nuvarande biträdespersonal uppgår — fränsett de ovan under titeln Avlöningar till ordinarie tjänstemän omnämnda, för särskilda arbetsuppgifter avsedda biträdena — till 15 biträden. Hovrättens förslag innebär alltså en ökning med 6 biträden, vilka antagas vara icke-ordinarie befattningshavare. Vid beräkningen av förevarande anslagspost bör beaktas att hovrätten ovan under titeln Avlöningar till ordinarie personal antagit att 7 av de nuvarande 15 biträdena från och med den 1 januari 1948 komma att vara ordinarie befattningshavare, medan övriga 8 biträden beräknas vara icke-ordinarie.

Vad beträffar de icke-ordinarie biträdenas löne- och anställningsförhållanden torde 1944 års personalutrednings förslag böra följas. Med hänsyn till svårigheten att nu bedöma den löneställning som skall tillkomma den nyanställda personalen har hovrätten emellertid vid beräkningen av förevarande anslagspost såvitt avser samtliga i näst föregående stycke avhandlade 14 (6 + 8) icke-ordinarie biträden utgått från antagandet att dessa biträden skola åtnjuta avlöning enligt lönegrad Eo 4.

Beträffande postens beräkning i övrigt hänvisas till en hovrättens skrivelse bilagd specifikation. Slutsumman för budgethalvåret har av hovrätten bestämts till 321 100 kronor. Då slutsumman för första budgethalvåret var 283 600 kronor, uppgår anslagsposten för hela året till 604 700 kronor eller 92 600 kronor mer än innevarande år.

Anslagsposten till rörligt tillägg har med hänsyn till de framförda förslagen om högre löneställning för vissa befattningshavare och ökat antal tjänster ansetts böra uppräknas förslagsvis till 77 500 kronor. För hela budgetåret kommer posten att uppgå till (66 400 + 77 500) 143 900 kronor, innebärande en ökning av 11 100 kronor.

Vad angår *hovrätten för Nedre Norrland*, vars verksamhet börjar med ingången av år 1948, har Svea hovrätt utgått från att hovrätten skall bestå av, förutom president, 8 ordinarie ledamöter, därav 1 lagman, 5 hovrättsråd och 2 assessorer, samt en icke-ordinarie ledamot, vilken beräknas vara extra ordinarie assessor. Vidare antages att i hovrätten skola finnas en hovrättssekreterare, tillika advokatfiskal, och en aktuarie, tillika arkivarie. Den sistnämnde skall handhava även de kamerala göromålen. Hovrätten beräknas vara fördelad på två avdelningar; såsom ordförande antagas tjänstgöra presidenten på den ena och lagmannen på den andra avdelningen.

Vid beräkningen av anslaget till *avlöningar till ordinarie tjänstemän* har för presidenten beräknats en lön av 20 000 kronor och för de ordinarie ledamöterna i övrigt, av vilka lagmannen, 3 hovrättsråd och 1 assessor antagas komma att tjänstgöra, enligt samma grunder som beträffande Svea hovrätt. Hovrättssekreteraren har beräknats vara i lönegrad A 26 och aktuarien i lönegrad A 22. Beträffande biträdena ha anslag beräknats för 7 ordinarie biträden: 2 kansliskrivare enligt lönegrad A 11 (1 å varje hovrättsavdelning) för expeditionella göromål å avdelningarna, 1 kontorist enligt lönegrad A 9 som biträde åt aktuarien rörande särskilt kamerala göromål, 1 kanslibitråde enligt lönegrad A 7 som biträde åt hovrättssekreteraren, 1 kanslibitråde enligt lönegrad A 7, stenograf, samt 2 kontorsbiträden enligt lönegrad A 4 för skrivgöromål m. m. På ordinarie stat ha vidare ansetts böra uppföras 1 förste expeditionsvakt enligt lönegrad A 7 och 2 expeditionsvakter enligt lönegrad A 5.

Anslagspostens slutsumma blir enligt dessa grunder 68 300 kronor.

Under posten *arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t*, har anslag beräknats allenast för två vice ordförandearvoden, för halvt år 1 000 kronor. I fråga om ersättningen till vice ordförandena hänvisas till vad i denna del anförts såvitt angår Svea hovrätt.

Vad angår *avlöningar till icke-ordinarie personal* har Svea hovrätt hemställt att å den nya hovrättens personalförteckning måtte uppföras 5 assessorsbefattningar enligt lönegrad Eo 29 samt 5 extra ordinarie fiskaler enligt lönegrad Eo 22. Under anslagsposten har beräknats avlöning för alla fiskalerna samt för 4 av assessorerna, vidare adjunktionsersättning åt en fiskal såsom vikarie för ledamöter under tillfälliga ledigheter.

Svea hovrätt har vidare framhållit att möjlighet bör finnas att förordna extra fiskaler i motsvarande utsträckning som är medgiven för hovrätterna i övrigt, förslagsvis beträffande denna hovrätt sammanlagt 7 tjänstgörande fiskaler, därvid dock antalet fiskalsaspiranter anses i motsvarande mån böra begränsas. Fiskalsaspiranter böra få anställas till ett antal av $2\frac{1}{2}$ för varje avdelning eller sålunda sammanlagt 5. Avlöning har beräknats till en expeditionsvakt enligt lönegrad Eo 5 och 2 kontorsbiträden enligt lönegrad Eo 4.

Postens slutsumma blir enligt dessa grunder 67 400 kronor.

Anslagsposten till *rörligt tillägg* har beräknats till 17 000 kronor.

Göta hovrätt har i sin framställning rörande första hälften av budgetåret i anslutning till domarutredningens yrkande om ökning med 4 av antalet assessorer å hovrätternas personalförteckningar (av vilka en skulle komma å Göta hovrätt) hemställt om ökning av de å hovrättens personalförteckning upptagna assessorerna från 10 till 11.

Hovrätten har vidare hemställt om sådan förbättring i fiskalernas ställning, att extra fiskal, som uppfyller de för förordnande till e. o. fiskal stadgade kompetensvillkoren, må, om han stadigvarande tjänstgör som fiskal i adjungerad extra ordinarie fiskals ställe, förordnas till extra ordinarie fiskal i lönegrad Eo 22 och eljest erhålla ställning som tjänsteman i lönegrad Ex 22. Beträffande den befattningshavare, som uppehåller den vakanta notariebefattningen i hovrätten, har hovrätten begärt att t. f. notarien måtte erhålla minst samma löneställning som amanuens i hovrätten.

Hovrätten har slutligen anhållit om vissa förstärkningar och löneförbättringar i fråga om biträdespersonalen.

Hovrätten har därvidlag upprepat sin förut (jfr II ht 1945 s. 26; 1946 s. 38) gjorda hemställan att ett hos hovrättssekreteraren tjänstgörande ordinarie kanslibitråde måtte erhålla ställning som e. o. kansliskrivare i lönegrad 11 samt ett hos aktuarien tjänstgörande ordinarie kontorsbiträde ställning som e. o. kanslibitråde i lönegrad 7.

För att bereda advokatfiskalen en lättnad i hans arbete med kamerala ärenden, som kunde möjliggöra för honom att ägna mer tid åt stämpelärenden, har hovrätten hemställt om förstärkning av den nu å advokatfiskals-expeditionen tjänstgörande biträdespersonalen. Tillsynen över hovrättsarkivet i de mera avlägsna lokaler, vari detsamma under 1946 överflyttats, har vidare ansetts kräva extra arbetskraft. Den sålunda erforderliga arbetsförstärkningen har av hovrätten beräknats motsvara ett biträde med ständigt tjänstgöring samt tidvis tillfällig arbetskraft. Med hänsyn till den förestående omorganisationen har biträdet ansetts endast böra erhålla anställning som tjänsteman i lönegrad Ex 2.

Rörande den närmare anslagsberäkningen må följande nämnas.

Anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän har å ena sidan ökats med de ytterligare belopp, som föranledas av de föreslagna förändringarna av presidentens och divisionsordförandenas löneställning, för halvt år 11 904 kronor, och å andra sidan minskats med avlöningskostnaderna för de två biträden som enligt hovrättens förslag skulle erhålla högre icke-ordinarie tjänster, tillhoppa för halvt år 3 455 kronor. Posten har alltså höjts med (11 904—3 455) 8 449 kronor och förslagsvis upptagits till 122 300 kronor.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, har sänkts med beloppet för fyra divisionsordförandearvoden eller 5 000 kronor och följaktligen för halvåret upptagits till 2 000 kronor.

Vid beräkningen av anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal har hovrätten utgått från att under första hälften av

nästa budgetår 8 hovrättsrådsämbeten komma att upprätthållas av adjungerade ledamöter, samt att därutöver liksom för närvarande anslag erfordras till 4 extra ledamöter. Dessa 12 ledamotsbefattningar beräknas komma att uppehållas, 10 av assessorer och 2 av adjungerade fiskaler. I anslaget för innevarande budgetår ingå löner till 8 assessorer och 4 adjungerade fiskaler. Anslagsbehovet för assessorer och övriga adjungerade ledamöter för första hälften av nästkommande budgetår har från denna utgångspunkt ansetts uppgå till hälften av anslaget för innevarande budgetår, ökat med skillnaden i lön till 2 assessorer och till 2 adjungerade fiskaler för halvt år eller med 830 kronor. En ökning av anslagsposten har vidare ansetts böra ske i så måtto, att i posten inräknats arvode motsvarande provisoriskt lönetillägg åt tjänstgörande fiskalsaspiranter, vilkas antal beräknas till 3, samt t. f. hovrättsnotarien och amanuensen tillhopa 1 650 kronor. Ytterligare har anslaget för extra biträdeshjälp, för närvarande i anslagsposten beräknat till 1 000 kronor om året, höjts till det dubbla eller således för ifrågavarande halvår från 500 kronor till 1 000 kronor. Då härutöver anslagsposten ökats dels med hälften av den föreslagna ökningen av arvodet till t. f. hovrättsnotarien eller med 315 kronor, dels med halva lönen till en e. o. kansliskrivare och ett e. o. kanslibitråde eller med 3 760 kronor och dels med halva lönen till det föreslagna biträdet i lönegrad Ex 2 eller med 1 047 kronor, har anslagsposten för halvåret upptagits till förslagsvis 132 300 kronor. Detta innebär för budgethalvåret en ökning av 8 150 kronor.

Anslagsposten för rörligt tillägg har med hänsyn till föreslagna förstärkningar av organisationen m. m. ansetts böra för första hälften av budgetåret ökas med 200 kronor och upptagits till 31 600 kronor.

I sin framställning rörande andra hälften av budgetåret har hovrätten hänvisat till att hovrätten i utlåtande över 1944 års promemoria angående hovrätternas arbetsuppgifter och personalbehov betecknat en organisation med president och 15 ordinarie ledamöter samt två extra ledamöter som erforderlig efter hovrättens delning. I överensstämmelse med denna ståndpunkt och med tidigare uttalanden rörande presidentens och ledamöternas löneställning har hovrätten nu utgått från att den i fortsättningen skall bestå av president med lön som justitieråd och tre avdelningar, varje avdelning med ett hovrättsråd och ordförande i lönegrad B 3, ett hovrättsråd och vice ordförande i lönegrad A 30 jämte vice-ordförandearvode å 1 000 kronor, två hovrättsråd i lönegrad A 30 och en ordinarie assessor i lönegrad A 29. Vid anslagsberäkningen har hovrätten antagit att i stället för 4 ordinarie ledamöter tjänstgöra 4 adjungerade ledamöter med ställning som assessorer i lönegrad Eo 29. Därutöver har anslag beräknats för två extra ledamöter med löneförmåner (fiskalslön i lönegrad Eo 22 jämte vikariatsersättning) motsvarande avlöning i 26 löneklassen. I fråga om antalet fiskaler och fiskalsaspiranter följer hovrätten vad 1943 års domarutredning föreslagit och beräknar således anslag till 7 fiskaler och 7 fiskalsaspiranter samt ytterligare $\frac{1}{2}$ fiskalslön och $\frac{1}{2}$ fiskalsaspirantarvode.

Vad angår hovrättens kansli har hovrätten beräknat att i hovrätten skall finnas en hovrättssekreterare, tillika advokatfiskal, i lönegrad A 27, en aktuarie i lönegrad A 22 samt en kamrer i lönegrad A 15. Rörande behovet av sistnämnda tjänst anför hovrätten:

De kamerala göromålen äro numera av sådan omfattning, att de böra handläggas av en särskild kamrer i likhet med vad fallet är i Svea hovrätt. Till ökning av arbetsbördan har införandet av källskatten i hög grad bidragit. Sammanslagningen av hovrättssekreterare- och advokatfiskalstjänsterna till en befattning kommer med hänsyn till den olika karaktären av arbetsuppgifterna samt den splittring i arbetet, som detta måste medföra, att innebära en ökad arbetsbelastning för befattningshavaren. För att hovrättssekreteraren skall kunna vederbörligen fullgöra de för närvarande på advokatfiskalen ankommande uppgifterna beträffande stämpelgranskningen, särskilt kontrollen av arvs- och gåvobeskattningens tillämpning, vilken kontroll numera är och även för framtiden måste beräknas bliva av stor omfattning och krävande natur, är det nödvändigt, att hovrättssekreteraren erhåller någon lättnad i andra avseenden. Den lämpligaste utvägen torde vara att inrätta en kamrerstjänst. Kamrern skulle på eget ansvar kunna handlägga löne- och räkenskapsärenden.

Med hänsyn till det omfattande arbetet med stämpelgranskning och administrativa göromål har hovrätten beräknat anslag till en amanuens.

Vad angår anslaget till biträden har hovrätten förklarat sig utgå från att alla de expeditiionsuppgifter av olika slag, som sammanhånga med den dömande verksamheten, skola utföras av biträden i kanslists eller kansliskrivares ställning. Därest i alla större domsagor inrättas kanslistbefattningar, böra även ifrågavarande biträdesbefattningar i hovrätterna få denna karaktär, dels emedan arbetsuppgifterna till art och omfattning torde vara fullt jämställda, dels emedan eljest risk föreligger för att hovrätterna icke få fullt kvalificerade arbetskrafter. Med hänsyn till att ifrågavarande biträden skola övertaga en stor del av de uppgifter, som för närvarande utföras av notarier eller efter nya rättegångsordningens genomförande närmast skulle ankomma på dem, finner hovrätten behovet av dylika biträden icke kunna beräknas lägre än ett biträde per avdelning eller således till 3. Utöver ifrågavarande kanslisttjänster hemställer hovrätten att en kanslisttjänst inrättas för ett biträde, f. n. kanslibitråde i lönegrad A 7, som skulle hava till uppgift att dels utföra göromål, som sammanhånga med det under hovrättens vård stående gamla hovrättsarkivet, dels även fullgöra andra uppgifter av kvalificerad natur.

Hovrätten anhåller vidare med hänvisning till behovet av stenografikunniga biträden att i hovrätten skola finnas två sådana biträden, vilka böra placeras i lönegrad A 7. Det erforderliga antalet kontorsbiträden beräknas till 5.

I hovrätten anses vidare böra finnas en förste expeditiionsvakt i lönegrad A 7 och två expeditiionsvakter i lönegrad A 5. Därutöver begäres med hänsyn till lokalernas uppdelning på två byggnader anslag för anlåtande av en springpojke, avsedd för enklare budskickning.

Vid beräkningen av anslagsposten till avlöningar till ordinarie

tjänstemän har hovrätten såvitt angår ledamöterna antagit att — förutom presidenten och 3 avdelningsordförande — 7 hovrättsråd och 1 ordinarie assessor skola tjänstgöra under det ifrågavarande budgethalvåret. Utom avlöning till övriga förut nämnda ordinarie befattningshavare har hovrätten upptagit ett belopp om 300 kronor för vikariatsersättningar. Anslagspostens sammanlagda belopp har bestämts till 118 800 kronor. Då hovrätten för första halvåret upptagit anslagsposten till 122 300 kronor, uppgår anslagsposten för hela budgetåret till 241 100 kronor vilket innebär en ökning i förhållande till innevarande budgetår med 13 400 kronor.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, har, då hovrätten efter 1 januari 1948 tänkes bestå av endast tre avdelningar och följaktligen endast tre viceordförandearvoden erfordras (i stället för fyra), i förhållande till första budgethalvåret minskats med 500 kronor och upptagits till 1 500 kronor. För hela budgetåret kommer anslagsposten alltså att uppgå till 3 500 kronor eller 10 500 kronor mindre än innevarande år.

Vad angår anslagsposten avlöningar till icke-ordinarie personal har hovrätten beräknat kostnaderna för icke-ordinarie ledamöter i överensstämmelse med vad som förut anmärkts i samband med frågan om hovrättens allmänna organisationsram. Anslag ha sedan beräknats för fiskaler och fiskalsaspiranter samt amanuens, för en springpojke med 750 kronor samt för vikariatsersättningar (1 500 kronor), extra skrivhjälp (samma belopp) och eldningsersättning (750 kronor). Med tillämpning av dessa grunder har anslagsposten för halvåret upptagits till 84 800 kronor. Sammanlagt med beloppet för första halvåret 132 300 kronor uppgår anslagsposten för hela budgetåret alltså till 217 100 kronor, innebärande en minskning med 31 200 kronor.

Anslagsposten till rörligt tillägg upptages för senare budgethalvåret till 24 000 kronor. Tillsammans med det för första halvåret upptagna beloppet kronor 31 600 uppgår detta anslag för hela budgetåret till kronor 55 600. I förhållande till anslaget för innevarande budgetår uppkommer för hela året på detta anslag en minskning med 7 200 kronor.

Beträffande *hovrätten för Västra Sverige* ha anslagsäskanden framlagts i Göta hovrätts anslagsframställning för senare hälften av budgetåret. Denna hovrätt har i likhet med Göta hovrätt ansetts böra organiseras på tre avdelningar och dess föreslagna personalorganisation överensstämmer väsentligen med organisationen för Göta hovrätt. Emellertid har någon amanuens icke beräknats för den nya hovrätten. Vidare ha endast 3 kanslister (i stället för 4) föreslagits, däremot 3 kanslibiträden (i stället för 2).

Anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän har för halvåret upptagits till 122 200 kronor.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, har för samma tid upptagits till samma belopp som för Göta hovrätt, 1 500 kronor.

Anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal har beräknats till 82 900 kronor och rörligt tillägg till 24 700 kronor.

Hovrätten över Skåne och Blekinge har vad angår första hälften av budgetåret föreslagit att möjlighet måtte beredas Kungl. Maj:t att från den 1 juli 1947 eller höstsessionens början, om behov härav befinner föreligga på grund av fortsatt anpassning efter den nya rättegångsordningen, förordna om en organisation av hovrätten på tre divisioner (jfr II ht 1946 s. 40). Hovrätten har vidare, under framhållande att hovrättens båda extra ledamöter motsvara ett stadigvarande behov, hemställt att en extra ledamotsbefattning utbytes mot en ordinarie hovrättsrådstjänst. Med hänvisning till det ökade antalet muntliga förhör har hovrätten därjämte anhållit att, trots att den ene av hovrättens 2 extra ledamöter förutsatts bli ersatt med ett hovrättsråd, avlöning alltjämt måtte beräknas för 2 extra ledamöter (jfr II ht 1946 s. 35).

Hovrätten har upprepat sina tidigare framställda förslag om lönegradsuppflyttning av hovrättssekreteraren från A 26 till A 27 samt om sådan utökning av fiskalspersonalen att antalet e. o. fiskaler utan nedsättning av aspirantantalet höjes från 6 till 7 (jfr II ht 1945 s. 28 f., 1946 s. 40). För dessa förslag åberopas i huvudsak samma skäl som förut. Vidare hemställer hovrätten om förbättrad löneställning för kanslibiträdet å hovrättens sekreterarexpedition, vilket handhar det dagliga arbetet med hovrättens kassarörelse, samt förnyar sitt förslag om överförande på ordinarie stat av ett e. o. kontorsbiträde (jfr II ht 1945 s. 29, 1946 s. 40).

Anslagsberäkningen har skett på följande sätt.

Anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän har, under antagande bland annat att 7 hovrättsråd, inräknat divisionsordförandena, skola komma att tjänstgöra samt för övrigt i överensstämmelse med en i hovrättens skrivelse intagen specifikation, upptagits till, för halvt år räknat, 75 500 kronor, innebärande en höjning med 4 700 kronor.

Under anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, har hovrätten beräknat medel till tre ordförandearvoden om 2 500 kronor, varav ett allenast för tiden från höstsessionens början, och tre vice ordförandearvoden om 1 000 kronor, summa, för halvt år, i avrundat tal 5 000 kronor, vilket för halvåret innebär en ökning med 1 500 kronor.

Anslagsposten avlöningar till icke-ordinarie personal har omräknats under hänsynstagande till förut nämnda personalförändringar, varjämte på grund av det starka behovet av extra skrivhjälp medel beräknats till en ny kontorsbiträdesbefattning i lönegrad Eo 4. För ersättning till tillfälliga vikarier har vidare begärts 3 000 kronor mer än innevarande år. Posten slutar enligt en specifikation i hovrättens skrivelse på, för halvår räknat, 75 200 kronor, innebärande en ökning med 11 450 kronor.

Till rörligt tillägg har beräknats, för halvt år, 19 000 kronor eller 950 kronor mer än förut.

Hovrätten har såvitt angår andra hälften av budgetåret förklarat sig finna uppenbart att hovrätten vid nya RB:s ikraftträdande borde organiseras på tre divisioner. Man syntes i början icke böra räkna med mera än 18 ledamöter. Därest presidenten bleve ordförande å division, behövdes, utom presidenten och 17 andra ledamöter, därjämte en extra ledamot under hälften av året för att bereda presidenten befrielse från ordförandeskapet i sådan utsträckning, att han erhöle tid att ägna sig åt sina administrativa uppgifter. De 6 nya ledamöterna (utöver hittillsvarande 11 hovrättsråd) som erfordrades vid den nya organisationens genomförande, borde bliva ordinarie assessorer (lönegrad A 30).

Det erforderliga antalet e. o. fiskaler och fiskalsaspiranter har av hovrätten uppskattats till 8 av vardera gruppen. Beträffande e. o. fiskalernas och de med dem jämställda tingssekreterarnas löneställning har hovrätten erinrat, att dessa befattningshavare på grund av den avsevärt försämrade beföringsgången kommit att kvarstå i sina befattningar betydligt längre tid än som vid befattningarnas tillkomst varit avsett. Med hänsyn därtill syntes det rimligt att de efter viss tid, förslagsvis fyra år, uppflyttades i högre lönegrad. Hovrätten förordar för dessa äldre e. o. fiskaler och e. o. tingssekreterare en uppflyttning i 24 lönegraden.

Vad angår biträdesorganisationen har hovrätten betecknat det som nödvändigt att efter nya RB:s ikraftträdande utöka densamma. Hovrätten har därvid hänvisat till det ökade arbete, som föranledes av kallelser för muntliga förhör och andra med den muntliga rättegången sammanhängande förberedande åtgärder, liksom till ökningen av protokollsutskrifter i anledning av de muntliga förhören. För skötseln av kallelser m. m. och andra expeditionella uppgifter å notarieexpeditionen har hovrätten beräknat två väl kvalificerade arbetskrafter vilka borde placeras åtminstone som kansliskrivare i lönegrad A 11; den ena av dessa befattningar kunde lämpligen besättas med ett av de nuvarande kanslibiträdena. Det å sekreterareexpeditionen sysselsätta kanslibiträdet, om vars uppflyttning i lönegrad hovrätten tidigare hemställt, har likaledes upptagits som kansliskrivare i lönegrad A 11. Med hänvisning till behovet av stenografer har hovrätten upptagit två nya befattningar som kanslibiträden i lönegrad Eo 7.

Enär den ene expeditionsvakten antages i stor utsträckning bliva upptagen av tillsyn och uppässning vid huvudförhandlingarna, har hovrätten upptagit en extra vaktmästare eller springpojke för uträttande av budskickning, hämtande av handlingar m. m.

Anslagsberäkningen har skett på följande sätt.

Under anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän har hovrätten utgått från att av de ordinarie ledamöterna 2 avdelningsordförande och 7 hovrättsråd skola vara i tjänstgöring. Avlöningar till ledamöterna ha beräknats med hänsyn till att, såsom förut omnämnts, presidenten tänkes erhålla lön som justitieråd, avdelningsordförandena enligt lönegrad B 3 och hovrättsråden enligt lönegrad A 34. Rörande anslagsposten i övrigt hänvisas till en vid hovrättens framställning fogad specifikation. Anslagsposten slutar för halvåret på, i avrundat tal, 96 900 kronor. Sammanlagt

med det begärda anslaget för första halvåret 75 500 kronor uppgår anslagsposten för hela budgetåret till 172 400 kronor, vilket innebär en ökning med 30 800 kronor.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, innefattar 3 vice-ordförandearvoden efter 1 500 kronor per år (i stället för hittills 1 000 kronor), för halvt år följaktligen 2 250 kronor. Jämte det för första budgethalvåret begärda beloppet, 5 000 kronor, slutar anslagsposten för hela budgetåret på 7 250 kronor, innebärande en ökning av 250 kronor.

Under anslagsposten avlöningar till icke-ordinarie personal har hovrätten beräknat avlöningar till 6 e. o. assessorer och $2\frac{1}{2}$ adjungerade fiskaler. Till den förutnämnde extra vaktmästaren har upptagits 1 500 kronor. Även rörande denna anslagspost må i övrigt hänvisas till en i hovrättens skrivelse intagen specifikation. Postens slutsumma för halvåret är, i avrundat tal, 97 500 kronor. Tillsammans med delposten för första budgethalvåret, 75 200 kronor, utgör anslagsposten för hela året 172 700 kronor eller 45 200 kronor mer än innevarande år.

Posten för rörligt tillägg, för första budgethalvåret 19 000 kronor, har för senare halvåret med hänsyn till organisationsförstärkningen upptagits till 28 750 kronor. För hela budgetåret blir anslagsposten sålunda 47 750 kronor eller 11 650 kronor mer än för närvarande.

Hovrätten för Övre Norrland har i framställning för första hälften av budgetåret hemställt att belopp för adjungerande av extra ledamot måtte beräknas för sex månader (i stället för hittills fyra). Hovrätten har vidare föreslagit delning av sekreterarbefattningen i hovrätten på det sätt, att sekreteraren i fortsättningen skulle omhänderha endast de egentliga sekreterargöromålen jämte vad som ankommer på en aktuarie och arkivarie, medan å en nyinrättad advokatfiskalstjänst i lönegrad A 24 skulle läggas fiskaliska och kamerala arbetsuppgifter. Hovrätten anför:

Den nuvarande tillförordnade sekreteraren, som måste anses numera ha full vana och rutin för sekreterargöromålen, har en arbetstid av i genomsnitt 12 timmar varje vardag och 6 timmar varje söndag. Trots denna arbetstid kunna göromålen ej medhinnas. Advokatfiskalsgöromålen ha så gott som helt måst överflyttas på andra befattningshavare. Stämpelgranskningen utföres helt med biträde av fiskalsaspiranter. Sekreterarens åliggande att såsom advokatfiskal föra talan i vissa mål fullgöres så gott som uteslutande av särskilt förordnade fiskaler. Aspiranterna och fiskalerna bli härigenom ytterligare betungade, och åtminstone aspiranternas utbildning blir lidande. Beträffande de kamerala göromålen anmärkes, att den nyligen genomförda uppborädsreformen kommer att medföra en ytterligare, ej obetydlig ökning av sekreterarens arbetsbörda.

I anslutning till den höjning från 300 till 900 kronor som hovrätten i annat sammanhang föreslagit av det särskilda årliga tilläggsarvodet till tingsnotarier och tingsnotarieaspiranter i domsagor i Övre Norrland, hemställes om motsvarande höjning av tilläggsarvodet åt hovrättens fiskalsaspiranter.

Hovrätten har vidare anhållit om förstärkning i olika avseenden av biträdespersonalen. Hovrätten har sålunda upprepat sitt förut (jfr II ht 1945 s. 31, 1946 s. 41) framförda yrkande att hovrättens kanslibiträdestjänst, som huvudsakligen omfattade notariegöromål, måtte uppflyttas till kansliskrivare-tjänst i lönegrad A 11. Ett biträde i lönegrad Eo 4, som på ett mycket förtjänstfullt sätt fyllde huvudsakligen kamerala uppgifter, har vidare ansetts böra uppflyttas i lönegrad Eo 9 och ett biträde i lönegrad Ex 2 med tjänstgöring å sekreterarexpeditionen i lönegrad Eo 4. Slutligen har hovrätten hemställt, att ett biträde i lönegrad Ex 2, som vore skicklig stenograf och till väsentlig del sysselsattes med stenograferingsarbete, måtte upptagas i hovrättens personalstat och sättas i lönegrad Ex 7.

Vad angår anslagsberäkningen innehåller hovrättens skrivelse specificerade beräkningar av de olika posterna i avlöningsstaten.

Anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän har, under antagande bland annat att kanslibiträdestjänstens föreslagna uppflyttning förverkligas, beräknats till, för halvt år, i avrundat tal 36 800 kronor, innebärande en ökning av 700 kronor.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, har upptagits till oförändrat belopp, för halvt år 1 450 kronor.

Anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal har upptagits till, för halvt år, 44 620 kronor. Ökningen är 6 170 kronor.

Under anslagsposten rörligt tillägg har hovrätten för halvt år yrkat 10 100 kronor eller 1 650 kronor mer än tidigare.

Vad angår andra hälften av budgetåret har hovrätten utgått ifrån att hovrätten efter nya RB:s ikraftträdande skulle vara uppdelad på 2 avdelningar och bestå av president, tillika ordförande å ena avdelningen, en lagman, ordförande på den andra avdelningen, 5 hovrättsråd, varav 2 skola vara vice ordförande å var sin avdelning, en ordinarie assessor och en extra ledamot (den sistnämnde för de avsevärda perioder då presidenten är förhindrad att utöva sitt uppdrag som avdelningsordförande).

Ur hovrättssekreterartjänsten förutsättes, i överensstämmelse med vad förut angivits, den nya befattningen som advokatfiskal utbruten. Hovrätten räknar vidare med 7 e. o. fiskaler och 5 fiskalsaspiranter.

Vad angår den icke rättsbildade personalen föreslås inrättande av en tjänst som kanslist i lönegrad A 15. Denna befattningshavare är avsedd för expediering av hovrättens domar m. m. Den övriga icke rättsbildade personalen förutsättes bestå av en kontorist i lönegrad A 9 (biträde för kamerala göromål hos advokatfiskalen-kamreraren), 4 stenografer med ställning som kanslibiträden i lönegrad Eo 7, 5 kontorsbiträden — varav 4 i lönegrad A 4 och en i lönegrad Eo 4 — en förste expeditionsvakt i lönegrad A 7 och en expeditionsvakt i lönegrad A 5.

Beträffande stenograferna, vilken kategori för närvarande icke särskilt upptagits i staten, anmärker hovrätten att erfarenheterna från nuvarande muntliga förhandlingar med styrka tala för att 2 stenografer erfordras för

varje division att alternerande anlitas. Dessa stenografer måste ha tillräcklig tid att på förhand sätta sig in i målen och att renskriwa stenogrammen. Deras tjänstgöring under huvudförhandlingar är så intensiv, att man måste räkna med att tid även erfordras för återhämtning. Av kontorsbiträdena beräknas ett som biträde åt sekreteraren, 2 (= ett per division) för sysslande med förelägganden, kallelser, meddelanden till parter och vittnen samt 2 för utskrift av domar och av diverse avskrifter.

Rörande anslagsposternas beräkning må följande anföras.

Under anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän har hovrätten utgått från att, utöver presidenten och lagmannen, alla 5 hovrättsråden och den ordinarie assessorn skola vara i tjänstgöring under förra hälften av år 1948. Beträffande postens beräkning i övrigt hänvisas till en i hovrättens skrivelse intagen specifikation, enligt vilken posten för halvt år uppgår till, i avrundat tal, 76 700 kronor. För hela budgetåret uppgår anslagsposten till $(36\ 800 + 76\ 700)$ 113 500 kronor eller 41 300 kronor mer än innevarande år.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, har för halvåret upptagits till, i avrundat tal, 2 000 kronor och innefattar tilläggsarvode åt vice ordföranden för den tid, då denne i presidentens frånvaro tjänstgör som avdelningsordförande, samt vice-ordförandearvode till hovrättsråd som under sådan tid tjänstgör som vice ordförande. För hela året uppgår posten till $(1\ 450 + 2\ 000)$ 3 450 kronor eller 550 kronor mer än för närvarande.

Anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal, rörande vilken jämväl må hänvisas till en i hovrättens skrivelse intagen specifikation, slutar för budgethalvåret på, i avrundat tal, 60 200 kronor. Anslagsposten uppgår för hela budgetåret till $(44\ 620 + 60\ 200)$ 104 820 kronor, vilket innebär en ökning av 27 920 kronor.

Till rörligt tillägg har för budgethalvåret beräknats 16 500 kronor. För hela budgetåret utgör posten $(10\ 100 + 16\ 500)$ 26 600 kronor, innebärande en ökning av 9 700 kronor.

Över hovrätternas anslagsäskanden ha utlåtanden, efter remiss, avgivits av statskontoret och allmänna lönenämnden.

Vad angår hovrätternas hemställan om löneroglering för divisionsordförandena har statskontoret uttalat att, därest frågan om löneställningen för dessa befattningshavare skulle avgöras vid innevarande års riksdag, löneplanen B därvid icke borde komma i fråga utan divisionsordförandena borde, på sätt 1939 års tjänsteförteckningssakkunniga föreslagit, inplaceras i lönegraden A 34. Beträffande Svea hovrätts förslag om särskilda åtgärder för att möjliggöra en höjning redan från och med den 1 januari 1948 av arvodena till vice ordförande å division har statskontoret ifrågasatt, huruvida icke en reglering av dessa arvoden skulle kunna anstå till budgetåret 1948/49, då någon erfarenhet vunnits angående arbetsuppgifternas art och omfattning. Rörande de av Svea och Göta hovrätter framförda önskemålen om utökade

möjligheter för hovrätternas fiskaler att erhålla befattningar i 22 lönegraden har statskontoret förordat en lösning av frågan i enlighet med vad Svea hovrätt föreslagit. Vad angår den av hovrätten för Övre Norrland föreslagna höjningen av det särskilda årliga tilläggsarvodet till — förutom tingsnotarier och tingsnotarieaspiranter i domsagor i Övre Norrland — hovrättens fiskalsaspiranter har statskontoret erinrat, att vid behandlingen av 1946 års arvodesreglering för nämnda personalgrupper en då ifrågasatt ökning av de extra arvodena ansågs böra anstå (II ht 1946 s. 73). Det förefölle statskontoret som om nödig erfarenhet för bedömande av detta spörsmål ännu icke kunde hava vunnits.

Svea hovrätts hemställan att hovrätten måtte erhålla befogenhet att inom ramen av beviljade anslag själv bestämma lönegradsplaceringen för sina icke-ordinarie biträden har tillstyrkts av statskontoret, som därjämte förordat, att enahanda befogenhet tillerkändes de övriga hovrätterna. Vad i övrigt angår hovrätternas biträdesorganisation har statskontoret med hänsyn till att anställningsförhållandena för biträdespersonalen vore föremål för utredning av särskild av Kungl. Maj:t förordnad utredningsman icke för närvarande funnit anledning till uttalande angående hovrätternas förslag om viss utökning av organisationen och förändring av lönegradsplaceringar. Dock har statskontoret, i anledning av Svea hovrätts hemställan att för tid då biträde tjänstgjorde som stenograf få utbetala ett lönetillägg beräknat efter 75 kronor per månad, anfört att särskilt arvode för stenograftjänstgöring icke syntes motiverat; en sådan anordning stode icke heller i överensstämmelse med gällande avlöningsprinciper för statstjänstemän.

Vad därefter angår förslag rörande enstaka tjänster har statskontoret beträffande Svea hovrätts begäran om lönegradsuppflyttning för sekreteraren i hovrätten uttalat, att den av hovrätten angivna utökningen av sekreterarens åligganden kunde motivera högre lönesättning endast i den mån mera kvalificerade göromål — exempelvis skyldighet att på eget ansvar handlägga vissa ärenden — tillfördes tjänsten. Däremot torde en enbart kvantitativ ökning av arbetsuppgifterna icke kunna föranleda en uppflyttning av tjänsten i högre lönegrad utan allenast att erforderlig biträdeshjälp ställdes till sekreterarens förfogande. I vilken utsträckning hovrätten avsett att överflytta administrativa ärenden till sekreteraren för självständig handläggning hade icke angivits. Även om så skulle ske i förhållandevis stor omfattning torde dock högre placering än i 28 lönegraden icke böra ifrågakomma. Om tjänsten hänfördes till denna lönegrad borde tjänstebenämningen ändras till byrådirektör.

Enligt statskontorets mening föreligga icke heller tillräckliga skäl för den av skånska hovrätten föreslagna lönegradsuppflyttningen av sekreterare-tjänsten i denna hovrätt från A 26 till A 27. Ämbetsverket åberopar i detta hänseende, att en framställning härom avvisats i 1945 års statsverksproposition (II ht s. 38). Jfr även II ht 1946 s. 47.

Vad angår hovrättens för Övre Norrland förslag om delning av sekreterarbefattningen i hovrätten finner statskontoret det vara lämpligare att, i likhet

med vad som föreslagits vid Göta hovrätt och den nya hovrätten för Västra Sverige, inrätta en särskild befattning (bokhållare i lönegraden A 15) för de kamerala göromålen och bibehålla sekreterartjänsten odelad. Genom en lämplig fördelning av göromålen mellan sekreteraren och bokhållaren torde erforderlig avlastning av sekreterarens arbetsbörda kunna ernås.

Statskontoret har slutligen motsatt sig förslag av Göta hovrätt om ändrad löneställning för den befattningshavare, som uppehåller den vakanta notariebefattningen i hovrätten, samt förslag av Svea hovrätt dels om ett från 200 kronor till 300 kronor per månad förhöjt arvode till en nattvakt och dels om inrättande av en befattning som materialförvaltare i lönegraden A 10.

I fråga om sistnämnda förslag yttrar hovrätten närmare:

Såsom motivering har anförts bl. a. att denne befattningshavare skulle utöva den dagliga tillsynen över fastighetens inre och yttre skick m. m. ävensom handhåva värden av blanketter, papper och dylikt. Statskontoret har för sin del icke blivit övertygat om behovet av en befattningshavare i 10 lönegraden för de av hovrätten åberopade göromålen. Tillsynen över ämbetslokaler anförtros i regel åt expeditionsvakt, vilken härför tillerkännes särskilt arvode i enlighet med bestämmelserna i 7 § kungörelsen med tilläggsbestämmelser till civila avlöningsreglementet. Ej heller synes hovrättens förråd av blanketter och dylikt vara av sådan omfattning, att behov av denna anledning kan förefinnas att inrätta en befattning som materialförvaltare i lönegraden A 10. Därest ifrågavarande befattning överhuvud taget bör erhålla högre löneställning än den för förste expeditionsvakt gällande, kan statskontoret för sin del icke förorda högre lönegrad än A 9.

Allmänna lönenämnden har beträffande de av Svea och Göta hovrätter framförda önskemålen om förbättrade löneförhållanden för hovrättsfiskalerna uttalat, att ifrågavarande spörsmål borde upptagas till prövning i ett vidare sammanhang. I fråga om förslaget att med 600 kronor för år höja arvodet till fiskalsaspirant vid hovrätten för Övre Norrland anför lönenämnden i anslutning till vad nämnden förordar beträffande tingsnotariernas lönetillägg, att en uppräknig av sådant arvode bör begränsas till 300 kronor. Lönenämnden har icke funnit något att erinra emot Svea hovrätts hemställan om bemyndigande att inom ramen för anvisade anslagsmedel få bestämma lönegradsplaceringen för icke-ordinarie biträden. Lönenämnden, som föreslår att sådant bemyndigande utsträcker till att omfatta även övriga hovrätter, erinrar i detta sammanhang om de i kungörelsen SFS 1944: 471 meddelade föreskrifterna angående placering i lönegrad av vissa extra ordinarie tjänstemän.

Beträffande Svea hovrätts begäran att den vid hovrätten befintliga befattningen såsom sekreterare uppflyttas från lönegraden A 27 till lönegraden A 30 finner lönenämnden skäl tala för uppflyttning till högre lönegrad. Enligt lönenämndens mening är befattningen i fråga närmast att likställa med byrådirektörsbefattning vid centralt ämbetsverk. I betraktande av de ur arbetssynpunkt speciella förhållanden, som äro rådande vid Svea hovrätt, vill lönenämnden emellertid icke motsätta sig att tjänsten hänföres till 29 lönegraden eller alltså till den lönegrad, i vilken bland annat assessorstjänsterna vid hovrätterna äro uppförda.

I fråga om sekreterartjänsterna vid övriga hovrätter och därmed sammanhängande organisationsfrågor anför lönenämnden följande:

I personalförteckningen för hovrätten för Nedre Norrland, som skulle vara fördelad på två avdelningar och omfatta 10 domsagor, har bland annat upptagits befattningar som hovrättssekreterare och aktuarie i A 26 respektive A 22. De förordade tjänsterna, som upptagits i samma lönegrader som motsvarande befattningar vid den för närvarande på två divisioner organiserade hovrätten över Skåne och Blekinge, föranleda icke någon erinran från lönenämndens sida.

Beträffande Göta hovrätt och den tillämnade hovrätten för Västra Sverige, vilka hovrätter vardera skulle omfatta tre avdelningar, har av Göta hovrätt föreslagits att vid respektive hovrätter skulle inrättas sekreterarbefattning i A 27, aktuariebefattning i A 22 ävensom kamrerartjänst i A 15. Lönenämnden har icke funnit något att invända mot de båda förstnämnda befattningarna. Vad den sistnämnda tjänsten angår vill lönenämnden erinra, att tjänstebenenämningen kamrerare icke plägar användas för befattningar i lägre lönegrad än den 20:e. Därest en tjänst för avsedda ändamål finnes böra inrättas i 15 lönegraden, torde benämningen kontorsskrivare böra komma till användning. Lönenämnden vill emellertid ifrågasätta, om icke jämväl lönegradsplaceringen av ifrågavarande befattning bör komma under bedömande i samband med den allmänna utredning om den högre biträdespersonalen, som utföres genom särskild sakkunnig.

Enligt vad som framgår av den vid framställningen från hovrätten över Skåne och Blekinge fogade personalförteckningen har hovrätten upptagit den nu i A 26 placerade sekreterarbefattningen i A 27. Då hovrätten från och med den 1 januari 1948 skulle komma att organiseras på tre avdelningar och beträffande antalet till hovrätten hörande domsagor bliva nära jämförlig med hovrätten för Västra Sverige, synes icke något vara att erinra häremot.

Hovrätten för Övre Norrland har föreslagit inrättande från och med den 1 juli 1947 av en befattning som advokatfiskal i A 24 (eventuellt Eo 24), vilken jämväl skulle tjänstgöra som kamrerare. Vid hovrätten finnes för närvarande en sekreterarbefattning i A 26. Då hovrätten från och med den 1 januari 1948 skulle komma att i likhet med hovrätten för Nedre Norrland vara fördelad på två avdelningar och då vidare antalet till hovrätten hörande domsagor uppgår till 10 eller till samma antal, som skulle ingå under nyssnämnda hovrätt, anser lönenämnden, att personalorganisationen i förevarande hänseende bör bringas i överensstämmelse med vad som föreslagits för hovrätten för Nedre Norrland. Den förordade advokatfiskalsbefattningen torde därför böra ersättas med en aktuariebefattning i A 22. Huruvida behovet av personalförstärkning är så trängande, att aktuarietjänsten bör inrättas före den 1 januari 1948, undandraget sig lönenämndens bedömande.

Det av Göta hovrätt framförda förslaget om höjning av arvodet till den tillförordnade notarien vid hovrätten avstyrkes av lönenämnden.

Vad angår det av Svea hovrätt framlagda förslaget om inrättande vid hovrätten av en befattning som materialförvaltare i lönegrad A 10 finner lönenämnden det icke omotiverat, att en särskild befattningshavare avses för de av hovrätten angivna göromålen. Lönenämnden har ej heller funnit anledning till erinran mot att tjänsten hänföres till 10 lönegraden men håller före, att den förordade tjänstebenenämningen är mindre lämplig.

Lönenämnden har slutligen i fråga om hovrätternas förslag om förstärk-

ning av expeditionsvaktpersonalen uttalat, att nämnden funnit antalet dylika befattningshavare väl ojämnt fördelat å de olika hovrätterna.

I den förut berörda *promemorian angående löneställning för viss icke rättsbildad biträdespersonal* har utredningsmannen beträffande hovrätternas biträdespersonal inledningsvis uttalat, att han vid sin granskning av denna personalgrupp uteslutande tagit sikte på förhållandena sådana de beräknas gestalta sig efter rättegångsreformens genomförande den 1 januari 1948. Beträffande de av samtliga hovrätter framförda förslagen om inrättande av nya befattningar — ordinarie eller extra ordinarie — i 7 lönegraden, speciellt avsedda för *stenografer*, har utredningsmannen erinrat att, sedan numera en reglerad befordringsgång för biträden med skriv- och kontorsgöromål inom statsförvaltningen blivit beslutad, nyanställda biträden såsom regel skulle komma att till en början placeras i den lägsta i befordringsserien ingående lönegraden (Ex 2). Med hänsyn härtill finner utredningsmannen det kunna ifrågasättas, huruvida en placering av ett nyanställt biträde i 7 lönegraden allenast på den grund att vederbörande innehade färdighet i stenografi kunde anses motiverad eller eljest lämplig. Ehuru en placering i 7 lönegraden av en befattningshavare med rutinerad färdighet i stenografering enligt utredningsmannens mening i och för sig kunde anses skälig, har utredningsmannen förordat att med inrättandet av nybefattningar i 7 lönegraden för stenografer finge tillsvidare anstå där ej sådant ansåges erforderligt för att bereda redan i tjänst varande stenografikunniga biträden en skälig löneställning. Härigenom undvekes den ojämnhet i befordringsgången olika biträden emellan med därav följande missnöje som kunde befaras uppstå om nyinrättade befattningar i 7 lönegraden för stenografer besattes med nyanställda biträden.

Emellertid skulle det — enligt vad utredningsmannen vidare anför — med de löner, som för närvarande erbjudas rutinerade stenografer på den öppna arbetsmarknaden, måhända uppstå vissa svårigheter att omedelbart tillförsäkra domstolarna stenografikunniga biträden i den utsträckning, som krävdes på grund av nya RB:s ikrafträdande. Utredningsmannen har därför förordat, att hovrätterna skulle övergångsvis erhålla befogenhet att till stenografikunniga biträden i 4 eller lägre lönegrad, vilka anlätades för stenografering vid rättegångsförhandlingar, utbetala särskilda stenografarvoden vid sidan av den fasta lönen. Några betänkligheter med avseende å andra förvaltningsområden syntes icke behöva hysas mot en sådan anordning dels med hänsyn till att det här vore fråga om en provisorisk anordning, dels ock att det särskilda arvodet skulle utgöra ersättning för ett hög rutin krävande arbete. Storleken av stenografarvodet borde få allt efter omständigheterna beslutas av vederbörande hovrätt intill ett av Kungl. Maj:t fastställt maximibelopp, vilket maximibelopp syntes kunna bestämmas till 50 kronor för månad eller 600 kronor för år. Dylikt arvode borde framdeles upphöra att utgå till vederbörande, i den mån för ändamålet inrättades tjänst i 7 lönegraden eller eljest befordran vunnes till sådan befattning eller befattning i högre lönegrad.

Vad i övrigt angår hovrätternas biträdesorganisation efter den

1 januari 1948 har utredningsmannen med utgångspunkt från vad hovrätterna i sådant hänseende föreslagit i sina petitaskrivelser avseende senare hälften av nästa budgetår anfört i huvudsak följande:

Svea hovrätt. Den å hovrättssekreterarexpeditionen tjänstgörande kontornisten har till åliggande, bland annat, att föra diarium över till hovrätten inkommande skrivelser i administrativa ärenden (ansökningar om förordnanden, ledigheter, entledigande o. dyl.), att föra kortregister över samtliga befattningshavare vid hovrätten och de under hovrätten lydande vattendomstolarna och domsagorna, att upprätta protokoll och skrivelser i personalärenden, att verkställa meritberäkningar för erhållande av förordnande, befordringar, löneklassuppflyttningar, att utföra erforderligt utredningsarbete m. m. samt att i övrigt biträda hovrättssekreteraren i dennes tjänsteåligganden. Med hänsyn till den kvalificerade arten av dessa göromål, vilka i avsevärd mån beröra det under hovrätten lydande stora domsområdet, synes en uppflyttning väl motiverad. Ur allmänna lönebestämningssynpunkter synes någon erinran ej heller vara att göra mot att denna biträdesbefattning hänföres till lönegrad A 15. Tjänsten torde dock efter den förändrade lönegradsplaceringen böra benämnas kanslist.

De å divisionerna för närvarande tjänstgörande kanslibiträdena skola efter den nya rättegångsordningens införande utföra alla de expeditiionsuppgifter av olika slag, som sammanhännga med den dömande verksamheten, och härvid fullgöra en stor del av de uppgifter, som tidigare utförts av befattningshavare med juridisk utbildning. I likhet med hovrätten anser utredningsmannen, att dessa uppgifter motivera befattningar i högre löneställning än kanslibiträdes. En placering av dem i lönegrad A 11 torde för närvarande få anses lämplig och skäligen. Såsom fallet i allmänhet är med biträden i nämnda lönegrad inom civilförvaltningen i övrigt torde befattningarna efter uppflyttningen i lönegrad böra benämnas kansliskrivare. Därest någon av de nuvarande hovrättsnotariebefattningarna även i fortsättningen bibehålles, böra expedieringsgöromålen å två av hovrättens divisioner anförtros sådan tjänsteman med biträde av ett för ändamålet anställt kanslibiträde. Härigenom kan antalet kansliskrivartjänster begränsas till 6.

Av skäl som i det föregående anförts anser vidare utredningsmannen, att särskilda befattningar i lönegrad A 7, avsedda för stenografer, icke böra inrättas, utan stenografikunniga biträden i lägre lönegrad böra för ändamålet anlitas mot särskild ersättning i form av stenografarvode.

Då utredningsmannen i övrigt icke funnit anledning till erinran mot de uppflyttningar av befattningar till högre lönegrad, som av hovrätten föreslagits, beräknar utredningsmannen behovet av biträdesbefattningar vid Svea hovrätt från och med den 1 januari 1948 till 1 kanslist i lönegrad A 15, 6 kansliskrivare i lönegrad A 11, 1 kontorist i lönegrad A 9, 7 kanslibiträden i lönegrad A 7, 5 kontorsbiträden i lönegrad A 4 samt 17 icke-ordinarie biträden i lönegraderna Ex 2—Eo 4. För hovrätten torde därjämte böra beräknas 4 stenografarvoden, att tilldelas stenografikunniga biträden i lönegrad A 4 eller i lägre lönegrad.

Hovrätten för Nedre Norrland. För utförande av expedieringsgöromål å divisionerna synas åtminstone tillsvidare en kansliskrivare i lönegrad A 11 och ett kanslibiträde i lönegrad A 7 kunna vara tillfyllest. För stenografiering bör räknas med biträde i lägre lönegrad än A 7. Sammanlagda antalet icke rättsbildade biträden vid den nya hovrätten synes kunna begränsas till 8.

I enlighet härmed föreslår utredningsmannen, att vid hovrätten för Nedre Norrland placeras 1 kansliskrivare i lönegrad A 11, 1 kontorist i lönegrad

A 9, 2 kanslibiträden i lönegrad A 7 samt 4 icke-ordinarie biträden i lönegraderna Ex 2—Eo 4. För hovrätten torde böra beräknas 2 stenografarvoden.

Göta hovrätt. Med hänsyn till arten och omfattningen av de kamerala göromålen vid Göta hovrätt synes det utredningsmannen intet vara att erinra mot att det biträde, som svarar för dessa göromål, uppflyttas till lönegrad A 15. Erinras må, att för motsvarande göromål vid Svea hovrätt finnes inrättad en befattning såsom kamrerare i lönegraden A 22. Då emellertid tjänstebeteckningen kamrer hittills regelmässigt använts endast för kamerala tjänster i avsevärt högre tjänstesällning än A 15, föreslår utredningsmannen, att befattningen efter lönegradsuppflyttningen benämnes kanslist. I betraktande av det stora arkiv (4 600 hyllmeter), som ligger under hovrättens vård, vill utredningsmannen jämväl tillstyrka, att den för arkivvården närmast ansvarige tjänstemannen erhåller ställning såsom kanslist i lönegrad A 15. I likhet med vad ovan i motsvarande hänseende tillstyrkts för Svea hovrätts vidkommande förordar ock utredningsmannen, att de för expeditionen å divisionerna avsedda tre befattningarna placeras i lönegrad A 11 under benämningen kansliskrivare.

Vad åter angår de föreslagna kanslibiträdena i lönegrad A 7, avsedda för stenografer, åberopar utredningsmannen vad i sådant hänseende i det föregående anförts, nämligen att för stenografering böra anlitas biträden i lönegrad A 4 eller i lägre lönegrad, vilka tilldelas särskilda stenografarvoden.

Två kanslibiträdesbefattningar bliva emellertid behöfliga för andra ändamål. Dels synes det utredningsmannen, att till hovrättssekreterarens förfogande bör ställas en befattningshavare i kanslibiträdes grad såsom närmaste hjälp vid handläggning av administrativa och liknande ärenden, dels anser utredningsmannen, om ock med någon tvekan, att det kontorsbiträde, som är placerat å biblioteket, bör erhålla kanslibiträdes ställning.

Utredningsmannen, som håller före att biträdesuppsättningen vid Göta hovrätt bör kunna begränsas till 11 befattningshavare, beräknar i enlighet med det anförda hela antalet befattningar för icke rättsbildade biträden vid hovrätten till 2 kanslister i lönegrad A 15, 3 kansliskrivare i lönegrad A 11, 2 kanslibiträden i lönegrad A 7, 1 kontorsbiträde i lönegrad A 4 samt 3 icke-ordinarie biträden i lönegraderna Ex 2—Eo 4. Hovrätten bör äga rätt förfoga över medel till 2 stenografarvoden, att tilldelas stenografikunniga biträden i lönegrad A 4 eller lägre lönegrad.

Hovrätten för Västra Sverige. Det i jämförelse med Göta hovrätts domsområde betydligt mindre domsområdet under den nya hovrätten för Västra Sverige föranleder utredningsmannen till den erinran, att en befattning såsom kansliskrivare i lönegrad A 11 bör vara tillfyllest för det biträde, som avses skola ombesörja de kamerala göromålen vid hovrätten. Därjämte anses — på sätt utredningsmannen i motsvarande hänseende förordat för såväl Svea som Göta hovrätts vidkommande — för expeditionen å divisionerna böra avses kansliskrivare i lönegrad A 11. Såsom närmaste biträde åt hovrättssekreteraren i administrativa göromål bör finnas ett kanslibitråde i lönegrad A 7, varemot för stenografering böra anlitas befattningshavare i lägre löneställning, mot särskild ersättning i form av stenografarvode.

Då i övrigt antalet icke rättsbildade biträden vid den nya hovrätten synes, åtminstone tillsvidare, kunna begränsas till 10, beräknar utredningsmannen antalet erforderliga biträdesbefattningar till 4 kansliskrivare i lönegrad A 11, 1 kanslibitråde i lönegrad A 7 samt 5 icke-ordinarie biträden i lönegraderna Ex 2—Eo 4. Härtill böra komma 2 stenografarvoden, avsedda för stenografikunniga biträden i sistnämnda lönegrader.

Hovrätten över Skåne och Blekinge. Mot den av skånska hovrätten föreslagna biträdesuppsättningen har utredningsmannen ingen annan erinran att framställa än att, i likhet med vad som i det föregående förordats för Göta hovrätts och hovrättens för Västra Sverige vidkommande, för expeditionen å hovrättens tre divisioner böra avses tre kansliskrivare i lönegrad A 11, en befattning för varje division, att såsom närmaste biträde åt hovrättssekreteraren vid handläggning av administrativa och andra göromål bör beräknas ett kanslibitråde i lönegrad A 7 — detta likaledes i överensstämmelse med vad som ansetts bliva behövt vid nyssnämnda hovrätter — samt att för stenografering böra användas biträden i lönegrad A 4 eller i lägre lönegrad, mot särskild ersättning i form av stenografarvoden.

Utredningsmannen föreslår därför, att det erforderliga antalet icke rättsbildade biträden vid förevarande hovrätt fördelas på lönegrader på följande sätt, nämligen 4 kansliskrivare i lönegrad A 11, 1 kanslibitråde i lönegrad A 7, 2 kontorsbiträden i lönegrad A 4 samt 3 icke-ordinarie biträden i lönegrad Ex 2—Eo 4. Till hovrättens disposition böra ställas medel för utbetalande av 2 stenografarvoden till stenografikunniga biträden i lönegrad A 4 eller lägre lönegrad.

Hovrätten för Övre Norrland. Hovrätten har i sin petitaframställning hemställt, att vid hovrätten måtte nyinrättas en befattning såsom advokatfiskal, tillika kamrerare. Vid bifall härtill torde annan förändring i anställnings- och löneförhållanden för den med kassa- och övriga kamerala göromål ssyselsatta kontoristen icke böra ifrågakomma än att kontoristbefattningen uppföres å ordinarie stat.

Skulle däremot hovrätten icke komma att förstärkas med ytterligare en jurist utan hovrättssekreteraren i fortsättningen liksom hittills även fungera såsom hovrättens kamrerare, synes det skäligt och rimligt att det för de kamerala göromålen svarande biträdet erhåller en högre löneställning än för närvarande. Enligt vad som erfarits har nämligen ifrågavarande biträde till följd av den arbetsbörda, som åvilar hovrättssekreteraren, kommit att tämligen självständigt fullgöra de kamerala arbetsuppgifterna, ett förhållande som då kan beräknas komma att fortfara. Under angivna förutsättning anser sig därför utredningsmannen böra föreslå, att för här ifrågavarande arbetsuppgifter inrättas en kanslistbefattning i lönegrad A 15 i stället för den nuvarande icke-ordinarie kontoristtjänsten.

För expeditionsgöromålens utförande å divisionerna torde, i likhet med vad som i motsvarande hänseende förordats för hovrätten för Nedre Norrland, böra avses en kansliskrivar- och en kanslibiträdesbefattning. En kansliskrivartjänst i lönegrad A 11 bör fördenskull nyinrättas vid hovrätten. Därjämte bör en befattningshavare i kanslibiträdes grad ställas till hovrättssekreterarens förfogande såsom närmaste biträde.

Å andra sidan förutsätter utredningsmannen, att stenografgöromålen här liksom vid de övriga hovrätterna anförtros åt stenografikunniga biträden i lönegrad A 4 eller i lägre lönegrad, mot ersättning i form av särskilt stenografarvode.

I enlighet härmed och då antalet biträden vid hovrätten torde kunna begränsas till 9, beräknar utredningsmannen biträdesuppsättningen vid hovrätten på följande sätt: 1 kanslist i lönegrad A 15, 1 kansliskrivare i lönegrad A 11, 2 kanslibiträden i lönegrad A 7, 1 kontorsbiträde i lönegrad A 4 samt 4 icke-ordinarie biträden i lönegraderna Ex 2—Eo 4. Två stenografarvoden torde böra ställas till hovrättens förfogande.

I en särskild skrivelse den 9 april 1947 har *Sveriges Juristförbund* framfört vissa synpunkter angående domarpersonalens löne- och anställningsförhål-

landen. Beträffande lönesättningen för olika domargrupper ger förbundet uttryck åt uppfattningen, att *presidenterna* böra åtnjuta samma inkomst som justitieråd, att *lagmännen* böra ha en inkomst som överstiger häradshövdingarnas i de största domsagorna, att *vice ordförandena* på hovrätternas divisioner böra erhålla lönekompensation för det extra ansvar, som deras ställning medför, överstigande vad hovrätterna i sina petitaskrivelser föreslagit och så konstruerat att befattningshavarna icke helt förlora det under sjukdom eller annan ledighet från tjänsten, ävensom att *hovrättsrådets* och *krigshovrättsrådets* löner snarast böra undergå väsentlig förhöjning. Vad angår *assessorerna* framhåller förbundet — under erinran om sin i annat sammanhang framlagda åsikt att assessorer, vilka tjänstgöra såsom ordinarie ledamöter, böra utnännas till hovrättsråd — särskilt angelägenheten av att dessa befattningshavare tillerkännas ställning såsom *ordinarie* tjänstemän. Beträffande *fiskalerna* finner förbundet dessa befattningshavares förhållanden synnerligen otillfredsställande i fråga om arbetsbörda, avancemang till extra ordinarie befattning och lönesättning. I sistnämnda hänseende betonar förbundet starkt vikten av snara radikala förbättringar.

Rörande hovrätternas arbetsbörda under de senaste åren må hänvisas till en tabell över hovrätternas arbetsbelastning under åren 1943—46 (s. 83).

Departements-
chefen.

Med hänsyn till att nya RB träder i kraft den 1 januari 1948 ställer sig hovrätternas anslagsbehov väsentligt olika för den förra och den senare hälften av budgetåret 1947/48. Den utbyggnad av organisationen, som påkallas av den nya rättegångsordningen, erfordras i huvudsak först från och med ingången av år 1948. I vissa avseenden torde dock till främjande av en smidig övergång personalförstärkning böra komma till stånd redan från och med den 1 juli 1947.

Av betydelse för samtliga hovrätters vidkommande äro vissa löneregleringsfrågor, som icke enbart äga samband med övergången till en ny rättegångsordning. Härvidlag kräva i första rummet de i flera tidigare statsverkspropositioner berörda frågorna om förbättrad löneställning för hovrätternas divisionsordförande och övriga ledamöter uppmärksamhet. I detta sammanhang vill jag även erinra att frågan om *presidenternas* löneställning redan erhållit sin lösning genom beslut vid årets riksdag. Beslutet innebär att presidenten i Svea hovrätt i lönehänseende skall jämföras med justitie- och regeringsråd samt att övriga presidenter skola erhålla en löneställning som motsvarar förordnandetjänster i nuvarande lönegrad C 12. (Utgifter å driftbudgeten. För flera huvudtitlar gemensamma frågor s. 73 ff., riksdagens skrivelse nr 56.)

Vad angår de hovrättsråd, som äro förordnade till *ordförande* å *division* och som i denna egenskap åtnjuta, utöver lön enligt lönegrad A 30, arvode med 2 500 kronor, ha sedan länge önskemål förelegat att deras befattningar måtte förvandlas till ordinarie tjänster i högre lönegrad. I proposition till 1943 års riksdag (nr 198 s. 15) uttalade föredragande departe-

Hovrätternas arbetsbelastning under åren 1943—46.

(= summan av »från föregående år uppskjutna» och »under året inkomna» mål enl. domstolsstatistiken tabell 14 samt från hovrätterna infordrade uppgifter)

	Svea	N. Norrland	Ö. Norrland	Göta	V. Sverige	Skåne
<i>1943</i>						
Vademål	1 262		137		666	345
Ägod.mål	125		23		63	13
Civ. besvär	756		102		511	222
Krim. besvär	1 888		286		1 126	572
Andra mål	6		1		5	0
Summa	4 037		549		2 371	1 152
Därutöver						
Vattenmål	92					
Krigsrättsmål	1 444					
<i>1944</i>						
Vademål	1 297		161		639	335
Ägod.mål	119		30		49	14
Civ. besvär	826		124		510	231
Krim. besvär	2 041		286		1 226	566
Andra mål	3		0		6	0
Summa	4 286		601		2 430	1 146
Därutöver						
Vattenmål	74					
Krigsrättsmål	1 399					
<i>1945</i>						
Vademål	1 127	151	157	286	357	306
Ägod.mål	73	56	24	24	21	16
Civ. besvär	1 033	115	130	317	307	245
Krim. besvär	1 761	242	297	559	527	494
Andra mål	3	0	1	2	1	0
Summa	3 997	564	609	1 188	1 213	1 061
	4 561			2 401		
Därutöver						
Vattenmål	85					
Krigsrättsmål	1 387					
<i>1946</i>						
Vademål	931	135	146	291	278	287
Ägod.mål	56	51	26	25	20	26
Civ. besvär	1 141	122	137	295	321	247
Krim. besvär	1 852	263	326	569	599	533
Andra mål	2	0	0	5	4	1
Summa	3 982	571	635	1 185	1 222	1 094
	4 553			2 407		
Därutöver						
Vattenmål	123					
Krigsrättsmål	766 *					

* Härav inkomna under år 1946 417 st.

mentschefen att otvivelaktigt starka skäl talade för en förändring till ordinarie tjänster av dessa befattningar, men med hänsyn till vad chefen för finansdepartementet i samma års statsverksproposition anförde rörande lönespörsmålets behandling i då rådande ekonomiska läge fann han sig likväl förhindrad att framlägga något förslag i ämnet. Riksdagen underströk angelägenheten av att ordförandebefattningarna förändrades till ordinarie tjänster och förordade, att en omorganisation av dessa befattningar måtte genomföras så snart ske kunde. I enlighet med de allmänna synpunkter, som anförts av chefen för finansdepartementet i 1944, 1945 och 1946 års statsverkspropositioner, har emellertid frågans behandling hittills uppskjutits.

Uppdraget som divisionsordförande i hovrätt har under senare år erhållit ökad betydelse på grund av den vidgade användningen av muntligt förfarande och de särskilda krav som förhandlingsledningen under sådana förhållanden ställer på den som för ordet i rätten. Erfarenheten har emellertid visat att, med den ställning divisionsordförandena hittills intagit, svårigheter kunna möta att till dessa befattningar förvärva de lämpligaste krafterna. På grund härav böra, såsom 1943 års riksdag framhållit, divisionsordförandena erhålla en högre tjänsteställning och en däremot svarande avlöning.

I enlighet med hovrätternas yrkanden böra ordförandebefattningarna hänföras till chefslöneplanen i gällande avlöningsreglemente. Vid jämförelse med andra statliga chefsämbeten kan jag emellertid icke tillstyrka, att de härvid sättas i högre lönegrad än B 2. Ej heller synas tillräckliga skäl föreligga att, såsom av tvenne hovrätter ifrågasatts, med de nya tjänsterna förena särskilda tilläggsarvoden. Emellertid bör liksom hittills den divisionsordförande i Svea hovrätt, som tillika är ordförande å krigshovrätten, i anledning härav äga uppbära ett arvode, vilket skäligen kan bestämmas till 500 kronor.

Som tjänstebenämning på de nyinrättade befattningarna synes den traditionsrika domartiteln lagman vara lämplig. Trots påtagliga organisatoriska olikheter äro de föreslagna befattningarna väl jämförbara både med de svenska lagmansämbeten, vilka avskaffades år 1849, och med de motsvarande norska lagmanstjänsterna.

Vid tillsättande av lagmansbefattningar bör, i enlighet med vad 1943 års riksdag förutskickat, icke i första rummet avseende fästas vid anciennitets-synpunkter utan till dessa tjänster böra utses sådana domare — från hovrätter eller underrätter — vilka kunna antagas i särskild grad skickade att uppfylla de höga krav som måste ställas på hovrätternas avdelningschefer. Det bör också kunna ifrågakomma, att någon framstående advokat eller rättsvetenskapsman utses till lagman.

För första hälften av budgetåret erfordras samma antal lagmän som det för närvarande finnes divisionsordförande, alltså 8 i Svea hovrätt, 4 i Göta hovrätt, 2 i hovrätten över Skåne och Blekinge och en i hovrätten för Övre Norrland. För tiden efter nya RB:s ikraftträdande kommer, som jag sedermera torde få tillfälle närmare utveckla, att erfordras en viss utbyggnad av hovrättsorganisationen och därmed ett större antal avdelningar än för närvarande. Medan antalet avdelningar i Svea hovrätt tänkes vara oförändrat,

skulle hovrätten över Skåne och Blekinge och hovrätten för Övre Norrland ökas med vardera en avdelning och alltså omfatta tre, respektive två avdelningar. För Göta hovrätt beräknas tre avdelningar bli erforderliga, alltså en mindre än för närvarande, och samma antal bör beräknas för den nya hovrätten för Västra Sverige; hovrätten för Nedre Norrland åter bör organiseras på två avdelningar. Med hänsyn till vikten av att hovrätternas presidenter under den nya ordningen fortlöpande deltaga i domstolens dömande verksamhet förutsätter jag att presidenten skall fungera som ordförande på en av hovrättens avdelningar i alla hovrätterna utom Svea hovrätt; i sistnämnda hovrätt torde presidentens administrativa uppgifter och övriga åligganden icke medgiva att detta regelbundet sker. För den avdelning, där presidenten skall var ordförande, erfordras alltså ej någon lagman. Från dessa utgångspunkter torde för första hälften av budgetåret böra upptagas 15 lagmansbefattningar och för senare hälften 16.

Omfattningen av de särskilda uppgifter, som i fortsättningen skola ankomma på *hovrättsavdelningarnas vice ordförande*, kan icke med större säkerhet bedömas, innan någon erfarenhet vunnits av hovrättsarbetet under den nya rättegångsordningen. Det är därför enligt min mening icke möjligt att för närvarande taga ställning till förslaget om förbättrad löneställning för dessa hovrättsledamöter. Beträffande några av dem, nämligen vice ordförandena å de avdelningar där hovrättens president är ordförande, framstår det visserligen redan nu som sannolikt, att de komma att erhålla ett betydligt ökat ansvar, då de i större utsträckning än de övriga vice ordförandena komma att tjänstgöra som ordförande. Ehuru jag icke innan den nya ordningen trätt i kraft anser mig kunna föreslå höjt arvode för dessa vice ordförande, vill jag beteckna det som angeläget att denna arvodesfråga blir föremål för särskilt övervägande.

Vad angår det av Svea hovrätt och föreningen Sveriges hovrättsdomare framförda önskemålet om ändrade regler beträffande rätten för vice ordförande att uppbära tilläggsarvodet under tjänstledighet samt föreningens hemställan om vikariatsersättning, motsvarande arvodet, till den som vid ledighet ersätter arvodestagaren, vill jag här endast erinra om att dessa spörsmål behandlats av 1945 års lönekommitté i dess den 11 mars 1947 avgivna betänkande med förslag till statens allmänna avlöningsreglemente m. m. Frågorna torde böra närmare övervägas i samband med den slutliga utformningen av det nya avlöningsreglementet och tillämpningsbestämmelserna till detta.

Ehuru starka skäl tala för att bereda även de *hovrättsråd, som icke äro ordförande eller vice ordförande*, en förbättrad löneställning, torde frågan om en löne reglering för dessa befattningshavare icke vara av den beskaffenhet att den bör upptagas till prövning utan sammanhang med motsvarande lönespörsmål för vissa andra befattningshavare i rådsställning. Det synes ej föreligga anledning att — i vidare mån än som följer av inrättandet av ordinarie assessorstjänster — förorda en ändring av löneställningen för *assessorerna*.

I likhet med bland andra hovrätten över Skåne och Blekinge samt Sveriges Juristförbund finner jag däremot, att en höjning av fiskalernas löneställning bör komma till stånd. Huruvida detta bör ske i samband med fastställande av viss tidsbestämd befordringsgång för hovrätternas domaraspiranter, i likhet med vad som vid årets riksdag beslutats för amanuenser inom statsförvaltningen, kan vara föremål för tvekan. Innan detta och därmed sammanhängande spörsmål närmare utretts är jag icke beredd att upptaga frågan om en allmän omreglering av fiskalernas — och därmed tingssekreterarnas — löneställning. Då emellertid de extra fiskalernas löneställning i jämförelse med den lönegradsplacering, som beslutats för de yngre amanuenserna inom statsförvaltningen, framstår såsom särskilt ogynnsam, finner jag det synnerligen önskvärt att utan tidsutdräkt åvägabringa en förbättring för dessa befattningshavare. Jag finner en lämplig avvägning kunna ernås genom att de extra fiskalerna uppflyttas från nuvarande lönegrad Ex 20 till lönegrad Ex 22.

Svea hovrätt har påtalat vissa olägenheter med den nu rådande begränsningen av rätten att förordna extra ordinarie fiskaler utöver det i personalförteckningen upptagna antalet. Enligt gällande bestämmelser må extra ordinarie fiskaler över visst angivet tal förordnas högst intill det antal som motsvarar antalet extra ordinarie fiskaler vilka inneha stadigvarande adjunktion för ledamöter med stadigvarande uppdrag utanför hovrätten. På grund av denna begränsning har det stundom uppstått svårigheter att åt fiskaler, som efter tjänstgöring som tingssekreterare återkallas till hovrätten, omedelbart bereda fortsatt extra ordinarie anställning. I likhet med statskontoret finner jag dessa olägenheter böra avhjälpas på det sätt som hovrätten föreslagit. Kungl. Maj:t torde sålunda böra erhålla rätt att efter prövning i varje särskilt fall medgiva anställande av extra ordinarie fiskaler utöver det i hovrätternas personalförteckningar angivna antalet, därvid Kungl. Maj:t bör tillse att medgivandet ej kan väntas medföra att flera extra ordinarie fiskaler än det för varje hovrätt fastställda antalet komma att samtidigt syssla med fiskalsgöromål.

Det av domarutredningen upptagna spörsmålet om ändrade regler för vikariatsersättning åt fiskaler med adjunktionsförordnande torde lämpligen böra upptagas i samband med utformningen av det nya avlöningsreglementet och dess följdbestämmelser.

Efter införandet fr. o. m. den $\frac{1}{7}$ 1947 av den reglerade befordringsgången för amanuenser m. fl. skulle fiskalsaspirantarvodena komma att ligga under lönen för tingsmeriterade amanuensaspiranter, medan hittills motsatt förhållande rått. Till undvikande av en stark relativ försämring av fiskalsaspiranternas löneförhållanden — en dylik försämring måste i nuvarande läge antagas ytterst ogynnsamt påverka rekryteringen till domarbanan — föreslår jag att fiskalsaspiranternas arvoden provisoriskt höjas från nuvarande belopp, motsvarande lönegrad Ex 15, till belopp, motsvarande Ex 17. Till aspiranterna vid hovrätten för Övre Norrland bör liksom hittills utgå ett tilläggsarvode. Detta arvode synes mig — i likhet med vad

jag i fortsättningen ämnar föreslå beträffande tilläggsarvodet till tingsnotarier inom denna hovrätts område — böra höjas från nuvarande 300 kronor till 600 kronor. Den slutliga inplaceringen av hovrättsaspiranterna i löneskalan torde böra närmare övervägas i samband med den utredning rörande fiskalernas löneställning som jag nyss berörde.

Höjningen av aspirantarvodena bör föranleda en höjning jämväl av arvodena till de amanuenser och vikarier för notarier i hovrätterna, vilkas avlöningsförhållanden ställts i visst förhållande till fiskalsaspiranternas (jfr II ht 1946 s. 46). Arvodena till en var av amanuensen hos besvärssaktuarien i Svea hovrätt och amanuensen i Göta hovrätt böra bestämmas till belopp motsvarande lönegrad Ex 18: 15, I-ort. Arvodena till amanuensen hos advokatfiskalen vid Svea hovrätt och till vikarier för notarier böra bestämmas till samma belopp som aspirantarvodena.

Innan jag övergår till behandlingen av de olika hovrätternas anslagsäskanden, vill jag något närmare uppehålla mig vid vissa spörsmål rörande personalbehov och organisation under den nya rättegångsordningen, vilka äga betydelse för samtliga hovrätter.

Behovet av ledamöter i hovrätterna efter nya RB:s ikraftträdande har på senare år behandlats dels i en den 27 maj 1944 dagtecknad promemoria angående hovrätternas arbetsuppgifter m. m. och dels i 1943 års domarutrednings år 1946 avgivna betänkande. I såväl promemorian som i betänkandet har antagits att det helt förändrade rättegångssättet i hovrätterna måste kräva en förstärkning av hovrätternas arbetskrafter. Med utgångspunkt från en av processlagberedningen verkställd beräkning av det efter rättegångsreformen erforderliga antalet ledamöter räknades i promemorian preliminärt med hovrättsrådsbefattningar till ungefär samma antal (75) som för närvarande samt därutöver med 20 nya ledamotsbefattningar, vilka sistnämnda föreslogos skola bli vanligtvis assessorer. Domarutredningen har med utgångspunkt från gjorda beräkningar funnit att ledamotsantalet i samtliga hovrätter efter rättegångsreformen borde ökas med omkring 30.

Uppenbarligen möter det stora svårigheter att på förhand bilda sig en säker uppfattning om ledamotsbehovet i hovrätterna under den nya rättegångsordningen. Att det muntliga förhandlingssättet kräver en icke obetydlig förstärkning av antalet ledamöter torde emellertid vara obestridligt. I avbidan på närmare erfarenheter av arbetsförhållandena under den nya ordningen finner jag mig icke kunna förorda en ökning av ledamotsbefattningarna i vidare mån än som föreslagits i 1944 års promemoria. Jag har därvid särskilt tagit i betraktande att, även om de muntliga förhandlingarna i allmänhet måste bli åtskilligt mera tidskrävande än målen behandling enligt hittillsvarande ordning, en ej ringa tidsvinst för hovrättsledamöterna kan beräknas genom att utarbetandet av föredragningspromemorior bortfaller och arbetet med kontrolläsning av målen endast delvis kvarstår.

Med utgångspunkt från att i hovrätterna skola finnas, förutom 6 presidenter, omkring 95 vanligtvis ledamöter och under förutsättning att hovrätts-

avdelningarna liksom hittills regelmässigt skola bestå av 4—6 ledamöter, torde man böra räkna med tjugoen avdelningar för hela riket. Vid proportionell fördelning mellan de olika hovrätterna komma därvid, såsom jag tidigare antytt, på Svea hovrätt liksom hittills åtta avdelningar, på envar av Göta hovrätt, hovrätten för Västra Sverige och hovrätten över Skåne och Blekinge tre avdelningar och på vardera av de båda norrländska hovrätterna två avdelningar. Jag vill anmärka att det med hänsyn till Svea hovrätts arbetsbörda och ledamotsantal kunnat ifrågasättas att hovrätten bort organiseras på nio avdelningar, i vilken händelse sammanlagda antalet hovrättsavdelningar bort höjas till tjugotvå. I avbidan på närmare erfarenheter av arbetsförhållandena under den nya ordningen har det dock befunnits lämpligt att för närvarande stanna vid åtta avdelningar.

Såsom jag likaledes förut nämnt bör i samtliga hovrätter utom Svea hovrätt presidenten vara ordförande på en avdelning, medan för ordförandeskapet på de övriga avdelningarna inrättas särskilda lagmanstjänster. Med hänsyn till lydelsen av 2 kap. 3 § nya RB torde åtminstone en av ledamöterna på hovrättsavdelning böra upptagas som ordinarie assessor. Proportionen mellan antalet hovrättsråd och ordinarie assessorer bör med utgångspunkt härifrån bestämmas så, att av de omkring 80 ledamöter, som ej äro lagmän, 21 — alltså en för varje hovrättsavdelning — bli ordinarie assessorer.

Antalet fiskaler torde i överensstämmelse med domarutredningens förslag böra beräknas efter samma grund som för närvarande, alltså till $2\frac{1}{2}$ per hovrättsavdelning.

Rörande hovrätternas aspiranter har domarutredningen föreslagit att dessa efter rättegångsreformen skulle beredas vidgade arbetsuppgifter och i mera utpräglad mån än hittills fullgöra heltidstjänst. Domarutredningen har vidare konstaterat att aspiranttillströmningen till andra hovrätter än Svea hovrätt tidvis varit otillfredsställande, medan däremot Svea hovrätt ofta haft ett jämförelsevis betydande aspirantöverskott. I syfte att tillgodose behovet av aspiranter överhuvud taget och särskilt för att leda en del av aspirantöverskottet i Svea hovrätt över till andra hovrätter har domarutredningen dels förordat en ökning av det sammanlagda antalet aspirantarvoden och dels föreslagit införande av en regel att endast så många aspiranter skulle få mottagas som kunde beredas arvode.

Uppenbarligen är det av utomordentlig vikt, ej minst inför rättegångsreformen, att de unga juristerna föranledas att söka sig till domarbanan i sådant antal att hovrätterna vid prövningen av aspiranterna äro i stånd att göra ett tillfredsställande urval. Under de senaste åren har, bl. a. till följd av konkurrensen från andra arbetsområden, tillströmningen till hovrätterna avsevärt minskats. Det är vid sådant förhållande angeläget att hovrätterna icke förhindras att draga till sig aspiranter av den omständigheten att de icke disponera över ett tillräckligt antal aspirantarvoden. Jag vill därför i huvudsak biträda domarutredningens förslag om ökning av antalet sådana arvoden. Det nuvarande antalet är 24. Jag föreslår att antalet ökas på så sätt att hovrätterna berättigas anställa 2 aspiranter för varje avdelning samt

därutöver ytterligare en aspirant för varje hovrätt. Det sammanlagda antalet arvoden skulle därigenom bli 48.

Den omständigheten att tillströmningen av aspiranter varit relativt god till den i huvudstaden belägna hovrätten samtidigt som de övriga hovrätterna tidvis haft att dragas med svårigheter i detta hänseende har föranlett domarutredningens förslag att endast avlönade aspiranter skulle få tjänstgöra i hovrätterna. Förslaget har emellertid mött åtskillig kritik. Svea hovrätt och Sveriges yngre juristers förening ha framhållit att det vore osannolikt att de unga jurister, som till följd av den ifrågasatta bestämmelsen komme att utan prövning avvisas från Svea hovrätt, verkligen skulle söka sig till någon av de hovrätter vilkas förlägningsorter visat sig mindre eftersökta. Det huvudsakliga resultatet av spärregeln i fråga kunde följaktligen antagas bli att Svea hovrätt finge göra sitt urval bland en snävare krets aspiranter än för närvarande men däremot ej att andra hovrätters rekrytering förbättrades. Enligt min mening kunna dessa farhågor ej betraktas som ogrundade. Därjämte vill jag särskilt understryka att det av flertalet hovrätter hittills tillämpade systemet, enligt vilken envar jurist som uppfyller de formella examens- och meritkraven för fiskalsförordnande i hovrätt har tillfälle att utan särskilt ansökningsförfarande i fri konkurrens få sin förmåga prövad, ter sig mera ändamålsenligt och tilltalande än en ordning under vilken åtskilliga aspiranter berövas denna möjlighet vid en förprovning, grundad väsentligen blott på examensbetyg och betyg från i regel endast en häradshövding. Genom den föreslagna höjningen av aspirantarvodenas antal torde förutsättningar ha skapats för att som regel den som önskar göra aspiranttjänstgöring i hovrätt under tiden för denna tjänstgöring erhåller avlöning. Det synes mig emellertid av anförda skäl icke tillrådligt att, på sätt domarutredningens förslag innebär, betaga speciellt den största och därigenom ur rekryteringssynpunkt viktigaste hovrätten möjligheten att för provning mottaga hugade aspiranter som icke för tillfället kunna beredas aspirantarvode men som icke desto mindre önska bli underkastade bedömning. Att den av domarutredningen föreslagna grundsatsen i viss mån godtagits såvitt angår aspiranttjänstgöring i statsdepartementen och länsstyrelserna kan med hänsyn till de vitt skilda förutsättningarna icke med fördel åberopas till stöd för spärregelns införande i hovrätterna.

Det är självfallet angeläget att i möjligaste mån främja en bredare rekryteringsbas även för de hovrätter som varit mindre eftersökta av aspiranterna. I detta syfte bör enligt min mening undersökas huruvida icke i hovrätter med livligare tillströmning en del aspiranter, *sedan* de prövats och godkänts, kunde beredas tillfälle att utan särskild ytterligare provning övergå till annan hovrätt, där vid tillfället brist på kvalificerade aspiranter råder.

Vad angår hovrätternas icke rättsbildade biträden ämnar jag i anledning av Svea hovrätts därom gjorda, av statskontoret och allmänna lönenämnden tillstyrkta hemställan, föreslå att hovrätterna erhålla befogenhet att inom ramen av beviljade anslag själva bestämma lönegradsplacementen för sina icke ordinarie biträden.

Jag övergår härefter till att behandla de olika hovrätternas framställningar var för sig.

Svea hovrätt har hemställt att antalet aspirantarvoden redan från och med första hälften av budgetåret måtte ökas med 4. Jag anser detta yrkande böra i så måtto bifallas att hovrätten berättigas att från budgetårets ingång anställa ytterligare 2 fiskalsaspiranter, alltså sammanlagt 14 i stället för hittills 12.

I anledning av hovrättens begäran att få anställa ytterligare en amanuens för granskning av stämpelbeläggning m. m. finner jag det böra undersökas huruvida icke ifrågavarande uppgifter i större utsträckning än hittills skulle kunna uppdragas åt icke rättsbildade befattningshavare. Jag anser mig därför ej för närvarande kunna förorda bifall till hovrättens begäran.

Vad angår hovrättens yrkanden om viss utbyggnad av biträdesorganisationen och förbättring av några biträdens löneställning redan från och med det nya budgetårets början finner jag icke tillräckliga skäl att föregripa den omreglering av biträdesförhållandena som, efter vad jag senare torde få utveckla, måste bli nödvändig vid nya RB:s ikraftträdande den 1 januari 1948. Dock torde redan för förra hälften av budgetåret medel böra beräknas för att hovrätten skall kunna anställa ett biträde i lönegrad Eo 4, avsett för stenografarbete. Till detta biträde bör med hänsyn till vederbörandes speciella kompetens kunna få utbetalas ett tilläggsarvode om högst 50 kronor i månaden.

Hovrättens hemställan om löneförhöjning åt en nattvakt kan icke av mig förordas.

Anslagsberäkningen för första hälften av budgetåret torde i enlighet med det anförda böra ske på följande sätt.

Den beslutade löneregleringen för presidenten samt omvandlingen av 8 divisionsordförandetjänster till lagmansbefattningar i lönegrad B 2 medför en uppräknig av anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän med i runt tal 11 300 kronor. Vidare medför regleringen av befordringsgången för biträdespersonalen — varigenom 6 ordinarie kontorsbiträdestjänster i lönegrad A 4 tillkomma och 4 skrivbiträdestjänster i lönegrad A 2 utgå — en uppräknig av posten med 3 900 kronor. Den allmänna löneregleringen föranleder härjämte en ökning av posten med i runt tal 112 500 kronor. Anslagsposten torde alltså böra upptagas med i runt tal $\left(\frac{480\ 600}{2} + 11\ 300 + 3\ 900 + 112\ 500\right)$ 368 000 kronor.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, bör såsom hovrätten föreslagit minskas med 10 000 kronor, motsvarande ordförandearvoden till 8 hovrättsråd. Posten uppföres alltså med $\left(\frac{30\ 200}{2} - 10\ 000\right)$ 5 100 kronor.

Anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal bör uppräknas med medel för avlöning av 2 fiskalsaspiranter och ett kontorsbiträde i lönegrad Eo 4 med stenograf tillägg om 50 kronor i måna-

den, tillsammans i runt tal 8 600 kronor. Vidare bör posten uppräknas med 600 kronor, motsvarande den del av arvodet till nattvakten, som tidigare belastat kammarkollegiets anslag. Löneregleringen för de extra fiskalerna samt arvodesregleringen för fiskalsaspiranter, amanuenser m. fl. föranleda en uppräknings av posten med i runt tal 7 900 kronor. Vidare medför regleringen av beföringsgången för biträdespersonalen en minskning med 4 200 kronor och den allmänna löneregleringen en ökning av posten med i runt tal 148 000 kronor. Anslagsposten torde alltså böra uppräknas med sammanlagt $(8\ 600 + 600 + 7\ 900 - 4\ 200 + 148\ 000)$ 160 900 kronor till i runt tal $\left(\frac{512\ 100}{2} + 160\ 900\right)$ 417 000 kronor.

Anslagsposten till rörligt tillägg bör upptagas med 47 000 kronor.

Vad angår andra hälften av budgetåret har en undersökning rörande den relativa arbetsbördan i de olika hovrätterna givit vid handen, att den av Svea hovrätt beräknade organisationsplanen, upptagande, förutom presidenten, 8 lagmän, 24 hovrättsråd, 1 krigshovrättsråd och 8 ordinarie assessorer (jämte 4 extra ledamöter), i sin helhet kan godtagas. Den ifrågasatta höjningen av antalet å personalförteckningen upptagna extra ordinarie assessorer synes emellertid för närvarande böra komma till stånd endast i så måtto att antalet höjes till 20.

I anledning av hovrättens yrkande om uppflyttning i lönegrad av hovrättssekreterartjänsten finner jag, på de skäl som hovrätten anfört och särskilt med hänsyn till att en självständig beslutanderätt i åtskilliga administrativa frågor torde böra anförtros innehavaren av denna befattning, att en förbättring i hans löneställning bör ske från tiden för nya RB:s ikraftträdande. Lämpligen synes befattningen därvid böra placeras i lönegrad A 28. Tjänstebenämningen torde böra bibehållas oförändrad.

På personalförteckningen böra upptagas 20 extra ordinarie fiskaler (Eo 22). Antalet aspirantarvoden bör vara 17.

De olika hovrätternas behov av biträdespersonal efter rättegångsreformens genomförande har ur enhetliga synpunkter undersökts av den utredningsman som utarbetat den förut omnämnda promemorian angående löneställning för viss icke rättsbildad biträdespersonal. I promemorian har den av Svea hovrätt begärda personalförstärkningen i det hela tillstyrkts. Enligt promemorian skulle den nu till sekreterarexpeditionen knutna kontoristtjänsten i lönegrad A 9 ersättas med en kanslistbefattning i lönegrad A 15. För tjänstgöring å envar av sex hovrättsavdelningar skulle — i stället för nuvarande kanslibitrådestjänster i lönegrad A 7 — inrättas 6 kansliskrivarebefattningar i lönegrad A 11. För de återstående två avdelningarna, där en hovrättsnotarie antages komma att svara för expeditionsgöromålen, borde ett kanslibitråde i lönegrad A 7 upptagas såsom notariens biträde vid arbetet å båda avdelningarna. Särskilda befattningar i lönegrad A 7, avsedda för stenografer, ha ansetts icke böra inrättas, utan för stenograferingsarbetet skulle i stället anlitas stenografikunniga biträden i lägre lönegrad med sär-

skilt tilläggsarvode. Då utredningsmannen i övrigt icke funnit anledning till erinran mot de uppflyttningar av befattningar till högre lönegrad, som av hovrätten föreslagits, har behovet av biträdesbefattningar vid Svea hovrätt från och med den 1 januari 1948 beräknats till 1 kanslist i lönegrad A 15, 6 kansliskrivare i lönegrad A 11, 1 kontorist i lönegrad A 9, 7 kanslibiträden i lönegrad A 7, 5 kontorsbiträden i lönegrad A 4 samt 17 icke-ordinarie biträden i lönegraderna Ex 2—Eo 4. För hovrätten ha därjämte upptagits 4 stenografarvoden att tilldelas stenografikunniga biträden i lönegrad A 4 eller lägre lönegrad.

Jag anser mig i huvudsak böra biträda vad utredningsmannen föreslagit. Dock finner jag ytterligare en kontoristbefattning i lönegrad A 9 böra inrättas och i stället det föreslagna antalet kanslibiträdesbefattningar i lönegrad A 7 böra minskas från 7 till 6. Med denna förändring avser jag att bereda placering som kontorist i lönegrad A 9 för ett å arkivarieexpeditionen sysselsatt biträde, vars arbetsuppgifter torde vara åtskilligt mera krävande än vad som i allmänhet ankommer på ett kanslibiträde.

Vad angår expeditionsvaktspersonalen synes med hänsyn till det starkt ökade lokalutrymmet i hovrätten någon förstärkning påkallad. Under beaktande bl. a. av vad som ansetts erforderligt i övriga hovrätter kan jag emellertid icke i vidare mån tillstyrka hovrättens yrkanden i denna del än att på ordinarie stat uppföras — med bibehållande av nuvarande befattning som förste expeditionsvakt enligt lönegrad A 7 och 6 befattningar som expeditionsvakt enligt lönegrad A 5 — 3 nya befattningar som expeditionsvakt i lönegrad A 5. Därutöver böra upptagas 4 expeditionsvakter i lönegrad Eo 5. Hovrättens förslag om inrättande av en tjänst som materialförvaltare i lönegrad A 10 torde lämpligen böra upptagas till bedömande i samband med den utredning om expeditionsvaktspersonalens förhållanden, som skall komma till stånd.

I enlighet med vad sålunda anförts är följande att iakttaga vid anslagsberäkningen:

Anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän bör med hänsyn till de förordade jämkningarna i hovrättens förslag minskas med i runt tal 21 400 kronor i förhållande till det av hovrätten beräknade beloppet, 281 000 kronor. Den allmänna löneregleringen föranleder en ökning av anslagsposten med i runt tal 114 200 kronor. Posten torde böra uppföras med (281 000 — 21 400 + 114 200) 373 800 kronor.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, bör uppföras med det av hovrätten beräknade beloppet 5 100 kronor.

Vid bifall till mina i det föregående förordade jämkningar i hovrättens förslag bör vidare anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal i förhållande till det av hovrätten beräknade beloppet, 321 100 kronor, å ena sidan minskas med medel för avlöning av 7 fiskalsaspiranter och en amanuens, tillhoppa 24 700 kronor, ävensom med 600 kronor motsvarande den av hovrätten föreslagna löneförbättringen för nattvakten, samt

å andra sidan ökas med dels medel för avlöning av 3 extra ordinarie kontorsbiträden, 4 800 kronor, och dels 1 200 kronor för 4 stenograf tillägg om högst 600 kronor för år. Vidare föranleder löneregleringen för extra fiskaler, arvodesregleringen för fiskalsaspiranter och amanuenser samt den allmänna löneregleringen en uppräkningspost med i runt tal (5 600 + 4 000 + 174 400) 184 000 kronor. I enlighet härmed torde anslagsposten böra uppföras med (321 100 — 24 700 — 600 + 4 800 + 1 200 + 184 000) 485 800 kronor.

Anslagsposten till rörligt tillägg bör upptagas med 51 600 kronor.

Ledamotsantalet i *hovrätten för Nedre Norrland*, som träder i verksamhet först i och med senare hälften av budgetåret, torde — inom den för samtliga hovrätter föreslagna ramen av, utom presidenterna, omkring 95 ordinarie ledamöter — böra bestämmas till en lagman, 4 hovrättsråd och 2 ordinarie assessorer. Med hänsyn bl. a. till att presidenten endast hälften av veckans sessionsdagar kan beräknas tjänstgöra som ordförande å sin hovrättsavdelning böra vidare medel för en adjungerad ledamot beräknas för budgethalvåret. På hovrättens personalförteckning torde därjämte böra upptagas 4 extra ordinarie assessorer (Eo 29) samt 5 extra ordinarie fiskaler (Eo 22). Antalet aspirantarvoden bör vara 5.

Beträffande hovrättens kansli har föreslagits att i hovrätten skola finnas en hovrättssekreterare, tillika advokatfiskal, i lönegrad A 26 samt en aktuarie, tillika arkivarie, i lönegrad A 22. För närvarande kan jag emellertid endast förordna inrättande av *en* befattning med rättsbildad innehavare, vilken bör benämnas hovrättssekreterare och placeras i lönegrad A 26. Denne bör emellertid som sin medhjälpare för bl. a. kamerala göromål erhålla en bokhållare i lönegrad A 15.

Vad angår biträdespersonalen i övrigt anser jag, i överensstämmelse med förslag i promemorian angående löneställning för viss icke rättsbildad biträdespersonal, att i hovrätten böra finnas 1 kansliskrivare i lönegrad A 11, 1 kontorist i lönegrad A 9, 2 kanslibiträden i lönegrad A 7 samt 4 icke-ordinarie biträden i lönegrad Ex 2—Eo 4. För hovrätten böra vidare beräknas 2 stenografarvoden. Expeditionsvaktpersonalen torde böra omfatta en förste expeditionsvakt i lönegrad A 7, en expeditionsvakt i lönegrad A 5 samt en sådan i lönegrad Eo 5.

Anslagsberäkningen torde böra ske på följande sätt.

De av mig förordade jämkningarna i Svea hovrätts förslag till personalorganisation medföra i förhållande till hovrättens beräkning en minskning av anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän med 8 200 kronor. Den allmänna löneregleringen föranleder en ökning av posten med i runt tal 34 300 kronor. Anslagsposten torde alltså böra uppföras med (68 300 — 8 200 + 34 300) 94 400 kronor.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, bör upptagas med det av hovrätten beräknade beloppet eller med 1 000 kronor.

Anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal bör å ena sidan, med hänsyn till de av mig förordade jämkningarna i den föreslagna personalorganisationen, minskas med 4 800 kronor och å andra sidan med hänsyn till löneregleringen för extra fiskaler, arvodesregleringen för fiskalsaspiranter och den allmänna löneregleringen ökas med i runt tal $(400 + 1\,200 + 45\,000)$ 46 600 kronor. Posten torde alltså böra uppföras med $(67\,400 - 4\,800 + 46\,600)$ 109 200 kronor.

Anslagsposten till rörligt tillägg bör upptagas med 12 300 kronor.

Vad angår *Göta hovrätts* anslag under första hälften av budgetåret finner jag ej skäl förorda hovrättens begäran om ökning av antalet extra ordinarie assessorer å hovrättens personalförteckning. Ett av hovrätten framställt önskemål om viss förbättring i de extra fiskalernas ställning torde i praktiken åtminstone delvis bli tillgodosett genom den av mig föreslagna utvidgningen av möjligheterna att förordna extra ordinarie fiskaler. Hovrättens hemställan att t. f. notarien i hovrätten måtte i löneställning jämföras med amanuens i hovrätten kan jag icke tillstyrka.

Antalet aspirantarvoden torde redan från och med budgetårets början böra ökas med ett.

Hovrättens förslag såvitt angår biträdespersonalen finner jag icke böra tillmötesgå i annan mån än att medel beräknas för anställande av ett begärt ytterligare biträde i lönegrad Ex 2.

Rörande anslagsberäkningen må följande anföras:

Anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän bör med hänsyn till löneregleringen för presidenten samt omvandlingen av 4 ordförandetjänster till lagmansbefattningar i lönegrad B 2 uppräknas med i runt tal 7 500 kronor. Regleringen av beföringsgången för biträdespersonalen — varigenom 2 kontorshjälpstjänster i lönegrad A 4 skulle tillkomma samt 2 skrivbiträdestjänster i lönegrad A 2 utgå — medför en uppräknings av posten med i runt tal 200 kronor. Vidare föranleder den allmänna löneregleringen en ökning av posten med i runt tal 69 400 kronor. Anslagsposten torde alltså böra uppföras med i runt tal $\left(\frac{227\,700}{2} + 7\,500 + 200 + 69\,400\right)$ 191 000 kronor.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, bör såsom hovrätten föreslagit minskas med beloppet för fyra divisionsordförandearvoden eller 5 000 kronor samt upptagas till 2 000 kronor.

Anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal bör uppräknas med medel för avlöning av en fiskalsaspirant och ett skrivbiträde i lönegrad Ex 2, tillsammans i runt tal 4 400 kronor. Löneregleringen för de extra fiskalerna samt arvodesregleringen för fiskalsaspiranter och amanuenser m. fl. föranleder en uppräknings av posten med i runt tal 1 850 kronor. Vidare föranleder den allmänna löneregleringen en ökning av posten

med i runt tal 91 300 kronor. Anslagsposten torde alltså böra uppföras med

$$\left(\frac{248\,300}{2} + 4\,400 + 1\,850 + 91\,300\right) 221\,700 \text{ kronor.}$$

Anslagsposten till rörligt tillägg bör upptagas med 24 700 kronor.

Vad angår andra hälften av budgetåret, då hovrätten skall omfatta endast tre avdelningar, torde antalet ordinarie ledamöter böra bestämmas till, jämte presidenten och 2 lagmän, av hovrätten föreslagna 9 hovrättsråd och 3 ordinarie assessorer. Jag kan icke förorda hovrättens hemställen att därutöver medel måtte beräknas för 2 extra ledamöter. På hovrättens personalförteckning torde böra upptagas 6 extra ordinarie assessorer (Eo 29) och 7 extra ordinarie fiskaler (Eo 22). Antal fiskalsaspiranter bör vara 7.

Beträffande de erforderliga rättsbildade befattningshavarna å hovrättens kansli, hovrättssekreterare, aktuarie och amanuens, kan jag biträda hovrättens förslag utom i fråga om lönegradsplaceringen av hovrättssekreterartjänsten. Denna torde nämligen efter hovrättens delning böra upptagas i lönegrad A 26. Då tjänsten för närvarande är placerad i lönegrad A 27, bör emellertid under den nuvarande innehavarens tjänstetid på övergångsstat upptagas en tjänst som hovrättssekreterare i lönegrad A 27.

I vad angår biträdespersonalen förordar jag, i huvudsaklig anslutning till förslag i promemorian angående löneställning för viss icke rättsbildad biträdespersonal, att i hovrätten skola finnas en bokhållare och en kanslist, båda i A 15, 3 kansliskrivare i lönegrad A 11, 2 kanslibiträden i lönegrad A 7, 1 kontorsbiträde i lönegrad A 4 samt 3 icke-ordinarie biträden i lönegraderna Ex 2—Eo 4. Hovrätten bör äga förfoga över 2 stenografarvoden.

Expeditionsvaktspersonalen torde, såsom hovrätten begärt, böra bestå av en förste expeditionsvakt i lönegrad A 7 och 2 expeditionsvakter i lönegrad A 5 jämte en springpojke.

Anslagsberäkningen bör ske på följande sätt:

De av mig förordade jämkningarna av hovrättens förslag till personalorganisation, löneställning för presidenten och lönegradsplacering av lagmännen föranleder en minskning av anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän med 19 000 kronor i förhållande till det av hovrätten beräknade beloppet, 118 800 kronor. Den allmänna löne regleringen medför å andra sidan en ökning av posten med i runt tal 54 900 kronor. Anslagsposten torde alltså böra uppföras med (118 800 — 19 000 + 54 900) 154 700 kronor.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, bör uppföras med det av hovrätten beräknade beloppet 1 500 kronor.

Beträffande anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal medföra de av mig förordade jämkningarna i den föreslagna personalorganisationen en ökning av posten med i runt tal 700 kronor. Vi-

dare föranleder arvodesregleringen för fiskalsaspiranter och amanuenser en ökning av posten med i runt tal 2 400 kronor. Härtill kommer den allmänna löneregleringen som medför en uppräknings av posten med i runt tal 61 600 kronor. Anslagsposten torde alltså bära uppföras med $(84\,800 + 700 + 2\,400 + 61\,600)$ 149 500 kronor.

Anslagsposten till rörligt tillägg bör uppföras med 18 300 kronor.

Hovrätten för Västra Sverige, vilken träder i verksamhet först från och med senare hälften av budgetåret, torde bära erhålla en ordinarie ledamotsuppsättning, motsvarande den för Göta hovrätt beräknade. På personalförteckningen bära vidare upptagas 6 extra ordinarie assessorer (Eo 29) och 7 extra ordinarie fiskaler (Eo 22). Antalet fiskalsaspiranter bör vara 7. Å hovrättens kansli torde liksom i Göta hovrätt bära finnas i hovrättssekreterare i lönegrad A 26 och en aktuarie i lönegrad A 22, varemot någon amanuens ej erfordras. De arbetsuppgifter, som ankomma på den för Göta hovrätt upptagne bokhållaren, torde i hovrätten för Västra Sverige kunna fyllas av en kansliskrivare i lönegrad A 11. Någon kanslist erfordras ej. Biträdesorganisationen torde vid nu angivna förhållanden bära bestå av 4 kansliskrivare i lönegrad A 11, 1 kanslibitråde i lönegrad A 7 samt 5 icke-ordinarie biträden i lönegraderna Ex 2—Eo 4. Till hovrättens disposition bära ställas 2 stenografarvoden. Slutligen bära upptagas en förste expeditionsvakt i lönegrad A 7 och 2 expeditionsvakter i lönegrad A 5.

Rörande anslagsberäkningen är följande att iakttaga:

I enlighet med det anförda torde anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän bära minskas med i runt tal 25 600 kronor i förhållande till det av Göta hovrätt beräknade beloppet 122 200 kronor. Den allmänna löneregleringen föranleder en ökning av posten med i runt tal 55 100 kronor. Posten torde alltså bära uppföras med $(122\,200 - 25\,600 + 55\,100)$ 151 700 kronor.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, bör på sätt hovrätten beräknat upptagas med 1 500 kronor.

Anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal torde med hänsyn till de av mig förordade jämkningarna i hovrättens förslag till personalorganisation ökas med i runt tal 5 000 kronor. Vidare föranleder arvodesregleringen för fiskalsaspiranter samt den allmänna löneregleringen en ökning av posten med i runt tal $(2\,200 + 63\,100)$ 65 300 kronor. Anslagsposten torde alltså bära uppföras med $(82\,900 + 5\,000 + 65\,300)$ 153 200 kronor.

Anslagsposten till rörligt tillägg bör uppföras med 18 300 kronor.

Hovrätten över Skåne och Blekinge har hemställt att möjlighet måtte öppnas att redan under första hälften av budgetåret organisera hovrätten på tre avdelningar ävensom att hovrätten måtte erhålla ytterligare en ledamot och i samband därmed en av de nuvarande extra ledamotsbefattningarna utbytas mot en hovrättsrådstjänst. Då emellertid de senaste upp-

gifterna om hovrättens arbetsbelastning icke klart styrka behovet av en sådan omedelbar utbyggnad av organisationen, kan jag icke förorda bifall till hovrättens hemställan. Enligt samma grund som för de övriga hovrätterna torde medel böra beräknas för ytterligare en fiskalsaspirant (utöver nuvarande 3). Hovrättens förslag rörande förbättrad löneställning m. m. för hovrättssekreteraren och vissa biträden samt rörande ökning av fiskalspersonalen synas mig böra slutligt prövas först i samband med den nyorganisation som erfordras i anledning av nya RB:s ikraftträdande. Såsom hovrätten begärt böra emellertid redan nu medel beräknas till en ny kontorsbiträdesbefattning i lönegrad Eo 4. Den av hovrätten yrkade höjningen av beloppet för ersättning till tillfälliga vikarier torde kunna begränsas till 2 000 kronor.

Beträffande anslagsberäkningen är följande att iakttaga:

Den beslutade löneregleringen för presidenten samt omvandlingen av 2 divisionsordförandetjänster till lagmansbefattningar i lönegrad B 2 medför en uppräkningspost till avlöningar till ordinarie tjänstemän med i runt tal 3 900 kronor. Vidare medför regleringen av befordringsgången för biträdespersonalen — varigenom en ordinarie kontorsbiträdestjänst i lönegrad A 4 skulle tillkomma och en skrivbiträdestjänst i lönegrad A 2 utgå — en uppräkningspost med 200 kronor. Den allmänna löneregleringen föranleder härjämte en ökning av posten med i runt tal 42 700 kronor. Anslagsposten torde alltså böra uppföras med $\left(\frac{141\ 600}{2} + 3\ 900 + 200 + 42\ 700\right)$ 117 600 kronor.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, bör minskas med 2 500 kronor, motsvarande ordförandearvoden till 2 hovrättsråd. Posten uppföres med $\left(\frac{7\ 000}{2} - 2\ 500\right)$ 1 000 kronor.

Anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal bör uppräknas med medel för avlöning till en fiskalsaspirant och ett kontorsbiträde i lönegrad Eo 4, tillsammans i runt tal 4 600 kronor, ävensom med 2 000 kronor för ersättning till tillfälliga vikarier. Löneregleringen för extra fiskaler, arvodesregleringen för fiskalsaspiranter samt den allmänna löneregleringen föranleder en uppräkningspost med i runt tal $(800 + 600 + 50\ 200)$ 51 600 kronor. Anslagsposten torde alltså böra uppföras med i runt tal $\left(\frac{127\ 500}{2} + 4\ 600 + 2\ 000 + 51\ 600\right)$ 122 000 kronor.

Anslagsposten till rörligt tillägg bör uppföras med 14 400 kronor.

För andra hälften av budgetåret torde hovrätten, som förut nämnts, böra organiseras på tre avdelningar. Räknat efter samma grunder som tillämpats för de övriga hovrätterna bör hovrätten bestå av, utom president och 2 lagmän, 8 hovrättsråd och 3 ordinarie assessorer. På personalförteckningen böra därutöver upptagas 6 extra ordinarie assessorer (Eo 29) samt 7 extra ordinarie fiskaler (Eo 22). Vidare torde, med hänsyn bl. a. till

att presidenten kan antagas tjänstgöra som ordförande endast hälften av veckans sessionsdagar, i hovrätten böra finnas en extra ledamot. Antalet fiskalsaspirantarvoden bör vara 7. Hovrättssekreterartjänsten synes alltjämt böra vara placerad i lönegrad A 26.

Beträffande biträdespersonalen ansluter jag mig till förslaget i promemorian angående löneställning för viss icke rättsbildad biträdespersonal, enligt vilken i hovrätten skola finnas 4 kansliskrivare i lönegrad A 11, 1 kanslibiträde i lönegrad A 7, 2 kontorsbiträden i lönegrad A 4 samt 3 icke-ordinarie biträden i lönegrad Ex 2—Eo 4. Till hovrättens disposition böra ställas 2 stenografarvoden.

Slutligen torde böra upptagas en förste expeditionsvakt i lönegrad A 7, en expeditionsvakt i lönegrad A 5 och en expeditionsvakt i lönegrad Eo 5.

Anslagsberäkningen kommer att te sig på följande sätt:

De av mig förordade jämkningarna i hovrättens förslag till personalorganisation, löneställning för presidenten samt lönegradsplacering för lagmännen föranleda en minskning av anslagspesten till avlöningar till ordinarie tjänstemän med i runt tal 5 000 kronor i förhållande till det av hovrätten beräknade beloppet, 96 900 kronor. Den allmänna löneregleringen medför en ökning av posten med 52 400 kronor. Anslagsposten torde alltså böra uppföras med (96 900 — 5 000 + 52 400) 144 300 kronor.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, bör beräknas till 1 500 kronor, motsvarande 3 viceordförandearvoden å 1 000 kronor för helt år räknat.

Anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal bör med hänsyn till de av mig förordade jämkningarna i den föreslagna personalorganisationen minskas med i runt tal 7 600 kronor i förhållande till det av hovrätten beräknade beloppet 97 500 kronor. Löneregleringen för extra fiskaler, arvodesregleringen för fiskalsaspiranter samt den allmänna löneregleringen medför en uppräknig av posten med (400 + 1 900 + 64 600) 66 900 kronor. Anslagsposten torde alltså böra uppföras med (97 500 — 7 600 + 66 900) 156 800 kronor.

Anslagsposten till rörligt tillägg bör uppföras med 18 100 kronor.

Vad angår hovrätten för Övre Norrland under första hälften av budgetåret, finner jag icke tillräckliga skäl föreligga att, såsom hovrätten önskat, beräkna medel för extra ledamot för mer än fyra månader av halvåret.

Hovrätten har hemställt om inrättande av en särskild advokatfiskalstjänst för fiskaliska och kamerala arbetsuppgifter. Av hovrättens redogörelse framgår, att en arbetslättnad för hovrättssekreteraren, som för närvarande svarar också för advokatfiskalsbestyren, är påkallad. Enligt min mening torde emellertid den önskade avlastningen lämpligast vinnas genom inrättande av en kvalificerad biträdestjänst för kamerala göromål med tjänstebenenämningen bokhållare och placering i lönegrad A 15.

Fiskalsaspiranternas antal bör även för denna hovrätt ökas med en (från

2 till 3). Det särskilda årliga tilläggsarvodet till fiskalsaspiranterna i denna hovrätt torde, i likhet med motsvarande tilläggsarvode till tingsnotarier m. fl. under hovrätten, böra höjas från 300 kronor till 600 kronor.

Vad angår hovrättens yrkanden om förbättring i olika hänseenden av biträdenas ställning torde det icke finnas anledning föregripa den omreglering av biträdesorganisationen som erfordras med ingången av år 1948.

Rörande anslagsberäkningen är följande att iakttaga:

Den beslutade löneregleringen för presidenten, omvandlingen av divisionsordförandetjänsten till lagmansbefattning i lönegrad B 2 samt inrättandet av en bokhållaretjänst i lönegrad A 15 medföra en uppräknig av anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän med i runt tal 5 100 kronor. Vidare medför regleringen av befordringsgången för biträdespersonalen — varigenom en ordinarie kontorsbiträdestjänst i lönegrad A 4 skulle tillkomma — en höjning av posten med i runt tal 1 400 kronor. Den allmänna löneregleringen föranleder härjämte en ökning av posten med i runt tal 24 300 kronor. Anslagsposten torde alltså böra uppföras med $\left(\frac{72\ 200}{2} + 5\ 100 + 1\ 400 + 24\ 300\right)$ 66 900 kronor.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, bör minskas med ett ordförandearvode samt alltså uppföras med $\left(\frac{2\ 900}{2} - 1\ 250\right)$ 200 kronor.

Anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal bör uppräknas med medel för avlöning av en fiskalsaspirant ävensom med kostnaden för höjda tilläggsarvoden till aspiranterna, tillsammans i runt tal 4 400 kronor. Den reglerade befordringsgången för biträdespersonalen medför en nettominskning av i runt tal 900 kronor. Löneregleringen för extra fiskaler, arvodesregleringen för fiskalsaspiranter samt den allmänna löneregleringen föranleda en uppräknig av posten med i runt tal $(400 + 1\ 000 + 30\ 300)$ 31 700 kronor. Anslagsposten torde alltså böra uppföras med i runt tal $\left(\frac{76\ 900}{2} + 4\ 400 - 900 + 31\ 700\right)$ 73 700 kronor.

Anslagsposten till rörligt tillägg bör uppföras med 8 500 kronor.

För andra hälften av budgetåret, då hovrätten skall vara organiserad på två avdelningar, torde för densamma böra upptagas, utom en president och en lagman, 5 hovrättsråd och 2 ordinarie assessorer. Denna ledamotsuppsättning är så avvägd att särskild vikarie på vanlig ledamotsplats icke tänkes erforderlig under de tider, beräknade till hälften av sessionsdagarna, då presidenten på grund av sina administrativa uppgifter ej utövar ordförandefunktionen å hovrättens ena avdelning. På personalförteckningen böra upptagas 4 extra ordinarie assessorer (Eo 29) samt 5 extra ordinarie fiskaler (Eo 22). Fiskalsaspiranternas antal bör vara 5.

Hovrättssekreterartjänsten synes alltjämt böra vara placerad i lönegrad A 26.

Biträdesorganisationen torde böra omfatta, utom en bokhållare i lönegrad A 15, en kansliskrivare i lönegrad A 11, en kontorist i lönegrad A 9, 2 kansli-biträden i lönegrad A 7, 1 kontorsbiträde i lönegrad A 4 samt 4 icke-ordinarie biträden i lönegraderna Ex 2—Eo 4. I förhållande till förslaget i promemorian angående löneställning för viss icke rättsbildad biträdespersonal innebär detta en utökning med en kontorist i lönegrad A 9. Två stenografarvorden torde böra ställas till hovrättens förfogande. Vidare böra i hovrätten finnas en förste expeditionsvakt i lönegrad A 7 och en expeditionsvakt i lönegrad A 5, varjämte arvode beräknas för en eldare.

Anslagsberäkningen torde böra ske på följande sätt:

De av mig förordade jämkningarna i hovrättens förslag till personalorganisation föranleda en nettominskning av anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän med i runt tal 16 400 kronor i förhållande till det av hovrätten beräknade beloppet 76 700 kronor. Den allmänna löneregleringen medför å andra sidan en uppräkningspost med i runt tal 34 400 kronor. Anslagsposten torde alltså böra uppföras med $(76\,700 - 16\,400 + 34\,400)$ 94 700 kronor.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, bör beräknas till 1 000 kronor, motsvarande 2 vice-ordförandearvoden å 1 000 kronor för helt år räknat.

Vid bifall till mina i det föregående förordade jämkningar i hovrättens förslag bör vidare anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal i förhållande till det av hovrätten beräknade beloppet 60 200 kronor minskas med i runt tal 2 600 kronor. Arvodesregleringen för fiskalsaspiranter samt den allmänna löneregleringen föranleda en uppräkningspost med i runt tal $(1\,600 + 41\,500)$ 43 100 kronor. Posten torde böra uppföras med $(60\,200 - 2\,600 + 43\,100)$ 100 700 kronor.

Anslagsposten till rörligt tillägg bör uppföras med 11 800 kronor.

Liksom hittills böra, i den mån så erfordras på grund av att hovrätternas befattningshavare tagas i anspråk för uppdrag utom hovrätten, högst 45 assessorer kunna förordnas utöver de i personalförteckningen upptagna extra ordinarie assessorerna.

Rörande hovrätternas rätt att anställa extra fiskaler torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att vid avlöningsstatens fastställande meddela bestämmelser av huvudsakligen samma innebörd som hittills.

Besluten rörande ändrad löneställning för hovrätternas presidenter samt bifall till förslagen om utbyte av 15 hovrättsrådsbefattningar mot lagmansbefattningar och om inrättande av en befattning såsom bokhållare i lönegrad A 15 vid hovrätten för Övre Norrland böra liksom de förut anmärkta av den reglerade befordringsgången för biträdespersonalen föranledda förändringarna — tillkomsten av 10 befattningar såsom kontorsbiträde i lönegrad A 4 samt bortfallandet av 7 befattningar såsom skrivbiträde i lönegrad A 2 — föranleda ändringar i hovrätternas personalförteckning för första hälften av budgetåret 1947/48. Vad angår tiden efter den 1 januari 1948 skulle, vid

bifall till vad som förordats beträffande hovrätternas personalorganisation, personalförteckningen med nu gällande avlöningsbestämmelser få det utseende, som framgår av följande uppställning:

Befattning	Löne- grad	Svea hovrätt	Göta hovrätt	Hov- rätten över Skåne och Blekinge	Hov- rätten för Västra Sverige	Hov- rätten för Nedre Norr- land	Hov- rätten för Övre Norr- land
Tjänstemän å ordinarie stat							
President	1	1	1	1	1	1	1
Lagman	B 2	8	2	2	2	1	1
Hovrättsråd	A 30	24	9	8	9	4	5
Krigshovrättsråd	A 30	1	—	—	—	—	—
Assessor	A 29	8	3	3	3	2	2
Hovrättssekreterare	A 26 ²	1	—	1	1	1	1
Advokatfiskal	A 24	1	—	—	—	—	—
Överkrigsfiskal	A 24	1	—	—	—	—	—
Aktuarie	A 22	1	1	1	1	—	—
Arkivarie	A 22	1	—	—	—	—	—
Kamrerare	A 22	1	—	—	—	—	—
Hovrättsnotarie	A 22	3	—	—	—	—	—
Bokhållare	A 15	—	1	—	—	1	1
Kanslist	A 15	1	1	—	—	—	—
Kansliskrivare	A 11	6	3	4	4	1	1
Kontorist	A 9	2	—	—	—	1	1
Förste expeditionsvakt	A 7	1	1	1	1	1	1
Kanslibitråde	A 7	6	2	1	1	2	2
Expeditionsvakt	A 5	9	2	1	2	1	1
Kontorsbiträde	A 4	5	1	2	—	—	1
Tjänstemän å övergångsstat							
Hovrättssekreterare	A 27	—	1	—	—	—	—
Extra-ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än 20							
Assessor	29	20	6	6	6	4	4
Fiskal	22	20	7	7	7	5	5

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i hovrätternas personalförteckning vidtaga i det föregående angivna ändringar;

dels fastställa följande avlöningsstat för hovrätterna, att tillämpas under *första hälften av budgetåret 1947/48*:

¹ Presidenten i Svea hovrätt är i lönehänseende jämställd med justitie- och regeringsråd. Övriga presidenter ha samma löneställning som för ordnandetjänster i lönegrad C 12.

² Hovrättssekreteraren vid Svea hovrätt är placerad i lönegrad A 28.

Avlöningsstat.

Svea hovrätt.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	368 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämnda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	»	5 100
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	»	417 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	47 000
Summa kronor		837 100

Göta hovrätt.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	191 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämnda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	»	2 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	»	221 700
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	24 700
Summa kronor		439 400

Hovrätten över Skåne och Blekinge.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	117 600
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämnda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	»	1 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	»	122 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	14 400
Summa kronor		255 000

Hovrätten för Övre Norrland.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	66 900
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämnda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	»	200
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	»	73 700
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	8 500
Summa kronor		149 300

dels fastställa följande avlöningsstat för hovrätterna, att tillämpas under *senare hälften av budgetåret 1947/48*:

Avlöningsstat.

Svea hovrätt.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	373 800
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	»	5 100
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	»	485 800
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	51 600
Summa kronor		916 300

Göta hovrätt.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	154 700
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	»	1 500
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	»	149 500
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	18 300
Summa kronor		324 000

Hovrätten över Skåne och Blekinge.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	144 300
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	»	1 500
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	»	156 800
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	18 100
Summa kronor		320 700

Hovrätten för Västra Sverige.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	151 700
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	»	1 500
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	»	153 200
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	18 300
Summa kronor		324 700

Hovrätten för Nedre Norrland.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	94 400
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	»	1 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	»	109 200
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	12 300
Summa kronor		216 900

Hovrätten för Övre Norrland.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	94 700
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	»	1 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	»	100 700
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	11 800
Summa kronor		208 200

dels ock till Hovrätterna: Avlöningar för budgetåret 1947/48 anvisa ett förslagsanslag av kronor 3 991 600.

9. Hovrätterna: Omkostnader, förslagsanslag. Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 130 800 kronor. Belastningen å anslaget var under sistförflutna budgetår 145 600 kronor.

Kungl. Maj:t har den 7 juni 1946 fastställt omkostnadsstat för hovrätterna, enligt vilken stat anslaget fördelats på följande sätt, nämligen

å Svea hovrätt 59 100 kronor, därav 6 000 kronor till sjukvård m. m., 6 600 kronor till reseersättningar och 46 500 kronor till expenser,

å Göta hovrätt 32 000 kronor, därav 2 000 kronor till sjukvård m. m., 4 200 kronor till reseersättningar och 25 800 kronor till expenser,

å hovrätten över Skåne och Blekinge 21 800 kronor, därav 600 kronor till sjukvård m. m., 1 700 kronor till reseersättningar och 19 500 kronor till expenser samt

å hovrätten för Övre Norrland 17 900 kronor, därav 400 kronor till sjukvård m. m., 3 000 kronor till reseersättningar och 14 500 kronor till expenser.

Beträffande de till expenser anvisade beloppen har bestämts följande fördelning å medel för bränsle, lyse och vatten samt medel för övriga expenser.

Svea hovrätt.

Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	kronor	10 000
Övriga expenser, <i>högst</i>	»	36 500

Göta hovrätt.

Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	kronor	7 500
Övriga expenser, <i>högst</i>	»	18 300

Hovrätten över Skåne och Blekinge.

Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	kronor	7 700
Övriga expenser, <i>högst</i>	»	11 800

Hovrätten för Övre Norrland.

Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	kronor	5 500
Övriga expenser, <i>högst</i>	»	9 000

I sina förut omnämnda skrivelser med anslagsäskanden för nästa budgetår ha hovrätterna framlagt förslag jämväl rörande medelsbehovet till omkostnader. Svea och Göta hovrätter ha därjämte framlagt dylika förslag beträffande hovrätten för Nedre Norrland resp. hovrätten för Västra Sverige.

Svea hovrätt föreslår för första hälften av budgetåret höjning av delposten till bränsle, lyse och vatten. Hovrätten åberopar såsom skäl härför att hovrätten efter kammarkollegiets ombyte av ämbetslokaler kommer att taga i anspråk i det närmaste hela Kungshuset. Det syntes hovrätten lämpligt, att kostnaderna för bränsle, lyse och vatten i dess helhet belastade hovrättens anslag. Efter samråd med kammarkollegiet har posten för helt år räknat ansetts böra höjas från 10 000 kronor till 18 000 kronor, motsvarande summan av de på hovrättens och kollegiets stater för närvarande upptagna beloppen. För budgethalvåret skulle höjningen alltså utgöra 4 000 kronor.

För senare hälften av budgetåret föreslår hovrätten ökning av anslagsposten till sjukvård m. m. med 2 000 kronor samt av delposterna till bränsle, lyse och vatten och till övriga expenser med 5 000 kronor resp. 10 150 kronor.

Beträffande anslagsposten till sjukvård m. m. motiveras höjningen med den föreslagna ökningen av hovrättens personal ävensom med att belastningen å posten under budgetåren 1942/43—1945/46 utgjort resp. 6 323 kronor, 6 122 kronor, 7 765 kronor och 10 249 kronor.

Höjningen av posten till bränsle, lyse och vatten med 1 000 kronor utöver vad som föreslås för första budgethalvåret motiveras med de ökade kostnader, som föranledas av att vindsvåningen i Kungshuset under pågående ombyggnadsarbeten inredes till tjänstelokaler.

Beträffande höjningen av posten till övriga expenser anför hovrätten:

Det ökade lokalutrymmet och tillkomsten av nytt kollektivavtal för städningsspersonal medför en betydande stegring av utgifterna för städning och renhållning, från för närvarande omkring 11 000 kronor till ett beräknat belopp av 18 000 kronor för helt år eller sålunda till 9 000 kronor för ett halvt år. Kostnaderna för skrivmaterialier, papper m. m. hava oavbrutet ökat från omkring 6 500 kronor under budgetåret 1942/43 till i det närmaste 10 000

kronor under budgetåret 1945/46 och väntas stiga ytterligare. Med hänsyn härtill hava dessa kostnader beräknats till 6 000 kronor under det halvår varom nu är fråga. Utgifterna för telefon-, telegram och annonsering, under de senaste åren i genomsnitt omkring 7 500 kronor för år, komma att öka avsevärt, främst på grund av höjda abonnemangsavgifter. I hovrätten kommer nämligen att anordnas en automatisk telefonväxel med anknäytningar till de flesta rummen. Kostnaderna för telefon m. m. beräknas till 6 700 kronor under första halvåret 1948. Kostnader för inköp och underhåll av möbler, samt för bokinköp, bindning av böcker torde tills vidare kunna beräknas till i huvudsak motsvarande belopp, vartill utgifterna uppgingo under budgetåret 1945/46, i avrundade belopp 2 400 och 11 000 kronor eller sålunda för halvt år till 1 200 och 5 500 kronor. Delposten övriga expenser har i enlighet härmed upptagits till (9 000 + 6 000 + 6 700 + 1 200 + 5 500 =) 28 400 kronor.

Den föreslagna anslagsökningen utgör alltså för hela budgetåret (4 000 + 2 000 + 5 000 + 10 150) **21 150 kronor.**

Vad angår *hovrätten för Nedre Norrland* föreslår Svea hovrätt följande omkostnadsstat för halvåret $\frac{1}{1}$ — $\frac{30}{6}$ 1948:

1. Sjukvård m. m., <i>förslagsanslag</i>	kronor	600	
2. Reseersättningar, <i>förslagsanslag</i>	»	3 000	
3. Expenser			
a) bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsanslag</i>	kronor	3 000	
b) övriga expenser, <i>högst</i>	»	10 400	» 13 400
			<hr/>
			Summa kronor 17 000.

Göta hovrätt har för första hälften av budgetåret icke föreslagit någon avvikelse från vad för närvarande gäller.

För senare hälften av budgetåret föreslår hovrätten sänkning av anslagsposterna till sjukvård m. m. och till reseersättningar med 250 kronor resp. 300 kronor. Beträffande anslagsposten till expenser föreslås ökning av delposten till bränsle, lyse och vatten med 250 kronor samt sänkning av delposten till övriga expenser med 50 kronor. Härom anföres:

Delposten: Bränsle, lyse och vatten.

Omändringen av den nuvarande arkivbyggnaden till ämbetsbyggnad medför, att byggnaden under hela eldningssäsongen måste hållas helt uppvärmd. För närvarande uppvärms byggnaden endast i viss mindre utsträckning till föreskriven rumstemperatur. I de stora delar av byggnaden, som användas till förvaring av arkivalierna, hålles en förhållandevis låg temperatur. Lyse- och vattenåtgången torde efter omändringen bliva avsevärt större än förut. Den ökning i kostnaderna, som härav skulle bliva en följd, motverkas till en del därav att den faktiska belastningen av delposten under budgetåret 1946/1947 varit avsevärt mindre än anvisat anslag och ej heller under innevarande budgetår visat anmärkningsvärt stigande tendens. Hovrätten föreslår fördenskull, att anslaget för den tid, varom nu är i fråga, bestämmes till 4 000 kronor.

Delposten: Övriga Expenser.

Behovet av medel för underhåll och reparationer av möbler väntas bli betydligt mindre än tidigare och beräknas av hovrätten för ifrågavarande halvår till 200 kronor. Kostnaderna för städning, tvätt och rengöring komma med hänsyn till att de lokaler, som kräva städning, bli väsentligt ökade samt att avlöningen till städpersonal enligt nyligen träffat avtal blivit höjd, att för framtiden bli väsentligt högre än för närvarande. För nu ifrågavarande halvår beräknas dessa kostnader till 3 000 kronor. De fasta telefonkostnaderna komma på grund av den i följd av lokalutvidgningarna nödvändiga ökningen av telefonabonnemangen att stiga, men i och med minskningen av domsområdet väntas samtalsavgifterna nedgå. Kostnaderna för telefon beräknas av hovrätten till 2 100 kronor. Med hänsyn till förhållandena efter uppdelningen beräknar hovrätten, att en viss sänkning av kostnaderna för skrivmateriel kommer att uppstå, och upptager kostnaderna härför för halvåret till 1 300 kronor. Kostnaderna för bokinköp och bindning beräknas för halvåret till 2 500 kronor. Sammanlagda beloppet av de under delposten övriga expenser redovisade posterna utgör för halvåret 9 100 kronor.

För denna hovrätts del föreslås alltså anslagsbeloppet sänkt med sammanlagt (250 + 300 — 250 + 50) 350 kronor.

För *hovrätten för Västra Sverige* föreslår Göta hovrätt följande omkostnadsstat för halvåret $\frac{1}{1}$ — $\frac{30}{6}$ 1948:

1. Sjukvård m. m., <i>förslagsanslag</i>	kronor	750	
2. Reseersättningar, <i>förslagsanslag</i>	»	1 200	
3. <i>Expenser</i>			
a) bränsle, lyse och vatten, <i>förslags-</i> <i>anslag</i>	kronor	5 000	
b) övriga expenser, <i>högst</i>	»	9 600	» 14 600
			Summa kronor 16 550.

Beträffande anslagsbeloppet till övriga expenser har hovrätten anfört särskild motivering. Sålunda anföres:

Kostnader för skrivmateriel beräknar hovrätten till kronor 1 750. Posten är högre än motsvarande post för Göta hovrätt. Hovrätten anser detta erforderligt för tid, varom nu är fråga, med hänsyn till att hovrätten för Västra Sverige icke vid början av sin verksamhet har dylik materiel i förråd. Kostnader för telefon samt underhåll och reparationer av möbler beräknas uppgå till samma belopp som motsvarande poster för Göta hovrätts del eller 2 100 kronor och 200 kronor. Kostnaden för städning, tvätt och rengöring upptages med hänsyn till de större lokalutrymmena och högre lönetariff för halvåret till 4 000 kronor. Då hovrätten utgår från att särskilt anslag beviljas till anskaffande av ett bibliotek för hovrätten för Västra Sverige, och då kostnader för bindning av renovationer m. m. för denna hovrätt torde bli relativt obetydliga under det halvår, varom nu är fråga, beräknar hovrätten, att 1 550 kronor räcka för dessa ändamål under ifrågavarande budgethalvår. Sammanlagda beloppet av under delposten övriga expenser redovisade poster utgör kronor 9 600.

Hovrätten över Skåne och Blekinge föreslår, under hänvisning till utgifterna under senare år, höjning av samtliga omkostnadsposter. Hovrätten upplyser, att belastningen å detta anslag under budgetåren 1942/43—1945/46 utgjort kronor:

	Sjukvård	Rese- ersättning	Bränsle	Övriga expenser
1942/43	573	648	5 953	10 044
1943/44	657	1 600	8 370	12 565
1944/45	1 771	3 470	10 501	12 683
1945/46	1 731	1 024	9 336	15 702

Med hänsyn till den faktiska belastningen under de senare åren föreslår hovrätten, att vad angår första hälften av budgetåret de olika anslagsposterna höjas med resp. 200 kronor till sjukvård m. m., 150 kronor till reseersättningar samt 1 000 kronor till expenser, därav 650 kronor till bränsle, lyse och vatten samt 350 kronor till övriga expenser. Anslaget skulle alltså för budgethalvåret höjas med sammanlagt 1 350 kronor.

För senare hälften av budgetåret föreslår hovrätten höjning av anslagsposten till reseersättningar samt delposten till bränsle, lyse och vatten med enahanda belopp som föreslagits för det första budgethalvåret eller 150 kronor resp. 650 kronor. Vad angår anslagsposten till sjukvård m. m. och delposten till övriga expenser hemställer hovrätten om höjning med — utöver vad som begäres för första budgethalvåret — ytterligare 250 kronor resp. 3 250 kronor. Beträffande posten till sjukvård m. m. hänvisar hovrätten till det från 1948 års ingång ökade personalbeståndet. Höjningen av anslagsposten till expenser motiveras sålunda:

Beträffande expenser måste man räkna med en kraftig höjning av förbrukningen av papper bl. a. för anskaffande av nya rotlar, uppsättande och utskrift av protokoll vid muntliga förhör o. dyl. Likaså behöves åtminstone två nya skrivmaskiner så att varje biträde — frånräknat stenograferna — kan disponera en egen maskin. Kostnaden för telefon beräknas stiga med cirka 500 kronor per år.

Den sammanlagda anslagsökningen beräknas alltså för senare hälften av budgetåret till $(150 + 650 + 450 + 3\ 600)$ 4 850 kronor samt för budgetåret i dess helhet till $(1\ 350 + 4\ 850)$ 6 200 kronor.

Hovrätten för Övre Norrland har vad angår första hälften av budgetåret föreslagit ändring endast av posten till övriga expenser, vilken post hovrätten anser böra med hänsyn till ökade städningsarvoden m. m. höjas med 900 kronor.

För senare hälften av budgethalvåret föreslår hovrätten höjning av samtliga omkostnadsposter. Posten till sjukvård föreslås uppräknad med 150 kronor med hänsyn till ökat antal befattningshavare. Av samma skäl och med hänsyn till blivande hovrättsting, vilka beräknas till ett antal av 1 ting per månad med en kostnad av cirka 1 200 kronor per ting, föreslår hovrätten höjning av posten till reseersättningar med 8 500 kronor. Beträffande posten till expenser föreslår hovrätten höjning av delposten till bränsle, lyse och vatten med 1 250 kronor samt

av delposten till övriga expenser med 25 500 kronor. Av sistnämnda belopp beräknas 5 500 kronor belöpa å ökning av löpande kostnader samt 20 000 kronor å engångsutgifter. Sistnämnda utgifter avse skrivmaskiner (4 000 kronor), räknemaskiner (800 kronor), stencilapparat (600 kronor), utökning av rikstelefoner (600 kronor) och av lokaltelefoner (1 500 kronor), möbler (6 500 kronor), armatur (1 000 kronor) samt övriga inventarier (5 000 kronor).

Höjningen av anslaget för denna hovrätts del skulle alltså för hela budgetåret räknat utgöra $(900 + 150 + 8\,500 + 1\,250 + 5\,500 + 20\,000)$ 36 300 kronor.

Statskontoret har i sitt yttrande över hovrätternas anslagsframställningar icke funnit dessa föranleda något uttalande från statskontorets sida.

Jag har ingen erinran mot hovrätternas beräkningar utom i fråga om de på senare hälften av budgetåret belöpande omkostnaderna för *hovrätten för Övre Norrland* där jag finner ökningen av anslagsposten till reseersättningar kunna begränsas till 6 000 kronor samt ökningen av delposten till övriga expenser till 11 800 kronor. Beskärningen i vad avser sistnämnda post sammanhänger bl. a. med att av det äskade beloppet tillhopa 14 600 kronor avse engångsutgifter för anskaffning av möbler, armatur och andra inventarier, ytterligare telefonförbindelser samt utökning av lokaltelefonanläggning. Dessa behov torde emellertid böra tillgodoses i samband med framläggande av förslag om särskilt anslag för inrättande av nya hovrätter m. m., till vilken fråga jag senare vill återkomma.

I enlighet med det anförda skulle, vad *samtliga hovrätter* beträffar, anslagsposterna till sjukvård m. m. höjas med $(2\,000 + 600 - 250 + 750 + 200 + 450 + 150)$ 3 900 kronor, anslagsposterna till reseersättningar med $(3\,000 - 300 + 1\,200 + 150 + 150 + 6\,000)$ 10 200 kronor, delposten till bränsle, lyse och vatten med $(4\,000 + 5\,000 + 3\,000 + 250 + 5\,000 + 650 + 650 + 1\,250)$ 19 800 kronor samt delposten till övriga expenser med $(10\,150 + 10\,400 - 50 + 9\,600 + 350 + 3\,600 + 900 + 10\,900)$ 45 850 kronor. Anslaget skulle alltså höjas med sammanlagt $(3\,900 + 10\,200 + 19\,800 + 45\,850)$ 79 750 kronor till 210 550 kronor.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Hovrätterna: Omkostnader* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . kronor 210 550.

10. Kostnader för inrättande av nya hovrätter m. m., reservationsanslag. Förslag till möblering m. m. av de beslutade hovrättsbyggnaderna i Göteborg och Sundsvall samt av högsta domstolens nya lokaler i Stockholms gamla rådhus ävensom till komplettering av möbleringen m. m. av Svea och Göta hovrätts utvidgade lokaler ha efter anmodan uppgjorts av de arkitekter, åt vilka uppdragits att uppgöra ritningarna för ifrågavarande ny- och

Departement-
chefen.

ombyggnader. Förslagen ha upprättats i samråd med justitiedepartementets processreformbyrå. Därefter har byggnadsstyrelsen granskat och bearbetat de inkomna förslagen. Med skrivelse den 19 februari 1947 har styrelsen överlämnat en tablå över de beräknade kostnaderna för anskaffning av möbler — beträffande Svea och Göta hovrätter även för renovering av hovrätternas befintliga, delvis ganska bristfälliga möbelbestånd — elektrisk armatur, mattor, gardiner, skyltar och ringledningar m. m., skriv- och räknemaskiner samt viss annan kontorsutrustning ävensom för vissa inredningsarbeten, arvoden och oförutsedda utgifter m. m. De av styrelsen beräknade kostnaderna uppgå till sammanlagt 1 635 000 kronor enligt följande fördelning.

Högsta domstolen	kronor	440 000
Svea hovrätt	»	305 000
Göta	»	»	150 000
hovrätten för Västra Sverige	»	440 000
»	» Nedre Norrland	»	300 000

Om kostnadsberäkningen har byggnadsstyrelsen i nyssnämnda skrivelse meddelat, bland annat, att kostnader för markiser icke medtagits, emedan anskaffningen därav borde kunna anstå till dess erfarenheter om behovet av markiser vunnits.

I skrivelse den 19 november 1946 med anslagsäskanden för nästa budgetår har hovrätten för Övre Norrland upptagit för anskaffning till hovrätten av möbler 6 500 kronor, av armatur 1 000 kronor samt av övriga inventarier 5 000 kronor.

I de av byggnadsstyrelsen överlämnade kostnadsberäkningarna ingå icke kostnaderna för erforderliga telefoninstallationer. För envar av de nyinrättade hovrätterna i Göteborg och Sundsvall ävensom för Göta hovrätt har beräknats en automatisk telefonväxel. Telefonapparaterna i högsta domstolens nya lokaler i Gamla rådhuset ha beräknats kunna anknytas till en därstädes redan befintlig växel. Engångskostnaderna ha av justitiedepartementets processreformbyrå i samråd med telegrafverkets vederbörande lokalförvaltningar beräknats för en var av nämnda hovrätter till 11 000 kronor samt för högsta domstolen till 2 500 kronor eller tillhopa 35 500 kronor.

Svea hovrätt har i skrivelse den 2 maj 1947 anmält att i samband med ombyggnaden och utvidgningen av hovrättens lokaler ett behov föreläge att ersätta hovrättens nuvarande bristfälliga och förslitna lokaltelefonanläggning med en automatisk växel, varigenom man även skulle kunna väsentligt minska antalet direkta huvudabonnemang. Inträdeskostnaderna för en telefonväxel av lämplig storlek hade av hovrätten, på grundval av anbud från telegrafverket, beräknats till 17 300 kronor.

Hovrätten för Övre Norrland har i sin nyssnämnda skrivelse upptagit för ytterligare telefonförbindelser 600 kronor samt för utökning av hovrättens lokaltelefonanläggning 1 500 kronor.

För anskaffande av bibliotek åt de nyinrättade hovrätterna ha kostnaderna av justitiedepartementets processreformbyrå beräknats för vardera hovrätten till 20 000 kronor eller tillhopa 40 000 kronor. Därvid har anförts att, när hovrätten i Umeå för Övre Norrland inrättades, för anskaffande av bibliotek åt hovrätten beräknades 10 000 kronor (se prop. 1/1936 II ht. p. 19). Med hänsyn till penningvärdets fall och behovet av att inköpa jämväl åtskillig litteratur som utkommit under de år som därefter förflutit kunde kostnaden för anskaffande av ett hovrättsbibliotek av lämplig storlek numera beräknas till dubbla beloppet.

Slutligen ha av processreformbyrån kostnaderna för flyttningssättningar i samband med de nya hovrätternas inrättande beräknats till 70 000 kronor samt för transporter i anledning av högsta domstolens flyttning till nya lokaler till 3 000 kronor.

I samband med att de nyinrättade hovrätterna i Göteborg och Sundsvall taga de för dem nyuppförda byggnaderna i bruk, vilket avses skola ske från och med den 1 januari 1948, uppkomma vissa kostnader för möblering m. m. av byggnaderna samt för telefoninstallationer däri ävensom för anskaffande av erforderlig litteratur för hovrätternas bibliotek. Betydande belopp bliva jämväl erforderliga under nästa budgetår för möblering av högsta domstolens nya lokaler i Gamla rådhuset samt för anskaffande och reovering av möbler åt Svea och Göta hovrätter i samband med att de erhålla väsentligt utvidgade lokaler. Även för hovrätten för Övre Norrland erfordras viss komplettering av möbleringen m. m., bland annat i anledning av att hovrätten återtagit dispositionsrätten till tre rum som under en följd av år varit uthyrda till en annan statlig institution. För högsta domstolen samt Svea och Göta hovrätter erfordras nya telefoninstallationer samt för hovrätten för Övre Norrland bl. a. en viss utvidgning av den befintliga lokaltelefonanläggningen. Slutligen uppkomma vissa kostnader för flyttningssättningar i samband med de nya hovrätternas inrättande samt för transporter i anledning av högsta domstolens flyttning till sina nya lokaler.

De nu nämnda kostnaderna synas mig böra upptagas i överensstämmelse med de beräkningar som, enligt vad av det anförda framgår, verkställts av byggnadsstyrelsen och justitiedepartementets processreformbyrå samt av Svea hovrätt och hovrätten för Övre Norrland. I enlighet härmed skulle de sammanlagda kostnaderna utgöra följande

för möblering m. m.	kronor	1 647 500
» telefoninstallationer	»	54 900
» anskaffande av bibliotek	»	40 000
» flyttningssättningar och transportkostnader	»	73 000
	Summa kronor	1 815 400.

Departement-
chefen.

Beloppet torde böra avrundas uppåt till 1 820 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kostnader för inrättande av nya hovrätter m. m.* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 1 820 000.

11. Häradsrätterna: Avlöningar, förslagsanslag. I samband med genomförandet från och med budgetåret 1943/44 av domsagoreformen uppfördes detta anslag med 5 070 000 kronor. I gällande stat är anslaget upptaget med 5 627 000 kronor.

Personalförteckning för häradsrätterna har fastställts av Kungl. Maj:t den 2 juni 1944 och är av följande lydelse.

Personalförteckning.

Befattning	Lönegrad
Tjänstemän å ordinarie stat.	
115 häradshövdingar	B 2
4 tingsdomare	A 29
3 särskilda inskrivningsdomare	A 29
Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än 20.	
7 tingsdomare	Eo 29
46 tingssekreterare	Eo 22

Den 6 juni 1946 har Kungl. Maj:t vidare fastställt följande avlöningsstat för häradsrätterna, att tillämpas under budgetåret 1946/47.

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 2 112 300
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	» 4 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	» 3 119 600
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 391 100
	Summa kronor 5 627 000

Enligt särskilda av Kungl. Maj:t samtidigt med avlöningsstaten fastställda specialstater har anslaget fördelats på domsagorna under de olika hovrätterna enligt följande tablå.

	Svea hovrätt	Göta hovrätt	Hovrätten över Skåne och Blekinge	Hovrätten för Övre Norrland	Summa
Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	905 400	733 300	292 300	181 300	2 112 300
Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	—	—	—	4 000	4 000
Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	1 348 400	1 002 600	437 700	298 700	3 087 400
Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	165 000	131 700	57 200	37 200	391 100
Summa	2 418 800	1 867 600	787 200	521 200	5 594 800

I avlöningsstatens anslagspost till avlöningar till ordinarie tjänstemän ingår, förutom lön till de i personalförteckningen uppförda ordinarie tjänstemännen, 260 000 kronor till avlöningsförstärkningar och 55 039 kronor till övergångsersättningar, allt till häradshövdingarna. Beträffande det till avlöningsförstärkningar beräknade beloppet erinras, att rikets domsagor jämlikt 49 § 3 mom. 2. civila avlöningsreglementet indelas i fem lönegrupper, betecknade I—V, samt att häradshövding i domsaga, tillhörande någon av lönegrupperna II—V, äger uppbära avlöningsförstärkning med resp. 1 250 kronor, 2 500 kronor, 3 750 kronor och 5 000 kronor. Bestämmelser angående domsagornas fördelning å de olika lönegrupperna ha meddelats av Kungl. Maj:t den 30 juni 1943, den 30 december 1944, den 7 december 1945 och den 24 januari 1947 (statsliggaren s. 18 ff.). Övergångsersättning utgår endast till vissa häradshövdingar (statsliggaren s. 21 f.). Ersättningar skola avskrivas successivt under loppet av tio år och bortfalla helt i den mån de nuvarande innehavarna av ifrågavarande häradshövdingbefattningar dessförinnan avgå ur tjänst.

Av det i avlöningsstaten till icke-ordinarie personal anvisade beloppet å 3 119 600 kronor har ett belopp av 3 087 400 kronor fördelats i samband med specialstaternas fastställande. Skillnaden eller 32 200 kronor utgör en till Kungl. Maj:ts förfogande stående reserv, avsedd att vid behov tagas i anspråk för anställande av högst 5 tingsnotarier utöver det antal dylika befattningshavare, som må anställas enligt bestämmelser som meddelats i samband med staternas fastställande (jfr det följande). Beträffande de i specialstaterna uppförda anslagsposterna till avlöningar till icke-ordinarie personal har föreskrivits, att de icke må överskridas utan medgivande av Kungl. Maj:t; dock må dessa poster överskridas med belopp som kan erfordras i anledning av att i därifrån utgående arvoden till tingsnotarier och tingsnotarieaspiranter skall ingå ersättning motsvarande provisoriskt lönetillägg.

I samband med staternas fastställande ha föreskrifter meddelats rörande antalet ordinarie och extra ordinarie befattningshavare samt tingsnotarier i de olika domsagorna (statsliggaren s. 18 ff.). Enligt dessa bestämmelser skola tingsdomare vara anställda i 11 domsagor och tingssekreterare i 46 domsagor.

Antalet tingsnotarier skall enligt sagda föreskrifter utgöra 263. Vissa möjligheter föreligga emellertid att utöka detta antal. I stället för tingsnotarie må sålunda, enligt vad domsagostadgan därom innehåller, vara anställd tingsnotarieaspirant och härigenom uppkommande besparing må av hovrätten disponeras för anställande av tingsnotarier och tingsnotarieaspiranter utöver nyss angivna antal. Vidare disponerar Kungl. Maj:t sammanlagt 36 notariearvoden i reserv. Av dessa ha 31 ställts till hovrätternas förfogande i samband med regleringsbrevets utfärdande. Av återstående 5 (jfr det föregående) ha hittills 2 tagits i anspråk. Medgivandena att anställa reservnotarier ha varje gång lämnats för begränsad tid, i regel halvår.

Den fullt utbyggda biträdesorganisationen skall enligt det av riksdagen preliminärt godkända förslaget bestå av 277 biträden, därav 43 i A 11, 53 i A 9, 53 i A 7, 54 i A 4, 6 i A 2, 38 i Eo 2 och 30 i Ex 2. Utbyggandet av denna organisation, som skall ske successivt under en övergångstid av fem år, har ännu ej fullbordats. Av de inrättade tjänsterna ha icke några uppförts å ordinarie stat. Den nuvarande biträdesorganisationen i domsagorna utgöres — förutom av extra biträdespersonal som må enligt särskilda föreskrifter anställas i den mån tillgängliga medel förslå — av 258 extra ordinarie biträden, varav 31 i Eo 11, 47 i Eo 9, 56 i Eo 7, 86 i Eo 4 och 38 i Eo 2. Härtill kommer ett mindre antal äldre biträden i arvodesbefattningar (statsliggaren s. 21) samt i var och en av de fyra största domsagorna i riket ett stenografikunnigt biträde.

Vad angår domsagoorganisationen kommer den nya rättegångsordningen icke att medföra lika genomgripande yttre förändringar som i fråga om hovrätterna. I visst samband med nya RB:s ikraftträdande stå emellertid vissa redan beslutade eller under utredning varande omregleringar av domsagors områden, vilka förändringar dock icke torde komma att genomföras förrän under budgetåret 1948/49. Vidare komma från och med ingången av 1948 vissa städer att i judiciellt avseende förenas med domsagor med påföljd att vederbörande häradsrätters arbetsbörda undergår ökning. I det följande komma dessa landsrättsförläggningar och konsekvenserna härav att närmare beröras.

1943 års domarutredning har i sitt betänkande utförligt dryftat frågan om arbetsbördan i domsagorna efter nya RB:s ikraftträdande och därvid funnit det — med hänsyn till förhandenvaron av ett flertal ovissa faktorer — icke kunna bestämt avgöras huruvida domsagoarbetet selt som helhet komme att ökas vid full tillämpning av den nya rättegångsordningen. De med den dömande verksamheten sammanhängande rutinmässiga göromålen komme dock att få ökad omfattning. Den nya rättegångsordningen komme därjämte otvivelaktigt att ställa ökade krav i kvalitativt hänseende på domaren och den honom underställda personalen. De ökade kraven på domaren sammanhängde därmed, att det enligt den nya ordningen i högre grad än tidigare ankomme på honom att ordna handläggningen så, att materialet kunde med minsta omgång av parterna framläggas i ett sammanhang och i

överskådligt skick, samt framför allt därmed, att domaren måste vara beredd att såvitt möjligt besluta och avkunna dom omedelbart efter avslutad huvudförhandling. Med hänsyn till vad sålunda anförts kunde det bliva erforderligt att förstärka domsagornas personalorganisation så att erforderligt antal arbetskrafter med tillräckliga kvalifikationer stode till förfogande. Så länge praktisk erfarenhet saknades om rättegångsreformens verkningar i olika hänseenden, borde organisationen göras sådan, att den snabbt kunde jämkas efter det verkliga behovet. Att detta bleve möjligt vore särskilt betydelsefullt för att den nya rättegångsordningen redan från början skulle kunna fungera tillfredsställande och icke på grund av brist i personalorganisationen råka i misskredit. Därför borde under övergångsåren anslagen till personalorganisationen beviljas med en viss marginal med rätt för Kungl. Maj:t att disponera över vissa reservanslag. Det borde också ligga i Kungl. Maj:ts hand att i mån av förändrade förhållanden vidtaga jämkningar i personalorganisationen genom överflyttande av befattningshavare från en domsaga till annan.

Domarutredningen har föreslagit att — förutom de nuvarande elva tingsdomarna — skulle inrättas tingsdomarbefattningar i stället för tingssekreterartjänster i nio domsagor. Till motivering för sitt förslag har domarutredningen åberopat att den dömande verksamheten i många domsagor vore av sådan omfattning, att häradshövdingen icke ensam kunde fullgöra sina uppgifter. De andra befattningshavare än häradshövdingen, som i större utsträckning skulle fullgöra domaruppgifter, måste vara väl kvalificerade för detta uppdrag och sålunda besitta tillräcklig erfarenhet och mognad för att kunna med omdöme och auktoritet leda rättens förhandlingar. Med hänsyn härtill syntes det kravet böra uppställas, att den som i större omfattning omhändertog egentliga domaruppgifter i häradsrätt i regel skulle — i likhet med de nuvarande tingsdomarna — ha förvärvat den erfarenhet och skicklighet, som krävdes av assessor i hovrätt. Med ledning av uppgifter som infordrats från hovrätterna och företagna statistiska beräkningar hade domarutredningen funnit, att följande nio domsagor kunde med avseende å kvalificerade domaruppgifter i stort sett jämföras med domsagor där tingsdomare redan nu funnes, nämligen Nora, Norra Hälsinglands, Västra Hälsinglands, Medelpads västra, Ångermanlands södra, Tveta, Vista och Mo, Vadsbo, Västra Göttinge samt Luleå domsagor. Enär behovet av tingsdomare måste anses stadigvarande, borde befattningarna principiellt inrättas som ordinarie. Tingsdomares löneförmåner borde bestämmas med hänsyn till hans betydelsefulla dömande uppgifter och till det omfattande ansvar som därav följer. De ekonomiska villkoren för tingsdomarna måste vidare göras tillräckligt lockande så att de mest lämpade assessorerna sökte sig till befattningarna och kvarstannade i dem en ej alltför kort tid. Man måste även räkna med att tingsdomare i en del fall kunde komma att slutligt stanna å sina befattningar. På grund av dessa förhållanden borde tingsdomarbefattningarna uppflyttas från 29 till 30 lönegraden.

Rörande tingssekreterarna har domarutredningen uttalat, att i domsagor, där häradshövdingen vanligen själv kunde fullgöra största delen av de egentliga domargöromålen men dessa dock i någon utsträckning måste fullgöras av annan, tingssekreterare borde finnas. Antalet tingssekreterartjänster borde icke undergå några större förändringar, bortsett från den minskning som följde av att vissa dylika tjänster utbyttes mot tingsdomarbefattningar. Frågor om inrättande av nya tingssekreterartjänster eller om indragning av redan befintliga sådana tjänster borde liksom hittills prövas från fall till fall men återhållsamhet borde iakttagas i fråga om inrättande av nya sådana tjänster. Om oavvisligt behov av fiskalsutbildad arbetskraft i en domsaga föreläge men det vore tveksamt, huruvida behovet vore stadigvarande, borde den erforderliga arbetskraften tillfälligt ställas till förfogande från hovrätten. Med hänsyn till ovissheten rörande behovet av fiskalskompetent arbetskraft i samband med rättegångsreformens genomförande borde anslaget till icke ordinarie befattningshavare vid häradsrätterna för tiden närmast efter nya RB:s ikraftträdande beräknas med sådan marginal, att till Kungl. Maj:ts förfogande ställdes medel för att användas där oundgängligt behov av sådan natur visades föreligga. Fiskal, som i nämnd ordning fullgjorde arbetsuppgifter motsvarande i huvudsak en tingssekreterares åligganden, borde, under förutsättning att han uppfyllde de formella villkoren för att kunna förordnas till tingssekreterare, åtnjuta lön jämte därå utgående tillägg enligt samma löneklass som för nytillträdande tingssekreterare, således enligt 21 löneklassen.

Domarutredningen har funnit tingsnotarierna böra bibehållas i huvudsakligen samma omfattning som för närvarande. Om utvecklingen framtiden skulle gå därhän, att tillräckligt antal tingsnotarier icke skulle stå till förfogande, borde emellertid frågan om personalorganisationen i domsagorna tagas under förnyat överbäggande. Antalet efter rättegångsreformens genomförande behövlige tingsnotariebefattningar måste beräknas till minst samma antal som nu. Nuvarande anslag till tingsnotariearvodet i reserv borde icke minskas utan med hänsyn till de ovissa förhållandena efter rättegångsreformens genomförande borde en viss ytterligare reserv ställas till förfogande.

I fråga om domsagobiträdena har domarutredningen funnit det vara av vikt att den överflyttning av arbetsuppgifter på dessa biträden, som avsågs vid 1943 års domsagareform, blir genomförd. Från tiden för rättegångsreformens genomförande borde därjämte de expeditionella uppgifter, som enligt den nya rättegångsordningen komma att åvila domsagokanslierna, så t. ex. uppsättande och delgivning av stämningar, kallelser, förelägganden och andra beslut, i stor utsträckning utföras av icke rättsbildade biträden. Till en början torde man dock få räkna med att detta arbete i allmänhet skulle överses och kontrolleras av jurist (tingssekreterare eller tingsnotarie). I den mån särskilt dugande biträden kunde erhållas i domsagorna, borde emellertid sådant biträde kunna under ledning av jurist på eget ansvar

helt eller delvis handhava det med den dömande verksamheten förenade expeditionsarbetet. För domsagobiträden, åt vilka i större utsträckning anförtroddes att på eget ansvar handhava ifrågavarande expeditionella bestyr, borde inrättas kanslistbefattningar i lönegraden A 15, med början förslagsvis i ett 10-tal domsagor. För samma ändamål borde även antalet biträdesbefattningar i lönegraden A 11 ökas, till en början förslagsvis med ett 10-tal. Det förutsattes, att i den mån kanslistbefattningar eller ytterligare biträdesbefattningar i lönegraden A 11 inrättas, motsvarande minskning gjordes i fråga om biträdesbefattningar av lägre grad eller tingsnotariebefattningar, där icke med hänsyn till arbetsbördan i domsagan detta vore uteslutet. Frågan om biträdes befordran till kanslistbefattning eller annan högre biträdesbefattning borde helt bero av bitrådets duglighet och lämplighet i övrigt för den tjänst, varom vore fråga; det vore sålunda av vikt, att den ordningen icke vunne insteg, att biträden i lägre lönegrad skulle äga något anspråk på eller företrädesrätt till att i mån av ledighet avancera till högre biträdesbefattning. Nöjaktig färdighet i stenografi borde i allmänhet krävas av biträde, som anställdes i domsaga. I samband med rättegångsreformens ikraftträdande borde beviljas ett reservanslag för att i den mån så visade sig erfordrerligt förstärka biträdespersonalen.

Av remissinstanserna har *föreningen Sveriges häradshövdingar* framfört yrkande om ytterligare utredning angående personalbehovet i domsagorna. Föreningen anför:

Med hänsyn till personalorganisationens vid häradsrätterna utomordentliga betydelse för dessa domstolars möjlighet att fullgöra sin uppgift enligt nya rättegångsbalken hade föreningen väntat, att de sakkunniga skulle, med ledning av tillgänglig statistik över antalet mål och ärenden av olika slag, vidtagit en förutsättningslös utredning rörande de arbetsuppgifter som efter nya rättegångsbalkens ikraftträdande skulle ankomma på domstolarna. Endast efter en sådan utredning hade den uppdelning av dessa arbetsuppgifter efter kvalitet kunnat göras, på grund av vilken ett bedömande kunnat ske om vilka olika slag av befattningshavare (kompetensgrader) dessa arbetsuppgifter skulle kräva; och endast med ledning av antalet uppgifter inom varje kvalitetsgrupp hade kunnat bedömas det antal befattningshavare av varje slag, som skulle erfordrats.

Föreningen anser det uppenbart, att personalorganisationen vid häradsrätterna, därest domarutredningens förslag följes, vid nya RB:s ikraftträdande den 1 januari 1948 icke kan fungera tillfredsställande, och hemställer därför att en undersökning rörande personalbehovet för olika slag av domsagor skyndsamt verkställs.

Under återopande av uppgifter i domarutredningens betänkande framhåller föreningen vidare att gällande organisation icke kan anses tillräcklig för det nuvarande arbetet. Föreningen anser, att man i stort sett endast bör räkna den ökning i arbetsuppgifterna som den nya rättegångsordningen medför och endast i ringa mån kan räkna med någon arbetsbesparing genom det nya förfarandet. Efter en detaljerad redogörelse för de olika arbetsupp-

gifter som tillkomma genom det nya förfarandet kritiserar föreningen den av domarutredningen intagna ståndpunkten att det icke skulle vara möjligt att bestämt uttala, huruvida domsagoarbetet sett som helhet komme att ökas vid full tillämpning av den nya rättegångsordningen. Enligt föreningens mening hade någon svårighet icke bort föreligga för ett konstaterande av att arbetstillskottet som helhet betraktat vore mycket betydande.

Vad angår tingsdomarna ha i remissyttrandena särskild uppmärksamhet ägnats frågan huruvida tjänsterna borde vara slutposter eller ej.

Hovrätten över Skåne och Blekinge har i denna del yttrat:

Domarutredningens ställning till befattningen som tingsdomare är ej fullt klar. Domarutredningen synes dock räkna med att den skulle kunna bli en verklig sluttjänst. Med den av de sakkunniga föreslagna lönen är dock att befara att den som sluttjänst komme att bli föga eftersträvad och endast kunna besättas med domare, som ej ansetts skickade att gå fram den vanliga hovrättskarriären. En sådan klyvning av domarekåren — påminnande om förhållandena i äldre tider — skulle enligt hovrättens mening vara synnerligen olycklig. Hovrätten anser att det måste förekommas att tingsdomarbefattningarna få någon air av deklassering. En förutsättning för att så ej skall ske synes vara att de bli tillfredsställande avlönade och inordnas i beföringsgången. Det bör sålunda stå en tingsdomare öppet att på jämställd fot konkurrera med andra om häradshövding- och hovrättsrådsämbeten.

Göta hovrätt, som i och för sig föredrar uppdelning av större domsagor framför inrättande av tingsdomartjänster, anför att det för vinnande av bästa möjliga rekrytering till dessa tjänster vore av betydelse att tjänsterna huvudsakligen hade karaktären av passagetjänster. *Svea hovrätt* och *hovrätten för Övre Norrland* synas i det hela vara av samma uppfattning.

Revisionssekreterarföreningen, som i och för sig med tillfredsställelse hälsar utredningens förslag i denna del, anför i frågan om sluttjänst eller icke sluttjänst:

Tingsdomartjänster av den natur som nu föreslås kunna väl väntas bli besatta så länge yngre domstolsjurister oberoende av eget samtycke kunna förordnas eller ett verkligt nödläge för dem upprätthålles i beföringsavseende, men man har tydligen att räkna med att innehavarna av dessa tjänster ständigt komma att sträva efter att komma från tjänsterna. Här föreligger otvivelaktigt ett allvarligt problem och en av de största svagheterna i den nu rådande ordningen. Därest tingsdomartjänsterna, genom ökning av lönen eller genom andra förändringar, kunde göras minst lika lockande som hovrättsrådsämbetena, skulle ett stort steg ha tagits till undanröjande av de rådande missförhållandena. Genom jämkning av proportionen mellan tingsdomartjänster och lägre befattningar skulle man då relativt lätt kunna vinna en rimlig och rättvis beföringsgång. Så som läget nu är anser sig föreningen icke kunna förorda en långtgående omvandling av tingssekreterartjänster till tingsdomarbefattningar, enär dessa senare i stort sett alltjämt måste betraktas såsom genomgångsposter.

Föreningen Sveriges häradshövdingar har ansett det uppenbart att flera tingsdomarbefattningar måste inrättas än domarutredningen föreslagit.

Sveriges yngre juristers förening påyrkar, att i domsaga, där mer än en domare sysselsättes med kvalificerade domaruppgifter och oöverstigligen hinder möta mot en uppdelning av domsagan, frågan om den biträdande domaren löses på det sättet, att tingsdomaren erhåller samma lön och ställning i övrigt som häradshövdingar.

Statskontoret har icke någon invändning mot de nya tingsdomarna eller mot att tingsdomarna skola sättas på ordinarie stat men ställer sig tveksamt mot tjänsternas placering i 30 lönegraden. Statskontoret hade icke av utredningen kunnat finna, att sådana omständigheter inträffat, som kunde motivera en högre lönegradsplacering än för närvarande. Enbart önskemålet om förbättrade befordringsmöjligheter på domarbanan kunde i och för sig icke åberopas som motiv för lönegradsuppflyttning.

Allmänna lönenämnden har däremot uttalat att den icke funnit anledning motsätta sig en inplacering av tingsdomarbefattningarna i A 30.

I fråga om tingssekreterarna har föreningen Sveriges häradshövdingar förklarat sig finna det uppenbart att i åtskilliga av de 59 domsagor, där varken tingsdomare eller tingssekreterare nu funnes, tingssekreterare måste anställas för att med häradshövdingen dela domararbetet.

Beträffande behovet av tingssekreterare för göromål i övrigt har föreningen anfört, att en utökning av tingssekreterarnas antal även vore påkallat av behovet av biträde åt häradshövdingen resp. tingsdomaren med avseende å rubrikskrivning och domsmotivering samt avfattningen av protokoll i invecklade mål. Det kunde ifrågasättas om det icke vore nödvändigt med tingssekreterare i samtliga domsagor.

Föreningen uttalar vidare, att de tingssekreterare som regelmässigt utöva domartjänst böra vara ordinarie, och föreslår med anledning härav, att ordinarie tingssekreterarbefattningar inrättas till det antal som erfordras för att i allmänhet vid häradsrätt förordnad tingssekreterare, som tjänstgjort vid domstol i sammanlagt sex år, kan beräknas hava erhållit ordinarie anställning.

Några remissinstanser ha dryftat lönebestämmelserna för de i domsaga tillfälligt utsända fiskalerna med tingssekreterares åligganden.

Statskontoret har ställt sig tveksamt till den föreslagna lönebestämmelsen för »de tillfälliga tingssekreterarna» och framhållit, att särbestämmelser i möjligaste mån böra undvikas, medan allmänna lönenämnden tillstyrkt förslaget.

Hovrätten över Skåne och Blekinge har funnit starka skäl föreligga, att den för särskilt utsända fiskaler ifrågasatta löneförhöjningen även skulle komma dem till del, vilka i händelse av ordinarie tingssekreterares ledighet, sjukdom eller dylikt förordnas att vikariera för denne.

Beträffande notarieorganisationen har Svea hovrätt erinrat om svårigheten att rekrytera notarieposterna i vissa avlägset belägna domsagor och i avvaktan på en slutlig lösning av hithörande problem funnit en tillfällig förhöjning av aspirant- och notariearvodena för dessa domsagor förtjäna att övervägas.

Hovrätten för Övre Norrland har betonat de allmänna svårigheterna att skaffa notarier till domsagorna inom området och yttrat:

Hovrätten är böjd att anse att man, med hänsyn till svårigheterna att nöjaktigt rekrytera tingsnotarier och till undvikande av risker vid tillämpning av den nya rättegångsordningen, i princip bör bygga personalorganisationen i Övre Norrlands domsagor på — förutom häradshövding och tingsdomare — tingssekreterare och icke rättsbildade biträden. Understundom kan vid sådant förhållande jämte tingssekreterare erfordras ännu en befattningshavare med fiskalskompetens (biträdande tingssekreterare); och av icke rättsbildad personal erfordras tydligen ofta, då tingsnotarie ej finnes, mycket kvalificerade befattningshavare (A 15, A 11) vid sidan av mindre kvalificerade. Emellertid synes det även i domsagorna i Övre Norrland böra finnas möjlighet att i viss omfattning anställa tingsnotarier. Om sålunda lämplig person finnes att tillgå, bör tingsnotarie kunna ersätta annan befattningshavare i domsagan, särskilt den biträdande tingssekreteraren eller, vid vakans å högre icke rättsbildad befattning, sådan befattningshavare. Man kan även tänka sig att tingsnotariebefattningar bibehållas i vissa domsagor med kansli å mera central ort, såsom exempelvis Umeå.

Vad angår biträdesorganisationen har *föreningen Sveriges häradshövdingar* föreslagit att i samtliga domsagor inrättas kanslistbefattning i lönegrad A 15. Såsom motivering härför anföres bl. a. att det med det nya rättegångsförfarandet förenade expeditjonsarbetet (förelägganden, kallelser, delgivningar etc.) icke kunde anförtros åt de ständigt växlande notarierna och att ej heller tingssekreterarnas arbetskraft kunde tagas i anspråk för detta. För arbetets utförande måste därför finnas anställt särskilt kvalificerat biträde som ej behöfve ha juridisk utbildning. På kanslisten skulle ankomma att på eget ansvar förestå domsagens expedition, att föra allmänna diariier och rotlar, att expediera samtliga förelägganden, meddelanden och kallelser som enligt nya RB:s bestämmelser skola delgivas genom rättens försorg, att granska inkommande delgivningsbevis, att upprätta förslag till rutinmässigt förekommande beslut och förelägganden, att för rättens ordförande föredraga resp. anmäla inkommande handlingar och ansvara för att målen föreligga i det skick, av rätten givna beslut förutsätta, samt att med biträde av kommissionären vara medelsförvaltare samt svara för domsagens materialinköp.

Föreningen har vidare föreslagit att i domsaga av den storleksordning att domaruppgiften måste delas mellan häradshövdingen och tingsdomare eller tingssekreterare skulle vara anställd en kommissionär i lönegrad A 9. Kommissionären skulle tjänstgöra å domsagens expedition samt utföra alla å en kommissionär nu ankommande uppgifter. Därjämte skulle kommissionären under kanslistens inseeende föra domsagens räkenskaper samt biträda denne i hans egenskap av medelsförvaltare. Erfarenheten gäve enligt föreningens åsikt vid handen att dessa arbetsuppgifter i flertalet domsagor komme att taga kommissionärens hela arbetskraft i anspråk.

Föreningen har vidare hemställt att i varje domsaga skulle finnas anställd stenograf i lägst lönegrad A 9 samt erforderligt antal skrivbiträden med be-

gynnelser i lägst lönegrad Eo 4. Antalet skrivbiträden beräknas i en tingssekreterardomsaga i allmänhet till tre.

Göta hovrätt och *hovrätten över Skåne och Blekinge* ha ansett, att de nya kanslist- och kanslibiträdesbefattningarna redan från början borde inrättas till betydligt större antal än domarutredningen föreslagit. *Statskontoret* har uttalat tvivel därom, huruvida de föreslagna kanslistbefattningarna verkligen skulle bli fullt självständiga befattningar av sådan art att deras placering i lönegrad A 15 vore motiverad. Bortsett från dessa synpunkter vore frågan om sådana befattningars inrättande av natur att höra tagas under övervägande vid den allmänna översyn av gällande organisationsplan för domsagornas biträdespersonal, vilken rekommenderats av domarutredningen. *Allmänna lönenämnden* har uttalat samma uppfattning.

Rörande personalorganisationen i allmänhet har *föreningen Sveriges häradshövdingar* yrkat, att bestämmelserna om den nya personalorganisationen skulle träda i kraft före den nya ordningens ikraftträdande den 1 januari 1948, såvitt angår den icke rättsbildade personalen den 1 juli 1947 och såvitt angår den rättsbildade den 1 oktober samma år.

I sina skrivelser med anslagsäskanden för nästa budgetår ha hovrätterna avgivit förslag jämväl rörande de under dem lydande domsagornas medelsbehov. Enligt förslagen skola respektive anslag minskas med belopp, motsvarande den automatiska nedsättningen av övergångsersättningar till vissa häradshövdingar. I övrigt föreslås ökning av anslagen med hänsyn till beräknad uppflyttning av domsagor i högre lönegrupp samt — särskilt i vad avser senare hälften av budgetåret — utökning av personalorganisationen.

Svea hovrätt har vad angår första hälften av budgetåret beräknat nyssnämnda anslagsminskning till 2 132 kronor. Med hänsyn till att Livgedingets domsaga förutsatts komma att uppflyttas från lönegrupp II till lönegrupp III har anslagsökning begärts med 625 kronor. Hovrätten framför vidare önskemål om utvidgning i olika avseenden av personalorganisationen.

Beträffande tingsnotarierna anföres sålunda:

I staten för innevarande budgetår har för domsagorna under Svea hovrätt upptagits tillhoppa 114 tingsnotarier. Av de notariearvoden, som av Kungl. Maj:t innehållits som en för samtliga domsagor gemensam reserv, ha för första hälften av innevarande budgetår 17 ställts till hovrättens förfogande. Trots överflyttning på icke rättsbildade biträden av arbetsuppgifter som icke kräva juridisk kompetens kan antalet juridiskt utbildade befattningshavare icke nedbringas. Verkan av dylik omfördelning av göromålen uppväges nämligen av den oavbrutet växande arbetsbördan, framför allt den stora ökningen av inskrivningsärenden, och arbetet på rättegångsreformens förberedande ökar behovet även av juridiskt utbildad arbetskraft. Stora svårigheter möta på vissa håll att med tillgängliga arbetskrafter på fullt tillfredsställande sätt upprätthålla verksamheten. Förstärkning av antalet notarier kan därför bli en nödvändig. Framställningar om ökat antal notarier föreligga från flera häradshövdingar.

I anslutning härtill har hovrätten — som ansett sig ej böra i detta sammanhang föreslå ökning av antalet notarier i vissa domsagor — uttalat såsom anslaget, att den till Kungl. Maj:ts förfogande ställda reserven av notariearvoden ökas med, såvitt angår Svea hovrätts domkrets, åtminstone sex notariearvoden.

Med avseende å biträdespersonalen föreslår hovrätten efter ingående motivering dels uppflyttning av fem domsagobiträden i högre lönegrad (2 biträden från Eo 2 till Eo 4, 2 biträden från Eo 4 till Eo 7 samt ett biträde från Eo 7 till Eo 9), och dels att fem nya extra ordinarie befattningar inrättas. De nya befattningarna skulle avse, i var och en av Västmanlands västra, Västerbergslags, Nås och Malungs samt Nedansiljans domsagor, en befattning i Eo 2 samt i Södra Roslags domsaga en befattning i Eo 4. Hovrätten, som konstaterar att nämnda ändringar i biträdesorganisationen medföra ökade lönekostnader, anser sig dock med hänsyn till departementschefens uttalande i 1946 års statsverksproposition angående allmän förestående omprövning av anslagsbehovet till biträdespersonalen i domsagorna (II ht s. 74) icke böra på grund av nu angivna omständigheter föreslå uppräknig av anslaget.

För förstärkning av antalet stenografikunniga biträden i domsagorna begär hovrätten emellertid en anslagsökning med 19 800 kronor. Rörande behovet av dylik arbetskraft anföres:

Under det löpande budgetåret ha medel anvisats för anställande av stenografikunniga biträden i tre domsagor under Svea hovrätt. Därvid har räknats med en avlöning ej överstigande 400 kronor i månaden. Syftet är att främja strävandena att inom ramen av gällande lagstiftning såvitt möjligt förverkliga den nya rättegångsbalkens ledande principer. Det är önskvärt att ytterligare medel ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att hålla möjlighet öppen att tillmötesgå framställningar i samma syfte. Såvitt angår domsagor under Svea hovrätt bör man under halvåret den 1 juli—den 31 december 1947 räkna med behov av minst tio stenografikunniga biträden, vilket innebär en ökning med minst sju biträden. Med hänsyn till läget på den allmänna löne marknaden läser emellertid ersättningen till dessa biträden böra beräknas till något högre belopp än för närvarande, förslagsvis högst 450 kronor i månaden. För domsagorna under Svea hovrätt uppgår alltså kostnaderna för ett halvt år till 27 000 kronor. För löpande budgetår har till stenografikunniga biträden anvisats ett belopp av 14 400 kronor, motsvarande för ett halvt år 7 200 kronor. För den nu avsedda perioden utgör alltså kostnadsökningen 19 800 kronor.

I enlighet med det anförda beräknar hovrätten anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän till $\left(\frac{905\,400}{2} - 2\,132 + 625\right)$ 451 193 eller i avrundat tal 451 200 kronor samt anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal till $\left(\frac{1\,348\,400}{2} + 19\,800\right)$ 694 000 kronor. Anslagsposten till rörligt tillägg upptages för budgethalvåret till hälften av nuvarande belopp eller med 82 500 kronor. Medelsbehovet för budgethalvåret skulle alltså utgöra $(451\,200 + 694\,000 + 82\,500)$ 1 227 700 kronor, vilket innebär en ökning med 18 300 kronor.

Vid beräkning av anslagsbehovet för domsagor under Svea hovrätt under senare hälften av budgetåret har hovrätten utgått från gällande domsagoindelning samt från det förhållandet att antalet domsagor under hovrätten från 1948 års ingång minskas från 48 till 38. Hovrätten framhåller inledningsvis, att det torde vara ofrånkomligt att det nya rättegångsförfarandet kommer att i skilda hänseenden medföra ökat behov av såväl juridiskt utbildade som icke rättsbildade arbetskrafter i domsagorna. Hovrätten understryker vidare den utomordentliga vikten av att domstolarna stå väl rustade för att möta påfrestningarna då det nya rättegångsförfarandet skall börja tillämpas.

För beräkning av personalbehovet undersöker hovrätten till en början vilka arbetsuppgifter, som lämpligen böra ankomma på skilda befattningshavare. Hovrätten anför härom:

Häradshövdingen bör, såsom processlagberedningen framhållit, i första hand ägna sig åt de egentliga domaruppgifterna och därför befrias från expeditionsgöromål och, i största möjliga utsträckning, även från bestyret med inskrivningsärendena. Denna tankegång borde leda till att i flertalet domsagor häradshövdingen får en kvalificerad jurist vid sin sida. I domsagor, där den dömande verksamheten är av sådan omfattning, att en betydande del därav måste anförtros åt annan befattningshavare än häradshövdingen, bör denne befattningshavare i regel vara tingsdomare. — — — I sådana domsagor åter, där häradshövdingen själv kan fullgöra största delen av de egentliga domaruppgifterna men där dessa dock i någon utsträckning måste fullgöras av annan, bör principiellt tingssekreterare finnas anställd. Utom för självständiga domaruppgifter bör tingssekreteraren kunna anlitas för andra göromål, bl. a. att förestå inskrivningsväsendet även som att i mån av tid utöva ledningen av kansliarbetet. Det torde bli oundgängligen nödvändigt att anställa fiskalskompetenta medhjälpare åt häradshövdingarna i betydligt flera domsagor än för närvarande. Huruvida detta lämpligen bör ske i den formen att nya tingssekreterarbefattningar inrättas eller att fiskal förordnas att fullgöra arbetsuppgifter av i huvudsak samma slag som tingssekreterare kan det måhända råda delade meningar om. Såsom 1943 års domarutredning framhållit, innebär — med oförändrat antal slutposter — en ökning av antalet tingssekreterarbefattningar naturligen ytterligare försening av den redan nu otillfredsställande befördringsgången på domarbanan. Men då annan utväg tills vidare icke torde stå till buds än att såväl för tingssekreterarförordnanden som för den andra typen av förordnanden anlita hovrättsfiskaler, vilka tillhöra rekryteringspersonalen på domarbanan, torde olägenheterna ur befördringssynpunkt bli enahanda vare sig behovet av dylika arbetskrafter i domsagorna täckes på det ena eller andra sättet.

De rättsbildade biträdena — notariier och aspiranter — böra principiellt anlitas endast för arbetsuppgifter av juridisk karaktär. De böra biträda med protokollföringen, uppsätta förslag till domsrubriker, verkställa prejudikat-, litteratur- och andra utredningar i målen, självständigt handhava enklare domaruppgifter, biträda med handläggning av inskrivningsärenden i den omfattning att de förvärva sådan förtrogenhet med dessa göromål att de kunna mottaga förordnande som inskrivningsdomare, och andra dylika uppgifter. Med det egentliga expeditionsarbetet och göromål i övrigt av beskaffenhet att kunna omhänderhavas av biträden utan juridisk utbildning böra notarierna i regel icke syssla i vidare mån än som erfordras

för att de skola erhålla en allsidig inblick i domsagoarbetet. Därest notarierna anlitas endast för arbetsuppgifter av nu antydda slag, torde trots det ökade kansliarbetet under den nya rättegångsordningen antalet erforderliga notariebefattningar komma att bliva i huvudsak detsamma som för närvarande. — — —

Förutsättningen för att den ovan antydda fördelningen mellan rättsbildad och icke rättsbildad personal skall kunna genomföras är att ett tillräckligt antal domsagobiträden med erforderliga kvalifikationer anställas i domsagorna. Den från och med år 1943 genomförda domsagoorganisationen syftade till en dylik arbetsfördelning. Enligt organisationsplanen skola för de kvalificerade göromål, som böra handhas av domsagobiträdena, finnas anställda 50 biträden i högre lönegrader i de domsagor, som från och med den 1 januari 1948 komma att höra under Svea hovrätt. Enär denna organisation emellertid visat sig vara för snävt tilltagen, har överförande på icke rättsbildade biträden av kvalificerade arbetsuppgifter icke överallt kunnat ske i önskvärd utsträckning eller ock hava för dessa göromål måst anlitas biträden, vilka icke kunnat erhålla en mot arbetsuppgifterna svarande löneställning. Redan på grund härav torde det vara nödvändigt att öka biträdespersonalen. Tillkomsten av nya arbetsuppgifter under den nya rättegångsordningen gör en sådan ökning än mer nödvändig.

Av domarutredningens utredning ävensom av vad hovrätten anfört om domsagoarbetets omfattning efter processreformens genomförande framgår t. ex. att beslut skola meddelas och åtgärder vidtagas i skilda hänseenden i varje mål. Anteckning om dylika beslut och åtgärder skall ske i den dagbok som enligt nya rättegångsbalken skall vid rätten föras över alla mål. Närmare föreskrifter om dagbokens förande hava ännu icke meddelats, men av 6 kap. 11 § nya rättegångsbalken och processlagberedningens motiv framgår att anteckningarna skola vara så fullständiga att de lämna en översikt av målets behandling. De böra alltså upptaga tiden, då målet inkommit, de åtgärder som rätten vidtagit och tiden för målets avgörande. Parternas inlagor skola diarieföras. Innehållet av rättens beslut skall i korthet angivas. Anteckning skall ske om expediering av besluten, t. ex. förelägganden och kallelser. Denna diarieföring bör lämpligen handhas av ett kvalificerat domsagobitråde, som även bör ombesörja den delgivning av stämningar, kallelser, förelägganden och andra beslut, som kommer att åvila domsagokanslierna. Dessa arbetsuppgifter äro ytterst betydelsefulla. Det må t. ex. framhållas att om ett av rätten meddelat beslut att kalla part, vittne eller annan till huvudförhandling icke blir rätteligen delgivet vederbörande och denne icke kommer tillstädes, det kan bliva nödvändigt att inställa huvudförhandlingen och utsätta den till annan dag. Härigenom vållas extra kostnad för den som infunnit sig och besvär med nytt kallelseförfarande. Det betydande ansvar som vilar på diarieföraren och de stora krav på noggrannhet, uppmärksamhet, omdöme och, i viss mån även författningskännedom, som måste ställas på denna befattningshavare, motiverar en förhållandevis hög lönegradsplacering. — — —

Även i ett annat hänseende tillkomma nya arbetsuppgifter för biträdespersonal. Hovrätten syftar på behovet av stenografikunniga biträden. Principiellt bör i varje domsaga finnas åtminstone en skicklig stenograf, i de största domsagorna flera dylika biträden. I överensstämmelse med vad hovrätten föreslagit beträffande stenografikunniga biträden i hovrätten bör dylika biträden i domsagorna placeras i lönegrad A 7. I de minsta domsagorna, där medverkan av stenograf måhända kommer att krävas i mindre utsträckning än vad som antagits vara den regelmässiga, torde dock i avvaktan på närmare erfarenheter behovet tills vidare kunna tillgodoses genom anlitande av biträde i lägre lönegrad.

Med utgångspunkt från vad hovrätten sålunda anfört har hovrätten för att kunna bättre bedöma personalbehovet indelat domsagorna under hovrätten i grupper efter storlek, arbetsbörda m. m. Grupperna I och II omfatta domsagor, i vilka tingsdomare eller tingssekreterare för närvarande icke är anställd, grupp I de mindre av dessa domsagor. Grupp III omfattar flertalet av de nuvarande sekreterardomsagorna och grupp IV nuvarande tingsdomardomsagor — med undantag för de tre största domsagorna, Sollentuna och Färentuna, Södra Roslags och Södertörns domsagor — och sådana sekreterardomsagor, i vilka enligt domarutredningens förslag tingssekreterarbefattningarna skola utbytas mot tingsdomarbefattningar. Av de tre största domsagorna, vilka hovrätten finner kräva en särskild organisation, har Sollentuna och Färentuna domsaga ensam fått bilda grupp V medan de båda övriga sammanförts till grupp VI.

Inom varje grupp för sig har hovrätten därefter från angivna utgångspunkter beräknat personalbehovet. Beträffande tingsdomartjänsterna hemställer hovrätten — i överensstämmelse med domarutredningens förslag — att tingssekreterarbefattningarna i Nora, Norra Hälsinglands och Västra Hälsinglands domsagor utbytas mot tingsdomarbefattningar enligt lönegrad A 30. Tillsammans med de redan inrättade tingsdomarbefattningarna i Sollentuna och Färentuna, Södra Roslags och Södertörns domsagor skulle alltså antalet tingsdomare inom hovrättens domkrets utgöra sammanlagt 6.

Rörande behovet i vissa domsagor av tingssekreterare och annan fiskalskompetent arbetskraft erinrar hovrätten att efter förändring av tingssekreterarbefattningarna i Nora, Norra Hälsinglands och Västra Hälsinglands domsagor till ordinarie tingsdomarbefattningar återstå 13 tingssekreterarbefattningar i domsagorna under Svea hovrätt. Enligt hovrättens mening kommer stadigvarande behov av fiskalskompetent arbetskraft att föreligga i — förutom ifrågavarande 13 domsagor — ytterligare 5 domsagor, nämligen Gotlands, Jösse, Fryksdals, Västmanlands mellersta och Västerbergslags domsagor. Hovrätten hemställer, att tingssekreterarbefattningar i Eo 22 inrättas i nämnda 5 domsagor. I Södra Roslags och i Sollentuna och Färentuna domsagor, där för närvarande tingssekreterarbefattningar finnas inrättade, finner hovrätten ytterligare behov av fiskalskompetent arbetskraft föreligga. Sådan arbetskraft kommer enligt hovrättens bedömande att erfordras även i Södertörns, Mellansysslets, Älvdals och Nyeds, Nyköpings, Östersysslets och Bollnäs domsagor. Hovrätten, som på anförda skäl anser att nya tingssekreterarbefattningar icke böra för närvarande inrättas i nämnda 8 domsagor, hemställer att medel anslås till avlöning åt en fiskalskompetent arbetskraft i var och en av dessa domsagor samt därutöver till avlöning åt ytterligare 2 dylika befattningshavare.

Behovet av notarietpersonal bedömes av hovrätten sålunda:

Av de 114 tingsnotarier, som upptagits i staten för innevarande budgetår, belöpa 92 på domsagor inom Svea hovrätts blivande domkrets. Härtill komma på dessa domsagor 15 av de notariearvoden, som Kungl. Maj:t ställt till hovrättens förfogande av den för samtliga domsagor gemensamma reserven.

Jämväl för den tid varom nu är fråga är berörda antal, tillhopa 107 tingsnotarier, oundgängligen erforderligt. Därutöver torde medel böra beräknas i reserv för anställande av ytterligare notarier eller aspiranter.

Med avseende å biträdespersonalen föreslår hovrätten — under åberopande av en uppställning vari för varje grupp av domsagor behovet av biträden med skilda arbetsuppgifter angivits — för fullgörande av arbetsuppgifter av kvalificerad karaktär sammanlagt 120 biträdesbefattningar enligt lönegrad A 7 och högre lönegrad, nämligen 8 enligt lönegrad A 15, 44 enligt lönegrad A 11, 18 enligt lönegrad A 9 samt 50 enligt lönegrad A 7. För skrivgöromål och liknande uppgifter föreslås 55 biträdesbefattningar i lönegrad A 4 eller lägre lönegrader.

Enligt uppställningen bör i var och en av de 5 domsagor, som hänföras till grupp I, finnas ett biträde i lönegrad A 11 för dagbokens förande och därmed sammanhängande göromål, kassa- och redogörargöromål, införing i fastighetsbok, uppsättande av inskrivningsärenden och kommissionärgöromål samt ett biträde i lönegrad A 4 för skrivgöromål. I de tre största av ifrågasvarande domsagor bör därjämte finnas ett stenografikunnigt biträde i lönegrad A 7.

Till grupp II hänföras 16 domsagor. I var och en av dessa domsagor bör finnas 3 eller — i de domsagor som icke tilldelas sekreterare eller annan fiskal — 4 biträden. Av biträdena i varje domsaga erfordras ett biträde i lönegrad A 11 för liknande uppgifter som motsvarande biträde i domsaga under grupp I samt ett stenografikunnigt biträde i lönegrad A 7. I övrigt erfordras i domsagorna under grupp II sammanlagt 4 biträden i lönegrad A 9 samt för skrivgöromål 17 biträden i lönegrad A 4.

Grupp III omfattar 11 domsagor. I var och en av dessa domsagor bör finnas ett biträde i lönegrad A 11 för dagbokens förande och därmed sammanhängande expeditionella göromål, ett biträde i lönegrad A 9 för införing i fastighetsbok, uppsättande av inskrivningsärenden och gravationsbevis samt kassa- och kommissionärgöromål, ett stenografikunnigt biträde i lönegrad A 7 samt ett eller — i de tre största av ifrågasvarande domsagor — 2 biträden i lönegrad A 4 för skrivgöromål.

I var och en av de 3 domsagor, som hänföras till grupp IV, nämligen Nora, Norra Hälsinglands och Västra Hälsinglands domsagor, bör finnas ett biträde i lönegrad A 15 för dagbokens förande och därmed sammanhängande expeditionella göromål, ett biträde i lönegrad A 11 för införing i fastighetsbok samt upprättande av inskrivningsärenden och gravationsbevis, ett biträde i lönegrad A 9 för kassa- och kommissionärgöromål, ett stenografikunnigt biträde i lönegrad A 7 samt ett eller två biträden i lönegrad A 4 för skrivgöromål.

I Sollentuna och Färentuna domsaga, som ensam bildar grupp V, erfordras sammanlagt 10 biträden, nämligen a) å *expeditionen*: ett biträde i lönegrad A 15 för att förestå expeditionen samt ombesörja dagbokens förande och därmed sammanhängande göromål, ett biträde i lönegrad A 11 såsom medelsförvaltare och stämpelförsäljare samt ett biträde i lönegrad A 7 för vissa kvalificerade arbetsuppgifter, såsom preliminär granskning av handlingar, stämpelbeläggning och kommissionärgöromål; b) å *domaravdelningen*: ett biträde i lönegrad A 11 för att leda arbetet å avdelningen, vaka över att expeditionstider iakttagas m. m., vilket biträde bör vara kompetent att självständigt upprätta protokoll i enkla mål m. m. samt förutsättes vara skicklig stenograf, ett biträde i lönegrad A 7, stenograf. samt för skrivgöro-

mål ett stenografikunnigt biträde i lönegrad A 4; och c) *å inskrivningsavdelningen*: ett biträde i lönegrad A 11 för införing i fastighetsbok, ett biträde i lönegrad A 7 för uppsättande av inskrivningsärenden och bevis m. m. samt 2 biträden i lönegrad A 4 för uppsättande av bevis, förande av dagböcker i inskrivningsärenden och för skrivgöromål i övrigt.

Slutligen bör i vardera av de båda domsagorna under grupp VI, Södra Roslags och Södertörns domsagor, finnas följande biträden, nämligen a) *å expeditionen*: ett biträde i lönegrad A 15 för liknande göromål som motsvarande biträde i Sollentuna och Färentuna domsaga, ett biträde i lönegrad A 15 såsom medelsförvaltare och stämpelförsäljare samt 3 biträden i lönegrad A 7, varav 2 biträden avses dels såsom medhjälpare till de båda biträdena i lönegrad A 15 och dels till vissa självständiga kvalificerade arbetsuppgifter samt ett biträde avses till kommissionär; b) *å domaravdelningen*: ett biträde i lönegrad A 11 för liknande göromål som motsvarande biträde i Sollentuna och Färentuna domsaga, 2 biträden i lönegrad A 7, stenografer, samt 2 biträden i lönegrad A 4 för skrivgöromål; samt c) *å inskrivningsavdelningen*: 2 biträden i lönegrad A 11 för införing i fastighetsbok, 2 biträden i lönegrad A 7 för upprättande av inskrivningsärenden, gravationsbevis m. m. samt 4 biträden i lönegrad A 4 för skrivgöromål (uppsättande av bevis, biträde vid stämpelbeläggning m. m.).

Beträffande biträdesorganisationen anför hovrätten sammanfattningsvis, att dess förslag sålunda avser en biträdesorganisation med $(120 + 55 =)$ 175 biträden mot $(50 + 35 =)$ 85 enligt nuvarande organisation eller en ökning med 90 biträden. I verkligheten vore ökningen emellertid icke så stor. Då gällande organisationsplan visat sig för snävt tilltagen, hade hovrätten varit nödsakad att i betydande utsträckning medgiva anställande av extra biträden i domsagorna. Antalet dylika biträden utgjorde under det löpande budgetåret omkring 40. Detta antal borde därför rätteligen frånräknas och ökningen stannade då vid siffran 50.

Hovrätten har på anförda skäl verkställt beräkning av medelsbehovet med utgångspunkt från att två tredjedelar av det totalantal biträden inom varje lönegrad, som det uppgivna behovet omfattar, upptagas såsom ordinarie och en tredjedel såsom extra ordinarie.

Med tillämpning av det sagda har hovrätten beräknat anslagsbehovet för senare hälften av budgetåret på följande sätt.

Anslagsposten till *avlöningar till ordinarie tjänstemän* beräknas till 582 039 kronor eller i avrundat tal 582 100 kronor. Posten avser avlöning dels till 38 häradshövdingar (därvid hänsyn tagits till den automatiska nedsättningen av övergångsersättningar, 4 445 kronor, och till beräknad uppflyttning av Livgedingets domsaga i lönegrupp III), dels till 6 tingsdomare i lönegrad A 30, dels till 2 inskrivningsdomare och dels till 116 domsagobiträden, därav 5 i lönegrad A 15, 30 i lönegrad A 11, 12 i lönegrad A 9, 33 i lönegrad A 7 och 36 i lönegrad A 4.

Anslagsposten till *avlöningar till icke-ordinarie personal*, utgörande 18 tingssekreterare i lönegrad Eo 22, 10 fiskaler med tingssekreterargöromål i löneklass 21, 107 tingsnotarier och 4 reservnotarier samt 59 extra ordinarie biträden, därav 3 i lönegrad Eo 15, 14 i lönegrad Eo 11,

6 i lönegrad Eo 9, 17 i lönegrad Eo 7 och 19 i lönegrad Eo 4, beräknas till sammanlagt 545 381 kronor eller i avrundat tal 545 400 kronor. I beloppet ingår en post å 11 000 kronor för löner till särskilda fastighetsbokuppläggare samt en post å 9 000 kronor för löner till vikarier.

Anslagsposten till rörligt tillägg upptages till 85 000 kronor.

Vid anslagsberäkningen har hovrätten förutsatt att utöver de av hovrätten föreslagna anslagsbeloppen anvisas medel i reserv till förstärkning av biträdespersonalen, enligt domarutredningens förslag motsvarande tio procent av anslaget till biträdesorganisationen eller för ifrågavarande domsagors del 30 000 kronor.

I enlighet med det sagda har Svea hovrätt för senare halvåret av budgetåret beräknat medelsbehovet för domsagor under hovrätten till $(582\ 100 + 545\ 400 + 85\ 000)$ 1 212 500 kronor.

Anslagsbeloppet för budgetåret i dess helhet föreslås följaktligen till $(1\ 227\ 700 + 1\ 212\ 500)$ 2 440 200 kronor, vilket innebär en ökning med 21 400 kronor.

Beträffande domsagor, som efter inrättandet av *hovrätten för Nedre Norrland* komma att lyda under denna hovrätt, ha anslagsäskanden framlagts i Svea hovrätts framställning för senare hälften av budgetåret.

Först må erinras att personalorganisationen i ifrågavarande domsagor enligt gällande plan (jfr statsliggaren s. 18) omfattar — förutom 10 häradshövdingar — en tingsdomare i vardera av Medelpads östra och Ångermanlands norra domsagor, en tingssekreterare i var och en av Medelpads västra, Ångermanlands södra och Ångermanlands mellersta domsagor, 22 tingsnotarier, vartill komma 2 notariearvoden av den till Kungl. Maj:ts förfogande ställda reserven, samt 23 domsagobitråden. Utöver nämnda antal bitråden har därjämte på grund av arbetsbelastningen måst anställas extra bitråden till ett antal av 10.

Hovrätten hemställer nu på skäl, som åberopats vid anslagsäskandena för domsagor under Svea hovrätt, om utvidgning av personalorganisationen.

Sålunda föreslås — i överensstämmelse med domarutredningens förslag — att tingsdomartjänsterna i Medelpads östra och Ångermanlands norra domsagor omvandlas till ordinarie tjänster i lönegrad A 30, samt att tingssekreterartjänsterna i Medelpads västra och Ångermanlands södra domsagor utbytas mot tingsdomartjänster i nyssnämnda lönegrad.

Beträffande antalet tingssekreterare och arbetskrafter med fiskalskompetens föreslås utökning. Härom anföres närmare:

Tingssekreterare finnas för närvarande anställda i — förutom Medelpads västra och Ångermanlands södra domsagor — Ångermanlands mellersta domsaga. Tingssekreterarbefattningen i sistnämnda domsaga bör bibehållas. Därutöver bör en dylik befattning inrättas i Jämtlands norra domsaga, där intill den 1 juli 1946 tingssekreterare var anställd. I den mån göromålen i nämnda domsaga tillåta, torde denne befattningshavare tills vidare kunna anlitas även i de övriga i Östersund förlagda domsagorna.

I Ångermanlands norra domsaga har hovrätten med stöd av bemyndigan-

de av Kungl. Maj:t förordnat fiskal att fullgöra tingssekreterargöromål i viss omfattning. Dylik förstärkning av arbetskraften beräknas bliva erforderlig i nämnda domsaga även under den tid varom nu är fråga. Därutöver torde behov komma att föreligga av en fiskalskompetent arbetskraft även i Ångermanlands västra och Härjedalens domsagor.

Beträffande notariepersonalen finner hovrätten behov föreligga av minst samma antal tingsnotarier som för närvarande eller således (22 + 2) 24 tingsnotarier. Därutöver bör enligt hovrättens mening anslås medel till ytterligare minst 2 notariearvoden i reserv.

Med avseende å biträdespersonalen finner hovrätten — efter en beräkning enligt de grunder hovrätten tillämpat för Svea hovrätts del — att sammanlagt erfordras 45 biträden, därav 4 i lönegrad A 15 (ett biträde i var och en av Medelpads västra, Medelpads östra, Ångermanlands södra och Ångermanlands norra domsagor), 10 i lönegrad A 11, 7 i lönegrad A 9, 11 i lönegrad A 7 och 13 i lönegrad A 4. Vid anslagsberäkningen har hovrätten emellertid utgått från att allenast 27 biträden placeras i ordinarie ställning, medan återstoden eller 18 biträden placeras såsom extra ordinarie.

I enlighet med det sagda beräknar hovrätten anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän — 10 häradshövdingar, 4 tingsdomare enligt lönegrad A 30 och 27 domsagobiträden, därav 2 i lönegrad A 15, 6 i lönegrad A 11, 4 i lönegrad A 9, 7 i lönegrad A 7 samt 8 i lönegrad A 4 — till 161 603 kronor 50 öre eller i avrundat tal 161 600 kronor.

Anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal — 2 tingssekreterare i lönegrad Eo 22, 3 fiskaler med tingssekreterargöromål i löneklass 21, 24 tingsnotarier samt 18 biträden, därav 2 i lönegrad Eo 15, 4 i lönegrad Eo 11, 3 i lönegrad Eo 9, 4 i lönegrad Eo 7 samt 5 i lönegrad Eo 4 — beräknas till 131 642 kronor eller i avrundat tal 131 700 kronor. I posten har inräknats 6 000 kronor till 2 notariearvoden i reserv, 3 000 kronor till särskild fastighetsbokuppläggare samt 2 000 kronor till vikarier.

I anslutning till domarutredningens förslag har hovrätten uttalat, att medel böra anvisas för möjligen erforderlig förstärkning av biträdespersonalen, vad angår ifrågavarande domsagor 8 000 kronor.

Anslagsposten till rörligt tillägg beräknas till 26 000 kronor.

Anslagsbeloppet till domsagor under hovrätten för Nedre Norrland upptages alltså till sammanlagt (161 600 + 131 700 + 26 000) 319 300 kronor.

Göta hovrätt har, såvitt angår första hälften av budgetåret, beräknat den minskning av anslagsbehovet, som uppkommer genom nedsättningen av övergångsersättningen till vissa häradshövdingar, till 2 064 kronor eller avrundat till 2 050 kronor.

Med uppgift att den i Hallands mellersta domsaga tjänstgörande arvodisten (jfr statsliggaren s. 21) avgår med utgången av innevarande budgetår hemställer hovrätten, att i domsagan inrättas en biträdestjänst i lönegrad Eo 7 i stället för arvodestjänsten. Anordningen skulle för budgethalvåret innebära en minskning å förevarande anslagstitel med 468 kronor. Hovrätten har vidare begärt anslagshöjning för förstärkning av biträdespersonalen

i domsagorna med 20 nya biträden i lönegrad Eo 2. Till motivering härför framhåller hovrätten, att personalen i vissa domsagor under hovrätten på grund av organisationens otillräcklighet måste arbeta på övertid, vidare att ersättning till personal som arbetar mot timpenning samt övertidsersättning under det gångna budgetåret utgått i sådan utsträckning, att sammanlagda beloppet därav kunde anses motsvara avlöning till tio domsagobiträden i heltidstjänst. Hovrätten anför ytterligare:

För nästkommande budgetår räknar hovrätten med att på grund av stegring av arbetsbördan å domsagokanslierna en viss ökning av domsagornas personalorganisation kommer att visa sig nödvändig. — — — Domarutredningen har i sitt betänkande uttalat, att biträdesorganisationen, oberoende av de nya arbetsuppgifter som föranledas av rättegångsreformen, för åtskilliga domsagor visat sig för snäv. Hovrätten kan vitsorda riktigheten av detta förhållande. Vid genomgång av biträdesorganisationen i domsagorna under hovrätten har befunnits, att stadigvarande behov av 20 biträdesbefattningar utöver de i staten upptagna 80 befattningarna i e. o.-ställning föreligger. Därjämte erfordras medel för anställande av tillfälliga arbetsbiträden. Hovrätten hemställer, att medel redan från och med ingången av nästa budgetår beviljas för täckande av det anslagsbehov, som föranledes av den föreslagna förstärkningen av biträdesorganisationen, varvid hovrätten räknar med att dessa biträden placeras i lönegrad Eo 2 i stället för lönegrad Ex 2.

Erforderlig anslagsförstärkning för avlöning till de föreslagna nya biträdena beräknar hovrätten med utnyttjande av förefintlig marginal i gällande avlöningsstat till 5 125 kronor.

Slutligen har hovrätten begärt anslagsökning med 4 500 kronor för tillfällig skrivhjälp. Hovrätten åberopar som skäl härtill att kostnaden för extra skrivhjälp och övertidsersättningar under det gångna budgetåret utgjort omkring 30 000 kronor. Därest den föreslagna förstärkningen av antalet biträden kommer till stånd kan enligt hovrättens mening denna kostnad reduceras till 12 000 kronor för helt budgetår (i gällande stat är kostnaden beräknad till 4 000 kronor för helt år).

Vid anslagsberäkningen har hovrätten dels inräknat avlöning till ett steno-grafikunnigt biträde i Askims, Hisings och Sävedals domsaga med 2 400 kronor (jfr statsliggaren s. 20) och dels i kostnaden för löner till notariepersonalen inräknat ersättning motsvarande provisoriskt lönetillägg med 18 675 kronor.

Enligt angivna grunder beräknar hovrätten anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän till $\left(\frac{733\ 300}{2} - 2\ 050\right)$ 364 600 kronor samt anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal till $\left(\frac{1\ 002\ 600}{2} - 468 + 5\ 125 + 4\ 500 + 2\ 400 + 18\ 675\right)$ 531 532 kronor eller i runt tal 531 550 kronor. Anslagsposten till rörligt tillägg upptages till 66 700 kronor, vilket innebär en ökning med $\left(\frac{131\ 700}{2} - 66\ 700\right)$ 850 kronor. För budgethalvåret beräknas alltså medelsbehovet till $(364\ 600 +$

531 600 + 66 700) 962 850 kronor, vilket innebär en ökning med 29 050 kronor.

För senare hälften av budgetåret har hovrätten verkställt anslagsberäkningen med utgångspunkt från gällande domsagoindelning samt från det förhållandet, att hovrättens domkrets från 1948 års ingång skall omfatta 26 domsagor i stället för tidigare 41 domsagor.

Beträffande personalorganisationen i allmänhet anför hovrätten:

Hovrätten följer vid anslagsberäkningen den utökning och omorganisation av tingsdomarbefattningarna, som domarutredningen föreslagit.

För närvarande må i domsagorna under Göta hovrätt, utöver det i personalstaten angivna antalet av 88 tingsnotarier, på grund av bemyndigande i kungl. brev den 7 juni och den 30 december 1946 anställas ytterligare 12 tingsnotarier (reservnotarier). Efter hovrättens uppdelning falla av sistnämnda notariebefattningar 8 på domsagor under Göta hovrätt och 4 på domsagor under hovrätten för Västra Sverige. Hovrätten förutsätter, att tingsnotarier även i fortsättningen må anställas till samma antal som för närvarande. Likaledes utgår hovrätten från att hovrätterna såsom hittills erhålla rätt att använda besparing, som uppkommer genom att tingsnotarieaspirant är anställd i stället för tingsnotarie, för anställande av tingsnotarier och tingsnotarieaspiranter utöver i personalstaterna upptagna antalet tingsnotarier.

För att med anledning av rättegångsreformens genomförande i mån av behov i domsagorna kunna anställa tillfällig fiskalkompetent arbetskraft eller ökat antal tingsnotarier föreslår hovrätten, att i enlighet med domarutredningens förslag erforderligt belopp ställes till Kungl. Maj:ts förfogande att efter framställning från hovrätterna disponeras för angivet ändamål.

Såsom domarutredningen framhållit har biträdesorganisationen för åtskilliga domsagor visat sig för snäv. Efter rättegångsreformens införande tillkomma ett flertal nya arbetsuppgifter, för vilka biträdespersonal kan anlitas. Hovrätten har därför företagit en allmän omprövning av behovet av icke rättsbildad personal i domsagorna efter rättegångsreformens genomförande.

I den mån biträden på eget ansvar få utföra de betydelsefulla uppgifterna med kallelser och delgivningar böra biträdena, särskilt i sådana domsagor där dylika uppgifter kunna beräknas förekomma i mycket stor omfattning, erhålla en däremot svarande högre löneställning. Hovrätten föreslår därför, att i de domsagor, där detta är fallet, inrättas kanslistbefattningar i lönegrad A 15. Enligt en inom hovrätten verkställd gradering av arbetsbördan inom domsagorna, därvid hänsyn tagits till folkmängd samt antalet mål och ärenden av olika slag, böra 6 kanslistjänster inrättas, därav 3 i domsagor under Göta hovrätt och 3 i domsagor under hovrätten för Västra Sverige.

För att avsedd överflyttning av arbetsuppgifter till icke rättsbildad personal skall kunna jämväl i övrigt i full utsträckning äga rum efter rättegångsreformens genomförande, bör antalet biträdestjänster i lönegraderna 7, 9 och 11 ökas. Därvid böra biträden, vilka huvudsakligen sysselsätts med nyss angivna uppgifter beträffande kallelser och delgivningar, diarieföring, kassa- och redogörargöromål, införing i fastighetsböcker, uppsättande av inskrivningsärenden och gravationsbevis, kommissionärgöromål samt stenografering och andra kvalificerade göromål, placeras i någon av lönegraderna 7, 9 eller 11, allt efter den beräknade omfattningen av dylika göromål.

Behovet av övrig biträdespersonal i domsagorna bör enligt hovrättens mening tillgodoses med biträden, vilka efter reglerad befordringsgång i enlighet med 1944 års personalutrednings förslag slutligen placeras i lönegrad A 4.

Vid nu förevarande anslagsberäkningar utgår hovrätten från att i domsaga, med undantag för de minsta domsagorna, skola finnas tre eller flera icke rättsbildade biträden, allt efter domsagans behov av sådan arbetskraft, samt beräknar anslagsbehovet med utgångspunkt från att samtliga biträden erhålla ordinarie ställning. Lönegraderna upptagas således enligt A-planen.

Med tillämpning av angivna grunder föreslår hovrätten en personalorganisation av följande omfattning. I vardera av Östbo och Västbo samt Vadsbo domsagor inrättas i enlighet med domarutredningens förslag en tingsdomartjänst i lönegrad A 30. För Tveta, Vista och Mo domsaga, vilken kan komma att minskas genom omreglering av denna och angränsande domsagor, föreslås en tingsdomartjänst av e. o. natur, lönegrad Eo 30. Beträffande antalet tingssekreterare och notarier föreslås ingen annan ändring i gällande plan än den som föranledes av att tingssekreterartjänsterna i Tveta, Vista och Mo samt Vadsbo domsagor ersättas med tingsdomartjänster. Sammanlagda antalet tingssekreterare föreslås alltså till 7 samt sammanlagda antalet tingsnotarier till 61. Beträffande biträdespersonalen föreslås dels en kanslistbefattning i lönegrad A 15 i var och en av Tveta, Vista och Mo, Östbo och Västbo samt Vadsbo domsagor, dels i övrigt 13 befattningar i lönegrad A 11, 12 befattningar i lönegrad A 9, 23 befattningar i lönegrad A 7 samt 37 befattningar i lönegrad A 4.

Enligt angivna grunder beräknar hovrätten anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän till 386 500 kronor. Av beloppet belöper 221 000 kronor å löner m. m. till 26 häradshövdingar, 10 640 kronor å löner till 2 tingsdomare samt 154 860 kronor å löner till 88 domsagobiträden. Anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal beräknas till 238 200 kronor. Posten avser avlöningar till en tingsdomare, 7 tingssekreterare och 61 tingsnotarier. I posten ingår vidare 11 065 kronor, utgörande kostnaden för att extra tingsnotarieaspiranter skola kunna förordnas i samma utstäckning som tidigare, 5 000 kronor för avlöning till särskilda fastighetsboksuppläggare, 5 700 kronor till vikarier samt 3 800 kronor till tillfällig skrivhjälp. Anslagsposten till rörligt tillägg upptages till 51 600 kronor. För det senare budgethalvåret beräknas alltså ett medelsbehov av sammanlagt (386 500 + 238 200 + 51 600) 676 300 kronor samt för budgetåret i dess helhet tillhoppa (962 850 + 676 300) 1 639 150 kronor, vilket i förhållande till anslagsbeloppet för innevarande budgetår innebär en minskning med (1 867 600 — 1 639 150) 228 450 kronor.

Vad härefter angår medelsbehovet för de 15 domsagor, som från 1948 års ingång komma att lyda under *hovrätten för Västra Sverige*, ha anslagsäskanden framställts av Göta hovrätt. Personalorganisationen i nämnda domsagor omfattar för närvarande — förutom häradshövdingarna samt en särskild inskrivningsdomare (jfr statsliggaren s. 19) — 2 tingsdomare,

varav en i lönegrad A 29 (Askims, Hisings och Sävedals domsaga) samt en i lönegrad Eo 29 (Vättle, Ale och Kullings domsaga), 5 tingssekreterare i lönegrad Eo 22, 39 tingsnotarier, därav 4 reservnotarier, samt 34 domsagobiträden, varav 2 arvodister. Med avseende å denna personalorganisation föreslår Göta hovrätt vissa utvidgningar.

Sålunda föreslås i enlighet med domarutredningens förslag att ordinarie tingsdomartjänst i lönegrad A 30 inrättas i Vättle, Ale och Kullings domsaga samt att tingsdomartjänsten i Askims, Hisings och Sävedals domsaga uppflyttas från lönegrad A 29 till lönegrad A 30.

Behovet av tingssekreterare och tingsnotarier bedömes såsom oförändrat i förhållande till nu gällande organisation.

Beträffande biträdespersonalen föreslår hovrätten, under åberopande av vad som anförts i fråga om biträdesbefattningarna i domsagor under Göta hovrätt, att biträdesbefattningar inrättas till ett antal av 54 nämligen 3 i lönegrad A 15 (2 i Askims, Hisings och Sävedals domsaga samt en i Vättle, Ale och Kullings domsaga), 11 i lönegrad A 11, 4 i lönegrad A 9, 14 i lönegrad A 7 samt 22 i lönegrad A 4.

I enlighet med det anförda beräknar hovrätten anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän till 247 900 kronor samt anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal till 152 900 kronor. I sistnämnda belopp har inräknats dels 6 639 kronor, motsvarande kostnaden för att extra tingsnotarieaspiranter skola kunna förordnas i samma utsträckning som tidigare, dels avlöning till ett av ovannämnda båda domsagobiträden i personlig arvodestjänst (den andra arvodisten kommer att avgå med pension med utgången av juni 1947), dels löner till biträden vid uppläggande av nya fastighetsböcker med 2 000 kronor, dels kostnad för vikarier med 3 300 kronor och dels kostnad för tillfällig skrivhjälp med 2 200 kronor.

Anslagsposten till rörligt tillägg beräknas till 32 900 kronor.

Anslagsbeloppet för domsagor under hovrätten för Västra Sverige beräknas alltså till sammanlagt (247 900 + 152 900 + 32 900) 433 700 kronor.

Härtill kommer det belopp, som i anslutning till domarutredningens förslag förutsatts bliva anvisat för beredande av erforderlig ytterligare hjälp i domsagorna.

Hovrätten över Skåne och Blekinge har för första hälften av nästa budgetår begärt anslagshöjning för förstärkning av personalen i de under hovrätten lydande domsagorna dels med en tingssekreterare i Vemmenhög, Ljunits och Herrestads domsaga och dels med ytterligare biträdespersonal i vissa angivna domsagor. Rörande behovet av tingssekreterare i Vemmenhög, Ljunits och Herrestads domsaga framhåller hovrätten, att denna domsaga är särdeles arbetstyngd, varför hovrätten nödgats att där stadigvarande förordna extra tingsnotarie. Vidare erinrar hovrätten, att biträdande domare eller sekreterare var anställd i domsagan under tiden 1 oktober 1931—31 mars 1941. Behovet av förstärkt biträdeshjälp uppskattar hovrätten till 5 nya befattningar i lönegraden Eo 4. Härom anföres:

Sedan Ronneby stad införlivats med Östra och Medelsta domsaga har arbetsbördan i denna domsaga ökat i sådan utsträckning att enligt anmälan av häradshövdingen ett nytt domsagobitråde i Eo 4 behöver anställas. Om lägre lönegrad än Eo 4 erbjudes, räknar häradshövdingen icke på att kunna förvärva någon kompetent person. För den händelse denna biträdesbefattning tills vidare anses böra vara extra anhåller hovrätten om tillstånd att placera densamma i Ex 4. Likaledes synes, i enlighet med från häradshövdingarna inkomna framställningar, nya e. o. befattningar böra inrättas i Östra Göinge, Norra Åsbo samt Rönnebergs, Onsjö och Harjagers domsagor alla i Eo 4, därav 2 i sistnämnda domsaga, allt i ersättning för nuvarande extra skrivhjälp. Hovrätten torde dock böra förbehållas rätt att, om lämplig sökande för e. o. anställning icke anmäler sig, istället få anställa biträden i Ex 4.

Kostnaderna för nämnda personalökningar beräknas till $(3\ 362 + 6\ 833)$ 10 195 kronor.

För uppflyttning till lönegrad Eo 4 av samtliga nuvarande domsagobiträden i lönegrad Eo 2, tillhopa fyra biträden, begär hovrätten ökning av anslagsbeloppet med 594 kronor. Såsom skäl för uppflyttningen framhåller hovrätten, att så låg lönegradsplacering som Eo 2 icke bör förekomma inom domstolsväsendet.

Vidare begär hovrätten anslagsökningar för särskilda fastighetsbokuppläggare i domsagorna, vikarier därstädes samt extra skrivhjälp med resp. 2 000 kronor, 5 250 kronor och 2 500 kronor. Såsom skäl anföres, att medan för ifrågavarande ändamål beräknats resp. 8 000 kronor, 7 000 kronor och 4 000 kronor om året, utgifterna för samma ändamål under sistförflutna tre budgetår utgjort kronor:

	fastighets- bokuppläggare	vikarier	extra skrivhjälp
budgetåret 1943/44	5 287	17 048	5 180
» 1944/45	13 004	18 559	9 330
» 1945/46	14 770	16 632	11 253

Slutligen har hovrätten räknat upp anslaget med 320 kronor för viss löneklassuppflyttning, med 12 540 kronor för arvodestillägg motsvarande provisoriskt lönetillägg till tingsnotarierna, med 765 kronor för överförande av tio domstolsbiträden från lönegrad Eo 4 till lönegrad A 4 med hänsyn till den reglerade befordringsgången (ordinarieposten ökas med 14 430 kronor, icke-ordinarieposten minskas med 13 665 kronor) samt med 1 400 kronor till rörligt tillägg.

I enlighet med det anförda samt med hänsyn till att den automatiska reduktionen av vissa häradshövdingars övergångsersättningar utgör 116 kronor beräknar hovrätten anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän till $\left(\frac{292\ 300}{2} + 14\ 430 - 116\right)$ 160 464 kronor samt anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal till $\left(\frac{437\ 700}{2} + 10\ 195 + 594 + 2\ 000 + 5\ 250 + 2\ 500 + 320 + 12\ 540 - 13\ 665\right)$

238 584 kronor. Anslagsposten till rörligt tillägg upptages till $\left(\frac{57\,200}{2} + 1\,400\right)$ 30 000 kronor. Anslagsbeloppet för budgethalvåret beräknas alltså till $(160\,464 + 238\,584 + 30\,000)$ 429 048 kronor, vilket innebär en ökning med 35 448 kronor.

För senare hälften av nästa budgetår föreslår hovrätten ytterligare förstärkning och utökning av domsagornas personalorganisation.

I enlighet med domarutredningens förslag hemställer hovrätten, att tingssekreterartjänsten i Västra Göinge domsaga utbytes mot en tingsdomarbefattning. För denna befattning liksom även för den redan inrättade tingsdomarbefattningen i Östra och Medelsta domsaga föreslås placering i lönegrad A 32.

Vad angår tingssekreterartjänsterna förutsätter hovrätten att redan inrättade sådana tjänster — utom ovan berörda tjänst i Västra Göinge domsaga — bibehållas. Härutöver finner hovrätten behov föreligga av ytterligare 3 tingssekreterartjänster, nämligen en i envar av Vemmenhögs, Ljunits och Herrestads, Norra Åsbo samt Södra Åsbo och Bjäre domsagor, i de båda förstnämnda domsagorna i varje fall så länge fastighetsboksarbetet pågår. Efter Ängelholms stads införlivande med Södra Åsbo och Bjäre domsaga finner hovrätten att tingssekreterarbefattning i denna domsaga oundgängligen erfordras.

Behovet av tingsnotarier bedömes som oförändrat i förhållande till nuvarande organisation.

Med avseende å biträdespersonalen föreslår hovrätten en väsentlig utökning av nu gällande organisation. Rörande behovet av biträden och arten av deras arbetsuppgifter under den nya rättegångsordningen anför hovrätten följande allmänna synpunkter:

Redan nuvarande organisation av domsagobiträden är enligt vad erfarenheten visat alltför snäv. Extra biträden ha måst anställas i många domsagor och därjämte har tillfällig skrivhjälp, som arbetar å räkning, måst anlitas i mycket stor utsträckning. Genom den nya rättegångsbalken tillkomma nya arbetsuppgifter. Dessa kompenseras ej av den minskning i vissa hänseenden av arbetsbördan som föranledes av nya rättegångsbalken utan i det stora hela kommer denna enligt hovrättens mening att medföra en ej ringa ökning av arbetsbelastningen. Det är vidare att märka att de arbetsuppgifter som bortfalla i huvudsak icke torde vara av kvalificerad beskaffenhet (till största delen protokollsutskrift) under det att de tillkommande arbetsuppgifterna, såsom nedan närmare skall beröras, väsentligen äro av kvalificerad art.

Jämväl enligt nuvarande ordning förekomma arbetsuppgifter av sådan beskaffenhet att höga krav måste ställas på de domsagobiträden som omhänderta desamma. Hovrätten avser därvid särskilt befattningen med skötseln av inskrivningsväsendet. Vikten av att där ha tillgång till skickliga och rutinerade biträden har under senare år alltmer ökats, sedan övergång skett till aktsystem och notarier med begränsad erfarenhet i stor utsträckning tjänstgöra som inskrivningsdomare. Det är en angelägenhet av stor betydelse att införingen i fastighetsböckerna i huvudsak skötes av ett rutinerat biträde.

Av ett domsagobitråde, avsett att i full utsträckning biträda vid skötseln av inskrivningsväsendet, måste krävas höga kvalifikationer. Av övrigt kvalificerat arbete, som redan nu omhänderhaves av domsagobitraden, må vidare framhållas försäljningen av stämpelmedel, som kan förenas med andra redogörareysslor, och uppgift att mottaga och förberedande granska handlingar.

Genom nya rättegångsbalken tillkomma som ovan berörts nya kvalificerade uppgifter. Främst kommer därvid omhänderhavande av kallelser och andra expeditionella uppgifter i den muntliga processen. För dessa sysslor kräves ett mycket högt kvalificerat biträde. Därjämte har varje domsaga behov av en skicklig stenograf. Det är näppeligen att förvänta att kompetent stenograf i konkurrens med de privata företagarna skall kunna förvärfvas för samma lön som ett vanligt skrivbiträde.

För beräkning av erforderligt antal biträden har hovrätten med stöd av rättsstatistiken och hovrättens allmänna erfarenhet angående arbetsbördan i domsagorna under hovrätten samt efter samråd med häradshövdingarna indelat domsagorna i fyra huvudgrupper allt efter behovet av biträden. Grupperna omfatta: I) mindre domsagor utan sekreterare; II) »större» domsagor utan sekreterare och mindre sekreterardomsagor; III) större sekreterardomsagor; och IV) domsagor med tingsdomare. Angående de »större» domsagorna utan sekreterare framhåller hovrätten att behovet av kvalificerade biträden i dessa torde på grund av frånvaron av sekreterare vara lika stort som i de mindre sekreterardomsagorna.

Enligt en av hovrätten framlagd uppställning bör i var och en av domsagorna i grupp I, sammanlagt fyra domsagor, finnas ett biträde i lönegrad Eo 11 för inskrivningsväsendet, expeditionella rättegångsuppgifter samt redogörargöromål, ett biträde i lönegrad Eo 7, stenograf och kvalificerad att i viss utsträckning hjälpa förutnämnda biträde — i den minsta av ifrågavarande fyra domsagor anses dock detta biträde kunna utgå — samt ett biträde i lönegrad Eo 4.

Grupp II omfattar tre domsagor. I var och en av dessa erfordras ett biträde i lönegrad Eo 11 för expeditionella rättegångsuppgifter, ett biträde i lönegrad Eo 9 för inskrivningsväsendet, ett biträde i lönegrad Eo 7 för redogörar- och kommissionärgöromål samt ett biträde i lönegrad Eo 4. Biträdet i lönegrad Eo 11 bör vara stenografikunnigt.

I var och en av de sex domsagor, som hänföras till grupp III, bör finnas ett biträde i lönegrad Eo 11 eller helst Eo 15 för expeditionella rättegångsuppgifter, ett biträde i lönegrad Eo 9 för inskrivningsväsendet, 2 biträden i lönegrad Eo 7, varav det ena redogörare och kommissionär samt det andra stenograf, samt ett biträde i lönegrad Eo 4.

I var och en av domsagorna i grupp IV slutligen, dit hovrätten hänför icke blott de båda tingsdomardomsagorna, Östra och Medelsta samt Västra Göttinge domsagor, utan även den största sekreterardomsagan, Bräkne och Lister domsaga, bör enligt hovrättens mening finnas ett biträde i lönegrad Eo 15 för expeditionella rättegångsuppgifter, ett biträde i lönegrad Eo 11 för inskrivningsväsendet, ett biträde i lönegrad Eo 9 för redogörar- och kommissionärgöromål, ett biträde i lönegrad Eo 7, stenograf, samt 2 biträden i lönegrad Eo 4.

I enlighet med det anförda föreslår hovrätten — som räknar med att biträdena tillsvidare skola ha anställning av e. o. natur i den mån annat icke

föranledes av den reglerade befordringsgången — en biträdesorganisation av följande omfattning, nämligen 9 biträden i lönegrad Eo 15, 10 biträden i lönegrad Eo 11, 12 biträden i lönegrad Eo 9, 21 biträden i lönegrad Eo 7 samt 19 biträden i lönegrad 4, varav 10 biträden förutsätts erhålla ordinarie anställning och återstoden äro extra ordinarie.

Beträffande den sålunda föreslagna biträdesorganisationen framhåller hovrätten emellertid, att det enligt hovrättens mening är svårt att redan nu bestämt bedöma behovet av icke rättsbildad arbetskraft i domsagorna efter nya rättegångsbalkens genomförande. Någon definitiv organisation torde enligt hovrättens mening därför ej kunna fastställas innan närmare erfarenhet vunnits. Hovrätten säger sig även hysa en viss tvekan huruvida man redan från början bör anställa högre kvalificerade biträden i den omfattning som ovan angivits. Därest någon reduktion skall göras, anser hovrätten närmast till hands att ett biträde i lönegrad Eo 7 uteslutes från vardera av grupperna II—IV. De arbetsuppgifter, som enligt planen avsetts för dessa biträden, torde då i stället få fördelas och övertagas av andra biträden, varjämte uppkommande behov av ytterligare arbetskraft kunde tillsvidare tillgodoses genom extra skrivhjälp.

Medelsbehovet för senare hälften av budgetåret har i enlighet med vad sålunda anförts beräknats på följande sätt.

Anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän — 16 häradshövdingar, 2 tingsdomare i lönegrad A 32 samt 10 biträden i lönegrad A 4 — beräknas till 167 881 kronor. Vid bestämmandet av kostnaden för löner till häradshövdingarna har dels hänsyn tagits till den automatiska nedsättningen av vissa övergångsersättningar, dels förutsatts att Södra Åsbo och Bjäre domsaga på grund av Ängelholms stads förening med domsagan uppflyttas från lönegrupp II till lönegrupp IV.

Anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal — 10 tingssekreterare i lönegrad Eo 22, 38 tingsnotarier, 61 domsagobiträden samt 3 arvodister (rörande de sistnämnda se statsliggaren s. 21) — beräknas till 294 259 kronor. I posten har inräknats löner till särskilda fastighetsbokuppläggare och vikarier med enahanda belopp som beräknats för det första halvåret av budgetåret, varjämte till extra skrivhjälp beräknats 7 500 kronor.

Anslagsposten till rörligt tillägg upptages till 47 500 kronor.

För det senare halvåret av budgetåret beräknas alltså ett anslagsbelopp av (167 881 + 294 259 + 47 500) 509 640 kronor samt för budgetåret i dess helhet ett belopp av i runt tal (429 048 + 509 640) 938 700 kronor, innebärande en ökning av 151 500 kronor.

Hovrätten för Övre Norrland har vad angår första hälften av budgetåret begärt anslagshöjning dels för förstärkning av personalen i domsagorna med en tingssekreterare i Torneå domsaga, en fiskalskompetent arbetskraft i Gällivare domsaga samt ett domsagobiträde i lönegrad Eo 4, dels ock för uppflyttning av ett domsagobiträde från lönegrad Eo 2 till lönegrad Eo 4.

Under hänvisning till den svårartade bristen på tingsnotarier inom domskretsen föreslår hovrätten att det till tingsnotarie i domsaga under hovrätten utgående tilläggsarvodet, för närvarande 300 kronor för år, höjes till 900 kronor för år. *Häradshövdingarna i domsagorna i Norrbottens län* hava i skrivelse i oktober 1946 instämt i detta förslag.

Kostnaderna för dessa personal- och löneförstärkningar beräknas av hovrätten för helt år till $(6\,753 + 6\,972 + 2\,892 + 300 + 13\,800)$ 30 717 kronor.

I övrigt föreslås ingen annan ändring beträffande medelsanvisningen till domsagorna än att ordinarieposten minskas med 150 kronor på grund av den automatiska reduktionen av övergångsersättning till vissa häradshövdingar samt anslagsposten till rörligt tillägg uppräknas med 1 400 kronor.

I enlighet med det anförda beräknas alltså anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän till $(\frac{181\,300}{2} - 150)$ 90 500 kronor, anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, till oförändrat belopp $(\frac{4\,000}{2})$ 2 000 kronor, anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal till i runt tal $(\frac{298\,700}{2} + \frac{30\,717}{2})$ 164 750 kronor samt anslagsposten till rörligt tillägg till $(\frac{37\,200}{2} + 1\,400)$ 20 000 kronor. Medelsbehovet för budgethalvåret skulle således utgöra $(90\,500 + 2\,000 + 164\,750 + 20\,000)$ 277 250 kronor, vilket innebär en ökning med 16 650 kronor.

I sin framställning för senare hälften av budgetåret har hovrätten verkställt anslagsberäkningen med hänsyn till en väsentligt utökad personalorganisation.

Personalorganisationen inom domsagorna föreslås sålunda omfatta — förutom 10 häradshövdingar — 6 ordinarie tingsdomare i lönegrad A 30 (i Västerbottens västra, Piteå, Luleå, Kalix, Torneå och Gällivare domsagor), en extra ordinarie tingsdomare i lönegrad Eo 30 (i Torneå domsaga), 9 tingssekreterare i lönegrad Eo 22 (i Umeå, Västerbottens södra, Västerbottens västra, Västerbottens norra, Piteå, Luleå, Kalix, Torneå och Gällivare domsagor), 7 biträdande tingssekreterare, likaledes i lönegrad Eo 22 (i sist nämnda sju domsagor), 6 tingsnotarier samt 58 domsagobiträden, därav 10 i vardera av lönegraderna Eo 15 och Eo 11 samt 19 i vardera av lönegraderna Eo 7 och Eo 4.

Beträffande den föreslagna personalorganisationen och den därå grundade anslagsberäkningen anför hovrätten följande allmänna synpunkter:

Det är möjligt, att de anslagsbehov hovrätten angivit för domsagorna skola synas oväntat stora, kanske överdrivna. Hovrätten vill då framhålla, att hovrätten fattat sin uppgift vara att angiva kostnaden för en organisation, som kan antagas bli i stånd att fullt effektivt uppbära den nya rättegångsord-

ningen, även om kostnaden visar sig överstiga det belopp man i allmänhet tänkt sig skola bliva erforderligt. Denna hovrätts uppgift har härvid måhända varit mer komplicerad än övriga hovrätters. Det har för hovrätten gällt icke blott att jämföra kostnaden för det nya rättegångsskicket med kostnaden för det äldre. Det har tillika varit angeläget att äntligen bringa ur världen den underorganisation, som för närvarande måste sägas vara för handen i åtskilliga av Övre Norrlands domsagor och som kanske huvudsakligen kommit till uttryck i ett högst betydande övertidsarbete och ett mycket jäktat arbetstempo. Men slutligen har för hovrätten legat en särskild komplikation däri, att notariesystemet till stor del upphört att fungera i Övre Norrland och nu till väsentlig del synes böra ersättas med andra anordningar — en utveckling som måste mycket beklagas.

Då hovrätten, såsom antytts, vid sina beräkningar måste främst ha i sikte behovet av arbetskrafter över huvud och av de särskilda slagen av arbetskraft, har detta lett till att hovrätten såsom behöfliga upptagit bland annat ett stort antal tingssekreterare (eventuellt biträdande tingssekreterare). Detta är att beklaga ur beföringångens synpunkt, i det att härigenom i viss mån skärpas svårigheterna att vinna beföringen för den stora kategorien tingssekreterare och fiskaler. Men hovrätten har ej funnit möjligt att förfara på annat sätt. — — —

Då hovrätten sökt uppskatta arbetsbördan och personalbehovet i de särskilda domsagorna, har hovrätten trots sig finna en viss någorlunda tillförlitlig utgångspunkt i beskaffenheten av de tingsordningar, som ansetts erforderliga i domsagorna. De blivande tingsterminerna för de allmänna tingen torde måhända få en längd av omkring 36 veckor årligen, uppdelade på en vår- och en hösttermin, och hovrätten har funnit antagligt att en och samma ordförande i häradsrätt under huvudförhandlingar å allmän tingsdag icke skall mäktat hålla mer än högst en hel allmän tingsdag per vecka under terminerna. Om således antalet erforderliga allmänna tingsdagar uppskattats till omkring 72, skulle härav följa att, jämte häradshövdingen, en tingsdomare erfordras i domsagan.

Behovet av *tingssekreterare* i domsagorna har hovrätten ansett hänföra sig framför allt till två huvuduppgifter i domsagorna, nämligen dels ett tillhandagående åt häradsrättens ordförande med verkliga sekreterargöromål, t. ex. biträde med den för framtiden mer än hittills maktpåliggande och tidsödande uppgiften att författa häradsrättens domar (recit, utförlig motivering), dels utförande av den del av notarieuppgifterna, där notarie ej finnes, som kräver egentliga juridiska insikter. Med hänsyn till att hovrätten räknar med ett väsentligen minskat antal notarier i hovrättsområdet uppstår på detta sätt, beklagligtvis, ett ökat behov av tingssekreterare.

Emellertid måste framhållas att meningen naturligtvis icke vore att överlåta samtliga notarieuppgifter på sekreterare. Detta vore att använda överkvalificerad arbetskraft. I stället har hovrätten tänkt sig att de notariegöromål, som icke kräva egentliga juridiska insikter, skulle övertagas av befattningshavare i lönegraden 15. Även domarutredningen har tänkt sig ett antal befattningshavare i denna lönegrad för de talrika viktiga kansligöromål, som enligt nya rättegångsordningen tillkomma å domarkansliet, dock att utredningen avsett dessa befattningar endast för de största domsagorna.

För Övre Norrlands del synes det i åtskilliga fall skola lämpa sig väl att å icke rättsbildade befattningshavare i lönegraden 15 lägga dels nyssberörda viktiga kansligöromål dels ock de notariegöromål, som ej kräva juridiska insikter.

Emellertid har hovrätten förutsatt, att där en befattning i lönegrad 15 inrättats att ersätta notarier, samma befattning skulle kunna utbytas mot

notariebefattning i den mån tillgång på notarier finnes och så eljest anses lämpligt. Härmed skulle skapas en smidig anordning för utökning av notariebeståndet, då så är möjligt och lämpligt. — — —

Vad i övrigt angår behovet av icke rättsbildad arbetskraft har hovrätten utgått från att en befattningshavare bör finnas med huvuduppgift att under rättsbildad persons överinseende handhåva inskrivningsväsendet. Denna befattningshavare har hovrätten ansett böra placeras i lönegrad 11.

Vidare erfordras i betydande omfattning stenografer. Dessa ha upptagits i lönegrad 7.

Slutligen behövas befattningshavare för egentliga skrivgöromål, av hovrätten placerade i lönegrad 4.

Räkenskaps- och kommissionärgöromål har hovrätten trots kunna fördelas på övriga befattningshavare. Det är dock möjligt att i en och annan domsaga särskild befattningshavare erfordras för dessa göromål.

Samtliga icke rättsbildade befattningshavare har hovrätten trots böra placeras i Eo-grad till dess närmare erfarenheter vunnits.

I enlighet med det sagda har hovrätten beräknat anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän till 124 953 kronor eller i avrundat belopp 125 000 kronor. Vid beräkningen har hänsyn tagits till den automatiska nedsättningen av övergångsersättning till vissa häradshövdingar.

Med hänsyn till utökat antal tingsdagar och den därav föranledda stegringen av kostnaden för allmänna tingstolkar har anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, uppräknats med 700 kronor till 2 700 kronor.

För avlöningar till icke-ordinarie personal beräknas ett medelsbehov av 204 161 kronor 50 öre eller i avrundat belopp 204 200 kronor. I denna anslagspost har inräknats löner till vikarier och tillfälliga arbetskrafter med 7 500 kronor. Vidare ha lönekostnaderna för tingsnotarierna beräknats med utgångspunkt från att dessa erhålla ett årligt lönetillägg av 900 kronor.

Anslagsposten till rörligt tillägg uppräknas med 21 400 kronor till 40 000 kronor.

Hovrätten beräknar följaktligen anslagsbeloppet för det senare halvåret av budgetåret till (125 000 + 2 700 + 204 200 + 40 000) 371 900 kronor samt för budgetåret i dess helhet till (277 250 + 371 900) 649 150 kronor, vilket innebär en ökning med 127 950 kronor.

Statskontoret och allmänna lönenämnden, vilka yttrat sig över hovrätternas framställningar, ha därvid uttalat sig närmare allenast rörande norrländska hovrättens förslag om höjning av tilläggsarvodet till tingsnotarier och tingsnotarieaspiranter i domsaga under hovrätten. Statskontoret anser sig av liknande skäl, som ämbetsverket anfört mot höjningen av tilläggsarvodet till fiskalsaspiranter i norrländska hovrätten (se ovan s. 75), icke kunna tillstyrka förslaget. Lönenämnden, som med hänsyn till hovrättens motivering finner en viss höjning av tilläggsarvodena påkallad, ifrågasätter om icke arvodeshöjningen vad angår domsagorna inom Västerbottens län bör begränsas till 300 kronor.

I den förutnämnda *promemorian angående löneställning för viss icke rättsbildad personal* har utredningsmannen vad angår biträdespersonalen i domsagorna till en början erinrat om svårigheterna att i dagens läge bedöma, huruvida arbetsbördan å domsagokanslierna efter rättegångsreformens genomförande kunde påkalla en utvidgning av biträdesorganisationen i den omfattning som hovrätterna föreslagit i sina petitaframställningar avseende anslagsbehoven för första halvåret 1948. En särskild faktor av betydelse vid bedömandet av det anmälda personalbehovet har utredningsmannen emellertid funnit i det förhållande att för närvarande inemot hälften domsagor saknade tillgång på stenografikunniga biträden. Om häradsrätterna skulle kunna utnyttja den i nya RB yppade möjligheten att ersätta protokollföringen vid rättsförhandlingarna med stenografisk upptagning måste tydligen, framhåller utredningsmannen, enbart av denna anledning en viss nyrekrytering av stenografikunniga biträden äga rum. Enligt utredningsmannens mening borde vidare särskilt beaktas att från hovrätternas sida med all tydlighet framhållits att den förefintliga biträdesorganisationen i domsagorna redan under nuvarande förhållanden vore alltför snäv för att domsagoarbetet skulle kunna löpa på ett fullt tillfredsställande sätt. Den betydande omfattning, i vilken extra biträden måst anställas utöver 1943 års plan för biträdesuppsättningen, har ock synts utredningsmannen tyda på att nämnda plan ej torde ha kunnat följas i fortsättningen utan att förhållandena förr eller senare — bortsett från rättegångsreformen — skulle ha nödvändiggjort en revidering.

Utredningsmannen har å andra sidan funnit det angeläget att vid den utbyggnad av biträdesorganisationen, som nu utan tvivel bleve nödvändig, framgå med en viss försiktighet och därvid tillse, att icke åtgärder i personalorganisatoriskt hänseende vidtoges som kunde leda till överorganisation. Särskilt förefölle det utredningsmannen befogat att iakttaga en viss återhållsamhet när fråga vore om nyinrättande av biträdesbefattningar i de högre lönelägena.

Mot domarutredningens förslag om inrättande i de större domsagorna av *kanslistbefattningar* i 15 lönegraden har utredningsmannen icke funnit anledning till någon principiell erinran. Utredningsmannen har emellertid förordat att tills vidare, innan någon erfarenhet hunnit vinnas rörande det nya rättegångsförfarandet och dess inverkan på biträdesarbetet å domsagokanslierna, tilldelandet av dylika högre biträdestjänster borde begränsas till de allra största domsagorna. Undantag härifrån kunde dock av särskilda skäl göras beträffande vissa domsagor i Övre Norrland. I övriga större domsagor borde för de nya arbetsuppgifterna avses tjänster i 11 lönegraden medan i de mindre och minsta domsagorna det finge anses tillfyllest med befattningar i 9 lönegraden.

Vad angår inrättandet av särskilda *stenografbefattningar* föreslår utredningsmannen, att dylika tjänster i 7 lönegraden inrättas i sådana domsagor där för närvarande tillgång funnes på stenografikunnig biträdespersonal. I den mån nyrekrytering av stenografer måste företagas borde däremot enligt

utredningsmannens mening anställning ske enligt reglerna för den för biträdespersonal med skriv- och kontorsgöromål beslutade allmänna befordringsgången varjämte hovrätterna borde tillerkännas befogenhet att där sådant för underlättande av rekryteringen befundes oundgängligen nödvändigt besluta om utbetalande av särskilt stenografarvode. Sådant arvode borde kunna tillerkännas stenografikunnigt biträde i lönegrad A 4 eller lägre lönegrad.

I fråga om *tjänstbenämningar* för domsagornas icke rättsbildade personal har utredningsmannen icke funnit anledning föreligga att tillämpa andra tjänstebeteckningar än som allmänt förekomma inom statsförvaltningen i övrigt. Sålunda borde biträdesbefattning i 11 lönegraden benämnas kansliskrivare, i 9 lönegraden kontorist, i 7 lönegraden kanslibiträde och i 4 lönegraden kontorsbiträde. Beträffande den nya tjänsten i 15 lönegraden syntes den av domarutredningen föreslagna benämningen kanslist lämplig. De i den reglerade befordringsgången ingående befattningarna i lönegrad Eo 2 och Ex 2 borde benämnas extra ordinarie respektive extra skrivbiträde.

Vad angår spörsmålet huruvida biträdesbefattningarna i domsagorna borde upptagas å ordinarie eller extra ordinarie stat har utredningsmannen — med erinran att på grund av den beslutade reglerade befordringsgången ordinarie tjänster i 4 lönegraden måste inrättas för biträden som genomgått de i befordringsserien ingående olika anställningsstadierna — förordnat att de för icke rättsbildade biträden i 7 och högre lönegrad avsedda befattningarna regelmässigt inrättades såsom ordinarie, där ej särskilda skäl föranledde till undantag därutinnan.

Vid den närmare granskningen av de av hovrätterna avgivna förslagen rörande domsagornas biträdesorganisation från och med den 1 januari 1948 har utredningsmannen ansett sig icke kunna göra några bestämda uttalanden angående det antal tjänster i olika lönelägen, som borde finnas i varje särskild domsaga, utan inskränkt sig till att uttala sig rörande det totala antalet befattningar i olika lönegrader, som synts erforderligt vid det under varje hovrätt lydande domsområdet. Utredningsmannen har härom anfört i huvudsak följande:

Domsagor under Svea hovrätt. Med hänsyn till att Södra Roslags och Södertörns domsagor (jämte Askims, Hisings och Sävedals domsaga) i avseende å arbetsbördans storlek intaga en särställning bland rikets domsagor förordar utredningsmannen Svea hovrätts förslag, att i en var av dessa domsagor inrättas två kanslistbefattningar, därav en med placering å inskrivningsavdelning. Även i Sollentuna och Färentuna domsaga torde en befattning i kanslists ställning vara motiverad. I stället för kanslibiträdestjänster, avsedda för stenografer, torde för vissa domsagor böra beräknas allenast tjänster i kontorsbiträdes- eller lägre grad, därvid förutsattes, att stenografarvoden skola kunna tilldelas stenografikunniga innehavare av sistnämnda befattningar.

I enlighet härmed och i anslutning till de i det föregående angivna allmänna principerna för biträdestjänsternas differentiering å lönegrader beräknar utredningsmannen behovet av biträdestjänster i domsagorna under Svea hovrätt till 5 kanslister i lönegrad A 15, 31 kansliskrivare i lönegrad

A 11, 25 kontorister i lönegrad A 9, 32 kanslibiträden i lönegrad A 7, 18 kontorsbiträden i lönegrad A 4 samt 55 icke-ordinarie biträdesbefattningar i lönegraderna Ex 2—Eo 4.

Medel torde böra beräknas för beredande av högst 25 stenografarvoden åt biträden i högst lönegrad A 4 i domsagorna under hovrätten.

Domsagor under hovrätten för Nedre Norrland. Av de föreslagna 4 befattningarna i 15 lönegraden anser sig utredningsmannen tillsviðare böra förorda allenast den för Ångermanlands norra domsaga avsedda. Med smärre jämkningar i förslaget i övrigt föreslås, att i domsagor under hovrätten för Nedre Norrland beräknas 1 kanslist i lönegrad A 15, 11 kansliskrivare i lönegrad A 11, 4 kontorister i lönegrad A 9, 9 kanslibiträden i lönegrad A 7, 3 kontorsbiträden i lönegrad A 4 samt 13 icke-ordinarie biträden i lönegraderna Ex 2—Eo 4 eller sålunda tillhopa 41 befattningar.

Högst 5 stenografarvoden torde bliva erforderliga i domsagorna under hovrätten.

Domsagor under Göta hovrätt. Med hänsyn till att frågan om Tveta, Vista och Mo domsagas uppdelning på två domsagor är under övertvägande, har utredningsmannen ansett det tveksamt, om där nu bör placeras en kanslistbefattning. Möjligen skulle en extra ordinarie sådan befattning där vara tänkbar. I det följande upptager utredningsmannen allenast 2 befattningar i 15 lönegraden, avsedda för Östbo och Västbo samt Vadsbo domsagor.

I betraktande härav och med iakttagande att i vissa domsagor, där biträden med färdighet i stenografi för närvarande ej finnas anställda, upptagas — i stället för kanslibiträdestjänster — allenast befattningar i 4 eller lägre lönegrad, beräknar utredningsmannen behovet av biträdestjänster i domsagor under Göta hovrätt till 2 kanslister i lönegrad A 15, 13 kansliskrivare i lönegrad A 11, 18 kontorister i lönegrad A 9, 6 kanslibiträden i lönegrad A 7, 20 kontorsbiträden i lönegrad A 4 samt 28 icke-ordinarie biträden i lönegraderna Ex 2—Eo 4.

Göta hovrätt torde böra äga befogenhet utanordna stenografarvoden till högst 20 stenografikunniga domsagobiträden i högst lönegrad A 4 inom hovrättens domsområde.

Domsagor under hovrätten för Västra Sverige. Med inrättande av en ordinarie kanslistbefattning i Vättle, Ale och Kullings domsaga torde tillsviðare kunna anstå och där i stället placeras en ordinarie befattning i 11 lönegraden. Med de jämkningar i övrigt i förslaget, som betingas av den motsedda nyanställningen av stenografikunniga biträden i vissa domsagor m. m., beräknar utredningsmannen behovet av biträdestjänster i domsagor under hovrätten för Västra Sverige till 2 kanslister i lönegrad A 15, 12 kansliskrivare i lönegrad A 11, 8 kontorister i lönegrad A 9, 5 kanslibiträden i lönegrad A 7, 11 kontorsbiträden i lönegrad A 4 samt 17 icke-ordinarie biträden i lönegraderna Ex 2—Eo 4 eller tillhopa 55 tjänster.

Högst 12 stenografarvoden synas böra beräknas för domsagorna under hovrätten för Västra Sverige.

Domsagor under hovrätten över Skåne och Blekinge. Av de begärda befattningarna i 15 lönegraden torde allenast de två för Östra och Medelsta samt Västra Göinge domsagor avsedda nu böra inrättas. I övrigt torde behovet av dylika tjänster inom förevarande domsområde få avvaktas. Med de ändringar i övrigt i förslaget, som ansetts böra ske, beräknar utredningsmannen behovet av biträdestjänster i domsagor under hovrätten över Skåne och Blekinge till 2 kanslister i lönegrad A 15, 11 kansliskrivare i lönegrad A 11, 12 kontorister i lönegrad A 9, 14 kanslibiträden i lönegrad A 7, 8 kontorsbiträden i lönegrad A 4 samt 17 icke-ordinarie biträden i lönegraderna Ex 2—Eo 4.

Medel för högst 10 stenografarvoden böra ställas till hovrättens förfogande.

Domsagor under hovrätten för Övre Norrland. Med hänsyn till den konstaterade svårigheten att rekrytera den rättsbildade personalen i domsagorna i Övre Norrland torde det få anses nödvändigt att åtminstone i vissa av dem förstärka den icke rättsbildade personalen i proportionsvis högre grad än i övriga domsagor i riket, om ock ej till fullo i den omfattning, varom hovrätten hemställt. Utredningsmannen föreslår, att 5 kanslistbefattningar inrättas för placering i domsagor, där behovet härav är särskilt stort. Med tillämpning i övrigt av förut angivna principer för biträdestjänstens differentiering å lönegrader beräknar utredningsmannen biträdesbehovet i domsagorna under förevarande hovrätt till 5 kanslister i lönegrad A 15, 10 kansliskrivare i lönegrad A 11, 2 kontorister i lönegrad A 9, 10 kanslibiträden i lönegrad A 7, 7 kontorsbiträden i lönegrad A 4 samt 17 icke-ordinarie biträden i lönegraderna Ex 2—Eo 4.

Hovrätten bör äga förfoga över medel till högst 8 stenografarvoden.

Sammanfattningsvis anför utredningsmannen, att antalet biträdesbefattningar i samtliga domsagor enligt utredningsmannens beräkningar skulle utgöra 464, fördelade på olika lönegrader enligt följande sammanställning:

Befattning	Lönegrad	Befattning	Lönegrad
17 kanslister	A 15	76 kanslibiträden	A 7
88 kansliskrivare	A 11	67 kontorsbiträden	A 4
69 kontorister	A 9	147 skriv- och kontorsbiträden	Ex 2—Eo 4.

Härtill skulle enligt utredningsmannens förslag komma stenografarvoden till högst 80 biträden i lönegrad A 4 eller lägre lönegrad.

Avslutningsvis har utredningsmannen sagt sig förutsätta att jämkningar av antalet befattningar i olika lönegrader framdeles, sedan erfarenhet hunnit vinnas om den nya rättegångsordningens inverkan på arbetet å de olika domsagokanslierna, kunde visa sig erforderliga. Därvid åsyftade utredningsmannen särskilt utbyte av kansliskrivarbefattningar mot kanslisttjänster i vissa av de större och mera arbetstyngda domsagorna.

Sveriges Juristförbund har i skrivelse den 9 april 1947 anført, att förbundet icke hade något att erinra mot att tingssekreterarna i vissa domsagor i enlighet med domarutredningens förslag ersattes med *tingsdomare*. Däremot har förbundet avstyrkt hovrätternas förslag att inrätta *tingssekreterarbefattningar* i ytterligare ett betydande antal domsagor. Här om anföres närmare:

Förbundet kan väl förstå de av häradshövdingarna framställda önskemålen om biträde av kvalificerad jurist. Fördelarna av att häradshövdingarnas intressen härav tillgodoses stå emellertid enligt förbundets mening icke i någon som helst proportion till nackdelarna. En utökning av tingssekreterarbefattningarna kommer att medföra en ytterligare ansvällning av domarkårens bas och kommer därigenom på ett katastrofalt sätt att skärpa den kris, som uppstått genom disproportionen mellan antalet lägre befattningar och antalet slutposter på banan. Bortsett härifrån anser förbundet, att man i nuvarande läge, då arbetsbördan i häradsrätterna blott kan gissningsvis uppskattas, icke har anledning att utöka antalet tingssekreterarbefattningar. Man har enligt förbundets mening att räkna med en avsevärd minskning i den

rättsbildade personalens arbetsbörda, därest den av förbundet i annat sammanhang åskade upprustningen av domsagornas kanslier blivit genomförd. Det synes då rimligt, att man inriktar krafterna på att få ut största möjliga resultat härav. Först när resultat av en genomförd rationalisering kan bedömas, bör man övergå till att dryfta en ändrad sammansättning av kadern av rättsbildade befattningshavare. Förbundet vill i detta sammanhang ytterligare särskilt trycka på två av förbundet förut framförda synpunkter. Den ena är att inskrivningsväsendet bör frigöras från domsagorna. Den andra är att man icke bör gå så långt i frikoppling av häradshövdingarna från andra än rent dömande uppgifter, att man degraderar tingssekreterarna till tingsnotarier. I så fall komma rekryteringssvårigheterna att med ytterlig skärpa göra sig gällande även på detta stadium.

Förbundet har slutligen med utgångspunkt från vissa önskemål angående rationalisering av domstolsarbetet förklarat sig instämma i förslagen om anställning av kanslisterna i lönegrad A 15 vid vissa domsagor och om anställning av andra kvalificerade icke rättsbildade biträden, varjämte förbundet uttalar sig för en allmän upprustning av häradsrätternas kanslier i rent konorstekniskt hänseende.

Övergången till den nya rättegångsordningen kommer också för häradsrätternas del att påkalla en förstärkning av organisationen. Förändringen i rättegångssättet får även här väsentligt inflytande på anslagsberäkningen endast för senare hälften av budgetåret.

En uppskattning av arbetsbördan i domsagorna efter nya RB:s ikraftträdande har verkställts av 1943 års domarutredning. Det muntliga förfarandet måste enligt utredningens mening ställa skärpta krav i kvalitativt hänseende både på domarna och den underställda personalen. De mera rutinmässiga göromålen torde vidare erhålla ökad omfattning. Domarutredningen framhåller att, när organisationen i olika avseenden skall förstärkas för att kunna möta de större anspråken, detta i avbidan på praktiska erfarenheter bör ske på sådant sätt att organisationen snabbt kan jämkas efter den faktiska utvecklingen.

Från dessa utgångspunkter har domarutredningen påkallat utökning av personalorganisationen speciellt i två avseenden, nämligen såvitt angår tingsdomarna och de icke rättsbildade biträdena. Däremot har utredningen icke ifrågasatt större förändringar vad beträffar tingssekreterarna utan manat till återhållsamhet i fråga om inrättande av nya befattningar av detta slag. Jämväl tingsnotarieorganisationen har ansetts böra bibehållas i ungefär samma omfattning som för närvarande.

Vad angår tingsdomarna har domarutredningen anfört, att den dömande verksamheten i många domsagor är av sådan omfattning, att den icke i sin helhet kan handhavas av häradshövdingen, samt att de befattningshavare som jämte häradshövdingen i större utsträckning skola fullgöra domaruppgifter måste vara väl kvalificerade för detta uppdrag och sålunda besitta tillräcklig erfarenhet och mognad. Med hänsyn härtill har domarutredningen velat uppställa det kravet, att den som i större omfattning omhänderhar

**Departements-
chefen.**

egentliga domaruppgifter i häradsrätt i regel skall — i likhet med de nuvarande tingsdomarna — i fråga om erfarenhet och skicklighet vara att jämföras med assessor i hovrätt. Domarutredningen har funnit, att nio domsagor kunna med avseende å kvalificerade domaruppgifter i stort sett jämföras med domsagor där tingsdomare redan nu finnas, och följaktligen föreslagit inrättande av tingsdomarbefattningar i dessa domsagor, nämligen Nora, Norra Hälsinglands, Västra Hälsinglands, Medelpads västra, Ångermanlands södra, Tveta, Vista och Mo, Vadsbo, Västra Göinge samt Luleå domsagor. Domarutredningen har funnit samtliga tingsdomarbefattningar böra vara ordinarie tjänster. Befattningarna ha med hänsyn till arbetsuppgifternas natur och vikten av en fullgod rekrytering ansetts böra uppflyttas från 29 till 30 lönegraden.

I fråga om domsagobiträdena har domarutredningen betonat vikten av att den överflyttning av arbetsuppgifter på dessa biträden, som avsågs vid 1943 års domsagoreform, blir genomförd. För domsagobiträden, åt vilka i större utsträckning skall anförtros att på eget ansvar handha de kvalificerade expeditionella bestyr som enligt den nya rättegångsordningen komma att åvila domsagokanslierna, har domarutredningen föreslagit inrättande av kanslistbefattningar i lönegraden A 15, med början förslagsvis i ett 10-tal domsagor. För samma ändamål har även antalet biträdesbefattningar i 11 lönegraden ansetts böra ökas, till en början förslagsvis med ett 10-tal. Det förutsattes att, i den mån kanslistbefattningar eller ytterligare biträdesbefattningar i 11 lönegraden inrättas, motsvarande minskning göres i fråga om biträdesbefattningar av lägre grad eller tingsnotariebefattningar, där icke med hänsyn till arbetsbördan i domsagan detta är uteslutet.

Rörande biträdesorganisationen har, efter avlämnandet av hovrätternas anslagsframställningar för nästkommande budgetår, ytterligare utredning verkställts, vilken finnes innefattad i den förut omnämnda promemorian angående löneställning för viss icke rättsbildad biträdespersonal. Utredningsmannen har efter genomgång av biträdesbehovet i de olika domsagorna — med hänvisning bl. a. till nödvändigheten av nyrekrytering av stenografikunniga biträden — kommit till det resultat att övergången till den nya rättegångsordningen kräver en ej ringa utvidgning av biträdesorganisationen. I promemorian anmärkes emellertid att den betydande omfattning, i vilken extra biträden måst anställas utöver 1943 års plan för biträdesuppsättningen, tyder på att denna plan ej kunnat följas i fortsättningen utan att förhållandena förr eller senare, även bortsett från rättegångsreformen, skulle ha nödvändiggjort en revidering. Vad angår de särskilda befattningarna har utredningsmannen för varje hovrättsområde föreslagit det antal tjänster i olika lönegrader som han funnit erforderligt. Då behovet av stenografihjälp i stort sett ansetts böra tillgodoses på det sätt att åt stenografikunniga biträden i lönegraderna Ex 2—A 4 utgå särskilda tilläggsarvoden, har tillika för varje hovrättsområde föreslagits ett visst antal sådana arvoden. Enligt förslaget skulle sammanlagda antalet biträdesbefattningar i domsagorna utgöra 464, nämligen 17 kanslist i lönegrad A 15, 88 kansliskrivare i löne-

grad A 11, 69 kontorister i lönegrad A 9, 76 kanslibiträden i lönegrad A 7 och 67 kontorsbiträden i lönegrad A 4 samt 147 skriv- och kontorsbiträden i lönegraderna Ex 2—Eo 4.

De sålunda av domarutredningen och i promemorian angående biträdespersonalen framlagda förslagen till personalorganisationens utbyggnad synas mig, så långt man kan nu döma, i det hela välbetänkta och ändamålsenliga. Någon ovisshet måste av lätt insedda skäl råda beträffande det faktiska arbetskraftsbehovet under den nya rättegångsordningen, men det förefaller mig icke sannolikt att man på förhand skulle kunna komma till större klarhet än som vunnits genom de redan verkställda undersökningarna.

Beträffande h ä r a d s h ö v d i n g ä m b e t e n a har man för nästa budgetår att räkna med samma antal som förut. I anledning av att Strängnäs införlivats med Livgedingets domsaga har Kungl. Maj:t i enlighet med riksdagens för sådant fall generellt givna bemyndigande (jfr prop. 198/1943 s. 39 o. 49 § 3 mom. 2 p. civila avlöningsreglementet) den 24 januari 1947 beslutat att domsagan skall uppflyttas till lönegrupp IV. Då vidare Ängelholm och Åmål från och med den 1 januari 1948 torde komma att införlivas med respektive Södra Åsbo och Bjäre domsaga samt Tössbo och Vedbo domsaga, torde enligt vanliga beräkningsgrunder dessa domsagor böra uppflyttas, den förstnämnda från lönegrupp II till lönegrupp IV och den sistnämnda från lönegrupp I till lönegrupp III.

Rörande t i n g s d o m a r n a vill jag i anslutning till uttalanden i några remissyttranden framhålla att, även om domarutredningens understrykande av vikten av tillräckligt erfarna och mogna biträdande domarkrafter i större domsagor i och för sig är riktigt, den omständigheten att domargöromålens omfattning kräver biträdande domare med assessors kompetens i första hand bör giva anledning till undersökning, om icke förhållandena böra förändra delning av domsaga. På grund av dylika överväganden har, som jag tidigare i förbigående berört, utredning påbörjats om omreglering av några domsagor av nu ifrågavarande kategori, bl. a. Nora domsaga samt Tveta, Vista och Mo domsaga. Med hänsyn till de sålunda pågående utredningarna synes det mig icke lämpligt att nu skrida till inrättande av tingsdomartjänster i dessa två domsagor. I övrigt vill jag biträda domarutredningens förslag i denna del och tillstyrker alltså att med ingången av år 1948 de nuvarande 4 tingsdomartjänsterna i lönegrad A 29 och 7 tingsdomartjänsterna i lönegrad Eo 29 samtliga placeras i lönegrad A 30 ävensom att nya tingsdomartjänster i sistnämnda lönegrad inrättas i Norra Hälsinglands, Västra Hälsinglands, Medelpads västra, Ångermanlands södra, Vadsbo, Västra Göinge samt Luleå domsagor. Med hänsyn till de svåra arbetsförhållandena i domsagorna i Norrbottens län böra vidare, såsom hovrätten för Övre Norrland föreslagit, tingsdomarbefattningar inrättas i Piteå, Kalix och Gällivare domsagor. Antalet tingsdomartjänster skulle alltså med senare delen av nästkommande budgetår ökas från 11 till 21.

I åtskilliga remissyttranden har uppmärksamhet ägnats frågan huruvida

tingsdomartjänsterna böra vara slutposter eller ej. Flertalet av de remissinstanser, som upptagit spørsmålet, ha velat göra gällande att befattningarna huvudsakligen borde ha karaktär av passagetjänster och att befattningshavarna regelmässigt borde kunna räkna på befordran till häradshövdingämbete. Farhågor ha uttalats att, därest tjänsterna bleve slutposter, de icke skulle bliva tillräckligt eftersträfvade.

I anledning av dessa överväganden vill jag erinra att tingsdomartjänsterna nu föreslås placerade i samma lönegrad som hovrättsråd. I betraktande härav och med hänsyn till arbetsuppgifternas kvalificerade natur förefaller det knappast rimligt att befattningarna icke skulle locka sökande från den personalgrupp, som avsetts vara deras rekryteringsbas, nämligen hovrätternas assessorer. Frågan huruvida tjänsterna skola vara slutposter eller ej låter sig enligt min mening icke generellt besvara. Jag vill emellertid framhålla att det med hänsyn till den betydande ansvällningen av de yngre årsgrupperna av hovrättsjurister icke kan bli möjligt att upprätthålla någon mer eller mindre automatisk befordringsgång till häradshövdingämbeten lika litet som till hovrättsråds- eller lagmansämbeten. En tingsdomare som på ett förtjänstfullt sätt förvaltats sitt ämbete bör enligt min mening på samma sätt som ett hovrättsråd eller en revisionssekreterare kunna ifrågakomma till häradshövdingämbete eller annan högre tjänst, men han bör, lika litet som hovrättsråd eller revisionssekreterare kunna utan vidare räkna med att efter anciennitet vinna befordran till sådan tjänst. Jag vill tillägga att det ur flera synpunkter förefaller rimligt att transport från en tingsdomartjänst till en annan medgives i större utsträckning och efter betydligt kortare tjänstgöringstid än som är fallet med avseende å häradshövdingämbeten.

Vad beträffar tingssekreterarna böra de nuvarande befattningarna regelmässigt indragas i de domsagor där, efter vad jag förut anfört, tingsdomartjänster tillkomma den 1 januari 1948. Härigenom minskas tingssekreterarnas antal med 10. I likhet med domarutredningen finner jag nödvändigt att iakttaga stor återhållsamhet vid tillskapande av nya tingssekreterartjänster och därmed jämförliga befattningar. Endast i mycket begränsad omfattning kan jag därför förorda de önskemål, vilka i detta hänseende framställts från hovrätternas sida. Svea hovrätt har föreslagit att nya tingssekreterarbefattningar inrättas i fem domsagor, däribland Västmanlands mellersta domsaga, samt att medel beräknas för fiskalskompetent biträde i tio domsagor. Fiskalskompetent biträde skulle sålunda vara anställt i, bland andra, Sollentuna och Färentuna samt Södra Roslags domsagor. Hovrätten har vidare, för hovrättens för Nedre Norrland domsområde, hemställt om en ny tingssekreterartjänst ävensom medel för fiskalskompetent biträde i tre domsagor, däribland Ångermanlands norra domsaga. Under erinran att medel för fiskalskompetent arbetskraft redan i gällande riksstat beräknats för de fyra särskilt nämnda domsagorna vill jag tillstyrka att medelsanvisning för nämnda ändamål sker även för hela nästkommande budgetår. Därutöver synas för senare hälften av budgetåret medel böra beräknas för fiskalsbiträde i ytterligare tvenne domsagor inom vardera av domsområdena

för Svea hovrätt och hovrätten för Nedre Norrland. Det torde få ankomma på Kungl Maj:t att bestämma vilka fyra domsagor som skola erhålla ifrågasvarande biträdeshjälp. Vad angår domsagorna under hovrätten över Skåne och Blekinge synes för hela budgetåret en ny tingssekreterartjänst böra upptagas för den arbetstyngda Vemmenhögs, Ljunits och Herrestads domsaga och för senare hälften av budgetåret — i anledning av Ängelholms införlivande och därigenom ökad arbetsbörda — en sådan tjänst i Södra Åsbo och Bjäre domsaga. Beträffande hovrättens för Övre Norrland domsområde tillstyrker jag, att från och med den 1 juli 1947 en ny tingssekreterartjänst inrättas i Torneå domsaga, vars arbetsförhållanden bl. a. på grund av befolkningens tvåspråkighet äro särskilt krävande, samt medel beräknas för ett fiskalskompetent biträde i domsaga efter Kungl. Maj:ts bestämmande. Sistnämnda medelsanvisning har i så måtto motsvarighet innevarande budgetår som i statsverkspropositionen medel beräknades för, utom en tingssekreterare, också ett fiskalskompetent biträde i Gällivare domsaga. Antalet tingssekreterare skulle enligt vad jag förordnat bliva, under förra hälften av budgetåret (46 + 2) 48 och under senare hälften (46 — 10 + 3) 39. Härtill skulle komma (5) 5 särskilt utsända fiskalsbiträden under första hälften av budgetåret och (5 + 4) 9 sådana under senare hälften.

Såsom domarutredningen föreslagit bör fiskalskompetent biträde i domsaga, vilken i enlighet med det sagda utsänts att biträda med uppgifter, motsvarande en tingssekreterares, åtnjuta samma löneförmåner som nytillträdande tingssekreterare, såframt han uppfyller de formella villkoren för att förordnas till sådan tjänst. Däremot kan jag icke tillstyrka hovrättens över Skåne och Blekinge förslag om särskilda, gynnsamma ersättningsregler för den som vid ordinarie tingssekreterares ledighet, t. ex. för sjukdom, förordnas att vikariera å tjänsten.

Vad angår tingsnotarierna finner jag icke skäl föreslå annan ändring i organisations- och anslagsramen än som föranledes av att notarieantalet för domsagorna under hovrätten för Övre Norrland nedsattes från 23 till 18. Jag vill i samband härmed omnämna att tillgängliga uppgifter utvisa någon förbättring av möjligheten att erhålla aspiranter till domsagorna i Övre Norrland. Såsom jag tidigare antytt torde det vara lämpligt att från 300 kronor till 600 kronor om året öka arvodestillägget till notarier i Övre Norrlands och Härjedalens domsagor.

De också annorstädes än i Övre Norrland konstaterade svårigheterna att rekrytera notarietjänsterna i domsagorna äro ägnade att inskräpa vikten av att, såsom tidigare vid flera tillfällen framhållits, tingsnotarierna väsentligen få syssla med arbetsuppgifter av juridisk natur och frigöras från mindre kvalificerade göromål. Den utvidgning av biträdesorganisationen, som föreslagits i promemorian angående löneställning för viss icke rättsbildad biträdespersonal och som jag vill anbefalla till genomförande, torde underlätta den vidare utvecklingen mot en rationell arbetsfördelning å domsagokanslierna. Jag vill i detta sammanhang nämna att i en till mig från Sveriges Juristförbund ingiven, den 15 januari 1947 dagtecknad promemoria föreslagits att

arbetet å bl. a. domsagokanslierna måtte i olika avseenden rationaliseras. Med utgångspunkt från denna framställning, som innehåller värdefulla uppslag, ämnar jag genom statens organisationsnämnd låta utreda möjligheterna till rationalisering av arbetsförhållandena och arbetsmetoderna å domarkanslierna, särskilt i vad angår behandlingen av inskrivningsärenden. Sistnämnda arbetsområde synes mig med fördel kunna omedelbart undersökas, då ju göromålen i fråga endast indirekt beröras av den förestående övergången till en ny rättegångsordning.

Med avseende å biträdesorganisationen innebär det i promemorian angående löneställning för viss icke rättsbildad biträdespersonal upptagna förslaget på åtskilliga punkter en beskärning av vad hovrätterna i sina framställningar betecknat som oundgängligen nödvändigt. Då det emellertid icke är möjligt att med säkerhet beräkna arbetsbelastningen under den nya ordningen och förslaget i promemorian grundas på en jämförande undersökning av personalbehovet för domsagorna under samtliga hovrätter anser jag mig åtminstone för närvarande icke kunna förorda en större organisationsökning än i promemorian avsetts. Det bör för övrigt framhållas att även promemoriaförslaget innefattar en i vissa delar, särskilt såvitt angår domsagorna i Övre Norrland, ganska betydande utbyggnad av organisationen.

Med den förordade förstärkningen av domsagornas biträdespersonal avses dels att möta de stegrade krav, som den nya rättegångsordningen kan väntas ställa på häradsrätternas kanslier, och dels att främja det förut berörda önskemålet att från juristpersonalen avlasta icke juridiska göromål. För att dessa syften skola uppnås är det av största vikt att rekryteringen av de nya befattningarna — särskilt de i lönegraderna 9—15 placerade — sker så att verkligt kvalificerad arbetskraft tillföres domsagorna. De hittillsvarande biträdena böra sålunda icke på grund av ålder och tjänstgöringstid i och för sig äga någon företrädesrätt till de nya befattningarna. För vinnande av bästa möjliga rekrytering framstår det som önskvärt att kvalificerade kontorsanställda från andra områden än domsagoförvaltningen oftare än nu förvärfvas liksom att för biträdena en befodringsgång mellan olika domstolar kommer till stånd.

I betraktande av den reglering av personalorganisationen, som sålunda förordas av mig för tiden från och med nya RB:s ikraftträdande, synes det i allmänhet icke vara anledning att tillmötesgå de önskemål om partiella förbättringar och förstärkningar redan från och med budgetårets början, som påkallats av vissa hovrätter. Dock synas redan för första hälften av budgetåret medel böra beräknas för ytterligare 2 stenografikunniga biträden för Svea hovrätts domsområde samt för ett kanslibitråde i lönegrad Eo 7, avsett att ersätta en avgången arvodist i Hallands mellersta domsaga. I viss anslutning till ett förslag av föreningen Sveriges häradshövdingar om tidigare ikraftträdande av den nya organisationen torde vidare, för att underlätta en successiv nyanställning av biträden redan under de sista månaderna av år 1947, ett för samtliga hovrättsområden gemensamt reservbelopp om 75 000 kronor böra ställas till Kungl. Maj:ts förfogande.

Den av Göta hovrätt begärda anslagsökningen för extra skrivhjälp och de av hovrätten över Skåne och Blekinge påkallade anslagsökningarna för fastighetsbokuppläggare, vikarier och extra skrivhjälp, allt avseende första hälften av budgetåret, synas icke böra föranleda erinran.

Domarutredningen har hemställt, att med hänsyn till rådande ovisshet beträffande de nya arbetsförhållandena ett reservbelopp skulle ställas till Kungl. Maj:ts förfogande att vid oundgängligt behov användas för att bereda ytterligare biträdeshjälp m. m. i domsagorna under senare hälften av budgetåret. Då emellertid anslaget till icke ordinarie personal är förslagsanslag och det sålunda står Kungl. Maj:t öppet att medgiva dess överskridande, finner jag icke erforderligt att föreslå något sådant reservbelopp.

I enlighet med vad jag sålunda förordat bör anslagsberäkningen ske på följande sätt.

Första hälften av budgetåret.

Anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän minskas med den automatiska nedsättningen av övergångsersättningarna till vissa häradshövdingar eller enligt hovrätternas förslag med i runt tal (2 132 + 2 064 + 116 + 150) 4 450 kronor. Å andra sidan ökas posten med 1 250 kronor för uppflyttning av Livgedingets domsaga i högre lönegrupp. Regleringen av befordringsgången för biträdespersonalen — varigenom 36 ordinarie kontorsbiträdestjänster i lönegrad A 4 skulle tillkomma, nämligen 15 i domsagor under Svea hovrätt, 9 i domsagor under Göta hovrätt, 10 i domsagor under hovrätten över Skåne och Blekinge och 2 i domsagor under hovrätten för Övre Norrland — medför att posten uppräknas med (24 250 + 13 000 + 16 500 + 2 900) 56 650 kronor. Vidare föranleder den allmänna löneregleringen en ökning av posten med i runt tal (271 300 + 215 200 + 92 700 + 53 200) 632 400 kronor. För budgethalvåret bör alltså anslagsposten uppföras med $\left(\frac{2\ 112\ 300}{2} - 4\ 450 + 1\ 250 + 56\ 650 + 632\ 400\right)$ 1 742 000 kronor.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, bör uppföras med oförändrat belopp, $\left(\frac{4\ 000}{2}\right)$ 2 000 kronor.

Anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal bör höjas med 30 200 kronor, varav 3 000 kronor avse domsagor under Svea hovrätt (löner till 2 stenografikunniga biträden samt höjda tilläggsarvoden till tingsnotarier i Härjedalens domsaga), 4 000 kronor domsagor under Göta hovrätt (lön till ett biträde i Hallands mellersta domsaga i lönegrad Eo 7 i stället för en avgången arvodist, höjt anslag till extra skrivhjälp), 13 100 kronor domsagor under hovrätten över Skåne och Blekinge (lön till en tingssekreterare i Vemmenhøgs, Ljunits och Herrestads domsaga samt ökat anslag till fastighetsbokuppläggare, extra skrivhjälp och vikariatsersättningar) ävensom 10 100 kronor domsagor under hovrätten för Övre Norrland (lön till en tingssekreterare i Torneå domsaga samt höjda tilläggsarvoden till

tingsnotarierna). Den reglerade befordringsgången medför minskning av icke-ordinarieposten med i runt tal (18 200 + 10 000 + 14 500 + 1 200) 43 900 kronor medan den allmänna löneregleringen medför en ökning av de å hovrättsområdena fördelade icke-ordinarieposterna med i runt tal (461 400 + 346 800 + 152 200 + 110 800) 1 071 200 kronor. Den till Kungl. Maj:ts förfogande stående reserven å 32 200 kronor (jfr ovan s. 113) bör med hänsyn till den allmänna löneregleringen höjas med 11 300 kronor till $\left(\frac{32\,200}{2} + 11\,300\right)$ 27 400 kronor. Slutligen bör posten uppräknas med 75 000 kronor, motsvarande ett till Kungl. Maj:ts förfogande ställt reservbelopp. Anslagsposten bör alltså uppföras med $\left(\frac{3\,087\,400}{2} + 30\,200 - 43\,900 + 1\,071\,200 + 27\,400 + 75\,000\right)$ 2 703 600 kronor.

Anslagsposten till rörligt tillägg bör upptagas med (112 000 + 86 000 + 36 400 + 25 000) 259 400 kronor.

Anslagets slutsumma för budgethalvåret skulle följaktligen bli (1 742 000 + 2 000 + 2 703 600 + 259 400) 4 707 000 kronor.

Senare hälften av budgetåret.

Vid bifall till vad jag i det föregående förordat rörande vissa domsagors uppflyttning i högre lönegrupp, domsagornas personalorganisation, löneställningen för tingsdomarna samt biträdespersonalens placering å ordinarie stat bör anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän i förhållande till det av hovrätterna beräknade beloppet, i runt tal (582 100 + 161 600 + 386 500 + 247 900 + 167 881 + 125 000) 1 671 000 kronor, minskas med 6 700 kronor för domsagor under Svea hovrätt, ökas med 6 100 kronor för domsagor under hovrätten för Nedre Norrland, minskas med 45 600 kronor för domsagor under Göta hovrätt, minskas med 24 600 kronor för domsagor under hovrätten för Västra Sverige, ökas med 68 300 kronor för domsagor under hovrätten över Skåne och Blekinge samt ökas med 62 800 kronor för domsagor under hovrätten för Övre Norrland. Nettoökningen utgör alltså 60 300 kronor. Härjämte föranleder den allmänna löneregleringen en ökning av anslagsposten med i runt tal (328 000 + 95 600 + 194 400 + 127 300 + 134 700 + 107 000) 987 000 kronor. Anslagsposten bör alltså uppföras med (1 671 000 + 60 300 + 987 000) 2 718 300 kronor.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, bör upptagas med det av hovrätten för Övre Norrland föreslagna beloppet, 2 700 kronor.

Anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal bör — med hänsyn till vad jag förordat rörande domsagornas personalorganisation, anslagen till särskilda fastighetsbokuppläggare, vikarier och extra skrivhjälp samt övriga frågor av anslagsnatur — i förhållande till det av hovrätterna beräknade beloppet, i runt tal (545 400 + 131 700 + 238 200 + 152 900 + 294 259 + 204 200) 1 566 700 kronor minskas för domsagor under Svea hovrätt och under hovrätten för Nedre Norrland med 54 200 kronor resp. 20 300 kronor, ökas för domsagor under Göta hovrätt och under hov-

rätten för Västra Sverige med 31 000 kronor resp. 20 200 kronor samt minskas för domsagorna under hovrätten över Skåne och Blekinge och under hovrätten för Övre Nörrland med 83 700 kronor resp. 94 300 kronor. Nettominskningen utgör alltså 201 300 kronor. Den allmänna löne regleringen medför en höjning av anslagsposten med i runt tal (343 900 + 78 000 + 188 400 + 121 200 + 147 400 + 76 900) 955 500 kronor. Anslagsposten bör alltså uppföras med (1 566 700 — 201 300 + 955 500) 2 321 200 kronor.

Anslagsposten till rörligt tillägg bör uppföras med (104 300 + 27 100 + 59 500 + 38 700 + 43 800 + 28 900) 302 300 kronor.

Anslaget slutsumma för senare budgethalvåret skulle följaktligen utgöra (2 718 300 + 2 700 + 2 321 200 + 302 300) 5 344 500 kronor.

För hela budgetåret 1947/48 skulle slutsumman bliva (4 707 000 + 5 344 500) 10 051 500 kronor.

Vid bifall till de nu föreslagna ändringarna skulle å den för häradsrätterna gällande personalförteckningen för första hälften av budgetåret 1947/48 tillkomma 2 befattningar såsom tingssekreterare i lönegrad Eo 22, varjämte såsom en följd av den reglerade befordringsgången för biträdespersonalen skulle uppföras 36 ordinarie kontorsbiträdesbefattningar i lönegrad A 4. Vad angår tiden efter den 1 januari 1948 skulle vid bifall till vad i det föregående förordats beträffande personalorganisationen personalförteckningen vid nu gällande avlöningsbestämmelser få följande utseende:

Personalförteckning.

Befattning	Lönegrad
Tjänstemän å ordinarie stat.	
115 häradshövdingar	B 2
21 tingsdomare	A 30
3 särskilda inskrivningsdomare	A 29
17 kanslist	A 15
88 kansliskrivare	A 11
69 kontorister	A 9
76 kanslibiträden	A 7
67 kontorsbiträden	A 4
Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än 20.	
39 tingssekreterare	Eo 22

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i häradsrätternas personalförteckning vidtaga i det föregående angivna ändringar;

dels fastställa följande avlöningsstat för häradsrätterna att tillämpas under budgetåret 1947/48:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	4 460 300
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslags-</i> <i>vis</i>	»	4 700
3. Avlöningar till icke-ordinarie perso- nal, <i>förslagsvis</i>	»	5 024 800
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	561 700
Summa kronor		10 051 500

dels ock till Häradsrätterna: Avlöningar
för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslags-*
anslag av kronor 10 051 500.

12. Häradsrätterna: Omkostnader, förslagsvis. För innevarande budgetår har till omkostnader vid häradsrätterna anvisats ett förslagsanslag å 425 000 kronor.

För anslaget disponerande gäller följande av Kungl. Maj:t den 7 juni 1946 fastställda omkostnadsstat.

Omkostnadsstat.*Domsagor under Svea hovrätt.*

1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor	11 000
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	»	45 000
3. Expenser, <i>förslagsvis</i>	»	119 000
Summa kronor		175 000

Domsagor under Göta hovrätt.

1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor	9 000
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	»	30 000
3. Expenser, <i>förslagsvis</i>	»	96 000
Summa kronor		135 000

Domsagor under hovrätten över Skåne och Blekinge.

1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor	3 000
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	»	15 000
3. Expenser, <i>förslagsvis</i>	»	42 000
Summa kronor		60 000

Domsagor under hovrätten för Övre Norrland.

1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor	2 000
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	»	25 000
3. Expenser, <i>förslagsvis</i>	»	28 000
Summa kronor		55 000

I samband med omkostnadsstatens fastställande har Kungl. Maj:t föreskrivit, att anslagsposterna till reseersättningar och expenser icke må utan Kungl. Maj:ts medgivande överskridas.

I sina förut omförmälda skrivelser med anslagsäskanden ha hovrätterna framlagt förslag rörande anslagsbehovet för omkostnader under nästa budgetår för de under hovrätterna lydande domsagorna, varjämte — såvitt angår senare hälften av budgetåret — Svea hovrätt och Göta hovrätt framlagt förslag jämväl rörande medelsbehovet för omkostnader för domsagor under hovrätten för Nedre Norrland resp. hovrätten för Västra Sverige.

Svea hovrätt har för första hälften av budgetåret icke föreslagit någon avvikelse från vad för närvarande gäller.

För senare hälften av budgetåret har hovrätten med hänsyn till det då minskade antalet domsagor under hovrätten föreslagit nedräkning av samtliga anslagsposter, posten till sjukvård med 1 200 kronor, posten till reseersättningar med 3 000 kronor samt posten till expenser med 14 000 kronor. För samma budgethalvår har hovrätten vidare föreslagit att för de domsagor, som komma att lyda under *hovrätten för Nedre Norrland*, anslagsposterna beräknas till resp. 1 200 kronor, 5 500 kronor och 14 000 kronor. Hovrätten har framhållit att medelsbehovet för domsagorna under de båda hovrätterna beräknats efter nu gällande grunder; dock att posterna till reseersättningar något höjts med hänsyn till de ändrade bestämmelserna om traktamentsersättning.

Göta hovrätt har för första hälften av budgetåret ej föreslagit annan ändring av anslagsbeloppet än att posten till reseersättningar med hänsyn till belastningen uppräknats med 1 000 kronor.

För det senare budgethalvåret har hovrätten för de domsagor, som då lyda under hovrätten, föreslagit sänkning av samtliga anslagsposter, nämligen med 1 700 kronor å posten till sjukvård, med 4 000 kronor å posten till reseersättningar samt med 19 000 kronor å posten till expenser. För samma tid har hovrätten föreslagit att för domsagorna under *hovrätten för Västra Sverige* beräknas 1 700 kronor till sjukvård, 9 000 kronor till reseersättningar samt 19 000 kronor till expenser. Hovrätten har framhållit att det sammanlagda anslagsbeloppet för domsagorna under de båda hovrätterna vore oförändrat i förhållande till de för första hälften av budgetåret föreslagna beloppen utom såvitt anginge reseersättningar, där med hänsyn till ökat antal tingsresor en höjning vore ofrånkomlig.

Svea och *Göta hovrätter* ha vidare hemställt — Göta hovrätt i särskild skrivelse den 24 april 1947 — att därest medel komma att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för täckande av vissa utgifter i samband med rättegångsreformens genomförande hänsyn måtte tagas till det ökade behov av skrivmaskiner i domsagorna, som följer av den föreslagna utvidgningen av biträdesorganisationen. Kostnaderna för nyanskaffning av skrivmaskiner uppskattas till 20 000 kronor för domsagorna under Svea hovrätt, 5 000 kronor

för domsagorna under hovrätten för Nedre Norrland, 15 000 kronor för domsagorna under Göta hovrätt samt 5 000 kronor för domsagorna under hovrätten för Västra Sverige.

Hovrätten över Skåne och Blekinge har för första hälften av budgetåret föreslagit ökning av anslagsposterna till reseersättningar och till expenser med resp. 4 000 kronor och 1 500 kronor. För senare hälften av budgetåret har hovrätten begärt ökning i förhållande till nu gällande stat av posten till sjukvård med 1 000 kronor, av posten till reseersättningar med 5 000 kronor samt av posten till expenser med 9 000 kronor, varav 5 000 kronor avsåge beräknad kostnad för inköp av kontorsmaskiner. Såsom skäl för höjning av posten till sjukvård har hovrätten åberopat det ökade antalet befattningshavare i domsagorna. Beträffande posten till reseersättningar har hovrätten särskilt framhållit att belastningen under de tre senast förflutna budgetåren utgjort resp. 19 762 kronor, 22 964 kronor och 22 935 kronor.

Hovrätten för Övre Norrland har för första hälften av budgetåret föreslagit uppräknig av anslagsposterna till reseersättningar och till expenser med resp. 2 500 kronor och 1 000 kronor. Beträffande förstnämnda post har hovrätten såsom skäl för ökning åberopat att utgifterna under intet av de senaste tre budgetåren kunnat begränsas till det anvisade beloppet 25 000 kronor; för budgetåret 1945/46 hade utgifterna överstigit 30 000 kronor. Höjning av anslaget till expenser har motiverats med att belastningen å posten under budgetåret 1945/46 utgjort omkring 32 000 kronor, varjämte hovrätten erinrat om den pågående allmänna prisfördyringen. För det senare budgethalvåret har hovrätten under åberopande av en tablå, i vilken det beräknade medelsbehovet angivits för varje domsaga särskilt, hemställt om höjning av anslagsposten till sjukvård med 350 kronor, av posten till reseersättningar med 12 200 kronor samt av posten till expenser med 27 000 kronor. Av sistnämnda belopp avse 7 000 kronor löpande utgifter samt 20 000 kronor engångsutgifter, särskilt för inköp av kontorsmaskiner.

Statskontoret har i infortrat utlåtande ej framställt erinran mot hovrätternas äskanden.

**Departements-
chefen.**

I överensstämmelse med hovrätternas förslag tillstyrker jag att för första hälften av budgetåret anslagsposten till reseersättningar höjes med $(1\ 000 + 4\ 000 + 2\ 500)$ 7 500 kronor samt anslagsposten till expenser med $(1\ 500 + 1\ 000)$ 2 500 kronor.

Vad angår senare hälften av budgetåret vill jag i huvudsaklig överensstämmelse med förslagen tillstyrka höjning av anslagsposten till sjukvård m. m. med $(- 1\ 200 + 1\ 200 - 1\ 700 + 1\ 700 + 1\ 000 + 300)$ 1 300 kronor samt av anslagsposten till reseersättningar med $(- 3\ 000 + 5\ 500 - 4\ 000 + 9\ 000 + 5\ 000 + 12\ 200)$ 24 700 kronor. Även beträffande anslagsposten till expenser finner jag en höjning motiverad. Denna post torde böra så bestämmas att medel finnas tillgängliga till inköp av erforder-

ligt antal kontorsmaskiner. I sistnämnda hänseende torde böra beräknas 20 000 kronor för domsagor under Svea hovrätt, 5 000 kronor för domsagor under hovrätten för Nedre Norrland, 10 000 kronor för domsagor under Göta hovrätt, 5 000 kronor för domsagor under hovrätten för Västra Sverige, 5 000 kronor för domsagor under hovrätten över Skåne och Blekinge samt 8 000 kronor för domsagor under hovrätten för Övre Norrland eller alltså sammanlagt 53 000 kronor. I enlighet härmed och i övrigt i överensstämmelse med hovrätternas förslag förordar jag att anslagsposten till expenser uppräknas med (53 000 — 14 000 + 14 000 — 19 000 + 19 000 + 4 000 + 7 000) 64 000 kronor. Den sammanlagda anslagshöjningen skulle alltså utgöra för första budgethalvåret (7 500 + 2 500) 10 000 kronor, för det senare budgethalvåret (1 300 + 24 700 + 64 000) 90 000 kronor och för hela budgetåret (10 000 + 90 000) 100 000 kronor. Omkostnadsanslaget torde på grund härav upptagas till (425 000 + 100 000) 525 000 kronor.

Jag hemställer sålunda att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Häradsrätterna: Omkostnader* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 525 000.

Rättegångsväsendet i allmänhet.

13. Ersättning åt domare, vittnen och parter, förslagsanslag. I riksstaten för innevarande budgetår är till ersättning åt domare, vittnen och parter upptaget ett förslagsanslag å 700 000 kronor. Rörande de kostnader som bestriidas från anslaget må hänvisas till statsliggaren s. 35 f.

Belastningen å anslaget under budgetåren 1943/44—1945/46 har enligt riksräkenskapsverkets budgetredovisningar utgjort resp. 811 500 kronor, 789 900 kronor och 793 100 kronor.

Anslagsbehovet för budgetåret 1947/48 röner inflytande av att nya rättegångsbalken träder i kraft den 1 januari 1948. Medelsbehovet påverkas särskilt i fyra hänseenden, nämligen i fråga om ersättning till vittnen i brottmål m. fl. mål, ersättning till offentliga försvarare, ersättning till frikända tilltalade samt ersättning till personer som höras under förundersökning i brottmål.

Rörande ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål finnas för närvarande stadganden i lag därom den 4 juni 1886. Dessa ha genom bestämmelser i skilda lagar fått tillämpning även i ett stort antal andra mål såsom äktenskapsmål och mål om fastställande av faderskap och underhållsskyldighet beträffande barn utom äktenskap. De komma att från och med nya RB:s ikraftträdande ersättas av bestämmelser i 36 kap. 24 § nya RB samt i särskild lag angående ersättning av allmänna medel till vittnen m. fl. (prop. nr 8/1947, riksdagens skrivelse nr 46/1947).

Enligt nu gällande bestämmelser utgår ersättning för resekostnad ävensom för kostnad för uppehälle med högst fem eller — där domstolen i särskilt fall med hänsyn till föreliggande omständigheter så prövar skäligt — med högst tolv kronor för varje dag som erfordras för resan och vistelsen vid domstolen. Ersättningsrätten blir genom de nya bestämmelserna något utvidgad varjämte maximibeloppen höjas. Förutom resekostnadsersättning och ersättning för kostnad till uppehälle må vittnet, om anledning förekommer att vittnet går miste om inkomst eller eljest lider ekonomisk förlust, tillerkännas ersättning för tidsspillan. Sådan ersättning må utgå med högst tjugu kronor om dagen. Ersättning för kostnad till uppehälle må utgå allenast i den mån vittnet kan antagas få vidkännas sådan kostnad och må för varje dag beräknas till högst åtta kronor eller, om utgift för nattlogi åsamkas vittnet eller domstolen eljest i särskilt fall med hänsyn till omständigheterna så prövar skäligt, till högst femton kronor. Har vittne för att kunna inställa sig nödgats anlita bistånd av vårdare eller annan, må ersättning efter enahanda grunder beräknas även för dennes inställelse.

Offentlig försvarare skall i brottmål av rätten förordnas för misstänkt, om denne ej själv utsett försvarare eller av honom utsedd försvarare avvisas samt hans rätt finnes på grund av sakens beskaffenhet eller eljest icke kunna tillvaratagas utan biträde. Är den misstänkte anhållen eller häktad, skall även eljest förordnas offentlig försvarare för honom, om han begär det (21 kap. 3 § nya RB). Offentlig försvarare äger av allmänna medel åtnjuta arvode ävensom ersättning för kostnad och tidsspillan efter vad rätten prövar skäligt (21 kap. 10 §).

Vad av allmänna medel utgått till vittne eller försvarare skall i allmänhet återgäldas till statsverket av den tilltalade, om han dömes för brottet.

Om ersättning av allmänna medel till frikänd tilltalad givas vissa stadganden i 31 kap. 2 § nya RB. Har åklagare väckt åtal utan sannolika skäl eller förekommer eljest, då den tilltalade frikännes, på grund av omständigheterna i målet synnerlig anledning därtill, äger rätten tillerkänna den tilltalade ersättning för hans kostnad för försvarare, för bevisningen samt för delgivning och för utskrift av protokoll, dom eller annat dylikt, såvitt kostnaden skäligen varit påkallad för tillvaratagande av hans rätt, så ock för hans inställelse vid rätten. Avvisas eller avskrivs åtal, äger den tilltalade, om skäl äro därtill, erhålla ersättning för kostnad som nu sagts. Dessa stadganden skola enligt 31 kap. 8 §, när förundersökning nedlagts eller åtal eljest ej följt å förundersökningen, äga motsvarande tillämpning i fråga om kostnad under förundersökningen; skyldighet att ersätta sådan kostnad må dock ej åläggas statsverket, med mindre förundersökningen inletts utan skäl eller eljest synnerlig anledning förekommer därtill. Åklagare kan under vissa förhållanden förpliktas återgälda ersättning som nu sagts till statsverket.

Frågan om ersättning till personer som höras under förundersökning i brottmål har som omnämnts i årets statsverksproposition (andra huvudtiteln, D. 1) varit föremål för särskild utredning. Sedan denna utredning numera slutförts anhåller jag att här få upptaga frågan.

Såsom nyss nämnts, äger den som i brottmål, däri allmän åklagare å tjäns- tens vägnar för talan, av åklagaren åberopas som vittne och inställer sig vid domstol erhålla ersättning av allmänna medel för resa och uppehälle. Rätt till ersättning tillkommer också den som i sådant mål av åklagaren åbero- pats för att höras upplysningsvis. Angående storleken av ersättningen må hänvisas till vad jag anfört i det föregående.

Den som sålunda höres vid domstol har i regel blivit hörd av åklagaren eller polisen under förundersökning som ägt rum före målets anhängiggö- rande. Förundersökningsförfarandet är för närvarande väsentligen oreglerat. Däremot innehåller nya RB (23 kap.) ingående bestämmelser i ämnet, bl. a. om förhör under förundersökning. Enligt dessa må under förundersökning förhör hållas med envar som antages kunna lämna upplysning av betydelse för utredningen. Den som utan giltig orsak underlåter att hörsamma kallelse till förhör kan under vissa omständigheter hämtas till förhöret; i vissa fall kan hämtning ske även utan föregående kallelse. Den som är tillstådes å plats där brott förövas är på tillsägelse av polisman skyldig att medfölja till förhör, som hålles omedelbart därefter. Vägrar han utan giltig orsak, må han av polismannen medtagas till förhöret. Den som ej är häktad eller anhållen är skyldig att kvarstanna för förhör högst sex timmar eller i vissa fall, om han kan misstänkas för brottet, högst tolv timmar.

Någon rätt för den som höres under förundersökning i brottmål till er- sättning för kostnader eller utgifter i anledning av förhöret föreligger för närvarande ej. I viss mindre utsträckning förekommer likväl att ersättning gives, därvid kostnaderna bestridas från anslag som för skilda ändamål stå till vederbörande polismyndighets förfogande.

Ett utkast till lag angående ersättning av allmänna medel till den som infunnit sig till förhör under polisundersökning i brottmål framlades 1919 av sakkunniga, vilka inom justitiedepartementet haft att utreda frågan om ny lagstiftning rörande förundersökning och häktning i brottmål. Förslaget blev ej förelagt riksdagen.

Processkommissionen föreslog i sitt betänkande angående rättegångsvä- sendets ombildning, andra delen (SOU 1926: 32), att den som på kallelse in- ställt sig vid förhör inför statsåklagare eller polismyndighet och som till saken intoge samma ställning som ett vittne skulle erhålla ersättning för inställelsen av allmänna medel enligt närmare bestämmelser.

Frågan upptogs av processlagberedningen i dess betänkande med förslag till rättegångsbalk. Beredningen yttrade (SOU 1938: 44 s. 288), att det icke ansetts lämpligt att meddela någon allmän regel om rätt till ersättning för den som hördes under förundersökning. I vissa fall syntes beredningen den hörde skäligen böra erhålla sådan ersättning, särskilt då han för inställel- sen fått vidkännas direkta utgifter. För sådant fall borde det tillkomma un- dersökningsledaren att av medel, som ställts till förfogande för polisverk- samheten, tillerkänna honom ersättning.

Första särskilda utskottet vid 1942 års riksdag anförde i sitt utlåtande i

anledning av propositionen med förslag till rättegångsbalk (nr 2 s. 112), efter en redogörelse för processlagberedningens uttalande.

Att i lag stadga någon allmän rätt till ersättning i nu ifrågavarande fall är ej heller enligt utskottets mening lämpligt. Å andra sidan synes det mindre välbetänkt att helt och hållet överlämna ersättningsfrågan till polis- och åklagarmyndigheternas bedömande utan några vägledande bestämmelser. Ersättning bör givetvis icke utgå till den som skäligen kan misstänkas för brottet eller delaktighet däri, ej heller om den hörde bor helt nära förhørsplatsen och hans inställelse icke medför större olägenheter för honom. I vilka fall ersättning bör utgå kan icke angivas utan närmare undersökning.

Utskottet sade sig förutsätta, att en sådan undersökning komme till stånd i samband med utarbetandet av de närmare föreskrifter om förundersökningsledares verksamhet, som enligt 23 kap. 24 § nya RB skulle meddelas.

Utskottets utlåtande godkändes i denna del av riksdagen.

I juli 1946 utarbetades inom departementet en *promemoria* angående ersättning av allmänna medel till personer som höras under förundersökning i brottmål. Över promemorian ha, efter remiss, avgivits yttranden av hovrätterna, justitiekanslersämbetet, statskontoret, riksräkenskapsverket, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län, styrelserna för föreningarna Sveriges landsfogdar, Sveriges landsfiskaler och Sveriges stadsfiskaler, styrelsen för Svenska polisförbundet samt styrelsen för Sveriges advokatsamfund. Överståthållarämbetet har bifogat yttranden av polismästaren i Stockholm, statspolisintendenten och förste stadsfiskalen i Stockholm, länsstyrelsen i Malmöhus län yttranden av landsfogden i länet, poliskamrarna i Malmö och Hälsingborg, stadsfiskalen i Trelleborg och länets landsfiskalförening samt länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län yttranden av landsfogden i länet och poliskammaren i Göteborg.

I promemorian erinras att i 23 kap. nya RB meddelats åtskilliga föreskrifter för att i görlig mån förebygga att förundersökningen i brottmål — utan att den förlorar nödig effektivitet — alltför mycket inkräktar på de personers frihet, vilka på ena eller andra sättet dragas in i förundersökningen, eller eljest vållar dessa personer kostnad eller olägenhet. Samtidigt framhålles att resultatet härutinnan i praktiken måste bli väsentligen beroende av sådana faktorer som tillgången på personal för förundersökningar, polisens utrustning med transportmedel o. s. v. Hänsynen till förundersökningens skyndsamma bedrivande kunde vidare leda till att förhör stundom måste hållas på tid eller plats som för den hörde innebure olägenheter. Då dessa kunde vara betydande — förlust av arbetsförtjänst, kostnader för resa och uppehälle — syntes det vara obilligt, att de helt skulle drabba den hörde.

I fråga om ersättningsrättens förutsättningar och omfattning uttalas i promemorian att en stark begränsning av ersättningsrätten vore nödvändig för att det allmännas utgifter för ifrågavarande ändamål ej skulle bli alltför betydande. Ersättning borde därför givas i huvudsak allenast när det i förundersökningens intresse eller med hänsyn till organisatoriska förhållanden vore nödvändigt att den hörde finge vidkännas kostnader för förhöret, i fråga om vilka det skulle vara obilligt att förvägra honom ersättning.

Ersättningen skulle avse de särskilda kostnader den hörde i anledning av förhöret fått vidkännas för resa eller uppehålle. Därjämte borde ersättning kunna givas för förlorad arbetsförtjänst. Ersättning skulle kunna tillräknas den hörde om och i den mån det funnes obilligt att han själv finge vidkännas kostnaden eller förlusten.

Resekostnadsersättning skulle enligt uttalande i promemorian begränsas till det strängt nödvändiga. Att bestämma den genom en hänvisning till viss reseklass enligt allmänna resereglementet syntes olämpligt bl. a. av den anledningen att ersättning i vissa fall borde kunna utgå för annat färd sätt än som i samma situation kunnat ifrågakomma enligt reglementet (exempelvis för bilresa i vissa fall då billigare färd sätt kunnat anlitas) eller med endast någon del av de verkliga kostnaderna.

Ersättning för kostnader för uppehålle beräknades i promemorian kunna ifrågakomma endast i undantagsfall. Sådan ersättning borde ej fastställas till något visst belopp. Ej heller borde något maximibelopp utsättas. Med hänsyn till att kostnaderna för uppehålle — då sådana över huvud uppstode — vanligen bleve jämförelsevis obetydliga, kunde införandet av fixerade ersättningsbelopp eller fastställandet av maximibelopp lätt medföra att ersättningen genomsnittligen bleve för hög och att ersättning komme att givas i flera fall än som vore strängt nödvändigt.

Av samma skäl som anförts beträffande ersättningen för kostnad för uppehålle borde det ej heller i fråga om ersättningen för förlorad arbetsförtjänst fastställas något bestämt ersättningsbelopp eller maximibelopp.

Rätt till ersättning skulle ej föreligga, om den hörde sökt undandraga sig förundersökningen eller försvåra utredningen eller om han genom att falskeligen anmäla sig själv eller eljest uppsåtligen föranlett att han utan att skälig anledning därtill förelegat blivit underkastad förhör. Ej heller borde någon ersättningsrätt föreligga, om anledning till misstanke förelåge att den hörde vore skyldig till det brott som föranlett ingripandet eller till delaktighet däri. Ersättning borde likaledes vara utesluten, om eljest med hänsyn till omständigheterna ej vore skäligt att ersättning gäves.

Beslutanderätten huruvida ersättning skulle utgå skulle tillkomma undersökningsledaren. Begäran om ersättning skulle framställas senast inom en vecka från den dag då förhöret ägde rum. I händelse av missnöje med undersökningsledarens beslut skulle klagan föras hos länsstyrelsen.

Förekommande ersättningar borde utgå av statsmedel.

Anledning syntes ej föreligga att ifrågasätta skyldighet för den som slutligen dömdes för det brott förundersökningen avsett att till statsverket återgälda vad i ersättning utgått till under förundersökningen hörda personer. Enligt vad erfarenheten beträffande vittnes- och biträdesersättningar givit vid handen, skulle kostnaderna för indrivningsförsöken vida överstiga vad som kunde inflyta från de förpliktade.

I enlighet med vad nu anförts hade upprättats ett vid promemorian fogat utkast till kungörelse om ersättning av allmänna medel till personer som höras under förundersökning i brottmål.

Statsverkets sammanlagda årliga utgifter för ifrågavarande ersättningar beräknades i promemorian vid en lämpligt restriktiv tillämpning av föreslagna föreskrifter ej komma att överstiga 100 000 kronor om året.

Promemorians förslag har i samtliga yttranden antingen lämnats helt utan erinran eller tillstyrkts i huvudsak. Rörande utformningen av ersättningsbestämmelserna ha i två yttranden — av styrelsen för Sveriges advokatsamfund och av landsfogden i Malmöhus län — framställts erinringar av mera principiell innebörd.

Behovet av bestämmelser om rätt till ersättning i förevarande fall har understrukits i ett flertal yttranden. Sålunda har styrelsen för *Sveriges advokatsamfund* anfört att det vore en påtaglig brist att dylika bestämmelser nu saknades. En kungörelse av det innehåll det vid promemorian fogade utkastet utvisade vore ägnad att undanröja åtskilliga av de olägenheter, vilka föranletts av avsaknaden av bestämmelser i ämnet.

I fråga om ersättningsrättens omfattning har *hovrätten för Övre Norrland* uttalat att om tillämpningen av de i kungörelseutkastet upptagna bestämmelserna, enligt vilka ersättningen ej fixerats till vissa belopp eller maximerats, sloge väl ut, kunde därav föranledas en omarbetning av bestämmelserna om ersättning till vittnen i brottmål, vilka bestämmelser enligt hovrättens mening stundom visade sig stela i tillämpningen och ledde till mindre tillfredsställande resultat.

Sveriges advokatsamfund har framställt erinringar mot det sätt varpå ersättningsrätten principiellt utformats i förslaget. Styrelsen har därvid yttrat följande.

Med den formulering utkastet erhållit kan man knappast tala om någon rätt för den hörde att få ersättning; snarare är det fråga om en rätt för undersökningsledaren att efter en av alla direktivt obunden billighetsprövning tillerkänna honom viss ersättning. En dylik ordning är icke tillfredsställande. Väl kan det sägas, att den allmänna medborgerliga plikten att ställa sig till förfogande för samhällsorganens verksamhet för utredande av brott bör innefatta skyldighet att utan särskild ersättning tåla smärre obehag och olägenheter; därav följer dock icke, att den enskilde även skulle vara pliktig att underkasta sig ekonomiska uppoffringar i form av kostnader för resa och uppehälle eller mistad arbetsförtjänst. Den ifrågavarande medborgerliga plikten innefattar även skyldighet att för avgivande av vittnesmål inställa sig inför domstol; därvidlag har man emellertid ansett det rimligt, att det allmänna ersätter nyssnämnda kostnader och förlust. Något principiellt skäl att lösa ersättningsfrågan på annat sätt, när det gäller inställelse vid förhör under förundersökning, synes icke föreligga.

I huvudsak enahanda synpunkter ha anförts av *landsfogden i Malmöhus län*.

I vissa yttranden har däremot föreslagits en starkare begränsning av ersättningsrätten än det remitterade utkastet anger. Sålunda har *justitiekanslers-ämbetet* velat ifrågasätta att bestämmelserna kompletterades med ett stadgande av innebörd att ersättning, om ej särskilda skäl till annat föranledde, ej finge utgå för kostnad eller förlust, sammanlagt understigande ett visst

belopp, förslagsvis två-tre kronor. Ur olika synpunkter förefölle det angeläget att undvika den uppfattningen hos allmänheten, att inkallandet till polismyndigheten för meddelande av upplysningar regelmässigt medförde rätt till ersättning och detta även för mindre kostnader. Begränsades ersättningen såsom antytt, skulle en icke oväsentlig lättnad i redovisningsförfarandet också vinnas.

Förste stadsfiskalen i Stockholm har, med instämmande från *överståthållarämbetet*, framhållit som önskvärt att åtminstone i fråga om ersättning för mistad arbetsförtjänst ett visst maximibelopp fastställdes. Förste stadsfiskalen har därvid anfört bland annat följande.

Enligt vad erfarenheterna från prövning av frågor rörande ersättning till vittnen visa, uppgår den förlust av arbetsinkomst, vittnen lida på grund av inställelsen inför rätten, ofta till belopp, som väsentligt överstiga det i lagen fastställda maximum för sådan ersättning. Även om vittnesförhöret kan hållas å utsatt tid och endast tager i anspråk en kortare tidrymd, inträffar nämligen ofta, att vittnet dock går förlustig en hel dagsinkomst, vilken enligt nuvarande arbetslöner och lönesättning ofta överstiger tjugokronor och ej sällan uppgår till långt högre belopp. Att i sådana fall ersättningen skulle bestämmas till allenast viss del av den verkliga förlusten, kommer säkerligen för den ersättningsberättigade att framstå såsom ett utslag av godtycke eller kitslighet och en sådan praxis från myndigheters sida är i varje fall ägnad att väcka förtret hos allmänheten. Myndigheterna torde därför i dylika fall vara hänvisade till eller åtminstone benägna för att tillerkänna den ersättningsökande den gottgörelse, han själv begär, såvida ej denna framstår såsom uppenbarligen för hög, och härigenom kunna kostnaderna för det allmänna förväntas bli väsentligt större, än om en maximigräns fastställdes.

Göta hovrätt, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län samt landsfogden i Malmöhus län ha föreslagit att ersättningen skulle begränsas så att den ej utginge med högre belopp än som enligt gällande bestämmelser kunde tillerkännas vittne i brottmål.

I anledning av den föreslagna bestämmelsen, att ersättning ej skulle utgå om anledning till misstanke föreläge att den hörde vore skyldig till brottet eller delaktighet däri eller om eljest med hänsyn till omständigheterna ej vore skäligen att ersättning gäves, ha önskemål om förtydliganden framförts i två yttranden. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* har sålunda anfört att det syntes önskvärt att det utsades att endast befogad anledning till misstanke betoge den hörde rätt till ersättning. Vidare har *hovrätten för Övre Norrland* föreslagit att — för vinnande av närmare anslutning till motiveringen i promemorian — orden »med hänsyn till omständigheterna» måtte utbytas mot »med hänsyn till den hördes förhållande till saken».

Sveriges advokatsamfund har yrkat att föreskriften att ersättning ej skulle givas, om det med hänsyn till omständigheterna ej vore skäligen, borde utgå.

I några yttranden har hävdats att icke misstanke för brott utan endast åtal borde utesluta ersättningsrätt. *Förste stadsfiskalen i Stockholm* har i sitt av *överståthållarämbetet* åberopade yttrande anfört följande.

Om den föreliggande bevisningen ej anses räcka till åtal, synes det nämligen innebära en otillbörlig prickning av den hörde, att en begäran om ersättning

från hans sida skulle avslås på den grund, att han fortfarande är att anse såsom misstänkt. En dylik prövning torde i varje fall ej böra ankomma på undersökningsledare, d. v. s. polis- eller åklagarmyndighet. Det synes mig nämligen både principiellt oriktigt och dessutom ur många synpunkter olämpligt, att en dylik myndighet skulle på angivet sätt tvingas att uttala sin uppfattning om, huruvida en person, som ej åtalas, är att anse såsom fortfarande misstänkt eller ej. Ett dylikt avgörande kan nämligen ofta ej blott vara synnerligen vanskligt för den myndighet, som skall besluta i frågan, utan även kunna högst menligt påverka den hördes självkänsla eller rent av hans sociala anseende, om myndighetens beslut blir allmänt känt, och det torde icke kunna undgås, att om polis- eller åklagarmyndigheter åläggas en dylik uppgift, dennas fullgörande kommer att bli en källa till ständiga misshälligheter mellan dem och den allmänhet, varom här är fråga. Uppenbart torde även vara att en prövning på ifrågakomna grunder lätt kan leda till bristande enhetlighet i tillämpningen.

Med åtal borde, har det anförts i yttrandet, i förevarande hänseende jämställas strafföreläggande och eftergift av åtal.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har ansett praktiska skäl tala för att även en för brott misstänkt person skulle kunna tillerkännas ersättning för resa och uppehälle men däremot icke för mistad arbetsförtjänst. Länsstyrelsen har till stöd härför anført att det icke sällan förekomme, att person, mot vilken misstanke om gärningsmannaskap till eller delaktighet i brott föreläge, kallades eller hämtades till förhör samt att han saknade medel till återresa. I dylikt fall hade polismyndigheten nödgats bereda honom nödig hjälp genom anlitande av medel som ej avsetts för sådant ändamål; särskilt i fråga om statspolisen hade vidare förekommit att, till undvikande av särskilda kostnader, den hörde forslats i polisbil betydande vägsträckor till sitt hem eller sin arbetsplats, vilket givetvis icke kunde anses tillfredsställande. Liknande synpunkter ha anförts av *poliskammaren i Hälsingborg*. Enligt poliskammarens mening borde de föreslagna bestämmelserna förses med det tillägget att ersättning finge utbetalas till misstänkt som försättes på fri fot, om skälig anledning därtill finnes med hänsyn till hans ekonomiska ställning samt sedvanliga bostads- eller anställningsort.

Svea hovrätt har anført att det icke med erforderlig tydlighet framginge huruvida de föreslagna bestämmelserna vore avsedda att äga tillämpning också i det fall, att en till förhör inkallad person på grund av misstanke om brottslighet bleve anhållen men anhållandet icke varade så lång tid som ett dygn, i vilken händelse han icke ägde rätt till gottgörelse enligt lagen den 13 april 1945 om ersättning i vissa fall åt oskyldigt häktade eller dömda m. fl. Om författningen — såsom hovrätten ansåge rimligt — skulle äga tillämpning också i nämnda fall, syntes en viss motsättning föreligga mellan författningsutkastet och omförmälda lag. Bestämmelserna i det remitterade utkastet syntes förutsätta, att undersökningsledaren — efter det begäran om ersättning senast inom en vecka från förhöret framställts — omedelbart skulle besluta i ersättningsfrågan och att han därvid på grundval av den då föreliggande utredningen skulle ha tagit ställning till frågan huruvida anledning föreläge till misstanke mot ersättningsökanden eller icke. När det gäll-

de en oskyldigt misstänkt person, skulle denne således enligt de föreslagna bestämmelserna icke kunna erhålla någon ersättning, därest icke misstankarna mot honom hunne bortfalla, innan undersökningsledaren eller — i fall av klagan — högre myndighet meddelade beslut i ersättningsfrågan. Detta komme alltså att gälla även för en oskyldigt misstänkt, som varit anhållen under mindre än ett dygn. Hade han däremot suttit anhållen mer än ett dygn, ägde han enligt 1945 års lag möjlighet att begära ersättning inom viss tid efter det frågan om hans skuld blivit avgjord. Det torde enligt hovrättens mening finnas anledning att taga i övervägande, huruvida icke denna olikhet i möjligheterna för oskyldigt misstänkta personer att utfå ersättning på ett eller annat sätt skulle kunna utjämnas.

I anslutning härtill må nämnas att *Göta hovrätt* och *Sveriges advokatsamfund* föreslagit att tiden för framställande av begäran om ersättning skulle utsträckas till två veckor från den dag då förhöret ägde rum.

Promemorians förslag att kostnaderna för ersättningar av nu ifrågasvarande slag skola utgå av statsmedel har ej biträts av *justitiekanslersämbetet*. Enligt ämbetets mening borde dessa kostnader bestridas på samma sätt som vanliga utgifter för polisverksamheten, med vilka de snarast vore att likställa. Ämbetet har därom anfört.

Gottgörelse till hörda personer synes ej vara av annat slag än den kostnad för utredning i ett mål som eljest uppstår, exempelvis för brottsplatsundersökningar, fotografering av föremål som äro av betydelse för brottsutredning, hörande av bokföringsexperten m. m. Om en polisman inställer sig hos någon som höres, skall självfallet kostnaden härför bäras av den som eljest bestrider utgifterna för polisverksamheten, och enahanda synes förhållandet böra vara, om den hörde i stället inställer sig hos polisen och för sådant ändamål har någon utgift. Med en dylik ordning undvikes jämväl — utom annat som är ägnat att tynga förfarandet — en besvärande förskottsredovisning från befattningshavare, vilka nu icke inneha några statliga förskottsmedel.

Även *länsstyrelsen i Malmöhus län* har anfört att förslaget på denna punkt innebure ett avsteg från den hittills tillämpade principen i fråga om bestridande av utgifter för polisverksamheten. Länsstyrelsen har velat ifrågasätta om bärande skäl härför föreläge. Man kunde enligt länsstyrelsens åsikt ej helt bortse från den möjlighet som förslaget lämnade städerna och köpingarna att på statsverket övervältra en del av sina utgifter för polisväsendet genom att till förhör kalla personer, vilka eljest på kommunal bekostnad hade uppsökts på sina vistelseorter.

Riksräkenskapsverket, som i övrigt icke haft något att erinra mot förslaget, har anfört, att anslaget till domare, vittnen och parter borde uppdelas på flera riksstatsanslag, och har velat förordna, att för det nu ifrågasvarande ändamålet anvisades ett särskilt förslagsanslag under andra huvudtiteln.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen har riksdagen i samband med antagandet av nya RB givit uttryck åt den uppfattningen att den som höres under förundersökning i brottmål bör kunna erhålla ersättning för

Departements-
chefen.

kostnader som förhöret orsakat honom. I fråga om ersättningsrättens omfattning har vederbörande utskott i sitt av riksdagen i denna del godkända utlåtande uttalat sig för att rätten borde begränsas bl. a. såtillvida att ersättning ej borde givas om den hörde bodde helt nära förhørsplatsen och hans inställelse icke medförde större olägenheter för honom. I den i ämnet upprättade promemorian har i anslutning härtill föreslagits att ersättning borde givas endast om och i den mån det funnes obilligt att den hörde själv finge vidkännas för honom i anledning av förhöret uppkommen kostnad. I några remissyttranden över promemorian ha ytterligare begränsningar i ersättningsrätten föreslagits. Sålunda har justitiekanslersämbetet ifrågasatt en uttrycklig bestämmelse om att ersättning, därest ej särskilda skäl till annat föranledde, icke finge utgå för smärre kostnader. Å andra sidan har — särskilt i det av Sveriges advokatsamfund avgivna yttrandet — framställts den principiella invändningen mot promemorians förslag att detta knappast tillerkände den hörde någon rätt till ersättning; snarare vore fråga om en rätt för undersökningsledaren att efter en billighetsprövning tillerkänna honom viss ersättning. Något principiellt skäl att lösa ersättningsfrågan på annat sätt när det gällde inställelse till förhör under förundersökning än när det gällde inställelse för avgivande av vittnesmål inför domstol föreläge enligt styrelsens mening ej. Det har erinrats att i sistnämnda fall en verklig rätt att erhålla ersättning tillerkänts den hörde.

Den anmärkning som sålunda framställts av advokatsamfundet synes mig vägande. Det är svårt att anföra några avgörande skäl varför ersättningsrätten, när fråga är om inställelse på förundersökningsstadiet, bör vara i princip annorlunda utformad än när det gäller inställelse inför domstolen. Som i promemorian erinrats måste man visserligen bygga på förefintligheten av en allmän medborgerlig plikt att ställa sig till förfogande för samhällsorganens verksamhet för utredande av brott. Därav kan dock — såsom samfundet framhållit — icke anses följa att den enskilde skulle vara skyldig att vidkännas all ekonomisk förlust som kan uppstå genom fullgörande av denna plikt.

Den olikheten föreligger väl att inställelsekostnaderna genomsnittligen kunna beräknas bli väsentligen lägre vid förhör under förundersökningen, eftersom vittne som skall höras i rättegång i regel har att inställa sig vid domstolen å dennas ordinarie sammanträdesort, medan polisförhör ofta kan verkställas på den plats där den som skall höras befinner sig. Sistnämnda förhållande synes emellertid ej böra inverka på lösningen av förevarande spörsmål i vidare mån än att det bör övervägas om man icke bör begränsa ersättningsrätten till att avse endast mera betydande kostnader. Härvid synes man böra göra skillnad mellan å ena sidan resekostnader, som äro omedelbart föranledda av förhöret, samt å andra sidan övriga kostnader. För nödiga kostnader för resa i anledning av förhör torde ersättning alltid böra utgå, oavsett beloppet. I den mån redan nu föreliggja möjligheter att utbetala ersättning torde det också ha visat sig vara av praktiskt värde att kunna giva ersättning även för smärre resekostnader, såsom för buss- och spår-

vagnsavgifter. Vad angår övriga kostnader synes det däremot väl kunna försvaras att ersättning skall utgå endast när kostnaderna icke äro alltför obetydliga. En dylik begränsning medför dessutom vissa praktiska fördelar. Sålunda kommer redovisningsförfarandet att väsentligen förenklas. Att bestämma den gräns under vilken ersättning ej skall givas till ett fixt belopp, såsom föreslagits i justitiekanslersämbetets yttrande, torde emellertid svårigen låta sig göra. Man lär nämligen icke kunna underlåta att taga hänsyn såväl till beloppets storlek som till betydelsen i det särskilda fallet för den hörde av att erhålla ersättning. Regeln synes därför lämpligen böra givas det innehållet, att ersättning skall utgå, där den hörde ej med hänsyn till att beloppet för honom är ringa skäligen bör själv vidkännas kostnaden eller förlusten.

Ersättningsrätten torde med den nu angivna begränsningen böra så nära som möjligt ansluta sig till vad som skall gälla beträffande vittne vid domstol. Sålunda bör bl. a. stadgas ett maximibelopp å tjugu kronor om dagen i fråga om ersättning för förlorad arbetsförtjänst och annan tidsspilla som inneburit ekonomisk förlust.

I vissa fall torde den hördes förhållande till den sak, som är föremål för förundersökningen, eller hans uppträdande under förundersökningen böra utsluta rätt till ersättning.

Vad det remitterade utkastet, efter förebild av stadganden i 1945 års lag om ersättning åt oskyldigt häktade m. fl., innehåller härom synes i huvudsak kunna godtagas. Med anledning av stadgandet i utkastet att ersättningsrätt ej skall föreligga, om anledning till misstanke föreligger att den hörde är skyldig till brottet eller till delaktighet däri eller om eljest med hänsyn till omständigheterna ej är skäligen att ersättning gives, har i några yttranden anförts att ersättningsrätt borde utslutas endast om misstanken varit så stark att den lett till åtal. För en sådan begränsning föreligga givetvis skäl. Emellertid skulle en sådan utvidgning av ersättningsrätten vara mindre väl förenlig med vad som enligt nya RB gäller om rätt till ersättning för tilltalad, som frikänts, eller för misstänkt, när mot honom inledd förundersökning nedlagts; i sådana fall må enligt nya RB 31 kap. 2 och 8 §§ ersättning utgå endast då synnerlig anledning därtill förekommer. Fall kunna visserligen föreligga, då det blir nödvändigt att det allmänna bestrider kostnaderna exempelvis för resa till hemorten för medellös person, som under förundersökning hörts som misstänkt. I sådana fall bör ersättning emellertid ej utgå i nu förevarande ordning. Jag anser således det remitterade förslaget kunna i denna punkt godtagas. I anledning av vad som anförts i vissa remissyttranden torde dock det förtydligandet böra göras att rätten till ersättning skall vara utsluten om *skälig* anledning föreligger till misstanke varom nu är fråga samt vidare om det med hänsyn till den hördes förhållande *till saken* ej är skäligen att ersättning gives.

Svea hovrätt har påtalat en bristande överensstämmelse mellan de föreslagna bestämmelserna och lagen om ersättning åt oskyldigt häktade m. fl.

I anledning av vad hovrätten anfört vill jag erinra att i det av processlagberedningen framlagda utkast, vilket ligger till grund för nämnda lag, ej upptagits några bestämmelser om rätt till ersättning för den som varit anhållen. I ett över nyssnämnda utkast avgivet yttrande förordades emellertid att utkastet borde fullständigas på denna punkt. I propositionen nr 10/1945 anslöt sig föredragande departementschefen härtill men uttalade samtidigt att vid helt kortvariga anhållanden ersättning ej borde utgå. Avvägningen skedde så att rätt till ersättning medgavs om anhållandet varat mer än ett dygn. Detta förslag vann riksdagens bifall. Någon anledning att nu jämka på denna avvägning synes ej föreligga. Formellt hinder torde ej förefinnas att tillämpa de nu föreslagna bestämmelserna även på det fallet att den hörde varit anhållen under högst ett dygn. Har vederbörande frigivits efter så kort tid, torde det i regel ha berott på att misstanken mot honom bortfallit. Under sådana förhållanden medför det ej några olägenheter att fristen för framställande av begäran om ersättning göres helt kort. Oavsett vad nu anförts synes emellertid — i anslutning till yrkande därom i två remissyttrandena — sagda frist lämpligen kunna förlängas till två veckor.

Över länsstyrelsens beslut i ersättningsfrågor torde klagan ej böra få föras.

I övrigt synes vad i promemorian föreslagits böra godtagas.

Kostnaderna för ersättningarna synas mig sålunda böra utgå av statsmedel. Visserligen kunna dessa ersättningar betraktas som utgifter för polisverksamheten men de stå dock så nära ersättningarna åt vittnen i brottmål att skäl ej synas föreligga att de bestridas av andra medel än dessa ersättningar. Tills vidare torde kostnaderna, såsom i statsverkspropositionen förutsatts, böra bestridas från anslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter.

Kostnaderna ha i promemorian beräknats till omkring 100 000 kronor för år. De nu föreslagna jämkningarna i ersättningsbestämmelserna leda till att ersättning kommer att utgå i väsentligt flera fall samt vidare möjligen till en viss höjning av ersättningsbeloppen. Att närmare angiva kostnadsökningen synes icke vara görligt utan erfarenhet av hur de föreslagna bestämmelserna komma att verka. Sannolikt bör man räkna med en fördubbling av kostnaderna, d. v. s. att dessa för år komma att uppgå till omkring 200 000 kronor.

Ej heller de förändringar i anslagsbehovet, som bliva en följd av de i det föregående återgivna nya bestämmelserna om ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål, offentlig försvarare samt tilltalad som frikännes m. fl., kunna på förhand närmare angivas. Förslagsvis torde den därav föranledda ökningen kunna för ett år beräknas till 200 000 kronor.

Den sammanlagda ökningen av anslagsbehovet skulle alltså bliva (200 000 + 200 000) 400 000 kronor. Med hänsyn till att de nya bestämmelserna skola träda i kraft den 1 januari 1948, erfordras för nästkommande budgetår ett anslag av $\left(700\,000 + \frac{400\,000}{2}\right)$ 900 000 kronor.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning åt domare, vittnen och parter* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 900 000.

14. Tornedalens rättshjälpsanstalt, förslagsanslag. Vid behandlingen i årets statsverksproposition av frågan om anslag för nästa budgetår till utomprocessuell rättshjälp anmälde jag (II ht s. 43), att utredning påbörjats angående inrättande av en offentlig rättshjälpsanstalt i Haparanda, avsedd för Torneå och Kalix domsagor. Utredningen har nu verkställts genom en särskilt tillkallad utredningsman, hovrättsrådet K. H. Henkow, vilken den 5 februari 1947 avlämnat promemoria med förslag i ämnet. Vid fullgörandet av sitt uppdrag har utredningsmannen i enlighet med sina direktiv haft överläggningar med sakkunniga representanter från orten.

De hittills tillkomna rättshjälpsanstalterna hava alla inrättats av städer eller landsting, vilka åtnjutit statsbidrag motsvarande en mindre del av kostnaderna för anstalternas drift. Statsbidraget bestrides från det å riksstaten uppförda anslaget till understöd för utomprocessuell rättshjälp, vilket för innevarande budgetår är upptaget med 150 000 kronor och för nästa budgetår höjts till 160 000 kronor (jfr II ht 1947 s. 42 f.; rd. skr. nr 2/1947 p. 20:o). Från anslaget bestrides även understöd för rättshjälp, som enligt avtal med landsting meddelas av enskilda advokater.

Bestämmelser angående understöd åt offentliga rättshjälpsanstalter äro meddelade i kungörelsen den 12 september 1919 (nr 639). Enligt 1 § må understöd av statsmedel tilldelas anstalt, som av landsting eller kommun anordnats för meddelande av fri rättshjälp, under förutsättning att anstalten står under ledning av en styrelse, bestående av ordförande jämte suppleant för honom, förordnade av länsstyrelse för fyra år i sänder, och minst två ledamöter jämte suppleanter för dem, utsedda av landsting eller stadsfullmäktige, kommunalfullmäktige eller kommunalstämma; att anstaltens verksamhet utövas enligt av Konungen utfärdat reglemente; samt att statistiska uppgifter rörande verksamheten avgivas till statistiska centralbyrån. Enligt § 2 mom. 1 kan offentlig rättshjälpsanstalt erhålla understöd dels till bestridande av samtliga för dess verksamhet nödvändiga utgifter för postporto, telefon och telegram och dels till resekostnadsersättning enligt vissa grunder för resor å statens järnvägar. Enligt § 2 mom. 2 kan ersättning beredas för intill hälften av det belopp, som återstår sedan från anstaltens sammanlagda årsutgifter till avlöningar, skrivmaterialier och tryckningskostnader dragits ersättningsbelopp, som kommit anstalten till godo på grund av domstolsbeslut eller eljest för lämnat biträde i rättegång. Slutligen kan enligt mom. 3 samma paragraf ersättning med högst 3 000 kronor tillerkännas anstalt för bestridande av engångsutgifter vid dess upprättande.

Antalet statsunderstödda rättshjälpsanstalter utgör för närvarande tio. Av dessa äro fem inrättade för städer, nämligen för Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping och Hälsingborg. De fem återstående anstalterna ha inrättats av landstingen i Stockholms, Älvsborgs (två anstalter — i Borås och Vänersborg), Örebro och Västmanlands län. En allmän utbyggnad av anstaltsorganisationen har föreslagits i ett av särskilt tillkallad sakkunnig år 1940 framlagt betänkande med förslag rörande offentliga rättshjälpsanstalter (SOU 1940: 11), som varit föremål för överbägande vid olika tillfällen (jfr II ht 1942 s. 47, 1943 s. 30 o. 1944 s. 64; rd. skr. nr 2/1944 s. 9). Frågan om en dylik utbyggnad har på grund av tidsförhållandena ännu icke kunnat upptagas till slutlig prövning.

Understöd för rättshjälp genom privatpraktiserande advokater meddelas jämlikt kungörelsen den 20 september 1946 (nr 619). Enligt dessa bestämmelser utgår understöd till landsting som slutit avtal med Sveriges advokatsamfund eller avdelning av samfundet om att alla eller flertalet av samfundets i länet (landstingsområdet) verksamma ledamöter skola meddela fri utomprocessuell rättshjälp, under förutsättning att den bedrivna rättshjälpsverksamheten står under betryggande tillsyn. Understöd utgår med högst en tredjedel av den årliga kostnad, som landstinget jämlikt avtalet vidkänts för verksamheten. Detta system för meddelande av rättshjälp har tillämpats endast under kort tid, nämligen i Jämtlands län från och med år 1945 samt i vissa andra län, bl. a. Norrbottens län, från och med år 1946.

Den ifrågasatta rättshjälpsanstalten i Haparanda skulle enligt direktiven för den nu verkställda utredningen inrättas av statsverket och tills vidare helt bekostas av statsmedel. Dess verksamhetsområde borde vara Torneå domsaga samt Kalix domsaga, eventuellt med uteslutande av de delar av Kalix domsaga, vilkas rättshjälpsbehov kunde anses tillgodosett av de i Luleå och Boden bosatta advokaterna. Såsom skäl för att i de berörda delarna av Norrbotten inrätta en helt statlig rättshjälpsanstalt anfördes i direktiven särskilt att bristen på advokater, de långa avstånden och tvåspråkigheten här orsakade speciella svårigheter som icke hade någon egentlig motsvarighet i andra delar av riket, för rådfrågning i rättsliga angelägenheter och för handläggningen inför domstolarna. Med hänsyn härtill och till den nya processordningens snara ikraftträdande syntes man icke för dessa traktors del kunna nöja sig med de i och för sig välkomna insatser till de mindre bemedlades rättshjälp som kunde bliva en följd av den mellan Norrbottens läns landsting och advokaterna i länet träffade överenskommelsen om utomprocessuell rättshjälp åt mindre bemedlade.

I den av utredningsmannen avlämnade promemorian lämnas inledningsvis en redogörelse för gällande bestämmelser angående rättshjälpsanstalter samt vissa uppgifter angående de redan verksamma anstalterna. Beträffande Torneå och Kalix domsagor innehåller promemorian, bland annat, följande folkmängdsuppgifter.

Folkmängden i *Torneå domsaga* med en ytvidd av 11 153,6 kvkm utgjorde den 31 dec. 1945 sammanlagt 35 232. På de olika kommunerna fördelar den sig sålunda:

Torneå tingslag		Pajala och Korpilombolo tingslag	
Haparanda stad].....	3 043	Korpilombolo kommun	3 690
Nedertorneå kommun	4 562	Tärendö >	2 229
Karl Gustavs >	3 556	Pajala >	6 816
Hietaniemi >	2 639	Junosuando >	1 847
Övertorneå >	6 850	Summa	14 582
Summa	20 650		

Folkmängden i *Kalix domsaga* med en ytvidd av 6 518,6 kvkm utgjorde den 31 dec. 1945 sammanlagt 38 093 enligt följande.

Råneå tingslag		Nederkalix tingslag	
Råneå kommun	8 983	Töre kommun	5 213
		Nederkalix kommun	14 807
		Summa	20 020
Överkalix tingslag			
Överkalix kommun	9 180		

Utredningsmannen har till en början upptagit spørsmålet om den ifrågasatta anstaltens verksamhetsområde samt därvid uttalat att det mest ömmande behovet av rättshjälp föreläge i Tornedalen. Bristen på advokater gjorde sig där starkt gällande, och den omständigheten, att en stor del av befolkningen hade finska språket som sitt egentliga modersmål, försvårade kontakten med såväl myndigheter som advokater från andra orter. I stort sett låge hela Torneå domsaga öster om språkgränsen. Det torde därför icke kunna ifrågasättas att utesluta någon del av domsagan ur den tilltänkta rättshjälpsanstaltens verksamhetsområde.

Under erinran att frågan huruvida Kalix domsaga skall ingå i anstaltens verksamhetsområde i direktiven i viss mån lämnats öppen, anför utredningsmannen härom:

Den sammanlagda folkmängden i Torneå och Kalix domsagor uppgår icke ens till hälften av innevånarantalet i de län eller delar därav, för vilka rättshjälpsanstalter redan inrättats, och detta kunde tyda på att båda domsagorna borde medtagas. Särskilda omständigheter tala emellertid i motsatt riktning. Till ytvidden är Torneå domsaga betydligt större än verksamhetsområdena för nämnda anstalter, vilka ungefär motsvara Kalix domsaga. Denna vidsträckthet jämte vad därmed sammanhänger måste givetvis i hög grad tynga rättshjälpsarbetet inom Tornedomsagan. Såsom ovan framhållits är dessutom behovet av rättshjälp särskilt stort i denna domsaga, och det är därför angeläget att den blivande anstaltens verksamhetsområde icke utsträcker alltför mycket utom densamma. Anstaltens verksamhet kan nämligen eljest lätteligen bli snedvriden på sådant sätt att huvudsyftet med anstalten icke tillfredsställande uppfylles.

Bedömandet av verksamhetsområdets avgränsning vore, enligt vad utredningsmannen vidare anför, uppenbarligen beroende av vilken personal, som

komme att stå till anstaltens disposition. Om flera jurister anställdes, bortföle till stor del hindren för ett större område. Av olika skäl torde emellertid icke kunna ifrågasättas att anstalten från början organiserades med mer än en jurist. Eftersom denne kunde beräknas bliva i det närmaste fullt sysselsatt med arbetet inom Tornedomsagan, föreläge sålunda ytterligare en anledning att icke mer än nödvändigt utvidga verksamhetsområdet.

Med angivna utgångspunkter kommer utredningsmannen till det resultatet att Kalix domsaga endast delvis bör ingå i den nya anstaltens distrikt:

Av de nuvarande tingslagen i Kalix domsaga synes Råneå utan vidare kunna uteslutas. Detta tingslag ligger på förhållandevis kort avstånd från Boden och Luleå, där ett flertal advokater finnas. De båda övriga tingslagen äro däremot i stort sett belägna närmare Haparanda än de nyssnämnda städerna. Överkalix tingslag, som endast består av Överkalix kommun, är med avseende å befolkningskaraktären, i motsats till Nederkalix tingslag, ganska likartat med vissa delar av Torneå domsaga. Det förefaller därför vara berättigat hävda att rättshjälpsbehovet inom Kalix domsaga är relativt störst i Överkalix tingslag. Om sålunda skäl finnas att låta detta tingslag ingå i verksamhetsområdet, synes det knappast vara lämpligt att ställa Nederkalix tingslag utanför. Av dess två kommuner, Töre och Nederkalix, är den sistnämnda i viss mån belägen mellan Överkalix och Haparanda. Bland annat med hänsyn till att Töre har sina naturliga förbindelser med huvudorten i Nederkalix, torde man icke böra skilja på de båda kommunerna i förevarande hänseende. Med hela Nederkalix tingslag inrymt i verksamhetsområdet får visserligen anstaltens arbetsbörda antagas märkbart öka, men till motverkande härav torde viss inskränkning av verksamheten i detta tingslag kunna vidtagas, åtminstone tills vidare. Härtill blir det anledning återkomma i det följande.

Anstaltens verksamhetsområde föreslås alltså skola omfatta Torneå domsaga samt Överkalix, Nederkalix och Töre kommuner av Kalix domsaga. Med hänsyn till den dominerande betydelse för anstalten, som Tornedalen skulle få, borde anstalten lämpligen benämnas *Tornedalens rättshjälpsanstalt*.

I enlighet med vad som förutsatts i direktiven föreslår utredningsmannen att den nya anstaltens kontor förlägges till Haparanda. Sådana mottagningar, som anstalten i likhet med andra rättshjälpsanstalter bör anordna för att giva rättshjälpsbehövande tillfälle att besöka anstaltens jurist, föreslås skola äga rum, förutom i nämnda stad, även på andra platser inom verksamhetsområdet. De orter som enligt utredningsmannens mening härvid närmast syntes kunna komma i fråga vore Övertorneå, Pajala, Täreändö, Korpilombolo och Bränna. I och för sig vore det önskvärt att mottagningar kunde anordnas jämväl i Kalix och möjligen också i Töre. Härigenom skulle dock anstaltens arbete bliva mer omfattande än som rimligen kunde ombesörjas av den personal, varmed anstalten från början borde utrustas. Man finge emellertid räkna med att, sedan anstaltens verksamhet på allvar kommit igång, personalen kunde behöva utökas, och möjlighet att anordna mottagningar även på dessa orter torde då erbjuda sig. I betraktande av Nederkalix tingslags närbelägenhet i förhållande till Haparanda borde anstalten redan dessförinnan kunna bliva till god nytta för befolkningen i tingslaget.

Beträffande mottagningarnas anordnande anföres i promemorian:

Med hittills gällande rättegångsordning skulle det vara naturligt att anordna dessa mottagningar i direkt anslutning till tingssammanträdena. Efter processreformens genomförande komma emellertid de allmänna tingen icke att få samma karaktär som för närvarande, främst genom det fåtal mål som kan beräknas förekomma varje rättegångsdag. Det synes därför icke finnas anledning att planera mottagningarna med lika stor bundenhet till tingstiderna som eljest skulle varit fallet.

En resa från Haparanda till Övertorneå, Pajala, Tärendö, Korpilombolo och Bränna med uppehåll för mottagningar torde taga minst fem dagar i anspråk. Dessutom kan givetvis anstaltens jurist behöva företaga andra tjänsteresor. Med hänsyn härtill kunna regelbundna mottagningar utanför Haparanda icke hållas oftare än ungefär en gång i månaden. Såväl i Pajala som i Bränna komma emellertid allmänna ting att äga rum en gång var fjortonde dag med undantag för tiden för häradsrätternas ferier. Om mottagningarna förläggas i anslutning till tingen sammanträffa de således med vartannat ting.

Med utgångspunkt härifrån synas ifrågavarande mottagningar efter den 1 januari 1948 kunna anordnas i Övertorneå, Pajala, Tärendö och Korpilombolo i samband med vartannat ting i Pajala samt i Bränna i samband med vartannat ting därstädes. Då resan till Bränna lämpligen företages över Övertorneå, kan på sistnämnda ort hållas ytterligare en mottagning varje fyra-veckorsperiod. För att största möjliga fördel skall ernås härav, böra resorna till Pajala och Bränna ske med lämpligt mellanrum. De dubbla mottagningarna i Övertorneå motiveras av att denna kommun är en av de största inom verksamhetsområdet. Samma storleksklass tillhöra emellertid också Pajala och Överkalix. Eftersom båda dessa kommuner äro tingsställen, torde de komma att besökas en och annan gång vid sidan av de regelbundna mottagningsresorna. I samband därmed böra då extra mottagningar hållas. Dessutom bör på samtliga ifrågavarande orter någon mottagning hållas under häradsrätternas ferier.

På nu angivna sätt synes behovet av mottagningar utanför Haparanda bliva skäligen tillgodosett. Varje sådan mottagning bör pågå minst en timme och vara förlagd till tid på dagen som passar ortsbefolkningen. Med hänsyn till angelägenheten att undvika onödigt tidsspilla för anstaltens jurist måste dock givetvis jämkningar kunna göras.

Såsom ortsombud för anstalten skulle enligt utredningsmannens förslag anlitas den lokala polispersonalen. Då ett ortsombuds uppdrag endast borde innebära att han skulle giva hjälpbehövande upplysning var och när anstaltens jurist kan träffas och eventuellt biträda honom med att genom brev eller per telefon anmäla hans ärende hos anstalten, syntes uppgiften vara varken något för en polisman helt främmande eller nämnvärt betungande. Eftersom anstalten avsåges skola bekostas helt av statsmedel, torde betänksamhet icke heller kunna hysas mot att polispersonalen finge fullgöra uppdraget i tjänsten.

Beträffande själva verksamheten framhålles nödvändigheten av att anstalten samverkar med advokater som i en eller annan form praktisera inom verksamhetsområdet:

Det bör visserligen åligga anstaltens jurist att såvitt möjligt söka åvägbringa förlikning i de tvister, med vilka han erhåller befattning, men då

detta icke alltid låter sig göra, kommer han att vid sidan av den utomprocessuella rättshjälpen även få lämna biträde i rättegång. Är då också motparten i behov av hjälp, bör han hänvisas till lämplig advokat. Jämväl förande av rättshjälpsökandes talan bör kunna överlåtas på advokat, då anstaltens jurist av andra tjänstegöromål är förhindrad därtill. Och naturligtvis bör sådan hänvisning ske då någon som sökt anstaltens hjälp icke finnes berättigad att erhålla sådan. I fråga om anstaltens huvuduppgift, att lämna utomprocessuell rättshjälp, föreligger särskild anledning till samverkan i det avtal om fri sådan rättshjälp, som Norrbottens läns landsting träffat med advokater inom länet. Då anstalten för rättshjälpsökandes räkning behöver ha ärende utträttat på ort inom länet men utom verksamhetsområdet bör sålunda företrädesvis anlitas advokat, som omfattas av avtalet. På motsvarande sätt bör anstalten inom verksamhetsområdet kunna utföra uppdrag åt sådan advokat, när denne företräder någon i enlighet med avtalet. I båda fallen synas utförda tjänster böra ersättas enligt på förhand träffad överenskommelse. Överhuvud är det i rättsvårdens intresse angeläget att anstalten söker upprätthålla ett förtroendefullt samarbete med de privatpraktiserande advokaterna.

Anstaltens personal föreslås skola bestå av en föreståndare och en kontorist. Såsom kompetenskrav för föreståndaren borde uppställas, förutom juris kandidatexamen och nödig praktisk erfarenhet, färdighet i finska språket. Ehuru det framhålles såsom synnerligen önskvärt att sistnämnda kompetenskrav upprätthålles, borde detta krav dock icke få äventyra igångsättandet av anstaltens verksamhet, och kravet i fråga föreslås med anledning därav icke vara oefftergivligt:

Enligt vad av det föregående framgår användes finska språket i mycket stor utsträckning inom den huvuddel av anstaltsområdet, som Tornedalen förutsatts skola utgöra. Det synes därför ej vara oberättigat om det göres gällande att anstalten till väsentlig del skulle förfela sin uppgift, därest den som främst har att svara för verksamheten icke kan förstå och göra sig förstådd på finska.

Ett känt faktum torde emellertid vara att tillgången på svenska jurister med kunnighet i finska är mycket begränsad. Det är därför icke opåkallat att något närmare beröra den eventualiteten att det icke står till buds någon föreståndare, som uppfyller ifrågavarande kompetenskrav. I sådant hänseende måste först ånyo understrykas det stora behovet av en rättshjälpsanstalt i dessa trakter. Även en föreståndare, som icke kan finska, skulle med hänsyn därtill kunna utföra en gagnande verksamhet. Men dessutom kan man räkna med att en sådan person med intresse för saken på ganska kort tid skulle kunna lära sig så mycket finska att han hjälpligt kan meddela sig med finsktalande hjälpsökande. Särskilt under den första tiden lär verksamheten icke få större omfattning än att tillfälle därtill gives. En ytterligare fördel med att låta anstalten träda i funktion, även om finskspråkig föreståndare icke kan anställas, synes vara möjligheten att någon juris studerande med tanke på framtida anställning vid anstalten kompletterar sin utbildning med studier i finska. Slutligen må också påpekas att, om biträdande jurist framdeles behöver anställas, det därigenom kan bliva möjligt att tillgodose anstaltens behov av språkkunnig jurist. Tänkbart är att lämplig finländsk jurist kan komma i fråga i detta hänseende.

Beträffande kontoristen, som helst borde vara manlig, framhålles att han med hänsyn till föreståndarens resor komme att i stor utsträckning få själv-

ständig sköta kontoret. Hans kvalifikationer borde därför ej sättas för lågt. Liksom föreståndaren borde kontoristen behärska finska språket. Om i enlighet med det nyss sagda föreståndaren icke fullt uppfyllde detta villkor, finge detsamma för kontoristens del icke eftergivnas. Kontoristen borde dessutom vara stenograf.

Ytterligare personal med stadigvarande tjänstgöring skulle icke erfordras, i allt fall icke under den första verksamhetstiden.

Med hänsyn till anstaltens i viss mån försöksmässiga karaktär föreslås, att såväl föreståndaren som kontoristen anställas genom kontrakt med viss tids ömsesidig uppsägningsrätt. Lönen föreslås skola utgå med 18 000 kronor för år till föreståndaren och med 6 500 kronor för år till kontoristen. Beträffande avvägningen av dessa belopp m. m. anföres:

Vad särskilt angår lönebeloppet för föreståndaren må framhållas vikten av att en lämplig kraft kan förvärvas. Av föreståndarens duglighet kommer nämligen anstaltens effektivitet att vara så gott som helt avhängig. Dessutom måste vid lönesättningen tagas hänsyn till övre Norrlands allmänna rekryteringssvårigheter i fråga om jurister. Att Haparanda bland annat i skattehänseende är en mindre önskvärd bostadsort, bör även uppmärksammas.

Föreståndarna vid — — — rättshjälpsanstalterna åtnjuta genomsnittligt omkring 14 500 kr. i årslön. Härtill kommer pensionsrätt, vilken torde kunna uppskattas till ett årligt värde av ungefär 1 500 kr.

Det anförda synes leda till den slutsatsen, att begynnelselönen för föreståndaren vid ifrågavarande anstalt icke bör sättas under 18 000 kr. per år. Pensionsrätt förutsättes därvid icke skola föreligga, så länge anstalten befinner sig på försöksstadiet. Under resor i tjänsten bör föreståndaren vara berättigad att, utöver lönen, åtnjuta traktamente. Detta synes skäligen kunna bestämmas till 13 kr. för dag och 7 kr. för natt.

Beträffande lönen för den föreslagna kontoristbefattningen må nämnas att kassörskor vid de till jämförelse tagna anstalterna uppbära genomsnittligt 5 500 kr. per år. De ha dessutom pensionsrätt. Med hänsyn härtill och under åberopande av vad ovan anförts angående kontoristens kvalifikationer, bör hans årslön fastställas till minst 6 500 kr.; pensionsrätt förutsättes ej heller i detta fall skola föreligga tills vidare.

Anstaltens styrelse skall enligt utredningsmannens förslag bestå av ordförande och två ledamöter jämte suppleanter. Styrelsen liksom två revisorer och suppleanter för dem skola tillsättas av länsstyrelsen. Styrelsen skall, bland annat, ha att antaga föreståndare, varvid samråd skall äga rum med presidenten i hovrätten för Övre Norrland. Anstaltens verksamhet skall utövas enligt ett av Kungl. Maj:t fastställt reglemente, vilket så nära som möjligt bör ansluta sig till nu gällande normalreglemente för rättshjälpsanstalter. I övrigt skall för verksamheten gälla en av anstaltens styrelse fastställd arbetsordning. Anstaltens räkenskaper skola föras för kalenderår men förslag till inkomst- och utgiftsstat skall avse budgetår. Årsredogörelse för anstaltens verksamhet, revisionsberättelse och statförslag skola tillställas länsstyrelsen, som med ledning av statförslaget skall begära anslag för anstaltens verksamhet.

Anstaltens utgifter och inkomster beräknas för första verksamhetsåret på följande sätt.

Utgifter.

Avlöningar m. m.	25 300
Traktaments- och reseersättningar	3 100
Lokalhyra m. m.	1 800
Inventarier, litteratur m. m.	3 500
Skrivmateriel, annonser m. m.	1 300
Postporto, telefon m. m.	1 200
Diverse	1 000
	Kr. 37 200

Inkomster.

Rättegångskostnader m. m.	1 000
Statsmedel	36 200
	Kr. 37 200

Rörande den närmare beräkningen av de olika posterna anföres:

Avlöningar m. m., 25 300.

Föreståndarens och kontoristens löner ha i enlighet med det föregående upptagits till sammanlagt 24 500 kr. I posten ingår därjämte ett belopp av 800 kr., avsett för semestervikarier och annan extra arbetskraft.

Traktaments- och reseersättningar, 3 100.

Varje mottagningsresa till Övertorneå, Pajala, Tärenö och Korpilombolo beräknas taga fem dygn i anspråk. Motsvarande resa till Bränna och Övertorneå antages kräva två dagar och en natt. I den mån järnväg anlitas bör biljettkostnaden beräknas efter II klass. Då sammanlagda resekostnaden för båda resorna, med tåg och buss, utgör ungefär 55 kr. och traktamentsersättningen 133 kr., betinga de ordinarie mottagningarna utanför Haparanda under ett år minst 1 800 kr. I tidsbesparande syfte bör i viss utsträckning bil kunna användas, vilket kan anses föranleda en kostnadsökning av ungefär 300 kr. För ytterligare tjänsteresor av föreståndaren beräknas 700 kr.

Ordföranden och ledamöterna i styrelsen torde, liksom i allmänhet vid andra anstalter, böra erhålla traktaments- och reseersättning för deltagande i sammanträden. Även revisorerna synas böra äga rätt till sådan ersättning. Ersättningen bör utgå efter samma huvudgrunder som tillämpats för föreståndaren. Det i förevarande hänseende erforderliga beloppet anslås till 300 kr.

Lokalhyra m. m., 1 800.

Hyra med värme för två kontorsrum i Haparanda beräknas uppgå till 1 200 kr. Kostnaden för städning, belysning o. dyl. uppskattas till 600 kr.

Mottagningarna på orter utanför Haparanda förutsättas icke kräva särskilda utgifter för lokaler.

Inventarier, litteratur m. m., 3 500.

För möblering av kontoret samt inköp av skrivmaskin, kassaskåp m. m. torde erfordras cirka 3 000 kr.

Anskaffandet av en lämplig uppsättning litteratur torde icke helt böra belasta första verksamhetsåret. Inköpen därunder torde kunna begränsas till 500 kr.

Skrivmateriel, annonser m. m., 1 300.

Inköp av skrivmateriel m. m., bland annat blanketter och räkenskapsböcker, torde betinga cirka 1 000 kr.

Särskilt under den första verksamhetstiden lär anstalten behöva bekantgöras i annonser och på annat dylikt sätt. Föreståndarens mottagningstider å orter utanför Haparanda tillkännagivas måhända i vissa fall lämpligast genom anslag på de olika platserna men tidningsannonser torde dock ej kunna undvaras. Detta gäller i synnerhet extra mottagningar som anordnas i samband med tjänsteresor. Sammanlagda kostnaden i detta hänseende anslås till 300 kr.

Postporto, telefon m. m., 1 200.

Med hänsyn till de stora avstånden kan kostnaden för telefon antagas bliva ganska stor. För första verksamhetsåret måste dessutom uppmärksammas den särskilda kostnaden för indragande av telefon. För ifrågakvarande ändamål beräknas därför 1 200 kr.

Diverse, 1 000.

För diverse utgifter bör reserveras 800 kr. Under denna post synes lämpligen också böra upptagas ett belopp av förslagsvis 200 kr. för att anstalten i särskilt ömmande fall skall kunna bekosta rättshjälpsökandes resa till eller från mottagning o. dyl.

Beträffande inkomsterna anföres:

Rättegångskostnader m. m., 1 000.

Anstalten är i första hand berättigad till ersättning, som av allmänna medel beviljas för rättegångsbiträde åt sökande. Dessutom har anstalten rätt att i vissa fall få ersättning av sökande. För första verksamhetsåret torde vad i sådant hänseende kan komma att inflyta till anstalten icke böra uppskattas till mer än sammanlagt 1 000 kr.

Statsmedel, 36 200.

Om summan av utgiftsposterna, 37 200 kr., minskas med inkomsterna i form av rättegångskostnader m. m., 1 000 kr. uppkommer alltså en brist på 36 200 kr. att täckas av statsmedel.

Utredningsmannen framhåller till slut såsom önskvärt, att anstalten börjar sin verksamhet redan under innevarande kalenderår. Med utgångspunkt från att detta skall kunna ske den 1 oktober 1947 beräknas anslagsbehovet för budgetåret 1947/48 till 30 800 kronor. Föreståndaren förutsattes därvid skola vara anställd någon tid före verksamhetens början.

Över utredningsmannens promemoria ha, efter remiss, yttranden avgivits av hovrätten för Övre Norrland, statskontoret, riksräkenskapsverket, länsstyrelsen i Norrbottens län, domhavandena i Torneå och Kalix domsagor samt norra avdelningen av Sveriges advokatsamfund. Länsstyrelsen har vid sitt utlåtande fogat yttranden i ärendet av Norrbottens läns landstings förvaltningsutskott samt landsfogden i länet. Utredningsmannens förslag har i allt väsentligt godtagits av samtliga hörda myndigheter. Däremot har norra avdelningen av advokatsamfundet avstyrkt den föreslagna anstalten.

Hovrätten för Övre Norrland har i sitt yttrande uttalat, att vad i promemorian föreslagits i fråga om den nya rättshjälpsanstaltens verksamhetsområde och verksamhet i allmänhet icke föranledde någon vägande erinran från hovrättens sida. De föreslagna avlöningsförmånerna för anstaltens personal finner hovrätten kunna godtagas i fråga om föreståndaren men icke i fråga om kontoristen:

Vad angår de för personalen föreslagna avlöningsförmånerna får hovrätten framhålla, att en avlöning till anstaltens föreståndare av 18 000 kronor för år — utan att därjämte pensionsrätt föreligger — är den lägsta avlöning som torde kunna ifrågakomma, om utsikt skall finnas att förvärva en god kraft för befattningen. Hovrätten vill icke föreslå högre avlöning, men måste allvarligen understryka att en nedsättning av den föreslagna lönen under 18 000 kronor säkerligen icke kan ske utan allvarlig risk för anstaltens lyckliga utveckling. Resetraktamente åt föreståndaren har föreslagits till 13 kronor för dag och 7 kronor för natt. Dessa belopp synas vara något för låga. Därest föreståndaren, såsom skäligt torde vara, anses jämförlig med befattningshavare, som hänföres till åtminstone rese- och traktamentsklass II B enligt allmänna resereglementet, bliva traktamentena (S.F.S. nr 802/1946) 14 kronor för dag och 9 kronor för natt, vilka belopp synas mera skäliga än de föreslagna.

För kontoristen vid anstalten har föreslagits en avlöning av 6 500 kronor, utan pensionsrätt. Denna befattningshavare synes böra äga ställning ungefär lika med kontorist enligt det statliga civila avlöningsreglementet. Dylik kontorist, anställd i Haparanda, torde få beräknas ha en avlöning (ortsgrupp 4; kallort) av sammanlagt 6 432 kronor. Härtill kommer emellertid värdet av pensionsrätt, måhända omkring 1 000 kronor årligen. I betraktande även av stationeringsorten Haparandas avsidet belägenhet synes skäligt att avlöning åt kontoristen bestämmas till 7 500 kronor för år. Därest kontoristen stundom behöver företaga tjänsteresa, vilket alls icke synes otänkbart, bör han åtnjuta traktamente med 12 kronor för dag och 8 kronor för natt.

I övrigt har hovrätten, frånsett vissa detaljerinringar, uttalat att anstaltens styrelse borde tillsättas efter samråd med judiciell myndighet, att det beräknade anslagsbeloppet för anskaffande av kontorsinventarier m. m. syntes något för knappt tilltaget samt att anstaltens räkenskaper borde avslutas för budgetår i stället för kalenderår.

Statskontoret har — under erinran om att landsfogden i Norrbottens län inplacerats i 29 lönegraden — förklarat sig icke kunna tillstyrka högre arvode för rättshjälpsanstaltens föreståndare än vad befattningshavare i 26 löneklassen civila avlöningsreglementet komme att uppbära i avlöning efter den 1 juli 1947. För kontoristen syntes arvodet böra bestämmas till ett belopp,

högst motsvarande avlöningen vid nämnda tidpunkt till tjänsteman i 9 löneklassen i samma reglemente. Med avseende å de av utredningsmannen företagna kostnadsberäkningarna ifrågasätter ämbetsverket om icke kostnaderna kunde reduceras med det belopp, som beräknats till diverse eller 1 000 kronor. Ej heller syntes medel böra anvisas för lokalhyra, då allmänna fastighetsfonden torde böra anlitas för sådant ändamål. Vad anstaltens ekonomiska angelägenheter i övrigt angår, har ämbetsverket framhållit, att revision av anstaltens räkenskaper borde verkställas av riksräkenskapsverket och ej genom särskilt förordnade revisorer, att anstaltens räkenskaper borde föras för budgetår och ej för kalenderår samt att erforderliga medel för verksamheten på vanligt sätt borde anvisas att utgå från dels ett avlöningsanslag, dels ett omkostnadsanslag. Statskontoret har slutligen ifrågasatt, om ej åtminstone ordföranden i anstaltens styrelse borde utses av Kungl. Maj:t.

Riksräkenskapsverket ifrågasätter för sin del, om det inte vore lämpligare att en sådan anstalt som den nu föreslagna, i likhet med övriga rättshjälpsanstalter, omhänderhades av landstinget i länet, trots att kostnaderna för anstalten av särskilda skäl ansåges böra i sin helhet åvila statsverket. Anstalten skulle i så fall skilja sig från andra rättshjälpsanstalter allenast så till vida, att statsbidraget skulle utgå med 100 procent av kostnaderna efter avdrag för vissa uppbördsmedel. Om det emellertid av särskilda skäl ansåges nödvändigt att ansvaret för anstaltens administration tills vidare skulle åvila statsverket, ville riksräkenskapsverket — med hänsyn till att en sådan anstalt icke lämpligen borde helt inlemmas i den statliga administrationen — icke avstyrka den föreslagna organisationsformen med särskild av länsstyrelsen utsedd styrelse. De medel, som erfordrades för anstaltens finansiering, komme vid sådant förhållande att utbetalas efter i viss mån andra grunder än dem som tillämpades med avseende å övriga rättshjälpsanstalter. Det kunde i så fall ifrågasättas, huruvida icke kostnaderna för Haparandaanstalten borde redovisas under särskilt anslag.

Beträffande revisionen av anstaltens räkenskaper anföres i riksräkenskapsverkets yttrande:

Frågan om revision av anstaltens räkenskaper bör bedömas med hänsyn till sättet för redovisning av anstaltens kostnader. Om anstaltens styrelse skall rekvirera avsedda statsmedel från länsstyrelsen och själv redovisa utgifterna, måste anstalten också täcka kostnaderna för redogörare och kassaförvaltning. I så fall bör anstaltens räkenskaper antingen granskas av särskilda revisorer eller insändas till riksräkenskapsverket för granskning. Redovisning bör ske enligt för statliga myndigheter gällande regler. Det kan emellertid ifrågasättas, om det icke vore enklast att länsstyrelsen direkt bestred kostnaderna för anstaltens verksamhet, varvid anstalten allenast skulle behöva ett mindre förskott för täckande av smärre löpande utgifter. Om så sker blir frågan om särskild revision icke aktuell.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har ej gjort annan erinran än att länsstyrelsen ifrågasätter, huruvida icke granskningen av revisionsberättelsen rörande anstaltens verksamhet och prövningen av anstaltens medelsbehov bör ankomma på hovrätten i stället för länsstyrelsen.

Norrbottnens läns landstings förvaltningsutskott tillstyrker helt utredningsmannens förslag samt anför bland annat följande beträffande frågan om anstaltens verksamhetsområde.

Utgångspunkten för bedömandet av denna fråga torde vara, att den nya rättshjälpsanstalten främst bör omspanna de delar av länet, som i huvudsak äro finskspråkiga. Förslaget går emellertid längre och inlemmar i verksamheten även delar av länet med i huvudsak svenskspråkig befolkning. Med hänsyn till nämnda bygders bristande tillgång till advokater, som äro bosatta inom respektive områden, samt även av andra skäl, anser förvaltningsutskottet den föreslagna omfattningen av verksamheten fullt försvarbar. Utskottet anser även — och detta synes även vara utredningsmannens uppfattning — att de rättssökande, som äro bosatta inom området för den nya rättshjälpsanstaltens verksamhet alltjämt skulle bibehållas vid rätten och fördelen att efter fritt val själv kunna avgöra, till vilken advokat vederbörande rättssökande vill hänvända sig. Denna rätt finnes nämligen nu och gäller för den offentliga rättshjälpsverksamhet, som redan nu finnes inom länet och som organiseras och drives av landstinget. Det är således utskottets mening, att det genom instruktioner och på annat sätt bör ordnas så, att en samverkan åstadkommes mellan de båda slagen av rättshjälpsverksamhet, som kommer att finnas inom länet. Det kan visserligen invändas att, därest rättshjälpsarbetet anordnas på detta sätt, rättssökande, vilka äro bosatta inom det område, där den nya rättshjälpsanstalten skall ha sin verksamhet, komma att få en fördel i förhållande till de rättssökande i övriga delar av länet. Men denna fördel torde icke vara av den storleksordning, att den motiverar en annan och för de rättssökande mera restriktiv anordning än den här skisserade. I övrigt torde man väl kunna utgå ifrån, att de rättssökande inom de båda här ifrågakvarande domsagorna komma att i huvudsak anlita sig av den i Haparanda placerade anstalten. Att denna bör förläggas till nämnda stad finner utskottet naturligt.

Vidkommande den föreslagna avlöningen till den advokat, som skall leda och handhava den planerade verksamheten, understryker förvaltningsutskottet starkt utredningsmannens uppfattning, att lönen bör sättas så högt, att en verklig kvalificerad kraft kan erhållas för uppdraget.

Landsfogden i Norrbottens län har ej gjort annan anmärkning än att enligt hans åsikt polisorganisationens personal icke lämpligen bör anlitas för uppdrag såsom ortsombud för rättshjälpsanstalten.

Domhavandena i Torneå och Kalix domsagor tillstyrka båda utredningsmannens förslag, varvid dock sistnämnde domhavande uttalar sig för att mottagningar för rättssökande anordnas även i Nederkalix tingslag. Härom anföres:

Töre och Nederkalix kommuner ha — möjligen med undantag för de sydöstligaste delarna av Nederkalix tingslag — icke sina naturliga förbindelser med Haparanda. Det måste därför starkt ifrågasättas om icke anstalten för den ojämförligt största delen av befolkningen i tingslaget kommer att bli en organisation på papperet, innan mottagningar ordnas åtminstone i Kalix, en uppfattning som helt delas av tingslagets häradsnämnd. Tingslagets behov av rättshjälpsarbete är stort. I den mån detta tillgodoses sker det huvudsakligen av de i Boden och Luleå bosatta advokaterna. Dessa torde efter processreformens genomförande den 1 januari 1948 icke i tillräcklig omfattning hinna med att lämna processuell rättshjälpsarbete i Kalix. Med hänsyn till angivna förhål-

landen synes det icke försvarligt att vid planerandet av anstaltens verksamhet från början lämna tingslaget praktiskt taget ur räkningen. Mottagningar böra därför ordnas — förutom å de i förslaget angivna orterna — åtminstone i Kalix redan från begynnelsen av anstaltens verksamhet. Kan detta krav icke tillgodoses genom att anstalten redan från början organiseras med tillräcklig personal synes en eller två av de av utredningsmannen föreslagna mottagningsorterna lämpligen böra avstå från någon mottagning till förmån för Kalix.

Norra avdelningen av Sveriges advokatsamfund har, som redan nämnts, avstyrkt den föreslagna anstalten. Avdelningen har därvid åberopat avstyrkande yttranden, som tidigare avgivits av såväl avdelningen som Sveriges advokatsamfund över de framställningar i ämnet från norrländska hovrätten och domhavanden i Torneå domsaga vilka föranlett utredningen. Härutöver anför avdelningen:

Utredningen vilar på förutsättningen att det föreligger ett mycket stort behov av fri rättshjälp i Torneå domsaga och större delen av Kalix domsaga, vilket behov icke kan fullt tillgodoses på annat sätt än genom inrättande av en statlig rättshjälpsanstalt.

Av intresse skulle ha varit att känna närmare till i vad mån rättshjälpsbehovet anses gälla ärenden utom rätta och i vad mån det anses gälla domstolssaker. I utredningen lämnas emellertid icke någon upplysning om på vilketdera området det största behovet anses vara för handen.

Vad angår det utomprocessuella området har tillämpningen av de i olika norrländslän (Jämtlands, Norrbottens, Västerbottens och Västernorrlands) med landsting träffade avtalen om fri rättshjälp givit vid handen att tidigare föreställningar om behovets storlek varit mycket överdrivna. Genom avtalen har öppnats en förvisso nödig och nyttig möjlighet för mindre bemedlade att få sakkunnig hjälp vid ordnandet av rättsliga frågor. Att hjälp dock endast sökes i betydligt mindre omfattning än som förutsetts måste bero på att behovet överskattats.

Inom den föreslagna anstaltens verksamhetsområde lämnas fri utomprocessuell rättshjälp enligt avtalet av en advokat (finsktalande) i Haparanda, av tre advokater i Luleå (en biträdande jurist finsktalande) vilka i regel besöka tingen i Haparanda och ha mottagningar där, av två advokater i Gellivare och Malmberget samt en luleåadvokats biträdande jurist (finsktalande), vilka i regel besöka tingen i Pajala och ha mottagningar där, samt av advokater i Luleå, Boden och Kalix, vilka i regel besöka tingen i Kalix och Överkalix. Tinget i Överkalix besökes i regel även av advokaten i Malmberget. Enligt avtalet med landstinget äro advokaterna skyldiga att å tingsställe där advokatkontor icke finnes anordna mottagning för mindre bemedlade i samband med tingssammanträdena. Utom de nämnda advokaterna finnes sedan början av detta år en yngre jurist (finsktalande) i Luleå, vilken öppnat advokatrörelse och besöker tingen på de ovan angivna orterna. Enligt uppgift har denne nära 3 års advokatpraktik och möjlighet att i slutet av denna vår vinna inträde i advokatsamfundet, då han alltså kan ansluta sig till avtalet.

Av det sagda framgår att genom avtalet om fri rättshjälp väsentligt förbättrade möjligheter inträtt för den mindre bemedlade befolkningen i ifrågavarande område att uppsöka advokat, därvid även finnes frihet att välja mellan olika advokater. Uppenbarligen kan icke just nu, sedan avtalet kommit i tillämpning, behovet av fri utomprocessuell rättshjälp plötsligt ha blivit så trängande att för dess skull en rättshjälpsanstalt oförtövat måste inrättas.

När förekomsten av ett starkt behov av rättshjälp och angelägenheten av dess skyndsamma tillgodoseende anförs såsom skäl för omedelbart inrättande av en statlig rättshjälpsanstalt synes det därför få antagas att det huvudsakligen är fråga om behovet av rättegångsombud och att det är processreformen som anses aktualisera behovet. Det ligger här nära till hands att undra om man inför processreformen kan betrakta behovet av biträden i fri rättegång såsom ett problem för sig. Processreformens framgångsrika genomförande är, såsom allmänt torde erkännas, i hög grad beroende av att det finnes tillräckligt med lämpliga rättegångsombud. Är detta fallet behöver man icke befara att de mindre bemedlade skola sakna biträden i sina rättegångar. De flesta advokater åtaga sig numera förekommande uppdrag såsom biträde i fri rättegång. Vad Norrbottens län beträffar råder ingen tvekan om att alla advokater där stå till förfogande i fria rättegångar, eftersom alla förbundit sig att lämna fri utomprocessuell rättshjälp.

Härmed är det klart att vad frågan gäller icke väsentligen är tillgodoseende av mindre bemedlades behov av rättshjälp utan fyllande av behovet av rättegångsombud med hänsyn till de krav processreformen väntas ställa. Huruvida behovet med hänsyn till processreformen är så stort som i utredningen förutsatts anser avdelningen osäkert. Övan lämnade redogörelse för antalet av de advokater som verka inom det föreslagna området talar dock för att det icke råder någon uppenbar brist. Om det likväl föreligger ett behov som bör fyllas kan enligt avdelningens uppfattning i varje fall icke en statlig rättshjälpsanstalt utgöra en lycklig lösning. Anstalten skulle motverka den fria advokatverksamhetens tillväxt och försvåra för unga jurister att inom området öppna ny verksamhet, vilket måste framstå såsom olyckligt för rättsvården. Dessutom blir anstalten synnerligen dyr för statsverket. De anslag som lämnas för rättsvården torde utan tvivel kunna användas bättre än till upprätthållande av den föreslagna rättshjälpsanstalten. Andra utvägar till fyllande av behovet av advokater borde därför prövas.

Vad angår de föreslagna närmare bestämmelserna rörande anstalten föreslår avdelningen, bland annat, att en av styrelsens ledamöter jämte personlig suppleant för denne skall utses bland privatpraktiserande advokater, samt att en icke alltför kort advokatpraktik skall utgöra ovillkorligt kompetenskrav för föreståndarbefattningen. Vidare finner avdelningen principiellt olämpligt att styrelsen för rättshjälpsanstalten, innan föreståndare tillsättes, skall samråda med presidenten i hovrätten för Övre Norrland. Då föreståndaren skulle verka såsom advokat, borde han redan från början vara klart medveten om sin oberoende ställning i förhållande till domstolarna. För övrigt kunde presidentens personkännedom icke i detta fall ha den betydelse utredningsmannen tänkt sig, då det ju kunde komma sökande även från andra delar av landet än Övre Norrland.

**Departements-
chefen.**

Behovet av offentlig rättshjälp i nu ifrågakvarande delar av Norrbottens län har gjort sig gällande sedan lång tid tillbaka och föranlett upprepade hänvändelser till statsmakterna. Den nu verkställda utredningen har bestyrkt min i direktiven uttalade uppfattning att de speciella förhållandena inom denna landsända — särskilt tvåspråkigheten — motivera att åtgärder vidtagas för meddelande av fri rättshjälp även på annat sätt än genom det av landstinget understödda systemet samt att kostnaderna härför bestridas av

statsmedel. Särskilt inför ikraftträdandet av den nya rättegångsordningen finner jag synnerligen angeläget, att frågan ej uppskjutes utan att medel nu ställas till förfogande för inrättande av en tills vidare helt statlig rättshjälpsanstalt i Haparanda. De betänkligheter mot inrättande av en sådan anstalt, som anförts av advokatsamfundets norra avdelning, synas mig ej vägande.

Enligt utredningsmannens förslag skall den nya anstaltens verksamhetsområde omfatta Torneå domsaga samt Kalix domsaga med undantag av Råneå tingslag. Mottagningar för rättssökande skola äga rum, förutom i Haparanda, på ett flertal platser, huvudsakligen inom Torneå domsaga. Polisorganisationens personal skall anlitas såsom ortsombud för anstalten och anstalten skall nära samverka med de privatpraktiserande advokaterna.

Vad sålunda föreslagits finner jag mig kunna helt tillstyrka. Anstalten bör, såsom utredningsmannen understrukit, i första hand vara avsedd för Tornedalen, där behovet med hänsyn till de särpräglade befolkningsförhållandena är störst. Om så kan ske utan att rättshjälpsbehovet i Tornedalen eftersättes, böra mottagningar för rättssökande anordnas även inom anstaltens distrikt i övrigt. Med den föreslagna personalorganisationen torde dessa mottagningar dock till en början böra begränsas på sätt utredningsmannen föreslagit. Närmare bestämmelser rörande mottagningarna böra meddelas i arbetsordningen för anstalten. Några betänkligheter mot att anförtro den lokala polispersonalen det föga betungande uppdraget såsom ortsombud för anstalten anser jag ej behöva hysas.

Anstaltens personal föreslås skola under den första verksamhetstiden begränsas till en föreståndare och en kontorist. En jämförelse med nu verk samma, närmast jämförliga rättshjälpsanstalter ger visserligen vid handen, att denna personalorganisation är snävt tilltagen. Vid nämnda anstalter finnas sålunda minst två jurister och två icke rättsbildade biträden. Under det första verksamhetsåret, då anstalten ännu ej hunnit bli inarbetad, synes emellertid organisationen icke böra göras vidlyftigare än som föreslagits. Medel för anstaltens verksamhet böra emellertid beräknas med erforderlig marginal för vikarier, extra skrivhjälp o. dyl. Vad utredningsmannen anført om angelägenheten av att personalen vid anstalten behärskar finska språket finner jag mig böra starkt understryka. Föreståndaren bör, såsom utredningsmannen föreslagit, tillsättas efter samråd med presidenten i norrländska hovrätten.

Riksräkenskapsverket har ifrågasatt, att den nya rättshjälpsanstalten, liksom de nu verk samma anstalterna, skulle omhänderhavas av landstinget. Då kostnaderna för anstaltens verksamhet helt skola åvila statsverket, finner jag emellertid riktigast att statsverket åtminstone tills vidare även bär ansvaret för anstaltens administration. Anstalten bör, såsom föreslagits, stå under ledning av en styrelse, utsedd av länsstyrelsen; att, såsom i några yttranden ifrågasatts, bereda Kungl. Maj:t eller judiciell myndighet inflytande vid tillsättandet av styrelsens medlemmar anser jag ej erforderligt.

Med hänsyn till anstaltens försöksmässiga karaktär och de särskilda förhållanden, som föranlett dess inrättande, böra anstaltens befattningshavare,

i enlighet med vad utredningsmannen tänkt sig, anställas mot kontrakt och lönebeloppen för dem böra därvid fritt avvägas och alltså icke ställas i relation till den statliga löneskalan. Med hänsyn härtill synes föreståndararvodet icke böra understiga 16 000 kronor om året. Ett arvode av denna storlek torde vara oundgängligen erforderligt om såsom föreståndare för anstalten skall kunna förvärfvas person med sådana kvalifikationer att anstalten kan väl fylla sin uppgift. I fråga om arvodet till kontoristen må nämnas att, enligt vad jag inhämtat, motsvarande befattningshavare vid de nuvarande rättshjälpsanstalterna efter det utredningsmannens förslag avgivits genomgående blivit tillerkända väsentligt bättre löneförmåner. Bland annat med hänsyn härtill synes kontoristens arvode böra bestämmas till 7 500 kronor, vilket motsvarar vad norrländska hovrätten föreslagit. Personalens anställningsvillkor i övrigt, avseende bland annat frågan om befattningshavarnas rätt till reseersättning, torde få bestämmas av Kungl. Maj:t. Ledamöterna i anstaltens styrelse torde vid deltagande i sammanträden böra berättigas att åtnjuta rese- och traktamentsersättning enligt rese- och traktamentsklass 1 B.

Förvaltningen av anstaltens anslagsmedel torde av praktiska skäl böra omhänderhavas av länsstyrelsen. Särskild revision blir då ej erforderlig. Räkenskaperna böra föras för budgetår i stället för kalenderår.

Vad angår beräkningen av anstaltens utgifter torde avlöningskostnaderna med hänsyn till vad förut anförts angående behovet av viss marginal för extra skrivhjälp m. m. böra upptagas till åtminstone 26 000 kronor. De av utredningsmannen beräknade utgifterna för omkostnader böra, på skäl som anförts av statskontoret, minskas med det för lokalhyra upptagna beloppet, 1 200 kronor, till 10 700 kronor. Sistnämnda belopp avses delvis för engångskostnader. För avlöningar och omkostnader torde till en början böra uppföras ett gemensamt anslag. Inkomsterna av anstaltens verksamhet böra i vanlig ordning redovisas under inkomstitel å riksstaten.

Anstaltens anslagsbehov för första verksamhetsåret skulle enligt vad nyss sagts bli (26 000 + 10 700) 36 700 kronor. För budgetåret 1947/48, då anstalten kommer att vara i verksamhet endast under en del av året, bör detta belopp emellertid nedsättas med 5 700 kronor till 31 000 kronor, varav högst 21 000 kronor bör avses för avlöningar och förslagsvis 10 000 kronor för omkostnader.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tornedalens rättshjälpsanstalt* för
budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 31 000.

15. Efterutbildning inom rättegångsväsendet, reservationsanslag. 1943 års domarutredning har (betänkandet s. 253 f.) upptagit till behandling jämväl frågan om anordnande av efterutbildning för domare m. fl. samt föreslagit,

att anslag skulle beviljas för ändamålet. Utredningen har, efter omnämnande av den efterutbildning som med allmänna medel anordnats eller planerats för vissa andra intellektuella yrkesgrupper, härom anfört bland annat.

Det är huvudsakligen med hänsyn till två omständigheter, som det kan ifrågasättas att anordna en speciellt för domare och jurister med likartad yrkesverksamhet avsedd utbildning efter avslutandet av de vanliga högskolestudierna. Det ena skälet är att domare liksom andra vid domstolarna verk samma jurister behöva särskilda kunskaper inom vissa speciella ämnesområden, vilka icke lämpligen kunna infogas i fordringarna för juris kandidatexamen, och det andra skälet sammanhänger med nödvändigheten av att domarna och de jurister i övrigt, som här äro i fråga, väl följa med den fortgående utvecklingen inom olika delar av rättssystemet och därigenom bliva förtrogna med nyheter inom lagstiftningen och rättstillämpningen.

Utredningen har erinrat om att juris kandidatexamen icke avser endast att förbereda för domarbanan, varför denna examen måste ha en i viss mån allmän karaktär. Beträffande några för en domare viktiga ämnesområden gäller, enligt vad utredningen framhållit, att de nödvändiga kunskaperna lämpligare inhämtas efter någon tids praktisk erfarenhet än på högskolestadiet.

Vad angår frågan huru domarna skola kunna följa med ny lagstiftning samt rättspraxis och vetenskapens bidrag har utredningen anfört.

Att beträffande alla delar av rättsområdet, där förändringar äga rum, vidtaga åtgärder för att underlätta för domarna att följa med utvecklingen kan knappast komma i fråga. Inom straffrättsområdet ha emellertid reformsträvandena under senare år medfört ej endast förändringar rörande avgränsningen av de särskilda brotten och straffbarheten utan även en vittgående nydaning av hela reaktionssystemet genom tillkomsten av nya straff- och vårdformer, utveckling av den villkorliga domen m. m. Det är givet, att så omfattande förändringar inom en betydande del av rätten måste ställa stora krav på de praktiskt verksamma jurister, som på grund av att de dessförinnan avslutat sina studier icke därvid haft tillfälle att systematiskt sätta sig in i den efter nämnda ändringar gällande ordningen. Vad nu sagts gäller i hög grad även den nya rättegångsordning, som inom kort skall träda i tillämpning.

Även om det måste i första hand ankomma på vederbörande själv att uppehålla kontakten med och vidga sina insikter i frågor, som röra hans verksamhetsområde, ligger det emellertid enligt utredningens mening i det allmännas intresse att understödja domstolsjuristerna i deras strävan att utvidga och förnya sina kunskaper, så att de bli fullt skickade att fullgöra sin uppgift. Utredningen har anvisat två vägar för det allmännas medverkan härtill. I första hand vore det angeläget, att systematiskt uppställda och överskådliga kommentarer till lagar av större betydelse för den dömande verksamheten funnes tillgängliga; också annan litteratur, såsom de tryckta förarbetena till ny lagstiftning, borde ställas till domstolarnas rådighet. Särskilt beträffande straffrätten och därmed sammanhängande kunskapsgränar erfordrades emellertid ytterligare åtgärder med hänsyn såväl till den omfattande nydaningen på detta område som därtill att i vissa dithörande ämnen

endast begränsade kunskaper inginge i juris kandidatexamen. Svårigheterna för juristerna att tillbörligt orientera sig rörande frågor om val av lämplig straff- eller vårdform för tilltalad ur psykologiska, sociala och andra synpunkter, om tilltalads sinnesbeskaffenhet för prövning av hans straffbarhet m. m. vore stora. Även om den föreliggande bristen på handböcker inom området kunde avhjälpas, kvarstode ett behov för domare att under sakkunnig ledning erhålla fördjupad insikt angående ifrågavarande spörsmål genom föreläsningar och demonstrationer. Utredningen har på grund av det anförda föreslagit att särskilda kurser anordnas i syfte att bereda domstolsjurister vidgade insikter rörande olika straff- och vårdformer, psykologiska och psykiatriska spörsmål ävensom andra i samband därmed stående frågor.

Ifrågavarande kurser borde enligt utredningens mening till en början anordnas försöksvis och i begränsad omfattning. Till kurserna borde domare och domaraspiranter kostnadsfritt äga tillträde och det borde jämväl stå öppet för advokater och andra intresserade att delta. Kostnaderna ha av utredningen beräknats till 15 000 kronor för år, varav 10 000 kronor för resebidrag.

I de *yttranden* över domarutredningens betänkande, där förevarande spörsmål berörts, ha utredningens förslag tillstyrkts. *Sveriges yngre juristers förening* har därjämte anført, att tillfälle till fortbildning inom yrkesområdet borde beredas, förutom genom allmänna uppdrag, också genom studieresor och vetenskapligt arbete, som under viss tid — förslagsvis ett år — borde kunna utövas utan förlust av löneförmåner. *Föreningen Sveriges landsfogdar* har framhållit, att de kunskaper, som vore avsedda att inhämtas i form av efterutbildning, lika väl om icke grundligare skulle förvärfvas, därest domaraspiranterna — som föreningen i annat sammanhang föreslagit — genomginge polischefskurs. Föreningen har understrukit angelägenheten av att efterutbildningen för domare omfattade jämväl någon undervisning i kriminalteknik.

I skrivelse den 31 januari 1947 har *processnämnden* (ang. dess sammansättning och uppgifter må hänvisas till riksdagsberättelsen 1947 I Ju: 34) hemställt om bemyndigande att under år 1947 anordna kurser för domare, åklagare och advokater, avseende den nya rättegångsordningen. Rörande den närmare planläggningen av kurserna har nämnden åberopat en vid skrivelsen fogad promemoria, av vilken framgår i huvudsak följande.

Kurserna borde vara gemensamma för alla berörda personalkategorier. Inom de olika kategorierna avsåges i första hand följande deltagare:

1. Domare: hovrättsledamöter, hovrättsfiskaler och fiskalsaspiranter, stadsdomare, häradshövdingar, tingsdomare, tingssekreterare, tingsnotarier och notarieaspiranter.

2. Åklagare: landsfogdar och landsfogdeaspiranter, stadsfiskaler, landsfiskaler och landsfiskalsaspiranter.

3. Advokater: ledamöter av Sveriges advokatsamfund och hos dem anställda jurister.

Andra av kurserna intresserade kategorier, såsom länsstyrelsetjänstemän, polisbefäl, ombudsmän i statliga verk och sakkörare, borde ej förmenas att deltaga.

Kurser skulle anordnas i hovrättsstäderna och på ett flertal andra platser i landet, valda med beaktande av att deltagarantalet om möjligt ej borde överstiga 60. Med hänsyn till deltagarnas arbetsförhållanden borde kurserna icke givas längre varaktighet än tre dagar. Därvid skulle programmet utformas så, att första dagen ägnades åt nya RB:s grundprinciper samt vissa för tvistemål och brottmål gemensamma frågor, såsom bevisningen och protokolleringen, andra dagen åt straffprocessen och tredje dagen åt civilprocessen. Man kunde utgå ifrån att deltagarna ägde en viss kunskap om nya RB, så att undervisningen från början kunde inriktas direkt på den praktiska tillämpningen av de nya reglerna.

Antalet lärare för varje kurs borde i allmänhet sättas till tre. Kursernas antal nödvändiggjorde emellertid ett flertal lärargrupper. Gruppernas sammansättning finge lämpas efter omständigheterna, dock borde alltid en representant för processnämnden vara kursledare. Övriga lärare borde om möjligt utväljas bland deltagarna i kurserna, varvid helst borde tillses att lärargrupperna komme att sammansättas av en domare, en åklagare och en advokat.

Kostnaderna för kursverksamheten hade beräknats utifrån förutsättningen att reseersättning och traktamentsersättning skulle utgå till statsanställda domare och åklagare. De kommunalavlönade domarna och åklagarna hade ansetts kunna påräkna ersättning från respektive städer. För kursledarna och lärarna komme kostnaderna att utgöras av reseersättning, traktamentsersättning samt i förekommande fall dagarvode och ersättning för mistade löneförmåner. Utöver nämnda kostnader borde man räkna med något belopp för oförutsedda utgifter. De sammanlagda kostnaderna beräknades till 77 345 kronor, varav för resekostnads- och traktamentsersättning åt deltagare omkring 49 000 kronor.

Statskontoret har i infordrat utlåtande över processnämndens förslag erinrat att 1946 års riksdag (skrivelse nr 2, punkt 32) medgivit, att häradsövdingar och hovrättsdomare berättigades att i tjänsten, med ersättning enligt resereglementet, företaga resor för deltagande i uppvisningar av den nya processordningens tillämpning, under förutsättning att uppvisningarna ägde rum på sådana orter och tider, att resekostnaderna kunde hållas inom en skälig ram. I anslutning härtill syntes enligt statskontorets åsikt ersättning till de statliga befattningshavare, vilka avsåges i förevarande ärende, kunna utgå från vederbörligt reseanslag enligt allmänna resereglementet. Vid angivna förhållande erfordrades särskilt anslag av riksdagen allenast för de av nämnden angivna kostnaderna för kursledare och lärare samt för oförutsedda utgifter, tillhopa i runt tal 28 500 kronor.

Domarutredningen har i sitt betänkande (s. 73 f.) berört frågan om viss efterutbildning jämväl av den icke rättsbildade personalen i domsagorna. Un-

der hänvisning till stadgandet i 6 kap. 9 § nya RB att rätten äger förordna, att utsaga av part, målsägande, vittne eller sakkunnig skall, i stället för att antecknas i protokollet, upptagas genom stenografi eller på fonetisk väg har utredningen framhållit betydelsen av att biträdespersonalen ägde kunnighet i stenografi. Det borde enligt utredningens mening därför i allmänhet krävas, att biträden som anställdes i domsaga skulle besitta — förutom kunnighet i maskinskrivning — nöjaktig färdighet i stenografi. I fråga om de nuvarande domsagobitradena måste det, anför utredningen, i första hand ankomma på dem själva att sörja för att de förvärvade färdighet i ämnet eller förkovrade sin färdighet däri. Med hänsyn till vikten av att stenografikunniga biträden stode till förfogande borde emellertid åtgärder vidtagas från det allmännas sida för att underlätta för biträdena att inhämta respektive förkovra ifrågakommande färdighet. Detta har syntes utredningen enklast kunna ske genom att ett tillräckligt antal biträden erhöles tillfälle att på statens bekostnad genomgå lämplig kurs i ämnet. För detta ändamål borde ställas till förfogande ett engångsanslag å 10 000 kronor.

Statskontoret har i sitt yttrande över utredningens förslag på denna punkt tillstyrkt förslaget men förordat viss begränsning av rätten till statsbidrag. Enär det enligt ämbetsverkets mening kunde förutsättas, att man vid anställande efter 1943 års domsagoreform av biträden i domsagorna krävt färdighet i stenografi, borde endast dessförinnan anställda biträden kunna ifrågakomma till erhållande av bidrag.

Departements-
chefen.

Som domarutredningen påpekat ha betydande delar av rättsområdet under senare år varit föremål för ett nyskapande reformarbete av djupgående natur. Detta gäller särskilt i fråga om straff- och processrätten. Vad processrätten angår har reformarbetet väsentligen blivit avslutat genom att den nya rättegångsordningen nu står inför sitt förverkligande. Däremot återstår ännu mycket innan reformarbetet inom straffrätten kan betraktas som slutfört. Behovet av att domstolsjuristerna genom efterutbildning tillägna sig den nya lagstiftningen gör sig gällande med allt större styrka. Självfallet måste det, som domarutredningen påpekat, i första hand anses åligga vederbörande befattningshavare själva att genom fortlöpande studier fylla detta behov. Det är emellertid ett samhälleligt intresse att lämna ett verksamt stöd härför. Domarutredningens förslag att anordna efterutbildning i form av särskilda kurser synes därför väl motiverat.

Jag vill erinra om att riksdagen, på förslag av Kungl. Maj:t, alltsedan budgetåret 1945/46 anvisat anslag för ett liknande ändamål, nämligen för fortsättnings- och repetitionskurser för läkare (jämför statsverkspropositionen till innevarande års riksdag, VIII ht. p. 129). De för domstolsjuristerna avsedda kurserna torde lämpligen böra anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer som domarutredningen uppdragit.

Under den närmaste tiden kommer den nya rättegångsordningens genomförande att ställa mycket stora krav på de vid domstolarna verksamma juristerna, detta vare sig de äro domare, åklagare eller advokater. För att de

skola erhålla den utvidgade och fördjupade kännedom om nya RB, som är erforderlig för att från början en enhetlig och lämplig praxis skall säkerställas, erfordras tydligen en systematisk och grundlig upplysnings- och instruktionsverksamhet. Efterutbildningsverksamheten torde därför under nästkommande budgetår böra uteslutande inriktas på den nya rättegångsordningen och den övriga kursverksamheten enligt de av domarutredningen föreslagna riktlinjerna alltså taga sin början först under budgetåret 1948/49.

För en kursverksamhet rörande den nya rättegångsordningen synes mig den av processnämnden framlagda planen väl avpassad. Kostnaderna för densamma torde böra beräknas enligt de av statskontoret angivna grunderna. Anslaget synes dock, med hänsyn särskilt till att kostnadsberäkningarna beträffande kursledare och lärare äro osäkra, böra avrundas till 30 000 kronor. Enligt processnämndens plan skulle vissa kurser hållas redan under senare delen av nu löpande budgetår. Kostnaderna för dessa kurser torde i mån av behov få förskottas från departementets anslag för extra utgifter för att sedermera påföras det särskilda anslaget för kursverksamheten.

Domarutredningens förslag att medel skola ställas till förfogande för bestridande av kostnader för efterutbildning i stenografi av viss biträdespersonal i domsagorna finner jag mig jämväl böra biträda. Vad angår den av statskontoret — som ej haft något att erinra mot att medel ställas till förfogande för ändamålet — föreslagna begränsningen av rätten att erhålla bidrag för dylik utbildning vill jag erinra, att förhållandena på arbetsmarknaden de senaste åren varit sådana, att det icke alltid varit möjligt att, med de löneförmåner som kunnat erbjudas, till biträdestjänsterna erhålla sökande med kunnighet i stenografi. Med hänsyn härtill anser jag en begränsning av den föreslagna innebörden icke böra uppställas, helst som man därigenom sannolikt skulle förhindra att de yngsta och för efterutbildning bäst lämpade biträdena erhöle sådan. Utbildningen kan tydligen bedrivas på skilda sätt, exempelvis medelst kurser eller i form av enskild undervisning för ett begränsat antal biträden. Det torde böra få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter om utbildningens bedrivande och medlens fördelning.

Det sammanlagda medelsbehovet under denna punkt utgör således (30 000 + 10 000) 40 000 kronor.

I enlighet med det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Efterutbildning inom rättegångsväsendet* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 40 000.

Kungl. Maj:ts proposition nr 268.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifalla.

Ur protokollet:

Thore Wisén.

Innehållsförteckning.

	Sid.
1. Justitiekanslersämbetet: Avlöningar Departementschefen sid. 16.	3
2. Justitiekanslersämbetet: Omkostnader	20
3. Riksåklagarämbetet: Avlöningar Departementschefen sid. 24.	20
4. Riksåklagarämbetet: Omkostnader	28
5. Kostnader för inrättande av riksåklagarämbetet	28
6. Högsta domstolen m. m.: Avlöningar Departementschefen sid. 38.	28
7. Högsta domstolen m. m.: Omkostnader Departementschefen sid. 42.	42
8. Hovrätterna: Avlöningar Departementschefen sid. 82.	43
9. Hovrätterna: Omkostnader Departementschefen sid. 109.	104
10. Kostnader för inrättande av nya hovrätter m. m. Departementschefen sid. 111.	109
11. Häradsrätterna: Avlöningar Departementschefen sid. 145.	112
12. Häradsrätterna: Omkostnader Departementschefen sid. 156.	154
13. Ersättning åt domare, vittnen och parter Departementschefen sid. 165.	157
14. Tornedalens rättshjälpsanstalt Departementschefen sid. 182.	169
15. Efterutbildning inom rättegångsväsendet Departementschefen sid. 188.	184